

Una Sancta Catholica Apostolica

1548.

1545.

PAP. III.

GERM.

TU ES PETRUS ET SUPER
HANC PETRAM AEDIFICA-
BO ECCLESIAM MEAM ET POR-
TAE INTERIM NON PRAVALE-
BUNT ADVERSUS EAM.
MATTH. 16. 18.

SACROSANCTI OECUMENICI
CONCILII TRIDENTINI

PAULO III. JULIO III. PIO IV. PP. MM.

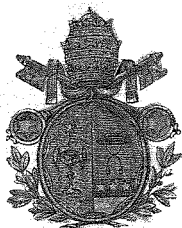
CELEBRATI

CANONES ET DECRETA.

TEXTUM AD OPTIMORUM LIBRORUM FIDEM ACCURATISSIME
RECUDI CURAVIT

A. BISPING,
SS. THEOL. LIC.

I h 117

3483 - I

EDITIO IN MEMORIAM DIEI XIII. DEC. MDXLV
ORNATISSIME EXARATA.

MONASTERII GUESTPHALORUM,
SUMPTIBUS I. H. DEITERS.

MDCCCXLV.

88/735

REVERENDISSIMO ILLUSTRISSIMO DOMINO

D. CASPARO MAXIMILIANO

EPISCOPO MONASTERIENSI,

S. S. THEOLOGIAE ET PHILOSOPHIAE DOCTORI,

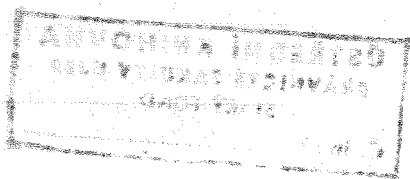
SACERDOTII ET DIGNITATIS EPISCOPALIS

JUBILARIO,

SANCTISSIMI DOMINI NOSTRI GREGORII P. P. XVI.

PRAELATO DOMESTICO ET EPISCOPO PONTIFICIO SOLIO

ADSISTENTI,

AUGUSTISSIMI ET POTENTISSIMI BORUSSIAE

REGIS

ORDINIS AQUILAE NIGRAE EQUITI,

SERENISSIMI MAGNI DUCIS OLDENBURGENSIS

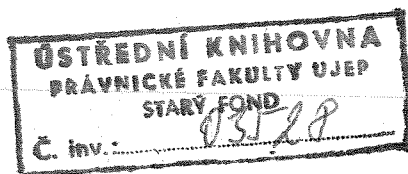
ORDINIS DOMESTICI ET MERITORUM

INSIGNIBUS MAGNAE CRUCIS DECORATO

ETC. ETC.

LIBERO BARONI

DROSTE EX VISCHERING.

REVERENDISSIME ILLUSTRISSIME

EPISCOPE!

GRATIOSISSIME DOMINE!

Iamiam adest dies, *Reverendissime Episcopo*, quo ante trecentos hos annos in civitate Tridentina inchoatum est celeberrimum illud ss. Concilium, quo misericors Deus apto optatoque remedio tandem subvenit ecclesiae suae sanctae tot tantisque procellis et tempestatibus agitatae atque vexatae. Perniciosissimae haereses erant extirpandae, corrigendi mores, ecclesiastica disciplina restituenda, ut ecclesia vera Christi sponsa sine macula et ruga prodiret. Quam praeclare sacrosancta illa Synodus arduum hoc opus Spiritu sancto adiuvante ad felicem finem perduxerit, testes sunt ipsius canones et decreta. Certe aequum est,

ut totus orbis christianus de felicissimo hoc die gaudeat sibi gratuletur. Quum igitur bibliopola I. H. Deiters in memoriam huius diei festi novam eamque ornatissimam canonum et decretorum hujus ss. Concilii editionem pararet, meamque opem, ut textus quam emendatissimus recudetur, efflagitasset, lubentissimo animo huic optato obsequutus omnem diligentiam adhibui, ut nitore externo puritas textus responderet, ne hoc munusculum, qualecunque demum est, *Te, Reverendissime Episcopo*, omnino indignum videretur. Neque enim diu anceps haesi, quin *Tuo* nomini gloriosissimo hunc librum inscriptum dedicatumque vellem, qui per quinquaginta dignitatis *Tuae* episcopalis annos nihil antiquius habuisti, quam ut omni studio inter tot temporum angustias in rem catholicam tuendam atque in gregis *Tui* bonum procurandum pro viribus incumberes. Cuius zeli *Tui* vere episcopalis luculentum sane inter tot alia nuperrimum exstat documentum, quod, quanto studio et quam indefessa cura ardeas, ut seminarium puerorum, ex mente hujus ss. Concilii instituendum, iam dudum omnium bonorum pro temporum calamitate morumque ac fidei corruptione flagrantissimis votis expetitur,

in hac *Tua* dioecesi quam primum erigatur, publicis literis testatum fecisti. Quod saluberrimum propositum ut Deo opitulante ad felicem exitum perducere *Tibi* liceat, non solum enixe rogamus ac petimus, sed etiam fore speramus, ut ex ipsa hac editione, si quid demptis sumptibus super fuerit, id ad adiuvandum hoc pium institutum aliqua ex parte conferre possimus. Accipe igitur, *Reverendissime Episcopo*, qui hoc ipso anno, quo Concilii Tridentini tertio jam seculo exacti denuo recurrit memoria, semiseulare Dignitatis *Tuae* episcopalis festum faustissimo Numine egisti, accipe hunc librum in signum obsequii gratissimique erga *Te* animi, meque jam multis nominibus *Tibi* obstrictum benigno favore proseguere. Utinam Deus clementissimus bonorum omnium largitor *Tibi* multos in placida senectute annos concedere atque uberrima quaeque coelestis gratiae dona impertire velit! id quod ardentissimis votis semper efflagitabit

Scribebam Monasterii
die XII Dec. MDCCCXLV.

humillimus Tuus servus

A. BISPING.

CANONES ET DECRETA

SACROSANCTI ET OECUMENICI

CONCILII TRIDENTINI.

BULLA INDICATIONIS
SACROSANCTI OECUMENICI
CONCILII TRIDENTINI
SUB PAULO III., PONT. MAX.

PAULUS *Episcopus, servus servorum Dei, ad futuram rei memoriam.*

Initio nostri huius pontificatus, quem non ob merita nostra, sed propter suam magnam bonitatem Dei omnipotentis providentia nobis commisit, cernentes iam tum, in quas perturbationes temporum, quotque incommoda rerum fere omnium nostra pastoralis sollicitudo et vigilia esset vocata, cupiebamus quidem mederi Christianae reipublicae malis, quibus illa iam dudum vexata et propemodum oppressa est; sed ipsi etiam, ut homines circumdati infirmitate¹, ad tantum onus tollendum impares vires nostras esse sentiebamus. Nam quum pace opus esse intelligeremus ad liberandam et conservandam a plurimis impendentibus periculis rempublicam, omnia invenimus odiis et dis-

¹ Hebr. V. 2.

sensionibus plena, dissentientibus praesertim principibus iis inter se, quibus summa rerum paene omnis a Deo permissa est. Quum unum ovile¹ et unum pastorem dominici esse gregis ad integritatem Christianae religionis et ad coelestium bonorum spem in nobis confirmandam necessarium duceremus: schismatis, dissidiis, haeresibus erat Christiani nominis divulsa iam paene et lacerata unitas. Quum tutam atque munitam ab infidelium armis atque insidiis rempublicam optaremus: nostris erratis nostraque cunctorum culpa, Dei videlicet ira peccatis nostris imminente, Rhodus fuerat amissa, Hungaria vexata, conceptum et mediatum contra Italiam, contraque Austriam et Illyricum terra marique bellum, quum impius et immitis hostis noster Turca nullo tempore requiesceret, nostrorumque inter se odia et dissensiones suam bene gerendae rei occasionem duceret. Igitur, ut dicebamus, in tanta haeresum, dissensionum bellorumque tempestate, tantisque excitatis fluctibus quum essemus ad moderandam et gubernandam Petri naviculam vocati, nec viribus ipsi nostris satis fideremus, primum coniecimus in Domino cogitatus nostros², ut ipse nos nutriret, animumque nostrum firmitate et robore, mentem consilio sapientiaque instrueret. Deinde, animo repetentes, maiores nostros, sapientia admirabili et sanctitate praeditos, saepe in summis Christianae reipublicae periculis remedium optimum

¹ Ioan. X. 46.   ² Psalm. LIV. 23.

atque opportunissimum oecumenica concilia et episcoporum generales conventus adhibuisse: ipsi quoque animum ad generale habendum concilium adiecimus, exquisitisque principum sententiis, quorum nobis videbatur utilis in primis et opportuna ad hanc rem esse consensio, quum eos tunc non alienos ab hoc tam sancto opere invenissemus, oecumenicum concilium, et generalem eorum episcoporum aliorumque Patrum, ad quos pertineret, conventum in civitate Mantuae indiximus, anno incarnationis Domini, sicut literis et monumentis nostris testatum est, millesimo quingentesimo trigesimo septimo, pontificatus nostri tertio, ad x. Kalend. Iun. inchoandum; spem prope certam habentes, fore, ut, quum illic in nomine Domini essemus congregati, ipse, sicut promisit, Dominus in medio nostrum adfuturus¹, et bonitate ac misericordia sua omnes temporum procellas omniaque pericula spiritu oris sui facile depulsurus esset. Sed, ut semper insidiatur piis actionibus humani generis hostis, primum contra omnem spem et exspectationem nostram denegata fuit nobis Mantuana civitas, nisi aliquas conditiones subiremus ab institutis maiorum nostrorum, et conditione temporum, nostraque ac huius sanctae sedis ac nominis ecclesiastici dignitate libertateque prorsus alienas; quas in aliis nostris literis expressimus. Quapropter alium invenire locum aliamque deligere civitatem necesse habui-

¹ Matth. XVIII. 20.

mus, quae quum non statim nobis occurreret idonea et apta, ad sequentes Kal. Nov. prorogare concilii celebrationem fuimus coacti. Interim saevus et perpetuus hostis noster Turca, ingenti classe Italiam adortus, aliquot oppida in litoribus Apuliae cepit, vastavit, diripuit, praedas hominum abegit; nos in maximo timore et periculo omnium munien- dis litoribus nostris, finitimisque auxilio iuvandis fuimus occupati; nec tamen interea destitimus consulere et hortari Christianos principes, ut de idoneo ad habendum concilium loco quid sentirent nobis exponerent; quorum quum essent incertae variaeque sententiae, tempusque diutius, quam erat opus, videretur extrahi, nos optimo animo, atque, ut arbitramur, etiam consilio, Vincentiam elegimus, urbem copiosam, et Venetorum, qui eam nobis concedebant, virtute, auctoritate, potentia cum aditum patentem, tum stationem omnibus liberam atque tutam in primis in se habentem. Sed, quum iam tempus longius progressum esset, novaeque urbis electionem omnibus significari conveniret, iamque Kalendae Novembris appetentes facultatem huius divulgationis excluderent, hiemsque esset propinqua, rursus altera prorogatione tempus concilii differre in proximum sequens ver Maiique futuras Kalendas compulsi fuimus. Qua re firmiter constituta atque decreta quum et nos ipsos, et cetera omnia ad eum bene agendum Deo iuvante celebrandumque conventum pararemus, plurimum reputantes

interesse cum celebrationis concilii, tum universae Christianae reipublicae, Christianos principes pace inter se et concordia consentire: carissimos in Christo filios nostros, Carolum Romanorum imperatorem semper augustum, et Christianissimum regem Franciscum, duo praecipua Christiani nominis firmamenta atque subsidia, orare atque obsecrare institimus, ut ad colloquium inter se et nobiscum una convenirent; quorum quidem apud utrumque literis, nunciis, et a latere nostro missis ex venerabilium fratrum nostrorum numero legatis saepissime egeramus, ut ex similitudine et dissidiis ambo in unum foedus et piam amicitiam vellent convenire, labentibusque succurrere Christianis rebus; quarum servandarum quum esset illis potestas a Deo praecipue tributa, si id non agerent, et ad commune Christianorum bonum sua consilia non dirigerent, acris et severa ratio eidem Deo ab ipsis reddenda esset. Qui aliquando precibus nostris annuentes Nicaeam se contulere, quo nos quoque longum iter, et senili aetati nostrae vehementer contrarium, Dei et pacis conciliandae causa suscepimus; neque praetermisimus interea, quum tempus concilii praestitutum, Kalendae videlicet Maiiae, appropinquaret, tres legatos summae virtutis ac auctoritatis a latere nostro de numero eorundem fratrum nostrorum S. R. E. cardinalium Vincentiam mittere, qui initium concilii facerent, praelatosque undique venientes exciperent, et ea, quae iudicarent esse

opus, agerent et tractarent, quoad nos, ab itinere et negotio pacis reversi, omnia accuratius dirigere possemus. Interim vero in illud sanctum opus maximeque necessarium, tractationem videlicet pacis inter principes, incubuimus, et quidem omni animi studio, omni pietate ac diligentia. Testis est nobis Deus, cuius freti clementia nosmetipsos itineris et vitae periculo exposuimus; nostra testis conscientia, quae nihil habet in hac re quidem, in quo nos arguat aut praetermissae, aut non quaesitae ad pacificandum occasionis; principes ipsi testes, quos tam saepe tamque vehementer nunciis, literis, legatis, monitis, hortatu, precibusque omnibus obsecraueramus, ut simultates deponerent, ut in societatem coirent, ut Christianae reipublicae in maximum et propinquum iam adductae discrimen communibus studiis et subsidiis opitularentur; iam vero testes illae vigiliae atque curae, illi diurni nocturnique animi nostri labores, gravesque sollicitudines, quas ob hanc rem et causam plurimas iam suscepimus. Nec tamen ad optatum exitum nostra consilia et acta adhuc perducta sunt. Ita enim visum Domino Deo est, quem tamen non desperamus aliquando optata nostra benignius respecturum. Ipsi quidem, quantum in nobis fuit, nihil, quod esset nostro pastoralis officio debitum, in hac re omisimus. Quod si qui sunt, qui actiones pacis nostras in aliam interpretentur partem, dolemus quidem; sed tamen in dolore nostro gratias Deo omni-

potenti agimus, qui ad exemplum et doctrinam patientiae nostrae suos voluit Apostolos haberi dignos, qui pro nomine Iesu, qui pax nostra est, contumeliam paterentur¹. Verum in illo congressu colloquioque nostro, quod Nicaeae habitum est, etsi, peccatis nostris impediens, inter duos principes vera et perpetua pax non potuit confici, induciae tamen decennales factae sunt, quarum opportunitate nos sperantes et sacrum concilium commodius celebratum iri, et deinde ex concilii auctoritate perfici posse pacem, apud principes institimus, ut et ipsi venirent ad concilium, et praelatos suos praesentes ducerent, absentesque accerterent. Qui quum de utroque se excusassent, quod et ipsis redire in regna sua tum necesse esset, et praelatos, quos secum habuissent, itinere atque impendiis fessos atque exhaustos recreari et refici oporteret, nos hortati sunt, ut aliam quoque prorogationem temporis habendi concilii decerneremus. Qua in re concedenda quum essemus aliquantum difficiles, literas interim a legatis nostris, qui Vincentiae erant, accepimus, transacto iam et longius praeterito concilii ineundi die unum vix aut alterum ex externis nationibus praelatum Vincentiam se contulisse. Quo nuncio accepto quum videremus, eo tempore nulla iam ratione haberi concilium posse, ipsis principibus concessimus, ut differretur tempus agendi concilii usque

¹ Act. V. 41.

ad sanctum Pascha, diemque festum futurae dominicae Resurrectionis. Cuius nostri praecepti expectationisque decretae literae Genuae anno incarnationis Domini MDCXXXVIII. iv. Kal. Iul. factae publicataeque sunt, atque hanc dilationem eo propensius fecimus, quod pollicitus est nobis uterque princeps, legatos suos Romam ad nos se missurum, ut ea, quae ad perfectionem pacis reliqua essent, neque Nicaeae ob brevitatem temporis potuerant omnia confici, Romae commodius coram nobis agerentur et tractarentur. Et ob hanc rationem etiam a nobis ambo petierunt, ut haec pacificationis procuratio concilii celebrationi praeponeretur, quum ipsum concilium pace facta multo deinde utilius et salutarius Christianae reipublicae futurum esset. Semper enim haec pacis spes nobis iniecta principum nos voluntatibus assentiri hortata est; quam spem vehementer auxit post discessum a Nicaea nostrum ipsorum duorum principum inter se benevola amicaque congressio, quae, maxima nostra cum laetitia a nobis intellecta, confirmavit nos in bona spe, ut tandem aliquando nostras preces apud Deum exauditas et vota pacis accepta esse crederemus. Hanc igitur pacis conclusionem quum et expeteremus, et urgere-
mus, nec solum duobus antedictis principibus, verum etiam carissimo in Christo filio nostro Ferdinando regi Romanorum videretur, actionem concilii, nisi pace facta, suscipi non oportere, cunctique a nobis per literas suosque orato-

res contenderent, ut alias rursus temporis prorogationes faceremus, praecipue autem instaret serenissimus caesar, promississe se demonstrans iis, qui a catholica unitate dissentiunt, se operam suam apud nos interpositurum, ut aliqua concordiae ratio iniretur, quod ante suam in Germaniam profectionem apte non posset fieri: Nos, eadem semper spe pacis, et tantorum principum voluntate adducti, quum praesertim cereremus, ne ad dictum quidem Resurrectionis festum alios praelatos Vincentiam convenisse, prorogationis nomen iam fugientes, quod tam saepe frustra fuerat repetitum, celebrationem generalis concilii ad nostrum et sedis apostolicae beneplacitum suspendere maluimus; itaque fecimus, et de suspensione huiusmodi literas ad singulos supradictorum principum decima die Iun. MDCXXXIX dedimus, sicut ex illis perspicue potest intelligi. Ea itaque suspensione necessario per nos facta, dum tempus illud magis idoneum a nobis pacisque aliqua conclusio exspectatur, quae et dignitatem postea frequentiamque concilio, et Christianae reipublicae praesentio-rem salutem erat allatura, Christianae interea res in deterius quotidie prolapsae sunt, Hungaris, rege ipsorum mortuo, Turcam vocantibus; Ferdinando rege bellum in eos movente; Belgis ad defectionem a caesare ex parte quadam incitatis; cuius defectionis comprimendae causa per Galliam amicissime, et cum rege Christianissimo concordissime magno benevolae inter

eos voluntatis indicio transiens in Belgas serenissimus caesar, et illinc deinde in Germaniam profectus, conventus Germaniae principum et civitatum tractandae eius, quam dixerat, concordiae causa habere coepit. Sed quum spē pacis iam deficiente ille quoque modus curandae in conventibus tractandaeque concordiae ad maiores potius discordias concitandas aptus esse videretur, inducti fuimus ad pristinum concilii generalis remedium reverti, idque per legatos nostros S. R. E. cardinales ipsi caesari obtulimus; quod etiam postremo, et praecipue in Ratisponensi conventu egimus, quum illic dilectus filius noster Gaspar tit. S. Praxedis cardinalis Contarenus summa doctrina et integritate legatum nostrum ageret. Nam quum, id quod ne accideret antea veriti eramus, ex eius conventus sententia peteretur a nobis, ut ab ecclesia dissentientium quosdam articulos tolerandos declararem, quoad per oecumenicum concilium illi excuterentur et deciderentur, idque nobis ut concederemus neque Christiana et catholica veritas, neque nostra et sedis apostolicae dignitas permetteret, palam potius concilium, ut quam primum fieret, proponi mandavimus. Neque vero in alia unquam sententia et voluntate fuimus, quam ut primo quoque tempore concilium oecumenicum et generale congregaretur. Sperabamus enim ex eo et pacem populo Christiano, et Christianae religionis integritatem posse recuperari; verumtamen id cum bona gratia

et voluntate Christianorum principum habere volebamus. Quam voluntatem dum exspectamus, dum observamus tempus absconditum, tempus beneplaciti tui, o Deus¹, aliquando tandem decernere compulsi sumus, omne esse tempus beneplacitum Deo, quum de rebus sanctis et ad Christianam pietatem pertinentibus consilia ineuntur. Quapropter videntes, maximo quidem animi nostri cum dolore, rem Christianam quotidie in peius ruere, Hungaria a Turcis oppressa, Germanis periclitantibus, ceteris omnibus metu moeroreque afflictis, nullius iam principis consensum expectare, sed tantum Dei omnipotentis voluntatem et Christianae reipublicae utilitatem attendere constituimus. Itaque quum Vincentiam amplius non haberemus, cuperemusque cum universae Christianorum saluti, tum Germanicae nationis incommodis in eligendo per nos novi concilii habendi loco consulere, aliquotque locis propositis ipsam Tridentinam civitatem ab ipsis desiderari videremus: nos, etsi in citeriore Italia commodius omnia tractari posse iudicabamus, ad eorum tamen postulationes nostram voluntatem paterna caritate defleximus. Itaque Tridentum civitatem elegimus, qua in civitate oecumenicum concilium ad proxime venturas Kalend. Novemb. haberetur; idoneum locum illum statuentes, quo ex Germania quidem aliisque Germaniae finitimis nationibus facillime, ex Gallia, Hispania cete-

¹ Psalm LXVIII. 14.

risque provinciis remotioribus non difficiliter episcopi et praelati convenire possent. Dies autem concilii ea a nobis spectata est, quae spatium in se haberet et publicandi per Christianas nationes nostri huius decreti, et facultatis omnibus praelatis ad veniendum tribuendae. Quo minus autem annum tempus praefiniremus mutando concilii loco, sicut quibusdam constitutionibus alias praescriptum est¹, ea res fuit in causa, quod longius extrahi spem sanandae aliqua in parte Christianae reipublicae, quae tot detrimentis et calamitatibus affecta est, nolimus; et tamen videmus tempora, agnoscimus difficultates, quid sperari possit ex consiliis nostris incertum esse intelligimus. Sed quia scriptum est: *Revela Domino viam tuam, et spera in eo, et ipse faciet*²: magis Dei clementiae et misericordiae confidere, quam nostrae imbecillitati diffidere constituimus. Saepe enim fit in bonis operibus incipiendis, ut, quod humana consilia non valent, divina virtus efficiat. Huius igitur ipsius Dei omnipotentis, Patris, et Filii, et Spiritus sancti, ac beatorum eius Apostolorum Petri et Pauli auctoritate, qua nos quoque in terris fungimur, freti atque subnixi, de venerabilium item fratrum nostrorum S. R. E. cardinalium consilio et assensu, sublata amotaque suspensione, de qua supra commemoratum est, quam per praesentes tollimus et amovemus, sacrum oecumenicum et generale con-

¹ Conc. Constantiens. Sess. XXXIX.   ² Psalm. XXXVI. 5.

cilium in civitate Tridentina, loco commodo et libero omnibusque nationibus opportuno, ad Kalendas proximas Novembris anni praesentis ab incarnatione Domini MDXLII incipiendum, prosequendum, et eodem Domino adjuvante, ad ipsius gloriam atque laudem, et Christiani totius populi salutem absolvendum perficiendumque indicimus, annunciamus, convocamus, statuimus atque decernimus; omnes omnibus ex locis tam venerabiles fratres nostros patriarchas, archiepiscopos, episcopos, et dilectos filios abbates, quam alios quoscunque, quibus iure aut privilegio in conciliis generalibus residendi et sententias in eis dicendi permissa potestas est, requirentes, hortantes, admonentes, ac nihilominus eis vi iurisiurandi, quod nobis et huic sanctae sedi praestiterunt, ac sanctae virtute obedientiae, aliisque sub poenis iure aut consuetudine in celebrationibus conciliorum adversus non accedentes ferri et proponi solitis, mandantes arteque praecipientes, ut ipsimet, nisi forte iusto defineantur impedimento, de quo tamen fidem facere compellantur, aut certe per suos legitimos procuratores et nuncios sacro huic concilio omnino adesse et interesse debeant; supra autem dictos imperatorem, regemque Christianissimum, nec non ceteros reges, duces, principes, quorum praesentia, si alias unquam, hoc quidem tempore maxime sanctissimae Christi fidei et Christianorum omnium futura est salutaris, rogantes atque obsecrantes per viscera misericordiae Dei et

Domini nostri Iesu Christi, cuius fidei veritas et religio et intus et extra graviter iam oppugnatur, ut, si salvam volunt Christianam esse rempublicam, si se Domino obstrictos et obligatos pro maximis illius erga se beneficiis intelligunt, ne deserant ipsius Dei causam et negotium, ipsimet ad sacri concilii celebrationem veniant, in quo ipsorum pietas atque virtus communi utilitati, salutique suae ac ceterorum et temporali et aeternae plurimum est profutura. Sin autem, id quod nollemus, accedere ipsi non poterunt, at graves saltem viros legatos cum auctoritate mittant, qui personam principis sui quisque et cum prudentia et cum dignitate possint in concilio referre. In primis vero ut id curent, quod ipsis facillimum est, ut ex suis cuiusque regnis ac provinciis episcopi et praelati sine tergiversatione et mora ad concilium proficiscantur, quod maxime quidem a praelatis principibusque Germaniae Deum ipsum atque nos impetrare aequum est, ut, quum eorum praecipue causa ipsisque cupientibus concilium indictum sit, et in ea civitate indictum, quae ab eis est desiderata, non graventur ipsi sua cunctorum praesentia id celebrare et ornare, quo melius atque commodius quae ad integritatem et veritatem Christianae religionis, quae ad honorum morum reductionem emendationemque malorum, quae ad Christianorum inter se tam principum quam populorum pacem, unitatem concordiamque pertineant, et quae ad repellendos impetus barbarorum

et infidelium, quibus illi universam Christianitatem obruere moliantur, sint necessaria, Deo nostris consultationibus praeeunte, et lumen sapientiae suae ac veritatis mentibus nostris praefereute, agi in dicto sacro oecumenico concilio, et conspirante omnium caritate consuli, tractari, confici, ad optatosque exitus deduci quam primum et quam optime possint. Atque ut nostrae hae literae, et quae in eis continentur, ad notitiam cunctorum, quorum oportet, perveniant, neve quis illorum ignorantiae excusationem praetendat, quum praesertim etiam non ad omnes eos, quibus nominatim illae essent intimandae, tutus forsitan pateat accessus: volumus et mandamus, ut in basilica Vaticana principis Apostolorum, et in ecclesia Lateranensi, quum ibi multitudo populi ad audiendam rem divinam congregari solita est, palam clara voce per curiae nostrae cursores aut notarios aliquos publicos legantur, lectaeque in valvis dictarum ecclesiarum, itemque cancellariae apostolicae portis, et Campi Florae solito loco affigantur, ubi ad lectionem et notitiam cunctorum aliquamdiu expositae pendeant; quumque inde amovebuntur, earum nihilominus exempla in eisdem locis remaneant affixa. Nos enim per lectionem, publicationem affixionemque huiusmodi omnes et quoscunque, quos antedictae nostrae literae comprehendunt, post spatium duorum mensium a die literarum publicationis et affixionis ita volumus obligatos esse atque adstrictos, ac si ipsismet illae

coram lectae et intimatae essent; transsumptis quidem earum, quae manu publici notarii scripta aut subscripta, et sigillo personae alicuius ecclesiasticae in dignitate constitutae munita fuerint, ut fides certa et indubitata habeatur, mandamus atque decernimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae indictionis, annunciationis, convocationis, statuti, decreti, mandati, praecepti et obsecrationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius se noverit incursum. Datum Romae apud Sanctum Petrum anno Incarnationis dominicae MDXLII. XI. Kalend. Iun. Pontificatus nostri anno VIII.

B L O S I U S.

HIER. DAND.

PARS PRIOR.
CANONES ET DECRETA.

SESSIO PRIMA
SACROSANCTI OECUMENICI ET GENERALIS
CONCILII TRIDENTINI
SUB PAULO III. PONTIFICE MAXIMO,
CELEBRATA
DIE XIII. MENSIS DECEMBRIS ANNO DOM. MDXLV.

Decretum de inchoando Concilio.

Placetne vobis, ad laudem et gloriam sanctae et individuae Trinitatis, Patris, et Filii, et Spiritus sancti, ad incrementum et exaltationem fidei et religionis Christianae, ad extirpationem haeresum, ad pacem et unionem ecclesiae, ad reformationem cleri et populi Christiani, ad depressionem et extinctionem hostium Christiani nominis, decernere et declarare, sacrum Tridentinum et generale concilium incipere, et inceptum esse? Responderunt: *Placet.*

Indictio futurae sessionis.

Et quum proxima sit celebritas Nativitatis Domini nostri Iesu Christi, et subsequantur aliae festivitates labentis et incipientis anni, placetne vobis, primam futuram sessionem habendam esse die Iovis post Epiphaniam, quae erit septima mensis Ian. anno Domini MDXLVI? Responderunt: *Placet.*

SESSIO SECUNDA,

CELEBRATA

DIE VII. MENSIS IANUARI MDXLVI.

Decretum de modo vivendi, et aliis in Concilio servandis.

Sacrosancta Tridentina synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, in ea praesidentibus eisdem tribus apostolicae sedis legatis, agnoscens cum beato Jacobo Apostolo, quod omne datum optimum ¹ et omne donum perfectum desursum est, descendens a Patre luminum, qui iis, qui postulant a se sapientiam, dat omnibus affluenter, et non improperat eis; et simul sciens, quod initium sapientiae est timor Domini ²: statuit et decrevit, omnes et singulos Christi fideles in civitate Tridentina congregatos exhortandos esse, prout exhortatur, ut se a malis et peccatis hactenus commissis emendare, ac de cetero in timore Domini ambulare, et desideria carnis non perficere ³, orationibus instare, saepius confiteri, eucharistiae sacramentum sumere, ecclesias frequentare, praecepta denique dominica, quantum quisque poterit, adimplere, nec non quotidie pro pace principum Christianorum et unitate ecclesiae privatim orare velint; episcopos vero, et quoscumque alios in ordine sacerdotali constitutos, oecumenicum concilium in ea civitate concelebrantes, ut assidue in Dei laudibus incumbere, hostias, laudes et preces offerre, sacrificium missae

Sess. II. ¹ Iac. I. 47. ² Prov. I. 7. IX. 40. Psalm. CX. 40. Eccles. I. 46. ³ Gal. V. 46.

quolibet saltem die dominico, in quo Deus lucem condidit, et a mortuis resurrexit, ac Spiritum sanctum in discipulos infudit ¹, peragere satagant, facientes, sicut idem Spiritus sanctus per Apostolum praecipit ², obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones pro sanctissimo domino nostro Papa, pro imperatore, pro regibus, et ceteris, qui in sublimitate constituti sunt, et pro omnibus hominibus, ut quietam et tranquillam vitam agamus, pace fruamur, et fidei incrementum videamus. Praeterea hortatur, ut ieiunent saltem singulis sextis feriis in memoriam passionis Domini, et eleemosynas pauperibus erogent. In ecclesia autem cathedrali singulis quintis feriis celebretur missa de Spiritu sancto cum litanis et aliis orationibus ad hoc institutis; in aliis vero ecclesiis eadem die dicantur ad minus litaniae et orationes. Tempore autem, quo sacra peraguntur, colloctiones et confabulationes non fiant, sed ore et animo celebranti assistatur. Et quoniam oportet episcopos esse irreprehensibiles, sobrios, castos, domui suae bene praepositos ³, hortatur etiam, ut ante omnia quilibet in mensa servet sobrietatem moderationemque ciborum; deinde, quum in eo loco saepe otiosi sermones oriri soleant, ut in ipsorum episcoporum mensis divinarum scripturarum lectio admisceatur ⁴; familiares vero suos unusquisque instruat et erudiat, ne sint rixosi, vinosi, impudici, cupidi, elati, blasphemi et voluptatum amatores; vitia demum fugiant et virtutes amplectantur, et in vestitu, et cultu, et

Sess. II. ¹ Act. II. ² 1 Tim. II. 4 sqq. ³ 4 Tim. III. 2 sqq. ⁴ c. 41. D. XLIV. (conc. Tol. III.)

omnibus actibus honestatem prae se ferant, sicut decet ministros ministrorum Dei. Ad haec, quum huius sacrosancti concilii praecipua cura, sollicitudo et intentio sit, ut propulsatis haeresum tenebris, quae per tot annos operuerunt terram, catholicae veritatis lux, Iesu Christo, qui vera lux est¹, annuente, candor puritasque refulgeat, et ea, quae reformatione egent, reformentur: ipsa synodus hortatur omnes catholicos hic congregatos et congregandos, atque eos praesertim, qui sacrarum literarum peritiam habent, ut sedula meditatione diligenter secum ipsi cogitent, quibus potissimum viis et modis ipsius synodi intentio dirigi, et optatum effectum sortiri possit, quo maturius et consultius damnari damnanda, et probanda probari queant, ut per totum orbem omnes uno ore et eadem fidei confessione glorificent Deum et Patrem Domini nostri Iesu Christi.

In sententiis vero dicendis, iuxta Toletani concilii statutum², in loco benedictionis consentientibus Domini sacerdotibus, nullus debeat aut immodestis vocibus perstrepere, aut tumultibus perturbare, nullis etiam falsis vanisve aut obstinatis disceptationibus contendere; sed quicquid dicatur sic mitissima verborum prolatione temperetur, ut nec audientes offendantur, nec recti iudicii acies perturbato animo inflectatur.

Insuper ipsa sacra synodus statuit ac decrevit, quod, si forte contigerit aliquos debito in loco non sedere, et sententiam etiam sub verbo *Placet* proferre, congregationibus interesse, et alios quoscunque actus facere concilio durante,

Sess. II. ¹ Ioan. I. 9. ² c. 3. C. V. qu. 4. (conc. Tol. XI.)

nulli propterea praeiudicium generetur, nullique novum ius acquiratur*.

Deinde indicta fuit futura sessio ad diem Iovis quartam mensis Feb. proxime venturi.

SESSIO TERTIA,

CELEBRATA

DIE IV. MENSIS FEBRUARII MDXLVI.

Decretum de symbolo fidei.

In nomine sanctae et individuae Trinitatis, Patris, et Filii, et Spiritus sancti.

Haec sacrosancta oecumenica et generalis Tridentina synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, in ea praesidentibus eisdem tribus apostolicae sedis legatis, magnitudinem rerum tractandarum considerans, praesertim earum, quae duobus illis capitibus de exstirpandis haeresibus et moribus reformandis continentur, quorum causa praecipue est congregata; agnoscens autem cum Apostolo¹, non esse sibi colluctationem adversus carnem et sanguinem, sed adversus spirituales nequitas in coelestibus, cum eodem omnes et singulos in primis hortatur, ut confortentur in Domino et in potentia virtutis eius, in omnibus sumentes scutum fidei², in quo possint omnia tela nequissimi ignea exstinguere, atque galeam spei salutis accipiant cum gladio spiritus, quod est verbum Dei. Itaque, ut haec pia eius solli-

Sess. II. * repetitum Sess. XXV. extr. — Sess. III. ¹ Eph. VI. 12. ² Ibid. 16.

citudo principium et progressum suum per Dei gratiam habeat, ante omnia statuit et decernit, praemittendam esse confessionem fidei, Patrum exempla in hoc secuta, qui sacratoribus conciliis hoc scutum contra omnes haereses in principio suarum actionum apponere consuevere, quo solo aliquando et infideles ad fidem traxerunt, haereticos expugnarunt, et fideles confirmarunt. Quare symbolum fidei, quo sancta Romana ecclesia utitur, tanquam principium illud, in quo omnes, qui fidem Christi profitentur, necessario conveniunt, ac fundamentum firmum et unicum, contra quod portae inferi nunquam praevalerunt¹, totidem verbis, quibus in omnibus ecclesiis legitur, exprimendum esse censuit. Quod quidem eiusmodi est²:

Credo in unum Deum Patrem omnipotentem, factorem coeli et terrae, visibilium omnium et invisibilium; et in unum Dominum Iesum Christum, Filium Dei unigenitum, et ex Patre natum ante omnia saecula, Deum de Deo, lumen de lumine; Deum verum de Deo vero; genitum, non factum, consubstantialem Patri; per quem omnia facta sunt; qui propter nos homines et propter nostram salutem descendit de coelis, et incarnatus est de Spiritu sancto ex Maria Virgine, et homo factus est; crucifixus etiam pro nobis sub Pontio Pilato, passus et sepultus est; et resurrexit tertia die secundum scripturas, et ascendit in coelum, sedet ad dexteram Patris; et iterum venturus est cum gloria iudicare vivos et mortuos, cuius regni non erit finis; et in Spiritum sanctum Dominum et vivificantem, qui ex Patre Filioque procedit;

Sess. III. ¹ Matth. XVI. 48. ² Cf. conc. Constant. I. c. 4.

qui cum Patre et Filio simul adoratur et conglorificatur; qui locutus est per Prophetas; et unam, sanctam catholicam et apostolicam ecclesiam. Confiteor unum baptisma in remissionem peccatorum, et exspecto resurrectionem mortuorum et vitam venturi saeculi. Amen.

Indictio futurae sessionis.

Eadem sacrosancta oecumenica et generalis Tridentina synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, in ea praesidentibus eisdem tribus apostolicae sedis legatis, intelligens multos praelatos ex diversis partibus accinctos esse itineri, nonnullos etiam in via esse, quo huc veniant; cogitansque omnia ab ipsa sacra synodo decernenda eo maioris apud omnes existimationis et honoris videri posse, quo maiori fuerint et pleniori Patrum consilio et praesentia sancita et corroborata: statuit et decrevit, futuram sessionem post praesentem celebrandam esse die Iovis, quae subsequetur dominicam *Laetare* proxime futuram; interim tamen non differri discussionem et examinationem eorum, quae ipsi synodo discutienda et examinanda videbuntur.

SESSIO QUARTA,

CELEBRATA

DIE VIII. MENSIS APRILIS MDXLVI.

Decretum de canonicis scripturis.

Sacrosancta oecumenica et generalis Tridentina synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, praesidentibus in ea eisdem tribus apostolicae sedis legatis, hoc sibi perpetuo

ante oculos proponens, ut sublatis erroribus puritas ipsa evangelii in ecclesia conservetur, quod promissum ante per Prophetas in scripturis sanctis¹ Dominus noster Iesus Christus Dei Filius proprio ore primum promulgavit, deinde per suos Apostolos tanquam fontem omnis et salutaris veritatis et morum disciplinae omni creaturae praedicari iussit²; perspicuensque hanc veritatem et disciplinam contineri in libris scriptis et sine scripto traditionibus, quae ipsius Christi ore ab Apostolis acceptae, aut ab ipsis Apostolis³, Spiritu sancto dictante, quasi per manus traditae ad nos usque pervenerunt; orthodoxorum Patrum exempla secuta, omnes libros tam veteris quam novi testamenti, quum utriusque unus Deus sit auctor, nec non traditiones ipsas, tum ad fidem, tum ad mores pertinentes, tanquam vel ore tenus a Christo, vel a Spiritu sancto dictatas, et continua successione in ecclesia catholica conservatas, pari pietatis affectu ac reverentia suscipit et veneratur. Sacrorum vero librorum indicem huic decreto adscribendum censuit⁴, ne cui dubitatio suboriri possit, quinam sint qui ab ipsa synodo suscipiuntur. Sunt vero infra scripti. Testamenti veteris: quinque Moysis, id est: Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium; Iosuae, Iudicum, Ruth, quatuor Regum, duo Paralipomenon, Esdrae primus et secundus, qui dicitur Nehemias, Tobias, Iudith, Esther, Iob, Psalterium Davidicum centum quinquaginta psalmorum,

Sess. IV. ¹ Ierem. XXXI. 22. ² Matth. XXVIII. 49 seq. Marc. XVI. 45. ³ 2 Thess. II. 14. ⁴ Cf. conc. Laod. c. 59. Conc. Carth. III. c. 47. Rom. sub. Gelas. (c. 3. D. XV.) et ep. Eug. III. in conc. Flor. ad Armenos.

Parabola, Ecclesiastes, Canticum Canticorum, Sapientia, Ecclesiasticus, Isaias, Ieremias cum Baruch, Ezechiel, Daniel, duodecim Prophetae minores, id est: Osea, Ioel, Amos, Abdias, Ionas, Michaeas, Nahum, Habacuc, Sophonias, Aggaeus, Zacharias, Malachias, duo Machabaeorum, primus et secundus. Testamenti novi: quatuor Evangelia, secundum Matthaem, Marcum, Lucam, et Ioannem; Actus Apostolorum a Luca Evangelista conscripti; quatuordecim Epistolae Pauli Apostoli, ad Romanos, duae ad Corinthios, ad Galatas, ad Ephesios, ad Philippenses, ad Colossenses, duae ad Thessalonicenses, duae ad Timotheum, ad Titum, ad Philemonem, ad Hebraeos; Petri Apostoli duae, Ioannis Apostoli tres, Iacobi Apostoli una, Iudae Apostoli una, et Apocalypsis Ioannis Apostoli. Si quis autem libros ipsos integros cum omnibus suis partibus, prout in ecclesia catholica legi consueverunt, et in veteri vulgata latina editione habentur, pro sacris et canonicis non susceperit, et traditiones praedictas sciens et prudens contempserit, anathema sit. Omnes itaque intelligant, quo ordine et via ipsa synodus post iactum fidei confessionis fundamentum sit progressura, et quibus potissimum testimoniis ac praesidiis in confirmandis dogmatibus et instaurandis in ecclesia moribus sit usura.

Decretum de editione et usu sacrorum librorum.

Insuper eadem sacrosancta synodus considerans, non parum utilitatis accedere posse ecclesiae Dei, si ex omnibus latinis editionibus, quae circumferuntur, sacrorum libro-

rum, quaenam pro authentica habenda sit, innotescat: statuit et declarat, ut haec ipsa vetus et vulgata editio, quae longo tot saeculorum usu in ipsa ecclesia probata est, in publicis lectionibus, disputationibus, praedicationibus et expositionibus pro authentica habeatur, et ut nemo illam reiicere quovis praetextu audeat vel praesumat.

Praeterea ad coercenda petulantia ingenia decernit, ut nemo, suae prudentiae innixus, in rebus fidei et morum ad aedificationem doctrinae Christianae pertinentium, sacram scripturam ad suos sensus contorquens¹, contra eum sensum, quem tenuit et tenet sancta mater ecclesia, cuius est iudicare de vero sensu et interpretatione scripturarum sanctarum, aut etiam contra unanimem consensum Patrum ipsam scripturam sacram interpretari audeat, etiamsi huiusmodi interpretationes nullo unquam tempore in lucem edendae forent. Qui contravenerint per ordinarios declarentur, et poenis a iure statutis puniantur.

Sed et impressoribus modum in hac parte, ut par est, imponere volens, qui iam sine modo, hoc est, putantes sibi licere quicquid libet, sine licentia superiorum ecclesiasticorum ipsos sacrae scripturae libros, et super illis annotationes et expositiones quorumlibet indifferenter, saepe tacito, saepe etiam ementito prelo, et, quod gravius est, sine nomine auctoris imprimunt, alibi etiam impressos libros huiusmodi temere venales habent: decernit et statuit, ut posthac sacra scriptura, potissimum vero haec ipsa vetus

Sess. IV. ¹ c. 27. C. XXIV. qu. 3. (Hieron.) et c. 39. §. 70. ead. (Isidor.)

et vulgata editio, quam emendatissime imprimatur, nullique liceat imprimere vel imprimi facere quosvis libros de rebus sacris sine nomine auctoris, neque illos in futurum vendere, aut etiam apud se retinere, nisi primum examinati probatique fuerint ab ordinario, sub poena anathematis et pecuniae in canone concilii novissimi Lateranensis apposita¹. Et, si regulares fuerint, ultra examinationem et probationem huiusmodi licentiam quoque a suis superioribus impetrare teneantur, recognitis per eos libris iuxta formam suarum ordinationum. Qui autem scripto eos communicant vel evulgant, nisi antea examinati probatique fuerint, eisdem poenis subiaceant, quibus impressores. Et qui eos habuerint vel legerint, nisi prodiderint auctores, pro auctoribus habeantur. Ipsa vero huiusmodi librorum probatio in scriptis detur, atque ideo in fronte libri, vel scripti vel impressi, authentice appareat, idque totum, hoc est, et probatio et examen, gratis fiat, ut probanda probentur, et reprobentur improbanda.

Post haec, temeritatem illam reprimere volens, qua ad profana quaeque convertuntur et torquentur verba et sententiae sacrae scripturae, ad scurrilia scilicet, fabulosa, vana, adulationes, detractiones, superstitiones impias et diabolicas incantationes, divinationes, sortes, libellos etiam famosos: mandat et praecipit ad tollendam huiusmodi irreverentiam et contemptum, ne de cetero quisquam quomodolibet verba scripturae sacrae ad haec et similia audeat usurpare,

Sess. IV. ¹ Cf. c. 3. de libr. prohib. in VII. V. 4. (Leo X.) et infr. inter const. ex ant. iure desumpt. per conc. Trid. innovatas.

ut omnes huius generis homines temeratores et violatores verbi Dei iuris et arbitrii poenis per episcopos coerceantur.

Indictio futurae sessionis.

Item haec sacrosancta synodus statuit et decernit, proximam futuram sessionem tenendam et celebrandam esse feria quinta, post sacratissimum festum proximum Pentecostes.

SESSIO QUINTA,

CELEBRATA

DIE XVII. MENSIS IUNII MDXLVI.

Decretum de peccato originali.

Ut fides nostra catholica, sine qua impossibile est placere Deo¹, purgatis erroribus in sua sinceritate integra et illibata permaneat, et ne populus Christianus omni vento doctrinae circumferatur², quum serpens ille antiquus³, humani generis perpetuus hostis, inter plurima mala, quibus ecclesia Dei his nostris temporibus perturbatur, etiam de peccato originali eiusque remedio non solum nova, sed vetera etiam dissidia excitaverit: sacrosancta oecumenica et generalis Tridentina synodus in Spiritu sancto legitime congregata, praesidentibus in ea eisdem tribus apostolicae sedis legatis, iam ad revocandos errantes et nutantes confirmandos accedere volens, sacrarum scripturarum, et sanctorum Patrum, ac probatissimorum conciliorum testimonia et ipsius ecclesiae iudicium et consensum secuta, haec de ipso peccato originali statuit, fatetur ac declarat:

Sess. V. ¹ Hebr. XI. 6. ² Eph. IV. 4. ³ Gen. III.

1. Si quis non confitetur, primum hominem Adam, quum mandatum Dei in paradiso fuisset transgressus, statim sanctitatem et iustitiam, in qua constitutus fuerat, amisisse, incurrisseque per offensam praevaricationis huiusmodi iram et indignationem Dei, atque ideo mortem, quam antea illi comminatus fuerat Deus¹, et cum morte captivitatem sub eius potestate, qui mortis deinde habuit imperium², hoc est diaboli, totumque Adam per illam praevaricationis offensam secundum corpus et animam in deterius commutatum fuisse: anathema sit.

2. Si quis Adae praevaricationem sibi soli, et non eius propagini asserit nocuisse, et acceptam a Deo sanctitatem et iustitiam, quam perdidit, sibi soli, et non nobis etiam eum perdidisse; aut inquinatum illum per inobedientiae peccatum mortem et poenas corporis tantum in omne genus humanum transfudisse, non autem et peccatum, quod mors est animae: anathema sit, quum contradicat Apostolo dicenti³: *Per unum hominem peccatum intravit in mundum, et per peccatum mors; et ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt.*

3. Si quis hoc Adae peccatum, quod origine unum est, et propagatione, non imitatione, transfusum omnibus, inest unicuique proprium, vel per humanae naturae vires, vel per aliud remedium asserit tolli, quam per meritum unius mediatoris Domini nostri Iesu Christi, qui nos Deo reconciliavit in sanguine suo, factus nobis iustitia, sancti-

Sess. V. ¹ Gen. II. 17. III. 47. ² Hebr. II. 44. ³ Rom V. 12. ⁴ Eph. II. 43. Col. II. 43. 4 Tim. II. 5 seq.

ficatio et redemptio¹, aut negat ipsum Christi Iesu meritum, per baptismi sacramentum in forma ecclesiae rite collatum, tam adultis quam parvulis applicari: anathema sit, quia non est aliud nomen sub coelo datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri². Unde illa vox³: *Ecce agnus Dei; ecce qui tollit peccata mundi*; et illa⁴: *Quicumque baptizati estis, Christum induistis*.

4. Si quis parvulos recentes ab uteris matrum baptizandos negat, etiamsi fuerint a baptizatis parentibus orti, aut dicit in remissionem quidem peccatorum eos baptizari, sed nihil ex Adam trahere originalis peccati, quod regenerationis lavacro necesse sit expiari ad vitam aeternam consequendam; unde fit consequens, ut in eis forma baptismatis in remissionem peccatorum non vera, sed falsa intelligatur: anathema sit; quoniam non aliter intelligendum est id, quod dixit Apostolus⁵: *Per unum hominem peccatum intravit in mundum, et per peccatum mors; et ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt, nisi quemadmodum ecclesia catholica ubique diffusa semper intellexit*. Propter hanc enim regulam fidei ex traditione Apostolorum etiam parvuli, qui nihil peccatorum in semetipsis adhuc committere potuerunt, ideo in remissionem peccatorum veraciter baptizantur⁶, ut in eis regeneratione mundetur quod generatione contraxerunt. *Nisi enim quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei*⁷.

Sess. V. ¹ 1 Cor. I. 30. ² Act. IV. 12. ³ Ioan. I. 29. ⁴ Gal. III. 27. ⁵ Rom. V. 12. ⁶ C. 436. D. IV. de cons. (Aug.) c. 453. ead. (conc. Carth. A. 448.) ⁷ Ioan. III. 5.

5. Si quis per Iesu Christi Domini nostri gratiam, quae in baptisate confertur, reatum originalis peccati remitti negat, aut etiam asserit, non tolli totum id, quod veram et propriam peccati rationem habet, sed illud dicit tantum radi aut non imputari: anathema sit. In renatis enim nihil odit Deus, quia nihil est damnationis iis, qui vere consepulti sunt¹ cum Christo per baptismum in mortem; qui non secundum carnem ambulant², sed, veterem hominem exuentes, et novum, qui secundum Deum creatus est, induentes³, innocentes, immaculati, puri, innoxii ac Deo dilecti effecti sunt, heredes quidem Dei, coheredes autem Christi, ita ut nihil prorsus eos ab ingressu coeli remoretur. Manere autem in baptizatis concupiscentiam vel fomitem, haec sancta synodus fatetur et sentit, quae quum ad agonem relicta sit, nocere non consentientibus, sed viriliter per Christi Iesu gratiam repugnantibus non valet; quinimmo qui legitime certaverit coronabitur⁴. Hanc concupiscentiam, quam aliquando Apostolus peccatum appellat⁵, sancta synodus declarat ecclesiam catholicam nunquam intellexisse peccatum appellari, quod vere et proprie in renatis peccatum sit, sed quia ex peccato est et ad peccatum inclinat. Si quis autem contrarium senserit: anathema sit.

Declarat tamen haec ipsa sancta synodus, non esse suae intentionis, comprehendere in hoc decreto, ubi de peccato originali agitur, beatam et immaculatam Virginem Mariam, Dei genitricem, sed observandas esse constitutio-

Sess. V. ¹ Rom. VI. 4. ² Ib. VIII. 4. ³ Col. III. 9. 10. Eph. IV. 24. Gal. III. 27. ⁴ 2 Tim. II. 5. ⁵ Rom. VI. 42. VII. 8.

nes fel. rec. Sixti Papae IV. ¹ sub poenis in eis constitutionibus contentis, quas innovat.

Decretum de Reformatione.

CAPUT I.

De instituenda lectione sacrae scripturae et liberalium artium.

Nadem sacrosancta synodus, piis summorum Pontificum et probatorum conciliorum ² constitutionibus inhaerens, easque amplectens, et illis adiiciens, ne coelestis ille sacrorum librorum thesaurus, quem Spiritus sanctus summa liberalitate hominibus tradidit, neglectus iaceat: statuit et decrevit, quod in illis ecclesiis, in quibus praebenda, aut praestimonium seu aliud quovis nomine nuncupatum stipendium pro lectoribus sacrae theologiae deputatum reperitur, episcopi, archiepiscopi, primates et alii locorum ordinarii eos, qui praebendam, aut praestimonium seu stipendium huiusmodi obtinent, ad ipsius sacrae scripturae expositionem et interpretationem per se ipsos, si idonei fuerint, alioquin per idoneum substitutum ab ipsis episcopis, archiepiscopis, primatibus et aliis locorum ordinariis eligendum, etiam per subtractionem fructuum cogant et compellant. De cetero vero praebenda, praestimonium aut stipendium huiusmodi non nisi personis idoneis, et quae per se ipsas id munus explicare possint, conferantur, et aliter facta provisio nulla sit et invalida. In ecclesiis autem metropolitanis vel cathe-

Sess. V. ¹ C. 4. 2. Extrav. comm. III. 42. et infra inter const. ex iur. ant. desumpt. per conc. Trid. innovatas. ² Cf. c. 42. D. XXXVII. (conc. Eug. II.) c. 4. X. de magistris V. 5. (conc. Lat. IV.) c. 5. ib. (Honor. III.) — infr. Sess. XXIII. de ref. c. 48.

dralibus, si civitas insignis vel populosa, ac etiam in collegiatis existentibus in aliquo insigni oppido, etiam nullius dioecesis, si ibi clerus numerosus fuerit, ubi nulla praebenda, aut praestimonium seu stipendium huiusmodi deputatum reperitur, praebenda quomodocunque, praeterquam ex causa resignationis, primo vacatura, cui aliud onus incompatible iniunctum non sit, ad eum usum ipso facto perpetuo constituta et deputata intelligatur. Et quatenus in ipsis ecclesiis nulla vel non sufficiens praebenda foret ¹, metropolitanus vel episcopus ipse per assignationem fructuum alicuius simplicis beneficii, eiusdem tamen debitae supportatis oneribus, vel per contributionem beneficiorum suae civitatis et dioecesis, vel alias, prout commodius fieri poterit, de capituli consilio ita provideat, ut ipsa sacrae scripturae lectio habeatur, ita tamen, ut quaecunque aliae lectiones, vel consuetudine vel quavis alia ratione institutae, propter id minime praetermittantur. Ecclesiae vero, quarum annui proventus tenues fuerint, et ubi tam exigua est cleri et populi multitudo, ut theologiae lectio in eis commode haberi non possit, saltem magistrum habeant ² ab episcopo cum consilio capituli eligendum, qui clericos aliosque scholares pauperes grammaticam gratis doceat, ut deinceps ad ipsa sacrae scripturae studia annuente Deo transire possint. Ideoque illi magistro grammatices vel alicuius simplicis beneficii fructus, quos tamdiu percipiat, quamdiu in docendo perstiterit, assignentur (dum tamen beneficium

Sess. V. ¹ Infr. Sess. XXIV. de ref. c. 15. ² Cf. c. 4. X. de magistr. V. 5. (conc. Lat. III.) et loc. citt. n. 24.

ipsum suo debito non fraudetur obsequio), vel ex capitulari vel episcopali mensa condigna aliqua merces persolvatur, vel alias episcopus ipse aliquam rationem ineat suae ecclesiae et dioecesi accommodam, ne pia haec, utilis atque fructuosa provisio quovis quaesito colore negligatur. In monasteriis quoque monachorum, ubi commode fieri queat, etiam lectio sacrae scripturae habeatur. Qua in re si abbates negligentes fuerint, episcopi locorum, in hoc ut sedis apostolicae delegati, eos ad id opportunis remediis compellant. In conventibus vero aliorum regularium, in quibus studia commode vigere possunt, sacrae scripturae lectio similiter habeatur, quae lectio a capitulis generalibus vel provincialibus assignetur dignioribus magistris. In gymnasiis etiam publicis, ubi tam honorifica et ceterorum omnium maxime necessaria lectio hactenus instituta non fuerit, religiosissimorum principum ac rerumpublicarum pietate et caritate ad catholicae fidei defensionem et incrementum, sanaeque doctrinae conservationem et propagationem instituantur, et, ubi instituta foret, et negligeretur, restituatur. Et, ne sub specie pietatis impietas disseminetur, statuit eadem sancta synodus, neminem ad huiusmodi lectionis officium tam publice quam privatim admittendum esse, qui prius ab episcopo loci de vita, moribus et scientia examinatus et approbatus non fuerit; quod tamen de lectoribus in claustris monachorum non intelligatur. Docentes vero ipsam sacram scripturam, dum publice in scholis docuerint, et scholares, qui in ipsis scholis student, privilegiis omnibus de perceptione fructuum, praebendarum et bene-

ficiorum suorum in absentia a iure communi concessis plene gaudeant et fruantur¹.

CAPUT II.

De verbi Dei concionatoribus et quaestoribus eleemosynariis.

Quia vero Christianae reipublicae non minus necessaria est praedicatio evangelii² quam lectio, et hoc est praecipuum episcoporum munus³: statuit et decrevit eadem sancta synodus, omnes episcopos, archiepiscopos, primates et omnes alios ecclesiarum praelatos teneri per se ipsos, si legitime impediti non fuerint, ad praedicandum sanctum Iesu Christi evangelium. Si vero contigerit episcopos et alios praedictos legitimo detineri impedimento, iuxta formam generalis concilii⁴ viros idoneos assumere teneantur ad huiusmodi praedicationis officium salubriter exsequendum. Si quis autem hoc adimplere contempserit, districtae subiaceat ultioni. Archipresbyteri quoque, plebani, et quicumque parochiales vel alias curam animarum habentes ecclesias quocumque modo obtinent, per se, vel alios idoneos, si legitime impediti fuerint, diebus saltem dominicis⁵ et festis solemnibus plebes sibi commissas pro sua et earum capacitate pascant salutaribus verbis; docendo quae scire omnibus necessarium est ad salutem, annunciandoque eis cum brevitate et facilitate sermonis vitia, quae eos declinare, et virtutes, quas sectari oporteat, ut poenam aeternam eva-

Sess. V. ¹ C. 5. X. de magistr. V. 5. (Honor. III.) ² Cf. Sess. XXIV. de ref. c. 4. ³ C. 6. D. LXXXVIII. (conc. Carth. IV. seu Statt. eccl. ant.) ⁴ C. 45. X. de off. iud. ord. I. 34. (conc. Lat. IV.) et infr. inter const. ex antiq. iure desumpt. per conc. Trid. innovatas. ⁵ Cf. Sess. XXIV. de ref. c. 4.

dere, et coelestem gloriam consequi valeant. Id vero si quis eorum praestare negligat, etiam si ab episcopi iurisdictione quavis ratione exemptum se esse praetenderet, etiam si ecclesiae quovis modo exemptae dicerentur, aut alicui monasterio, etiam extra dioecesim existenti, forsann annexae vel unitae, modo re ipsa in dioecesi sint, provida pastoralis episcoporum sollicitudo non desit, ne illud impleatur: *Parvuli petierunt panem, et non erat qui frangeret eis*¹. Itaque ubi ab episcopo moniti trium mensium spatio muneri suo defuerint, per censuras ecclesiasticas seu alias ad ipsius episcopi arbitrium cogantur, ita ut etiam, si eis expedire visum fuerit, ex beneficiorum fructibus alteri, qui id praestet, honesta aliqua merces persolvatur, donec principalis ipse resipiscens officium suum impleat.

Si quae vero parochiales ecclesiae reperiantur subiectae monasteriis in nulla dioecesi existentibus, si abbates et regulares praelati in praedictis negligentes fuerint, a metropolitanis, in quorum provinciis dioeceses ipsae sitae sunt, tanquam quoad hoc sedis apostolicae delegatis compellantur, neque huius decreti executionem consuetudo, vel exemptio, aut appellatio, aut reclamatio sive recursus impedire valeat, quousque desuper a competenti iudice, qui summarie et sola facti veritate inspecta procedat, cognitum et decisum fuerit. Regulares vero cuiuscunque ordinis, nisi a suis superioribus de vita, moribus et scientia examinati et approbati fuerint, ac de eorum licentia, etiam in ecclesiis suorum ordinum praedicare non possint; cum

Sess. V. ¹ Jerem. Thren. IV. 4.

qua licentia personaliter se coram episcopis praesentare, et ab eis benedictionem petere teneantur, antequam praedicare incipiant. In ecclesiis vero, quae suorum ordinum non sunt, ultra licentiam suorum superiorum etiam episcopi licentiam habere teneantur, sine qua in ipsis ecclesiis non suorum ordinum nullo modo praedicare possint¹. Ipsam autem licentiam gratis episcopi concedant. Si vero, quod absit, praedicator errores aut scandala disseminaverit in populum, etiamsi in monasterio sui vel alterius ordinis praedicet, episcopus ei praedicationem interdicat. Quod si haereses praedicaverit, contra eum secundum iuris dispositionem aut loci consuetudinem procedat, etiamsi praedicator ipse generali vel speciali privilegio exemptum se esse praetenderet; quo casu episcopus auctoritate apostolica et tanquam sedis apostolicae delegatus procedat. Curent autem episcopi, ne quis praedicator vel ex falsis informationibus, vel alias calumniose vexetur, iustamve de eis conquerendi occasionem habeat. Caveant praeterea episcopi, ne aliquem vel eorum, qui, quum sint nomine regulares, extra claustra tamen et obedientiam religionum suarum vivunt, vel presbyterorum saecularium, nisi ipsis noti sint, et moribus atque doctrina probati, etiam quorumlibet privilegiorum praetextu in sua civitate vel dioecesi praedicare permittant, donec ab ipsis episcopis super ea re sancta sedes apostolica consulatur, a qua privilegia huiusmodi nisi tacita veritate et expresso mendacio ab indignis extorqueri

Sess. V. ¹ C. 43. §. 6. X. de haer. V. 7. (conc. Lat. IV.) cf. infr. Sess. XXIV. de ref. c. 4.

verisimile non est. Quaestores vero eleemosynarii¹, qui etiam quaestuarii vulgo dicuntur, cuiuscunque conditionis existant, nullo modo nec per se nec per alium praedicare praesumant, et contra facientes ab episcopis et ordinariis locorum, privilegiis quibuscunque non obstantibus, opportunis remediis omnino arceantur.

Indictio futurae sessionis.

Item haec sacrosancta synodus statuit et decernit, primam futuram sessionem tenendam et celebrandam esse die Iovis, feria quinta post festum B. Iacobi Apostoli.

Prorogata deinde fuit sessio ad diem XIII. mensis Ianuarii, MDXLVII.

SESSIO SEXTA,

CELEBRATA

DIE XIII. MENSIS IANUARIJ MDXLVII.

Decretum de iustificatione

Prooemium.

Quum hoc tempore non sine multarum animarum iactura et gravi ecclesiasticae unitatis detrimento erronea quaedam disseminata sit de iustificatione doctrina; ad laudem et gloriam omnipotentis Dei, ecclesiae tranquillitatem et animarum salutem sacrosancta oecumenica et generalis Tridentina synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, praesidentibus in ea nomine sanctissimi in Christo patris et domini

Sess. V. ¹ C. 44. X. de poen. et rem. V. 38. (conc. Lat. IV.) c. 44. §. 2. de haer. in Vito V. 2. (Clem. IV.) c. 2. de poen. et rem. in Clem. V. 9. (Clem. V.)

nostri, domini Pauli, divina providentia Papae tertii, reverendissimis dominis, dominis Io. Maria episcopo Praenestino de Monte, et Marcello tit. S. Crucis in Ierusalem presbytero, sanctae Romanae ecclesiae cardinalibus et apostolicis de latere legatis, exponere intendit omnibus Christi fidelibus veram sanamque doctrinam ipsius iustificationis, quam sol iustitiae¹ Christus Iesus, fidei nostrae auctor et consummator², docuit, Apostoli tradiderunt, et catholica ecclesia Spiritu sancto suggerente perpetuo retinuit; districtius inhiibendo, ne deinceps audeat quisquam aliter credere, praedicare aut docere, quam praesenti decreto statuitur ac declaratur.

CAPUT I.

De naturae et legis ad iustificandos homines imbecillitate.

Primum declarat sancta synodus, ad iustificationis doctrinam probe et sincere intelligendam oportere, ut unusquisque agnoscat et fateatur, quod quum omnes homines in praevaricatione Aadae innocentiam perdidissent³, facti immundi⁴, et, ut Apostolus inquit⁵, natura filii irae, quemadmodum in decreto de peccato originali exposuit⁶, usque adeo servi erant peccati⁷, et sub potestate diaboli ac mortis, ut non modo gentes per vim naturae, sed ne Iudaei quidem per ipsam etiam literam legis Moysi inde liberari aut surgere possent, tametsi in eis liberum arbitrium minime extinctum esset, viribus licet attenuatum et inclinatum.

Sess. VI. ¹ Malach. IV. 2. ² Hebr. XII. 2. ³ Rom. V. 42. ⁴ Cor. XV. 22. ⁵ Isa. LXIV. 6. ⁶ Cf. Sess. V. in pr. ⁷ Rom. VI. 20.

CAPUT II.

De dispensatione et mysterio adventus Christi.

Quo factum est, ut coelestis Pater, Pater misericordiarum et Deus totius consolationis¹, Christum Iesum, Filium suum et ante legem et legis tempore multis sanctis Patribus declaratum ac promissum², quum venit beata illa plenitudo temporis³, ad homines miserit, ut et Iudaeos, qui sub lege erant, redimeret, et gentes⁴, quae non sectabantur iustitiam, iustitiam apprehenderent, atque omnes adoptionem filiorum reciperent. Hunc proposuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine ipsius pro peccatis nostris⁵, non solum autem pro nostris, sed etiam pro totius mundi⁶.

CAPUT III.

Qui per Christum iustificantur.

Verum, etsi ille pro omnibus mortuus est⁷, non omnes tamen mortis eius beneficium recipiunt; sed ii duntaxat, quibus meritum passionis eius communicatur; nam, sicut revera homines, nisi ex semine Adae propagati nascerentur, non nascerentur iniusti, quum ea propagatione, per ipsum dum concipiuntur, propriam iniustitiam contrahant: ita, nisi in Christo renascerentur, nunquam iustificarentur, quum ea renascentia per meritum passionis eius gratia, qua iusti fiunt, illis tribuatur. Pro hoc beneficio Apostolus⁸ gratias nos semper agere hortatur Patri, qui dignos nos fecit in partem sortis sanctorum in lumine, et eripuit de potestate tenebrarum, transtulitque in regnum Filii di-

Sess. VI. ¹ 2 Cor. I. 3. ² Gen. XLIX. 40. 48. ³ Gal. IV. 4.
⁴ Rom. IX. 30. ⁵ Rom. III. 25. ⁶ 4 Ioan. II. 2. ⁷ 2 Cor. V. 45.
⁸ Col. I. 42 seq.

lectionis suae, in quo habemus redemptionem et remissionem peccatorum.

CAPUT IV.

Insinuat descriptio iustificationis impii, et modus eius in statu gratiae.

Quibus verbis iustificationis impii descriptio insinuat, ut sit translatio ab eo statu, in quo homo nascitur filius primi Adae, in statum gratiae et adoptionis filiorum Dei per secundum Adam Iesum Christum, salvatorem nostrum. Quae quidem translatio post evangelium promulgatum sine lavacro regenerationis aut eius voto fieri non potest, sicut scriptum est¹: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei.*

CAPUT V.

De necessitate praeparationis ad iustificationem in adultis, et unde sit.

Declarat praeterea, ipsius iustificationis exordium in adultis a Dei per Christum Iesum praeveniente gratia sumendum esse, hoc est, ab eius vocatione, qua nullis eorum existentibus meritis vocantur, ut, qui per peccata a Deo aversi erant, per eius excitantem atque adjuvantem gratiam ad convertendum se ad suam ipsorum iustificationem, eidem gratiae libere assentiendo et cooperando, disponantur ita, ut tangente Deo cor hominis per Spiritus sancti illuminationem neque homo ipse nihil omnino agat, inspirationem illam recipiens, quippe qui illam et abiicere potest, neque tamen sine gratia Dei movere se ad iustitiam coram illo li-

Sess. VI. ¹ Ioan. III. 5.

bera sua voluntate possit. Unde in sacris literis, quum dicitur¹: *Convertimini ad me, et ego convertar ad vos*, libertatis nostrae admonemur; quum respondemus²: *Converte nos, Domine, ad te, et convertemur*, Dei nos gratia praeveniri confitemur.

CAPUT VI.

Modus praeparationis.

Disponuntur autem ad ipsam iustitiam, dum excitati divina gratia et adiuti, fidem ex auditu concipientes³, libere moventur in Deum, credentes vera esse quae divinitus revelata et promissa sunt, atque illud in primis, a Deo iustificari impium per gratiam eius, per redemptionem, quae est in Christo Iesu⁴; et, dum peccatores se esse intelligentes, a divinae iustitiae timore, quo utiliter concutiuntur, ad considerandam Dei misericordiam se convertendo in spem eriguntur, fidentes Deum sibi propter Christum propitium fore, illumque tanquam omnis iustitiae fontem diligere incipiunt, ac propterea moventur adversus peccata per odium aliquod et detestationem, hoc est, per eam poenitentiam⁵, quam ante baptismum agi oportet; denique dum proponunt suscipere baptismum, inchoare novam vitam, et servare divina mandata. De hac dispositione scriptum est⁶: *Accedentem ad Deum oportet credere, quia est, et quod inquirentibus se remunerator sit*, et⁷: *Confide, fili, remittuntur tibi peccata tua*, et⁸: *Timor Domini expellit peccatum*, et⁹:

Sess. VI. ¹ Zachar. I. 3. ² Ierem. Thren. V. 21. ³ Rom. X. 47. ⁴ Rom. III. 24. ⁵ Cf. infra Sess. XIV. c. 4. de contritione. ⁶ Hebr. XI. 6. ⁷ Matth. IX. 2. Marc. II. 5. ⁸ Eccles. I. 27. ⁹ Act. II. 38.

Poenitentiam agite, et baptizetur unusquisque vestrum in nomine Iesu Christi in remissionem peccatorum vestrorum, et accipietis donum Spiritus sancti, et¹: *Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti, docentes eos servare quaecumque mandavi vobis*; denique²: *Praeparate corda vestra Domino*.

CAPUT VII.

Quid sit iustificatio impii, et quae eius causae.

Hanc dispositionem seu praeparationem iustificatio ipsa consequitur, quae non est sola peccatorum remissio, sed et sanctificatio et renovatio interioris hominis per voluntariam susceptionem gratiae et donorum; unde homo ex iniusto fit iustus, et ex inimico amicus, ut sit heres secundum spem vitae aeternae³. Huius iustificationis causae sunt, finalis quidem, gloria Dei et Christi, ac vita aeterna; efficiens vero, misericors Deus, qui gratuito abluit⁴, et sanctificat signans et ungens⁵ Spiritu promissionis sancto⁶; qui est pignus hereditatis nostrae; meritoria autem, dilectissimus unigenitus suus, Dominus noster Iesus Christus, qui, quum essemus inimici⁷, propter nimiam caritatem, qua dilexit nos⁸, sua sanctissima passione in ligno crucis nobis iustificationem meruit, et pro nobis Deo Patri satisfacit; instrumentalis item, sacramentum baptismi, quod est sacramentum fidei⁹, sine qua nulli unquam contigit iustificatio; demum unica formalis causa est iustitia Dei, non qua ipse

Sess. VI. ¹ Matth. XXVIII. 19 seq. ² 4 Reg. VII. 3. ³ Tit. III. 7. ⁴ 4 Cor. VI. 11. ⁵ Tit. III. 5. ⁶ Eph. I. 13. ⁷ Rom. V. 10. ⁸ Eph. II. 4. ⁹ Cf. c. 76. D. IV. de cons. (Aug.)

iustus est, sed qua nos iustos facit, qua videlicet ab eo donati renovamur spiritu mentis nostrae, et non modo reputamur, sed vere iusti nominamur et sumus, iustitiam in nobis recipientes unusquisque suam secundum mensuram, quam Spiritus sanctus partitur singulis prout vult¹, et secundum propriam cuiusque dispositionem et cooperationem. (Quoniam enim nemo possit esse iustus, nisi cui merita passionis Domini nostri Iesu Christi² communicantur, id tamen in hac impii iustificatione fit, dum eiusdem sanctissimae passionis merito per Spiritum sanctum caritas Dei diffunditur³ in cordibus eorum, qui iustificantur, atque ipsis inhaeret, unde in ipsa iustificatione cum remissione peccatorum haec omnia simul infusa accipit homo per Iesum Christum, cui inseritur, fidem, spem et caritatem. Nam fides⁴, nisi ad eam spes accedat et caritas, neque unit perfecte cum Christo, neque corporis eius vivum membrum efficit. Qua ratione verissime dicitur, fidem sine operibus mortuam et otiosam esse⁵, et in Christo Iesu neque circumcisionem aliquid valere, neque praeputium⁶, sed fidem, quae per caritatem operatur. Hanc fidem ante baptismi sacramentum ex Apostolorum traditione catechumeni ab ecclesia petunt, quum petunt fidem, vitam aeternam praestantem; quam sine spe et caritate praestare fides non potest. Unde et statim verbum Christi audiunt⁷: *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata.* Itaque veram et Christianam iusti-

Sess. VI. ¹ 4 Cor. XII. 44. ² Phil. III. 9. 40. ³ Rom. V. 5.
⁴ Cf. infra c. 40. ⁵ Iac. II. 17. 20. ⁶ Gal. V. 6. VI. 15. ⁷ Matth. XIX. 17.

tiam accipientes, eam ceu primam stolam¹ pro illa, quam Adam sua inobedientia sibi et nobis perdidit, per Christum Iesum illis donatam, candidam et immaculatam iubentur statim renati conservare, ut eam perferant ante tribunal Domini nostri Iesu Christi, et habeant vitam aeternam.

CAPUT VIII.

Quo modo intelligatur, impium per fidem et gratis iustificari.

Quum vero Apostolus dicit², iustificari hominem per fidem et gratis, ea verba in eo sensu intelligenda sunt, quem perpetuus ecclesiae catholicae consensus tenuit et expressit; ut scilicet per fidem ideo iustificari dicamur, quia fides est humanae salutis initium, fundamentum et radix omnis iustificationis, sine qua impossibile est placere Deo³, et ad filiorum eius consortium pervenire; (gratis autem iustificari ideo dicamur, quia nihil eorum, quae iustificationem praecedunt, sive fides sive opera, ipsam iustificationis gratiam promeretur.) *Si enim gratia est⁴, iam non ex operibus; alioquin, ut idem Apostolus inquit, gratia iam non est gratia.*

CAPUT IX.

Contra inanem haereticorum fiduciam.

Quamvis autem necessarium sit credere, neque remitti, neque remissa unquam fuisse peccata, nisi gratis divina misericordia propter Christum: nemini tamen fiduciam et certitudinem remissionis peccatorum suorum iactanti et in ea sola quiescenti peccata dimitti vel dimissa esse dicen-

Sess. VI. ¹ Luc. XV. 22. ² Rom. IV. ³ Hebr. XI. 6. ⁴ Rom. XI. 6. Eph. II. 8. 9. Tit. III. 5.

dum est, quum apud haereticos et schismaticos possit esse, immo nostra tempestate sit, et magna contra ecclesiam catholicam contentione praedicetur vana haec et ab omni pietate remota fiducia. Sed neque illud asserendum est, oportere eos, qui vere iustificati sunt, absque ulla omnino dubitatione apud semetipsos statuere, se esse iustificatos, neminemque a peccatis absolvi ac iustificari, nisi eum, qui certo credat, se absolutum et iustificatum esse, atque hac sola fide absolutionem et iustificationem perfici, quasi qui hoc non credit, de Dei promissis, deque mortis et resurrectionis Christi efficacia dubitet. Nam, sicut nemo pius de Dei misericordia, de Christi merito deque sacramentorum virtute et efficacia dubitare debet: sic quilibet, dum se ipsum suamque propriam infirmitatem et indispositionem respicit, de sua gratia formidare et timere potest, quum nullus scire valeat certitudine fidei, cui non potest subesse falsum, se gratiam Dei esse consecutum.

CAPUT X.

De acceptae iustificationis incremento.

Sic ergo iustificati, et amici Dei ac domestici facti¹, euntes de virtute in virtutem², renovantur, ut Apostolus inquit³, de die in diem: hoc est, mortificando membra carnis suae⁴, et exhibendo ea arma iustitiae in sanctificationem⁵, per observationem mandatorum Dei et ecclesiae, in ipsa iustitia per Christi gratiam accepta, cooperante fide bonis operibus, crescunt atque magis iustificantur; sicut

Sess. VI. ¹ Eph. II. 49. ² Psalm. LXXXIII. 8. ³ 2 Cor. IV. 46. ⁴ Coloss. III. 5. ⁵ Rom. VI. 43. 49.

scriptum est: *Qui iustus est*¹ *iustificetur adhuc*; et iterum²: *Ne verearis usque ad mortem iustificari*; et rursus³: *Vidētis, quoniam ex operibus iustificatur homo, et non ex fide tantum*. Hoc vero iustitiae incrementum petit sancta ecclesia, quum orat⁴: *Da nobis, Domine, fidei, spei et caritatis augmentum*.

CAPUT XI.

De observatione mandatorum, deque illius necessitate et possibilitate.

Nemo autem, quantumvis iustificatus, liberum se esse ab observatione mandatorum putare debet; nemo temeraria illa et a Patribus sub anathemate prohibita voce uti, Dei praecepta homini iustificato ad observandum esse impossibilia. Nam Deus⁵, impossibilia non iubet, sed iubendo monet, et facere quod possis, et petere quod non possis, et adiuvat, ut possis. Cuius mandata gravia non sunt⁶, cuius iugum suave est et onus leve⁷. Qui enim sunt filii Dei, Christum diligunt; qui autem diligunt eum⁸, ut ipsemet testatur, servant sermones eius, quod utique cum divino auxilio praestare possunt. Licet enim in hac mortali vita quantumvis sancti et iusti in levia saltem et quotidiana, quae etiam venialia dicuntur, peccata quandoque cadant, non propterea desinunt esse iusti; nam iustorum illa vox est et humilis et verax⁹: *Dimitte nobis debita nostra*, quo fit, ut iusti ipsi eo magis se obligatos ad ambu-

Sess. VI. ¹ Apoc. XXII. 44. ² Eccl. XVIII. 22. ³ Iac. II. 24. ⁴ Dominica XIII. post Pentecosten. ⁵ Ex Aug. libr. de nat. et grat. c. 43. ⁶ 4 Ioan. V. 3. ⁷ Matth. XI. 30. ⁸ Ioan. XIV. 23. ⁹ Matth. VI. 42.

landum in via iustitiae sentire debeant, quo liberati iam a peccato¹, servi autem facti Deo², sobrie, iuste et pie viventes proficere possint per Christum Iesum, per³ quem accessum habuerunt in gratiam istam. Deus namque sua gratia semel iustificatos non deserit, nisi ab eis prius deseratur. Itaque nemo sibi in sola fide blandiri debet, putans, fide sola se heredem esse constitutum, hereditatemque consecuturum, etiamsi Christo non compatiatur, ut et conglorificetur⁴. *Nam et Christus ipse, ut inquit Apostolus⁵, quum esset filius Dei, didicit ex iis, quae passus est, obedientiam, et consummatus factus est omnibus obtemperantibus sibi causa salutis aeternae.* Propterea Apostolus ipse monet iustificatos, dicens⁶: *Nescitis, quod ii, qui in stadio currunt, omnes quidem currunt, sed unus accipit bravium? Sic currite, ut comprehendatis. Ego igitur sic curro, non quasi in incertum: sic pugno, non quasi aërem verberans; sed castigo corpus meum, et in servitutem redigo, ne forte, quum aliis praedicaverim, ipse reprobus efficiar.* Item princeps Apostolorum Petrus⁷: *Satagite, ut per bona opera certam vestram vocationem et electionem faciatis. Haec enim facientes non peccabitis aliquando.* Unde constat, eos orthodoxae religionis doctrinae adversari⁸, qui dicunt, iustum in omni bono opere saltem venialiter peccare, aut, quod intolerabilius est, poenas aeternas mereri; atque etiam eos⁹, qui statuunt, in omnibus operibus iustos peccare, si in illis

Sess. VI. ¹ Rom. VI. 22. ² Tit. II. 12. ³ Rom. V. 2. ⁴ Rom. VIII. 17. ⁵ Hebr. V. 8 seq. ⁶ 1 Cor. IX. 24. 26. 27. ⁷ 2 Petr. I. 10. ⁸ Cf. infr. can. 25. ⁹ Cf. infr. can. 31.

suam ipsorum socordiam excitando, et sese ad currendum in stadio cohortando, cum hoc, ut in primis glorificetur Deus, mercedem quoque intuentur aeternam, quum scriptum sit¹: *Inclinavi cor meum ad faciendas iustificationes tuas propter retributionem, et de Moyse dicat Apostolus², quod respiciebat in remunerationem.*

CAPUT XII.

Praedestinationis temerariam praesumptionem cavendam esse.

Nemo quoque, quamdiu in hac mortalitate vivitur, de arcano divinae praedestinationis mysterio usque adeo praesumere debet, ut certo statuatur se omnino esse in numero praedestinatorum³, quasi verum esset, quod iustificatus aut amplius peccare non possit, aut, si peccaverit, certam sibi resipiscentiam promittere debeat. Nam nisi ex speciali revelatione sciri non potest, quos Deus sibi elegerit.

CAPUT XIII.

De perseverantiae munere.

Similiter de perseverantiae munere, de quo scriptum est⁴: *Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit, quod quidem aliunde haberi non potest, nisi ab eo, qui potens est eum, qui stat⁵, statuere, ut perseveranter stet, et eum, qui cadit, restituere: nemo sibi certi aliquid absoluta certitudine polliceatur, tametsi in Dei auxilio firmissimam spem collocare et reponere omnes debent. Deus enim, nisi ipsi illius gratiae defuerint, sicut coepit opus bonum⁶,*

Sess. VI. ¹ Psalm. CXVIII. 112. ² Hebr. XI. 26. ³ Cf. c. 47. C. XXIV. qu. 3. (August.) ⁴ Matth. X. 22. XXIV. 13. ⁵ Rom. XIV. 4. ⁶ Phil. I. 6.

ita perficiet, operans velle et perficere. Verumtamen qui se existimant stare, videant ne cadant¹, et cum timore ac tremore salutem suam operentur in laboribus², in vigiliis, in eleemosynis, in orationibus et oblationibus, in ieiuniis et castitate. Formidare enim debent, scientes, quod in spem gloriae³, et nondum in gloriam renati sunt, de pugna, quae superest cum carne, cum mundo, cum diabolo, in qua victores esse non possunt, nisi cum Dei gratia Apostolo obtemperent, dicenti⁴: *Debitores sumus non carni, ut secundum carnem vivamus; si enim secundum carnem vixeritis, moriemini; si autem spiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis.*

CAPUT XIV.

De lapsis et eorum reparatione.

Qui vero ab accepta iustificationis gratia per peccatum exciderunt⁵, rursus iustificari poterunt, quum, excitante Deo per poenitentiae sacramentum merito Christi amissam gratiam recuperare procuraverint. Hic enim iustificationis modus est lapsis reparatio, quam secundam post naufragium deperditae gratiae tabulam sancti Patres apte nuncuparunt⁶. Etenim pro iis, qui post baptismum in peccata labuntur, Christus Iesus sacramentum instituit poenitentiae, quum dixit⁷: *Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis; et quorum retinueritis, retenta sunt.* Unde docendum est, Christiani hominis poenitentiam post lapsum multo aliam esse a baptismali, eaque contineri

Sess. VI. ¹ 4 Cor. X. 12. ² Phil. II. 42. ³ 4 Petr. I. 3. ⁴ Rom. VIII. 42. 43. ⁵ Vid. infr. can. 23 et 29. ⁶ Cf. Hieron. in c. 72. D. II. de poen. ⁷ Matth. XVI. 19.

non modo cessationem a peccatis, et eorum detestationem, aut cor contritum et humiliatum¹, verum etiam eorundem sacramentalem confessionem saltem in voto et suo tempore faciendam, et sacerdotalem absolutionem; itemque satisfactionem per ieiunia, eleemosynas, orationes, et alia pia spiritualis vitae exercitia; non quidem pro poena aeterna, quae vel sacramento vel sacramenti voto una cum culpa remittitur, sed pro poena temporali, quae, ut sacrae literae docent, non tota semper, ut in baptismo fit, dimittitur illis, qui gratiae Dei, quam acceperunt, ingrati² Spiritum sanctum contristaverunt, et templum Dei violare non sunt veriti³. De qua poenitentia scriptum est⁴: *Memor esto unde excideris: age poenitentiam, et prima opera fac;* et iterum⁵: *Quae secundum Deum tristitia est, poenitentiam in salutem stabilem operatur;* et rursus⁶: *Poenitentiam agite, et facite fructus dignos poenitentiae.*

CAPUT XV.

Quolibet mortali peccato amitti gratiam, sed non fidem.

Adversus etiam hominum quorundam callida ingenia, qui per dulces sermones⁷, et benedictiones seducunt corda innocentium, asserendum est, non modo infidelitate, per quam et ipsa fides amittitur, sed etiam quocunque alio mortali peccato, quamvis non amittatur fides, acceptam iustificationis gratiam amitti, divinae legis doctrinam defendendo, quae a regno Dei non solum infideles excludit⁸,

Sess. VI. ¹ Psalm. L. 49. ² Eph. IV. 30. ³ 4 Cor. III. 17. ⁴ Apoc. II. 5. ⁵ 2 Cor. VII. 40. ⁶ Matth. III. 2. IV. 17. Luc. III. 8. ⁷ Rom. XVI. 48. ⁸ 1 Cor. VI. 9. 40. 4 Tim. I. 9. 40.

sed et fideles quoque, fornicarios, adulteros, molles, masculorum concubitores, fures, avaros, ebriosos, maledicos, rapaces, ceterosque omnes, qui letalia committunt peccata, a quibus cum divinae gratiae adiumento abstinere possunt, et pro quibus a Christi gratia separantur.

CAPUT XVI.

De fructu iustificationis, hoc est, de merito bonorum operum, deque ipsius meriti ratione.

Hac igitur ratione iustificatis hominibus, sive acceptam gratiam perpetuo conservaverint, sive amissam recuperaverint, proponenda sunt Apostoli verba ¹: *Abundate in omni opere bono, scientes, quod labor vester non est inanis in Domino. Non ² enim iniustus est Deus, ut obliviscatur operis vestri, et dilectionis, quam ostendistis in nomine ipsius; et ³: Nolite amittere confidentiam vestram, quae magnam habet remunerationem.* (Atque ideo bene operantibus usque in finem ⁴, et in Deo sperantibus proponenda est vita aeterna, et tanquam gratia filiis Dei per Christum Iesum misericorditer promissa, et tanquam merces ex ipsius Dei promissione bonis ipsorum operibus et meritis fideliter reddenda ⁵. Haec est enim illa corona iustitiae ⁶, quam post suum certamen et cursum repositam sibi esse aiebat Apostolus, a iusto iudice sibi reddendam; non solum autem sibi, sed et omnibus, qui diligunt adventum eius. Quum enim ille ipse Christus Iesus tanquam caput in membra, et tanquam vitis in palmites ⁷, in ipsos iustificatos iugiter

virtutem influat, quae virtus bona eorum opera semper antecedit et comitatur et subsequitur, et sine qua nullo pacto Deo grata et meritoria esse possent: nihil ipsis iustificatis amplius deesse credendum est, quo minus plene illis quidem operibus, quae in Deo sunt facta, divinae legi pro huius vitae statu satisfacisse, et vitam aeternam suo etiam tempore, si tamen in gratia decesserint ¹, consequendam, vere promeruisse censeantur; quum Christus, salvator noster, dicat ²: *Si quis biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non sitiet in aeternum; sed fiet in eo fons aquae salientis in vitam aeternam.* Ita neque propria nostra iustitia ³ tanquam ex nobis propria statuitur, neque ignoratur aut repudiatur iustitia Dei; quae enim iustitia nostra dicitur, quia per eam nobis inhaerentem iustificamur, illa eadem Dei est, quia a Deo nobis infunditur per Christi meritum. Neque vero illud omittendum est, quod, licet bonis operibus in sacris literis usque adeo tribuatur, ut etiam qui uni ex minimis suis potum aquae frigidae dederit ⁴, promittat Christus eum non esse sua mercede cariturum, et Apostolus testetur ⁵, id, quod in praesenti est momentaneum et leve tribulationis nostrae, supra modum in sublimitate aeternum gloriae pondus operari in nobis: absit tamen, ut Christianus homo in se ipso vel confidat vel gloriatur ⁶ et non in Domino, cuius tanta est erga omnes homines bonitas, ut eorum velit esse merita ⁷, quae sunt ipsius dona. Et quia in multis

Sess. VI. ¹ 1 Cor. XV. 58. ² Hebr. VI. 10. ³ Ib. X. 35.
⁴ Matth. X. 22. ⁵ Rom. V. 21. ⁶ 2 Tim. IV. 8. ⁷ Ioan. XV. 4 seq.

Sess. VI. ¹ Apoc. XIV. 13. ² Ioan. IV. 13. 14. ³ Rom. X. 3.
⁴ Matth. X. 42. Marc. IX. 40. ⁵ 2 Cor. IV. 17. ⁶ 4 Cor. I. 34. 2 Cor. X. 17. ⁷ Ex ep. Coelestini I. ad episc. Gall. c. 42.

offendimus omnes¹, unusquisque sicut misericordiam et bonitatem, ita severitatem et iudicium ante oculos habere debet, neque se ipsum aliquis, etiam si nihil sibi conscius fuerit², iudicare; quoniam omnis hominum vita non humano iudicio examinanda et iudicanda est, sed Dei, *qui illuminabit abscondita tenebrarum*³, *et manifestabit consilia cordium*: et tunc laus erit unicuique a Deo, qui, ut scriptum est⁴, *reddet unicuique secundum opera sua*.

Post hanc catholicam de iustificatione doctrinam, quam nisi quisque fideliter firmiterque receperit, iustificari non poterit, placuit sanctae synodo hos canones subiungere, ut omnes sciant, non solum quid tenere et sequi, sed etiam quid vitare et fugere debeant.

De iustificatione.

CANON I.

Si quis dixerit, hominem suis operibus⁵, quae vel per humanae naturae vires vel per legis doctrinam fiant, absque divina per Iesum Christum gratia posse iustificari coram Deo: anathema sit.

CANON II.

Si quis dixerit, ad hoc solum divinam gratiam per Christum Iesum dari, ut facilius homo iuste vivere ac vitam aeternam promereri possit, quasi per liberum arbitrium sine gratia utrumque, sed aegre tamen et difficulter possit: anathema sit.

Sess. VI. ¹ Iac. III. 2. ² 4 Cor. IV. 3. 4. ³ Ib. IV. 5. ⁴ Matth. XVI. 27. ⁵ Cf. supra c. 4 et 3.

CANON III.

Si quis dixerit¹, sine praeveniente Spiritus sancti inspiratione² atque eius adiutorio hominem credere, sperare, diligere aut poenitere posse, sicut oportet, ut ei iustificationis gratia conferatur: anathema sit.

CANON IV.

Si quis dixerit, liberum hominis arbitrium a Deo motum et excitatum nihil cooperari assentiendo Deo excitanti atque vocanti, quo ad obtinendam iustificationis gratiam se disponat ac praeparet, neque posse dissentire, si velit, sed veluti inanime quoddam nihil omnino agere, mereque passive se habere: anathema sit.

CANON V.

Si quis liberum hominis arbitrium post Adae peccatum amissum et exstinctum esse dixerit, aut rem esse de solo titulo, immo titulum sine re, figmentum denique a Satana invectum in ecclesiam: anathema sit.

CANON VI.

Si quis dixerit, non esse in potestate hominis vias suas malas facere, sed mala opera, ita ut bona, Deum operari, non permissive solum, sed etiam proprie et per se, adeo ut sit proprium eius opus non minus proditio Iudae, quam vocatio Pauli: anathema sit.

CANON VII.

Si quis dixerit, opera omnia, quae ante iustificationem fiunt, quacunque ratione facta sint, vere esse peccata, vel

Sess. VI. ¹ Cf. supra c. 5. ² Rom. V. 5.

odium Dei mereri, aut, quanto vehementius quis nititur se disponere ad gratiam, tanto eum gravius peccare: anathema sit.

CANON VIII.

Si quis dixerit, gehennae metum ¹, per quem ad misericordiam Dei de peccatis dolendo confugimus, vel a peccando abstinemus, peccatum esse, aut peccatores peiores facere: anathema sit.

CANON IX.

Si quis dixerit, sola fide impium iustificari ², ita ut intelligat nihil aliud requiri, quod ad iustificationis gratiam consequendam cooperetur, et nulla ex parte necesse esse eum suae voluntatis motu praeparari atque disponi: anathema sit.

CANON X.

Si quis dixerit, homines sine Christi iustitia ³, per quam nobis meruit, iustificari, aut per eam ipsam formaliter iustos esse: anathema sit.

CANON XI.

Si quis dixerit, homines iustificari vel sola imputatione iustitiae Christi, vel sola peccatorum remissione, exclusa gratia et caritate, quae in cordibus eorum per Spiritum sanctum diffundatur ⁴, atque illis inhaereat, aut etiam gratiam, qua iustificamur, esse tantum favorem Dei: anathema sit.

Sess. VI. ¹ Matth. X. 28. Luc. XII. 5. ² Cf. supr. ead. c. 7. 8. ³ Gal. II. 16. Cf. supr. ead. c. 7. ⁴ Rom. V. 5.

CANON XII.

Si quis dixerit, fidem iustificantem nihil aliud esse quam fiduciam divinae misericordiae ¹, peccata remittentis propter Christum, vel eam fiduciam solam esse, qua iustificamur: anathema sit.

CANON XIII.

Si quis dixerit, omni homini ad remissionem peccatorum assequendam necessarium esse, ut credat certo et absque ulla haesitatione propriae infirmitatis et indispositionis peccata sibi esse remissa: anathema sit.

CANON XIV.

Si quis dixerit, hominem a peccatis absolvi ² ac iustificari ex eo, quod se absolvi ac iustificari certo credat, aut neminem vere esse iustificatum, nisi qui credat se esse iustificatum, et hac sola fide absolutionem et iustificationem perfici: anathema sit.

CANON XV.

Si quis dixerit, hominem renatum et iustificatum teneri ex fide ad credendum ³, se certo esse in numero praedestinatorum: anathema sit.

CANON XVI.

Si quis magnum illud usque in finem perseverantiae donum se certo habiturum ⁴ absoluta et infallibili certitudine dixerit, nisi hoc ex speciali revelatione didicerit: anathema sit.

Sess. VI. ¹ Cf. supr. ead. c. 9. ² Cf. cap. cit. ³ Cf. supr. c. 12. ⁴ Cf. ib. c. 13.

CANON XVII.

Si quis iustificationis gratiam non nisi praedestinati ad vitam contingere dixerit, reliquos vero omnes, qui vocantur, vocari quidem, sed gratiam non accipere, utpote divina potestate praedestinos ad malum: anathema sit.

CANON XVIII.

Si quis dixerit, Dei praecepta homini etiam iustificato¹ et sub gratia constituto esse ad observandum impossibilia: anathema sit.

CANON XIX.

Si quis dixerit, nihil praeceptum esse in evangelio praeter fidem; cetera esse indifferentia, neque praecepta, neque prohibita, sed libera; aut decem praecepta nihil pertinere ad Christianos: anathema sit.

CANON XX.

Si quis hominem iustificatum et quantumlibet perfectum² dixerit non teneri ad observantiam mandatorum Dei et ecclesiae, sed tantum ad credendum, quasi vero evangelium sit nuda et absoluta promissio vitae aeternae sine conditione observationis mandatorum: anathema sit.

CANON XXI.

Si quis dixerit, Christum Iesum a Deo hominibus datum fuisse ut redemptorem, cui fidant, non etiam ut legislatorem, cui obediant: anathema sit.

CANON XXII.

Si quis dixerit iustificatum³ vel sine speciali auxilio Dei
Sess. VI. ¹ Cf. supr. c. 44. ² Cf. cap. cit. ³ Cf. supr. ead. c. 13.

in accepta iustitia perseverare posse, vel cum eo non posse: anathema sit.

CANON XXIII.

Si quis hominem semel iustificatum dixerit amplius peccare non posse⁴, neque gratiam amittere, atque ideo eum, qui labitur et peccat, nunquam vere fuisse iustificatum; aut contra, posse in tota vita peccata omnia, etiam venialia, vitare, nisi ex speciali Dei privilegio, quemadmodum de beata Virgine tenet ecclesia: anathema sit.

CANON XXIV.

Si quis dixerit, iustitiam acceptam non conservari², atque etiam non augeri coram Deo per bona opera; sed opera ipsa fructus solummodo et signa esse iustificationis adeptae, non autem ipsius augendae causam: anathema sit.

CANON XXV.

Si quis in quolibet bono opere iustum saltem venialiter peccare dixerit³, aut, quod intolerabilius est, mortaliter, atque ideo poenas aeternas mereri; tantumque ob id non damnari, quia Deus ea opera non imputet ad damnationem: anathema sit.

CANON XXVI.

Si quis dixerit, iustos non debere pro bonis operibus⁴, quae in Deo fuerint facta, expectare et sperare aeternam retributionem a Deo per eius misericordiam et Iesu Christi

Sess. VI. ¹ Cf. supr. ead. c. 14. ² Cf. ib. c. 40. ³ Cf. ib. c. 44. extr. ⁴ Cf. ib. c. 46.

meritum, si bene agendo et divina mandata custodiendo usque in finem perseveraverint¹: anathema sit.

CANON XXVII.

Si quis dixerit, nullum esse mortale peccatum², nisi infidelitatis, aut nullo alio, quantumvis gravi et enormi, praeterquam infidelitatis peccato semel acceptam gratiam amitti: anathema sit.

CANON XXVIII.

Si quis dixerit, amissa per peccatum gratia simul et fidem semper amitti, aut fidem, quae remanet, non esse veram fidem, licet non sit viva; aut eum, qui fidem sine caritate habet, non esse Christianum: anathema sit.

CANON XXIX.

Si quis dixerit, eum, qui post baptismum lapsus est³, non posse per Dei gratiam resurgere; aut posse quidem, sed sola fide amissam iustitiam recuperare sine sacramento poenitentiae, prout sancta Romana et universalis ecclesia, a Christo Domino et eius Apostolis edocta, hucusque professsa est, servavit et docuit: anathema sit.

CANON XXX.

Si quis post acceptam iustificationis gratiam cuilibet peccatori poenitenti ita culpam remitti, et reatum aeternae poenae deleri dixerit, ut nullus remaneat reatus poenae temporalis exsolvendae⁴ vel in hoc saeculo, vel in futuro

Sess. VI. ¹ Matth. XXIV. 43. ² Cf. supra ead. c. 45. ³ Cf. ib. c. 44. ⁴ Cf. Sess. XIV. de poenit. c. 8.

in purgatorio¹, antequam ad regna coelorum aditus patere possit: anathema sit.

CANON XXXI.

Si quis dixerit, iustificatum peccare, dum intuitu aeternae mercedis bene operatur²: anathema sit.

CANON XXXII.

Si quis dixerit, hominis iustificati bona opera ita esse dona Dei, ut non sint etiam bona ipsius iustificati merita: aut ipsum iustificatum bonis operibus, quae ab eo per Dei gratiam et Iesu Christi meritum, cuius vivum membrum est, fiunt, non vere mereri augmentum gratiae, vitam aeternam et ipsius vitae aeternae, si tamen in gratia decesserit, consecutionem, atque etiam gloriae augmentum: anathema sit.

CANON XXXIII.

Si quis dixerit, per hanc doctrinam catholicam de iustificatione, a sancta synodo hoc praesenti decreto expressam, aliqua ex parte gloriae Dei vel meritis Iesu Christi Domini nostri derogari, et non potius veritatem fidei nostrae, Dei denique ac Christi Iesu gloriam illustrari: anathema sit.

Sess. VI. ¹ Cf. Sess. XXV. in pr. ² Cf. supra ead. c. 44. extr.

Decretum de reformatione.

CAPUT I.

Praelatos convenit in ecclesiis suis residere; si secus fecerint, iuris antiqui poenae in eos innovantur, et novae decernuntur.

Uadem sacrosancta synodus, eisdem praesidentibus apostolicae sedis legatis, ad restituendam collapsam admodum ecclesiasticam disciplinam, depravatosque in clero et populo Christiano mores emendandos se accingere volens, ab iis, qui maioribus ecclesiis praesunt, initium censuit esse sumendum; integritas enim praesidentium salus est subditorum¹. Confidens itaque per Domini ac Dei nostri misericordiam providamque ipsius Dei in terris vicarii sollertiam omnino futurum, ut ad ecclesiarum regimen, onus quippe angelicis humeris formidandum, qui maxime digni fuerint, quorumque prior vita ac omnis aetas, a puerilibus exordiis usque ad perfectiores annos per disciplinae stipendia ecclesiasticae laudabiliter acta, testimonium praebet, secundum venerabiles beatorum Patrum sanctiones² assumantur: omnes patriarchalibus, primatialibus, metropolitanis et cathedralibus ecclesiis quibuscunque quovis nomine ac titulo praefectos monet ac monitos esse vult, ut attendentes sibi³ et universo gregi, in quo Spiritus sanctus posuit eos regere ecclesiam Dei, quam acquisivit sanguine suo, vigilant, sicut Apostolus praecipit⁴, in omnibus laborent, et ministerium suum implerent. Implere autem illud se nequaquam posse

Sess. VI. ¹ C. 5. D. LXI. (Leo I.) ² Cf. ex. gr. 4. D. LIX. (Coelst. I.) c. 2. D. LXI. (Hormisd.) c. 6. ead. (conc. Laodic.) ³ Act. XX. 28. ⁴ 2 Tim. IV. 5.

sciant, si greges sibi commissos¹ mercenariorum more deserant, atque ovium suarum, quarum sanguis de eorum est manibus a supremo iudice requirendus², custodiae minime incumbant, quum certissimum sit, non admitti pastoris excusationem, si lupus oves comedit, et pastor nescit. Ac nihilominus, quia nonnulli, quod vehementer dolendum est, hoc tempore reperiuntur, qui propriae etiam salutis immemores, terrenaque coelestibus ac divinis humana praeferebant, in diversis curiis vagantur, aut in negotiorum temporalium sollicitudine, ovili derelicto atque ovium sibi commissarum cura neglecta, se detinent occupatos: placuit sacrosanctae synodo, antiquos canones³, qui temporum atque hominum iniuria paene in desuetudinem abierunt, adversus non residentes promulgatos innovare, quemadmodum virtute praesentis decreti innovat; ac ulterius, pro firmiori eorundem residentia et reformandis in ecclesia moribus, in hunc, qui sequitur, modum statuere atque sancire. Si quis a patriarchali, primatiali, metropolitana seu cathedrali ecclesia, sibi quocunque titulo, causa, nomine seu iure commissa, quacunque ille dignitate, gradu et praefementia praefulgeat, legitimo impedimento seu iustis et rationabilibus causis⁴ cessantibus, sex mensibus⁵ continuis extra suam dioecesim morando abfuerit, quartae partis fructuum unius anni, fabricae ecclesiae et pauperibus loci per superiorem ecclesiasticum applicandorum, poenam ipso

Sess. VI. ¹ Ioan. X. 12. ² Ezech. XXXIII. 6. ³ Cf. c. 20. C. VII. qu. 4. (Gregor. I.) et seqq.; tot. tit. X. de cler. non res. III. 4. et in VIto III. 3. ⁴ Cf. infr. Sess. XXIII. de ref. c. 4. ⁵ C. 44. X. de cler. non resid. (Innoc. III.)

iure incurrat. Quod si per alios sex¹ menses in huiusmodi absentia perseveraverit, aliam quartam partem fructuum similiter applicandam eo ipso amittat. Crescente vero contumacia, ut severiori sacrorum canonum censurae subiiciatur, metropolitanus suffraganeos episcopos absentes, metropolitanum vero absentem suffraganeus episcopus antiquior residens, sub poena interdicti ingressus ecclesiae eo ipso incurrenda, infra tres menses per literas seu nuncium Romano Pontifici denunciare teneatur, qui in ipsos absentes, prout cuiusque maior aut minor contumacia exegerit, suae supremae sedis auctoritate animadvertere, et ecclesiis ipsis de pastoribus utilioribus providere poterit, sicut in Domino noverit salubriter expedire.

CAPUT II.

Nulli beneficium exigens personalem residentiam obtinenti abesse licet, nisi iusta de causa ab episcopo approbanda, qui tum etiam vicarium subducta parte fructuum substituat ob curam animarum.

Episcopis inferiores, quaevis beneficia ecclesiastica personalem residentiam de iure sive consuetudine exigentia in titulum sive commendam obtinentes, ab eorum ordinariis, quemadmodum eis pro bono ecclesiarum regimine et divini cultus augmento, locorum et personarum qualitate persata, expediens videbitur, opportunis iuris remediis residere cogantur, nullique privilegia seu indulta perpetua de non residendo aut de fructibus in absentia percipiendis suffragantur²; indulgentiis vero et dispensationibus temporalibus, ex veris et rationalibus causis tantum concessis, et coram

Sess. VI. ¹ Cf. Sess. XXIII. de ref. c. 4. ² Cf. c. 45. de rescr. in Vltio I. 3. (Bonif. VIII.)

ordinario legitime probandis, in suo robore permansuris; quibus casibus nihilominus officium sit episcoporum, tanquam in hac parte a sede apostolica delegatorum, providere, ut per deputationem idoneorum vicariorum¹, et congruae portionis fructuum assignationem cura animarum nullatenus negligatur; nemini quoad hoc privilegio seu exemptione quacunque suffragante.

CAPUT III.

Excessus saecularium clericorum et regularium degentium extra monasteria ab ordinario loci corrigantur.

Ecclesiarum praelati ad corrigendum subditorum excessus prudenter ac diligenter intendant, et nemo saecularis clericus cuiusvis personalis, vel regularis extra monasterium degens etiam sui ordinis privilegii praetextu tutus censeatur², quo minus, si deliquerit, ab ordinario loci, tanquam super hoc a sede apostolica delegato, secundum canonicas sanctiones visitari, puniri et corrigi valeat.

CAPUT IV.

Ecclesias quascunque episcopi et alii maiores praelati, quoties opus fuerit, visitent, omnibus, quae huic decreto obstare possent, sublatis.

Capitula cathedralium³ et aliarum maiorum ecclesiarum illorumque personae nullis exemptionibus, consuetudinibus, sententiis, iuramentis, concordiiis, quae tantum suos obligent auctores, non etiam successores, tueri se possint, quo minus a suis episcopis et aliis maioribus praelatis per se ipsos solos, vel illis, quibus sibi videbitur, adiunctis,

Sess. VI. ¹ C. 34. de elect. in VI. 1. 6. (Bonif. VIII.) ² Cf. Sess. XIV. de ref. c. 4 seq. ³ Cf. Sess. XIV. l. c. Sess. XXV. de ref. c. 6.

iuxta canonicas sanctiones¹ toties, quoties opus fuerit, visitari, corrigi et emendari etiam auctoritate apostolica possint et valeant.

CAPUT V.

Episcopi in aliena dioecesi nec pontificalia exercent, nec ordines conferant.

Nulli episcopo liceat cuiusvis privilegii praetextu pontificalia in alterius dioecesi exercere², nisi de ordinarii loci expressa licentia, et in personas eidem ordinario subiectas tantum. Si secus factum fuerit, episcopus ab exercitio pontificalium, et sic ordinati ab executione ordinum sint ipso iure suspensi.

Indictio futurae sessionis.

Placetne vobis, proximam futuram sessionem celebrari die Iovis feria quinta post primam dominicam subsequentis Quadragesimae, quae erit dies tertia mensis Martii? Responderunt: *Placet.*

SESSIO SEPTIMA,

CELEBRATA

DIE III. MENSIS MARTII MDXLVII.

Decretum de sacramentis.

Prooemium.

Ad consummationem salutaris de iustificatione doctrinae, quae in praecedenti proxima sessione uno omnium Patrum consensu promulgata fuit, consentaneum visum est de san-

Sess. VI. ¹ Cf. Sess. XXV. de ref. c. 6. ² Cf. Sess. XIV. de ref. c. 2. 3. 9.

ctissimis ecclesiae sacramentis agere, per quae omnis vera iustitia vel incipit, vel coepta augetur, vel amissa reparatur. Propterea sacrosancta oecumenica et generalis Tridentina synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, praesidentibus in ea eisdem apostolicae sedis legatis, ad errores eliminandos, et extirpandas haereses, quae circa sanctissima ipsa sacramenta hac nostra tempestate tum de damnatis olim a Patribus nostris haeresibus suscitatae, tum etiam de novo adinventae sunt, quae catholicae ecclesiae puritati et animarum saluti magnopere officiant, sanctarum scripturarum doctrinae, apostolicis traditionibus atque aliorum conciliorum et Patrum consensui inhaerendo, hos praesentes canones statuendos et decernendos censuit, reliquos, qui supersunt, ad coepti operis perfectionem deinceps divino Spiritu adiuvente editura.

De sacramentis in genere.

CANON I.

Si quis dixerit, sacramenta novae legis non fuisse omnia a Iesu Christo¹ Domino nostro instituta; aut esse plura vel pauciora quam septem, videlicet: baptismum, confirmationem, eucharistiam², poenitentiam, extremam unctionem, ordinem et matrimonium; aut etiam aliquod horum septem non esse vere et proprie sacramentum: anathema sit.

CANON II.

Si quis dixerit, ea ipsa novae legis sacramenta a sacra-

Sess. VII. ¹ Conc. Flor. in decr. Eugen. IV. ad Armenos. ² C. 9. X. de haeret. V. 7. (Luc. III.)

mentis antiquae legis non differre, nisi quia ceremoniae sunt aliae, et alii ritus externi: anathema sit.

CANON III.

Si quis dixerit, haec septem sacramenta ita esse inter se paria, ut nulla ratione aliud sit alio dignius: anathema sit.

CANON IV.

Si quis dixerit, sacramenta novae legis non esse ad salutem necessaria, sed superflua, et sine eis aut eorum voto per solam fidem homines a Deo gratiam iustificationis adipisci¹, licet omnia singulis necessaria non sint: anathema sit.

CANON V.

Si quis dixerit, haec sacramenta propter solam fidem nutriendam instituta fuisse: anathema sit.

CANON VI.

Si quis dixerit, sacramenta novae legis non continere gratiam², quam significant, aut gratiam ipsam non ponentibus obicem non conferre, quasi signa tantum externa sint acceptae per fidem gratiae vel iustitiae, et notae quaedam Christianae professionis, quibus apud homines discernuntur fideles ab infidelibus: anathema sit.

CANON VII.

Si quis dixerit, non dari gratiam per huiusmodi sacramenta semper et omnibus, quantum est ex parte Dei, etiam

Sess. VII. ¹ Cf. supra Sess. VI. de iustif. c. 7. et can. 9. ² Conc. Flor. in decr. Eugen. IV. ad Armenos.

si rite ea suscipiant, sed aliquando et aliquibus: anathema sit.

CANON VIII.

Si quis dixerit, per ipsa novae legis sacramenta ex opere operato non conferri gratiam, sed solam fidem divinae promissionis ad gratiam consequendam sufficere: anathema sit.

CANON IX.

Si quis dixerit, in tribus sacramentis¹, baptismo scilicet, confirmatione, et ordine, non imprimi characterem in anima, hoc est, signum quoddam spirituale et indelebile, unde ea iterari non possunt: anathema sit.

CANON X.

Si quis dixerit, Christianos omnes in verbo² et omnibus sacramentis administrandis habere potestatem: anathema sit.

CANON XI.

Si quis dixerit, in ministris³, dum sacramenta conficiunt et conferunt, non requiri intentionem saltem faciendi quod facit ecclesia: anathema sit.

CANON XII.

Si quis dixerit, ministrum in peccato mortali existentem, modo omnia essentialia, quae ad sacramentum conficiendum aut conferendum pertinent, servaverit, non conficere aut conferre sacramentum: anathema sit.

Sess. VII. ¹ Cf. infr. Sess. XXIII. can. 4. ex cit. decr. ad Armen. ² Cf. Sess. XIV. de poen. c. 6. de sacr. unct. c. 3. ³ Conc. Flor. in decr. Eugen.

CANON XIII.

Si quis dixerit, receptos et approbatos ecclesiae catholicae ritus in solemnibus sacramentorum administratione adhiberi consuetos aut contemni, aut sine peccato a ministris pro libito omitti, aut in novos alios per quemcunque ecclesiarum pastorem mutari posse: anathema sit.

De baptismo.

CANON I.

Si quis dixerit, baptismum Ioannis habuisse eandem vim cum baptismo Christi¹: anathema sit.

CANON II.

Si quis dixerit, aquam veram et naturalem non esse de necessitate baptismi², atque ideo verba illa Domini nostri Iesu Christi³: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu sancto*, ad metaphoram aliquam detorserit: anathema sit.

CANON III.

Si quis dixerit, in ecclesia Romana, quae omnium ecclesiarum mater est⁴ et magistra, non esse veram de baptismi sacramento doctrinam: anathema sit.

CANON IV.

Si quis dixerit, baptismum⁵, qui etiam datur ab haereticis in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti, cum intentione faciendi quod facit ecclesia, non esse verum baptismum: anathema sit.

Sess. VII. ¹ Cf. c. 39. D. IV. de cons. (Aug.) c. 449. ib. (Aug.)
² Cf. c. 5. X. de bapt. III. 45. (Innoc. III.) ³ Ioan. III. 5. ⁴ Cf. c. 9. X. de haer. V. 7. (Luc. III.) ⁵ Cf. c. 97 seq. C. I. qu. 4. (Aug.)

CANON V.

Si quis dixerit, baptismum liberum esse¹, hoc est, non necessarium ad salutem: anathema sit.

CANON VI.

Si quis dixerit, baptizatum non posse, etiam si velit, gratiam amittere, quantumcunque peccet, nisi nolit credere: anathema sit.

CANON VII.

Si quis dixerit, baptizatos per baptismum ipsum solius tantum fidei debitores fieri, non autem universae legis Christi servandae: anathema sit.

CANON VIII.

Si quis dixerit, baptizatos liberos esse ab omnibus sanctae ecclesiae praeceptis, quae vel scripta vel tradita sunt, ita ut ea observare non teneantur, nisi se sua sponte illis submittere voluerint: anathema sit.

CANON IX.

Si quis dixerit, ita revocandos esse homines ad baptismi suscepti memoriam, ut vota omnia, quae post baptismum fiunt, vi promissionis in baptismo ipso iam factae irrita esse intelligant, quasi per ea et fidei, quam professi sunt, detrahatur et ipsi baptismum: anathema sit.

CANON X.

Si quis dixerit, peccata omnia, quae post baptismum

Sess. VII. ¹ Ioan. III. 5. — c. 442. D. IV. de cons. (Aug.)

fiunt, sola recordatione et fide suscepti baptismi vel dimitti, vel venialia fieri: anathema sit.

CANON XI.

Si quis dixerit, verum et rite collatum baptismum iterandum esse illi, qui apud infideles fidem Christi negaverit, quum ad poenitentiam convertitur: anathema sit.

CANON XII

Si quis dixerit, neminem esse baptizandum, nisi ea aetate, qua Christus baptizatus est, vel in ipso mortis articulo: anathema sit.

CANON XIII.

Si quis dixerit, parvulos¹ eo, quod actum credendi non habent, suscepto baptismo inter fideles computandos non esse, ac propterea, quum ad annos discretionis pervenerint, esse rebaptizandos; aut praestare omitti eorum baptismum, quam eos non actu proprio credentes baptizari in sola fide ecclesiae: anathema sit.

CANON XIV.

Si quis dixerit, huiusmodi parvulos baptizatos, quum adoleverint, interrogandos esse, an ratum habere velint quod patrini eorum nomine, dum baptizarentur, polliciti sunt; et, ubi se nolle responderint, suo esse arbitrio relinquendos; nec alia interim poena ad Christianam vitam cogendos, nisi ut ab eucharistiae aliorumque sacramentorum perceptione arceantur, donec resipiscant: anathema sit.

Sess. VII. ¹ Cf. 439. D. IV. de cons. (Aug.)

De confirmatione.

CANON I.

Si quis dixerit, confirmationem baptizatorum otiosam ceremoniam esse¹, et non potius verum et proprium sacramentum; aut olim nihil aliud fuisse quam catechesim quandam, qua adolescentiae proximi fidei suae rationem coram ecclesia exponebant: anathema sit.

CANON II.

Si quis dixerit, iniurios esse Spiritui sancto eos, qui sacro confirmationis chrismati virtutem aliquam tribuunt: anathema sit.

CANON III.

Si quis dixerit, sanctae confirmationis ordinarium ministrum non esse solum episcopum², sed quemvis simplicem sacerdotem: anathema sit.

Decretum de reformatione.

Uadem sacrosancta synodus, eisdem praesidentibus et legatis, inceptum residentiae et reformationis negotium³ ad Dei laudem et Christianae religionis incrementum prosequi intendens, ut sequitur statuendum censuit, salva semper in omnibus sedis apostolicae auctoritate.

CAPUT I.

Quis capax regiminis ecclesiarum cathedralium.

Ad cathedralium ecclesiarum regimen nullus⁴, nisi ex

Sess. VII. ¹ Cf. c. 425. ead. (conc. Araus.) ² Cf. infr. Sess. XXIII. de ord. c. 4. ³ Cf. supr. Sess. VI. de ref. c. 2. ⁴ Cf. infr. Sess. XXII. de ref. c. 2.

legitimo matrimonio natus, et aetate matura, gravitate morum literarumque scientia, iuxta constitutionem Alexandri tertii¹, quae incipit: *Quum in cunctis*, in concilio Lateranensi promulgatam, praeditus assumatur.

CAPUT II.

Tenentes plures cathedrales ecclesias iubentur omnes excepta una dimittere certo modo et tempore.

Nemo, quacunque etiam dignitate, gradu aut praeeminentia praeulgens, plures metropolitanas seu cathedrales ecclesias in titulum sive commendam, aut alio quovis nomine contra sacrorum canonum instituta² recipere et simul retinere praesumat, quum valde felix sit ille censendus, cui unam ecclesiam bene ac fructuose et cum animarum sibi commissarum salute regere contigerit. Qui autem plures ecclesias contra praesentis decreti tenorem nunc detinent, una, quam maluerint, retenta, reliquas infra sex menses, si ad liberam sedis apostolicae dispositionem pertineant, alias infra annum dimittere teneantur; alioquin ecclesiae ipsae, ultimo obtenta duntaxat excepta, eo ipso vacare censeantur.

CAPUT III.

Habilibus duntaxat personis beneficia conferantur.

Inferiora beneficia ecclesiastica, praesertim curam animarum habentia, personis dignis et habilibus, et quae in

Sess. VII. ¹ C. 7. X. de elect. I. 6. et infr. inter const. ex ant. iure desumpt. per conc. Trid. innovatas. ² C. 2. D. LXX. (conc. Plac.) c. 3. C. X. qu. 3. (conc. Tol. XVI.) c. 4. C. XXI. qu. 4. (conc. Nic. II.) ead. c. 2. (conc. Chalced.) c. 7. X. de elect. I. 6. (Innoc. III.) c. 5. et 43. X. de praeb. III. 5. (Alex. III.) c. 28. ib. (Innoc. III.) c. 32. de praeb. in Vito III. 4. (Bonif. VIII.)

loco residere ac per se ipsos curam ipsam exercere valeant, iuxta constitutionem Alexandri III. in Lateranensi, quae incipit: *Quia nonnulli*¹, et aliam Gregorii X. in generali Lugdunensi concilio, quae incipit: *Licet canon*², editam conferantur. Aliter autem facta collatio sive provisio omnino irritetur, et ordinarius collator poenas constitutionis concilii generalis, quae incipit: *Grave nimis*³, se noverit incursum.

CAPUT IV.

Plurimum beneficiorum retentor contra canones iis privatur.

Quicumque de cetero plura curata aut alias incompatibilia beneficia ecclesiastica⁴ sive per viam unionis ad vitam, seu commendae perpetuae, aut alio quocunque nomine et titulo contra formam sacrorum canonum et praesertim constitutionis Innocentii III., quae incipit: *De multa*⁵, recipere ac simul retinere praesumpserit, beneficiis ipsis iuxta ipsius constitutionis dispositionem ipso iure, etiam praesentis canonis vigore, privatus existat.

CAPUT V.

Plura beneficia curata obtinentes ordinario suas dispensationes exhibeant, qui de vicario ecclesiarum provideat, congrua portione fructuum assignata.

Ordinarii locorum quoscunque plura curata aut alias incompatibilia beneficia ecclesiastica obtinentes dispensationes suas exhibere districte compellant, et alias procedant iuxta constitutionem Gregorii X. in generali Lugdunensi con-

Sess. VII. ¹ C. 3. X. de cler. non res. III. 4. et infr. I. c. ² C. 22. de elect. in Vito I. 6. et infr. I. c. ³ C. 29. X. de praeb. III. 5. (conc. Lat. IV.) et infr. I. c. ⁴ Cf. infr. Sess. XXIV. de ref. c. 47. ⁵ C. 28. X. de praeb. III. 5. et infr. I. c.

cilio editam, quae incipit: *Ordinarii*¹, quam eadem sancta synodus innovandam censet et innovat; addens insuper, quod ipsi ordinarii etiam per idoneorum vicariorum deputationem, et congruae portionis fructuum assignationem omnino provideant, ut animarum cura nullatenus negligatur, et beneficia ipsa debitis obsequiis minime defraudentur; appellationibus, privilegiis et exemptionibus quibuscunque, etiam cum iudicum specialium deputatione, et illorum inhibitionibus in praemissis nemini suffragantibus.

CAPUT VI.

Quae beneficiorum uniones validae censeantur.

Uniones perpetuae², a quadraginta annis citra factae, examinari ab ordinariis tanquam a sede apostolica delegatis possint, et quae per subreptionem vel per obreptionem obtentae fuerint, irritae declarentur. Illae vero, quae a dicto tempore citra concessae nondum in toto vel in parte sortitae sunt effectum, et quae deinceps ad cuiusvis instantiam fient, nisi eas ex legitimis aut alias rationabilibus causis, coram loci ordinario, vocatis quorum interest, verificandis, factas fuisse constiterit, per subreptionem obtentae praesumantur, ac propterea, nisi aliter a sede apostolica declaratum fuerit, viribus omnino careant.

CAPUT VII.

Beneficia ecclesiastica unita visitentur; per vicarios etiam perpetuos cura animarum exerceatur; quorum deputatio fiat cum portione assignanda, etiam super re certa.

Beneficia ecclesiastica curata³, quae cathedralibus, col-

Sess. VII. ¹ C. 3. de off. ord. in Vito I. 44. et infr. l. c. — Cf. Sess. VI. de ref. c. 4. extr. et infr. c. 7. ² Cf. Sess. XIV. de ref. c. 9. Sess. XXIV. de ref. c. 43. Sess. XXV. de ref. c. 9. ³ Cf. Sess. XIV. c. 9.

legiatis, seu aliis ecclesiis vel monasteriis, beneficiis, seu collegiis aut piis locis quibuscunque perpetuo unita et annexa reperiuntur, ab ordinariis locorum annis singulis visitentur, qui sollicite providere procurent¹, ut per idoneos vicarios, etiam perpetuos, nisi ipsis ordinariis pro bono ecclesiarum regimine aliter expedire videbitur, ab eis cum tertiae partis fructuum, aut maiori vel minori, arbitrio ipsorum ordinariorum, portione, etiam super certa re assignanda, ibidem deputandos animarum cura laudabiliter exerceatur; appellationibus, privilegiis, exemptionibus, etiam cum iudicum deputatione, et illorum inhibitionibus quibuscunque in praemissis minime suffragantibus.

CAPUT VIII.

Ecclesiae reparentur. Cura animarum sollicite habeatur.

Locorum ordinarii ecclesias quascunque quomodolibet exemptas auctoritate apostolica singulis annis visitare teneantur², et opportunis iuris remediis providere, ut quae reparatione indigent reparentur, et cura animarum, si qua illis immineat, aliisque debitis obsequiis minime defraudentur; appellationibus, privilegiis, consuetudinibus, etiam ab immemorabili tempore praescriptis, iudicum deputationibus et illorum inhibitionibus penitus exclusis.

CAPUT IX.

Munus consecrationis non differendum.

Ad maiores ecclesias promoti munus consecrationis in-

Sess. VII. ¹ Cf. supr. c. 5. et infr. Sess. XXV. de ref. c. 46. ² Cf. c. 40. C. X. qu. 4. (conc. Tarrac.) c. 44. ead. (conc. Tol. IV.) c. 42. ead. (conc. Brac. II.) — infr. Sess. XXI. de ref. c. 8. Sess. XXIV. de ref. c. 9.

fra tempus a iure statutum suscipiant¹, et prorogationes ultra sex menses concessae nulli suffragentur.

CAPUT X.

Sede vacante capitula nulli dent reverendas, nisi arctato occasione obtinendi aut obtenti beneficii; variae contravenientium poenae.

Non liceat capitulis ecclesiarum sede vacante infra annum a die vacationis ordinandi licentiam, aut literas dimissorias seu reverendas, ut aliqui vocant, tam ex iuris communis dispositione², quam etiam cuiusvis privilegii aut consuetudinis vigore alicui, qui beneficii ecclesiastici recepti sive recipiendi occasione arctatus non fuerit, concedere. Si secus fiat, capitulum contraveniens ecclesiastico subiaceat interdicto, et sic ordinati, si in minoribus ordinibus constituti fuerint, nullo privilegio clericali, praesertim in criminalibus, gaudeant. In maioribus vero ab executione ordinum ad beneplacitum futuri praelati sint ipso iure suspensi.

CAPUT XI.

Facultates de promovendo sine iusta causa nemini suffragentur.

Facultates de promovendo a quocunque non suffragentur, nisi habentibus legitimam causam, ob quam a propriis episcopis ordinari non possint, in literis exprimendam; et tunc non ordinentur, nisi ab episcopo³ in sua dioecesi residente, aut pro eo pontificalia exercente, et diligenti praevio examine.

Sess. VII. ¹ C. 2. D. LXXV. (conc. Chalc.) c. 4. D. C. (conc. Rav.)
² C. 3. de temp. ord. in Vito I. 9. (Bonif. VIII.) -- Cf. infr. Sess. XXIII. de ref. c. 40. ³ Cf. Sess. VI. de ref. c. 5. Sess. XIV. de ref. c. 2.

CAPUT XII.

Facultas de non promovendo annum non excedat.

Facultates de non promovendo, praeterquam in casibus a iure expressis¹ concessae, ad annum tantum suffragentur.

CAPUT XIII.

A quocunque praesentati non instituantur sine praevio examine ordinarii et approbatione, certis exceptis.

Praesentati seu electi vel nominati a quibusvis ecclesiasticis personis, etiam sedis apostolicae nunciis, ad quaevis ecclesiastica beneficia non instituantur, nec confirmantur², neque admittantur, etiam praetextu cuiusvis privilegii, seu consuetudinis etiam ab immemorabili tempore praescriptae, nisi fuerint prius a locorum ordinariis examinati et idonei reperti. Et nullus appellationis remedio se tueri possit, quominus examen subire teneatur. Praesentatis tamen³, electis seu nominatis ab universitatibus seu collegiis generalium studiorum exceptis.

CAPUT XIV.

Quaenam causae civiles ab episcopis cognosci possint.

In exemptorum causis constitutio Innocentii IV., quae incipit: *Volentes*⁴, in generali concilio Lugdunensi edita, servetur, quam eadem sacrosancta synodus innovandam censuit et innovat, addendo insuper, quod in civilibus causis mercedum et miserabilium personarum clerici saeculares aut regulares, extra monasterium degentes, quomodo-

Sess. VII. ¹ C. 44. 34. de elect. in Vito I. 6. (Bonif. VIII.) ² Cf. Sess. XXV. de ref. c. 9. ³ Cf. Sess. XXIV. de ref. c. 48. ⁴ C. 4. de privil. in Vito V. 7. et infr. inter const. ex ant. iure desumpt. per conc. Trid. innovatas; cf. Sess. XIV. de ref. c. 6.

libet exempti, etiam si certum iudicem a sede apostolica deputatum in partibus habeant; in aliis vero, si ipsum iudicem non habuerint, coram locorum ordinariis, tanquam in hoc ab ipsa sede delegatis, conveniri et iure medio ad solvendum debitum cogi et compelli possint; privilegiis, exemptionibus, conservatorum deputationibus et eorum inhibitionibus adversus praemissa nequaquam valituris.

CAPUT XV.

Ordinarii curent, ut hospitalia quaecunque, etiam exempta, a suis administrantibus fideliter gubernentur.

Curent ordinarii, ut hospitalia quaecunque a suis administratoribus¹, quocunque illi nomine censeantur, etiam quomodolibet exemptis, fideliter et diligenter gubernentur, constitutionis concilii Viennensis, quae incipit: *Quia contingit*², forma servata. Quam quidem constitutionem eadem sancta synodus innovandam duxit et innovat cum derogationibus in ea contentis.

Indictio futurae sessionis.

Item haec sacrosancta synodus statuit et decrevit, proximam futuram sessionem habendam et celebrandam esse die Iovis, feria quinta post sequentem dominicam in Albis, quae erit vigesima prima mensis Aprilis praesentis anni MDXLVII.

Sess. VII. ¹ Cf. Sess. XXV. de ref. c. 8. ² Clem. 2. de relig. dom. III. 44. (Clem. V.) et infr. l. c.

BULLA FACULTATIS

TRANSFERENDI CONCILII.

PAULUS *Episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri Ioanni Mariae episcopo Praenestino, et dilectis filiis Marcello tit. S. Crucis in Ierusalem presbytero, ac Reginaldo S. Mariae in Cosmedin diacono cardinalibus, nostris et apostolicae sedis legatis de latere salutem et apostolicam benedictionem.*

Regimini universalis ecclesiae, meritis licet imparibus, disponente Domino praesidentes, nostri officii partes esse putamus, ut, si quid gravius causa reipublicae Christianae constituendum sit, id non modo tempore opportuno, verum etiam loco commodo et idoneo perficiatur. Quum itaque nos nuper, postquam suspensionem celebrationis sacri oecumenici et universalis concilii, alias per nos in civitate Tridentina ex causis tunc expressis de venerabilium fratrum nostrorum S. R. E. cardinalium consilio et assensu indicti, ex certis aliis etiam tunc expressis causis usque ad aliud opportunius et commodius tempus per nos declarandum de simili consilio et assensu factam, audita pace inter carissimos in Christo filios nostros, Carolum Rom. imperatorem

semper augustum, et Franciscum Francorum regem Christianissimum conciliata, pari consilio et assensu sustuleramus et amoveramus: nequeuntes ipsi, tunc legitime impediti, ad dictam civitatem personaliter accedere et eidem concilio interesse, vos nostros et apostolicae sedis legatos de latere in eodem concilio de simili consilio constituerimus et deputaverimus, vosque ad eandem civitatem tanquam pacis angelos destinaverimus, prout in diversis nostris desuper confectis literis plenius continetur: Nos, ne tam sanctum celebrationis concilii huiusmodi opus ex incommoditate loci, aut alias quovis modo impediatur aut plus debito differatur, opportune providere volentes, motu proprio et certa scientia, ac de apostolicae potestatis plenitudine, parique consilio et assensu vobis insimul, aut duobus ex vobis, reliquo legitimo impedimento detento, seu inde forte absente, quandocumque vobis videbitur, concilium praedictum de eadem civitate Tridentina ad quamcunque aliam commodiorem et opportuniorem seu tutiorem civitatem, de qua vobis etiam videbitur, transferendi et mutandi, ac illud in ipsa civitate Tridentina supprimendi et dissolvendi, nec non praelatis et aliis personis concilii huiusmodi, ne in eo ad ulteriora in dicta civitate Tridentina procedant, etiam sub censuris et poenis ecclesiasticis inhibendi, ac idem concilium in alia civitate huiusmodi, ad quam illud transferri et mutari contigerit, continuandi, tenendi et celebrandi,

et ad illud praelatos et alias personas concilii Tridentini huiusmodi, etiam sub periurii et aliis in literis indictionis concilii huiusmodi expressis poenis, evocandi, eidemque sic translato et mutato concilio nomine et auctoritate praedictis praesidendi, ac in eo procedendi ceteraque in praemissis, et circa ea necessaria et opportuna alias iuxta priorum vobis directarum literarum continentiam et tenorem faciendi, statuendi, ordinandi et exsequendi, plenam et liberam apostolica auctoritate tenore praesentium concedimus potestatem et facultatem; ratum et gratum habituri quicquid per vos in praemissis factum, statutum, ordinatum executumve fuerit, idque facturi auctore Domino inviolabiliter observari; non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis, ceterisque contrariis quibuscumque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae concessionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius se noverit incursum. Datum Romae apud S. Petrum anno Incarnationis dominicae MDXLVII. VIII. Kalend. Mart. Pontificatus nostri anno XI.

FAB. EPISCOPUS SPOL.

B. MOTTA.

SESSIO OCTAVA,

CELEBRATA

DIE XI. MENSIS MARTII MDXLVII.

Decretum de translatione concilii.

Placetne vobis decernere et declarare, de huiusmodi morbo ex praemissis et aliis allegatis ita manifeste et notorie constare, ut praelati in hac civitate sine vitae discrimine commorari, et in ea idcirco inviti minime retineri possint et debeant? itemque attento recessu multorum praelatorum post proxime praeteritam sessionem, et attentis protestationibus aliorum complurium praelatorum in congregationibus generalibus factis, hinc omnino timore ipsius morbi abire volentium, qui iuste detineri non possunt, et ex quorum discessu concilium vel dissolveretur, vel ex paucitate praelatorum bonus eius progressus impediretur, et attento etiam imminente periculo vitae, et aliis causis per aliquos ex patribus in ipsis congregationibus allegatis, utpote notorie veris et legitimis: placetne vobis similiter decernere et declarare, pro conservatione et prosecutione ipsius concilii, securitate vitae ipsorum praelatorum, concilium ipsum ad civitatem Bononiae, veluti ad locum magis paratum, salubrem et idoneum, pro tempore transferendum esse, et ex nunc transferri, et ibidem sessionem iam indictam statuta die vigesima prima Aprilis celebrandam esse et celebrari; et successive ad ulteriora procedendum, donec sanctissimo domino nostro et sacro concilio expedire videbitur, ut ad

hunc seu alium locum, communicato etiam consilio cum invictissimo caesare, Christianissimo rege, et aliis regibus ac principibus Christianis, ipsum concilium reduci possit et debeat? Responderunt: *Placet.*

SESSIO NONA,

BONONIAE CELEBRATA

DIE XXI. MENSIS APRILIS MDXLVII.

Decretum prorogationis sessionis.

Haec sacrosancta oecumenica et generalis synodus, quae dudum in civitate Tridentina congregata erat, nunc Bononiae in Spiritu sancto legitime congregata, praesidentibus in ea nomine sanctissimi in Christo patris et domini nostri, domini Pauli divina providentia Papae III., eisdem reverendissimis dominis, D. Ioanne Maria episcopo Praenestino de Monte, et Marcello tit. S. Crucis in Ierusalem presbytero, S. R. E. cardinalibus et apostolicis de latere legatis, considerans, quod die undecima mensis Martii praesentis anni in generali publica sessione, in eadem civitate Tridenti et in loco consueto celebrata, omnibusque agendis de more peractis, ex causis tunc instantibus, urgentibus et legitimis, interveniente etiam auctoritate sanctae sedis apostolicae, eisdem reverendissimis praesidentibus etiam specialiter concessa, decrevit et ordinavit, concilium ex eo loco in hanc civitatem transferendum esse, sicuti transtulit, itemque sessionem pro praesenti die vigesima prima Aprilis illic indictam, ut de sacramentorum et reformationis materiis, de

quibus tractandum proposuerat, canones sancirentur et promulgarentur, in hac ipsa civitate Bononiae celebrari debere; consideransque, nonnullos ex patribus, qui in hoc concilio interesse consueverunt, his superioribus maioris hebdomadae et solemnitatis paschalis diebus in propriis ecclesiis occupatos, aliquos etiam aliis impedimentis detentos, huc nondum accessisse, quos tamen brevi adfuturos sperandum est, ac propterea factum esse, ut non ea, quam sancta synodus desiderabat, praelatorum frequentia poterint materiae ipsae sacramentorum et reformationis examini et discuti: ut omnia maturo consilio, cum dignitate et gravitate debita fiant, bonum, opportunum et expediens censuit censetque, sessionem praedictam, quae hoc ipso die, ut praefertur, celebranda erat, ad diem Iovis infra octavam Pentecostes proxime futuram quoad ipsas materias expediendas differendam et prorogandam esse, quemadmodum differt ac prorogat; quam diem et rei gerendae maxime opportunam, et patribus praesertim absentibus percommendam iudicavit et iudicat: hoc tamen adiecto, quod terminum ipsum ipsa sancta synodus pro eius arbitrio et voluntate, sicuti rebus concilii putaverit expedire, etiam in privata congregatione restringere et imminuere possit et valeat.

SESSIO DECIMA,

BONONIAE CELEBRATA

DIE II. MENSIS IUNII MDXLVII.

Decretum prorogationis sessionis.

uamvis haec sacrosancta oecumenica et generalis synodus sessionem, quae die vigesima prima mensis Aprilis proxime praeteriti super sacramentorum et reformationis materiis in hac inclyta civitate Bononiae, ex decreto in urbe Tridentina in publica sessione die undecima mensis Martii promulgato, celebranda erat, propter aliquas causas, ac praesertim propter absentiam nonnullorum Patrum, quos brevi adfuturos sperabat, ad hunc praesentem diem differendam et prorogandam esse decreverit: volens tamen cum iis, qui non venerunt, etiam adhuc benigne agere, eadem sacrosancta synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, praesidentibus in ea eisdem sanctae Romanae ecclesiae cardinalibus et apostolicae sedis legatis, statuit et decernit, sessionem ipsam, quam hac die secunda mensis Iunii praesentis anni millesimi quingentesimi quadragesimi septimi celebrare decreverat, ad diem Iovis post festum Nativitatis beatae Mariae Virginis, quae erit decima quinta mensis Septembris proxime futuri, quoad praedictas et alias materias expediendas differendam et prorogandam esse, quemadmodum differt et prorogat; ita tamen, quod prosecutio

discussionis et examinationis tam eorum, quae ad dogmata, quam ad reformationem pertinent, interim non omittatur, et terminum ipsum ipsa sancta synodus pro eius libito et voluntate etiam in privata congregatione abbreviare et prorogare libere possit et valeat.

Die XIV. Septembris MDXLVII. in congregatione generali Bononiae prorogata fuit sessio, quae futura erat die sequenti, ad beneplacitum sacri concilii.

**BULLA RESUMPTIONIS
CONCILII TRIDENTINI**

SUB IULIO III. PONT. MAX.

IULIUS *Episcopus, servus servorum Dei, ad futuram rei memoriam.*

Quum ad tollenda religionis nostrae dissidia, quae in Germania longo tempore non sine totius Christiani orbis perturbatione et scandalo vigerunt, bonum, opportunum et expediens esse videatur, sicuti etiam carissimus in Christo filius noster Carolus Romanorum imperator semper augustus nobis per suas literas et nuncios significari fecit, ut sacrum oecumenicum generale concilium per fel. rec. Paulum Papam III. praedecessorem nostrum indictum, et per nos, tunc cardinalatus honore fungentes, atque ipsius praedecessoris nomine, una cum duobus aliis sanctae Romanae ecclesiae cardinalibus ipsi concilio praesidentes, inceptum, ordinatum et continuatum, in quo plures publicae et solennes habitae fuerunt sessiones, pluraque tam in causa fidei quam reformationis promulgata decreta, multa-

que etiam ad utramque causam pertinentia examinata et discussa, ad civitatem Tridentinam reducatur: Nos, ad quos, ut summos pro tempore Pontifices, spectat generalia concilia indicere et dirigere, ut ecclesiae pacem et Christianae fidei atque orthodoxae religionis incrementum ad omnipotentis Dei laudem et gloriam procuremus, et, quantum in nobis est, tranquillitati ipsius Germaniae, quae sane provincia retroactis temporibus in vera religione, ac sacrorum conciliorum et sanctorum Patrum doctrina excolenda, exhibendaque maximis Pontificibus, Christi Redemptoris nostri in terra vicariis, debita obedientia et reverentia nulli Christianorum provinciae fuit unquam secunda, paterne consulamus; sperantes per ipsius Dei gratiam et benignitatem futurum, ut reges omnes ac principes Christiani iustis piisque nostris hac in re votis annuant, faveant atque assistant: venerabiles fratres patriarchas, archiepiscopos, episcopos, et dilectos filios abbates, omnesque alios et singulos, qui de iure, vel consuetudine, vel privilegio conciliis generalibus interesse debent, quosque idem praedecessor noster in suis indictionis et aliis quibuscunque desuper confectis et publicatis literis concilio interesse voluit, per viscera misericordiae Domini nostri Iesu Christi hortamur, requirimus et monemus, ut proximis futuris Kal. Maii, quem diem ad ipsum concilium in eo, in quo nunc reperitur, statu resumendum et proseguendum, praevia matura

deliberatione et ex certa nostra scientia, et de apostolicae auctoritatis plenitudine ac venerabilium fratrum nostrorum sanctae Romanae ecclesiae cardinalium consilio et assensu statuimus et declaramus, in ipsa civitate Tridenti, legitimo cessante impedimento, convenire et se congregare, ac ipsius concilii continuationi et prosecutioni omni mora postposita incumbere velint. Nos enim operam sedulo daturi sumus, ut eodem tempore in eadem civitate nostri omnino adsint legati, per quos, si per aetatem nostram valetudinemque et sedis apostolicae necessitates personaliter adesse nequiverimus, Spiritu sancto duce ipsi concilio praesidebimus; quacunque ipsius concilii translatione et suspensione ceterisque contrariis non obstantibus quibuscunque, ac praesertim illis, quae idem praedecessor noster in suis literis praedictis, quas cum omnibus et singulis in eis contentis clausulis et decretis in suo robore permanere volumus atque decernimus, et, quatenus opus sit, innovamus, voluit non obstare; irritum nihilominus decernentes et inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum hortationis, requisitionis, monitionis, statuti, declarationis, innovationis, voluntatis et decretorum infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri et Pauli

Apostolorum eius se noverit incursum. Datum Romae
apud sanctum Petrum anno Incarnationis dominicae MDL.
xviii. Kalendas Decembris Pontificatus nostri anno I.

M. CARDINALIS CRESCEN.

ROM. AMASAEUS.

SESSIO XI.
CONCILII TRIDENTINI,

QUAE EST PRIMA

SUB IULIO III. PONT. MAX.,

CELEBRATA KALENDIS MAII MDLI.

Decretum de resumendo concilio.

Placetne vobis, ad laudem et gloriam sanctae et indivi-
duae Trinitatis, Patris, et Filii et Spiritus sancti, ad incre-
mentum et exaltationem fidei et religionis Christianae, sa-
crum oecumenicum et generale concilium Tridentinum iuxta
formam et tenorem literarum sanctissimi domini nostri re-
sumi debere, et procedendum esse ad ulteriora? Respon-
derunt: *Placet.*

Indictio futurae sessionis.

Placetne vobis, proximam futuram sessionem habendam
et celebrandam esse in futuris Kal. Septembris? Responde-
runt: *Placet.*

SESSIO XII.

QUAE EST SECUNDA

SUB IULIO III. PONT. MAX.,

CELEBRATA

DIE PRIMA SEPTEMBRIS MDLI.

Decretum prorogationis sessionis.

Sacrosancta oecumenica et generalis Tridentina synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, praesidentibus in ea eisdem sanctae sedis apostolicae legato et nunciis, quae in proxime praeterita sessione sequentem hanc hodie habendam et ad ulteriora procedendum esse decreverat, quum ob inclytae germanicae nationis, cuius praecipue causa agitur, absentiam, ac non magnam ceterorum Patrum frequentiam procedere hactenus distulerit, de venerabilium in Christo fratrum et filiorum suorum, Moguntini et Trevirensis archiepiscoporum ac sacri Romani imperii principum electorum, et complurium ipsius aliarumque provinciarum episcoporum sub hanc ipsam diem adventu in Domino exsultans, et dignas ipsi omnipotenti Deo agens gratias, firmamque spem concipiens, quamplurimos alios tam ipsius Germaniae quam aliarum nationum praelatos, et sui officii debito et hoc exemplo commotos, propediem esse venturos, futuram sessionem ad quadragesimam diem, quae erit undecima mensis Octobris proxime sequentis, indicit, et concilium ipsum in statu, in quo reperitur, proseguendo, quum in praeteritis sessionibus de septem sacramentis novae le-

gis in genere, et in specie de baptismo et confirmatione definitum fuerit, statuit et decernit, de sanctissimae eucharistiae sacramento, necnon, quod ad reformationem attinet, de reliquis, quae ad faciliorem et commodiorem praelatorum residentiam pertinent, agi et tractari debere; ac monet et hortatur omnes patres, ut interim Domini nostri Iesu Christi exemplo, quantum tamen humana fragilitas patietur, ieiuniis et orationibus vacent, ut tandem placatus, qui in saecula sit benedictus, Deus corda hominum ad verae suae fidei agnitionem, et sanctae matris ecclesiae unitatem, ac recte vivendi normam reducere dignetur.

SESSIO XIII.

QUAE EST TERTIA

SUB IULIO III. PONT. MAX.,

CELEBRATA

DIE XI. OCTOBRIS MDLI.

Decretum de sanctissimo eucharistiae sacramento.

Sacrosancta oecumenica et generalis Tridentina synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, praesidentibus in ea eisdem sanctae sedis apostolicae legato et nunciis, etsi in eum finem non absque peculiari Spiritus sancti ductu et gubernatione convenerit, ut veram et antiquam de fide et sacramentis doctrinam exponeret, et ut haeresibus omnibus, et aliis gravissimis incommodis, quibus Dei ecclesia misere nunc exagitur, et in multas ac varias partes scinditur, remedium afferret, hoc praesertim iam inde a principio in

votis habuit, ut stirpitus convelleret zizania ¹ execrabilium errorum et schismatum, quae inimicus homo his nostris calamitosis temporibus in doctrina fidei, usu et cultu sacrosanctae eucharistiae superseminavit, quam alioqui Salvator noster in ecclesia sua tanquam symbolum reliquit eius unitatis et caritatis, qua Christianos omnes inter se coniunctos et copulatos esse voluit. Itaque eadem sacrosancta synodus, sanam et sinceram illam de venerabili hoc et divino eucharistiae sacramento doctrinam tradens, quam semper catholica ecclesia, ab ipso Iesu Christo Domino nostro et eius Apostolis erudita, atque a Spiritu sancto illi omnem veritatem in dies suggerente ² edocta, retinuit, et ad finem usque saeculi conservabit, omnibus Christi fidelibus interdicit, ne posthac de sanctissima eucharistia aliter credere, docere aut praedicare audeant, quam ut est hoc praesenti decreto explicatum atque definitum.

CAPUT I.

De reali praesentia Domini nostri Iesu Christi in sanctissimo eucharistiae sacramento.

Principio docet sancta synodus, et aperte ac simpliciter profitetur, in almo sanctae eucharistiae sacramento post panis et vini consecrationem Dominum nostrum Iesum Christum verum Deum atque hominem vere, realiter ac substantialiter sub specie illarum rerum sensibilibus contineri. Neque enim haec inter se pugnant, ut ipse Salvator noster semper ad dexteram Patris in coelis assideat ³ iuxta modum

Sess. XIII. ¹ Matth. XIII. 30. ² Luc. XII. 42. Ioan. XIV. 26. XVI. 43. ³ Cf. Sess. III. in symb.

existendi naturalem, et ut multis nihilominus aliis in locis sacramentaliter praesens sua substantia nobis adsit, ea existendi ratione, quam etsi verbis exprimere vix possumus, possibilem tamen esse Deo ¹, cogitatione per fidem illustrata assequi possumus et constantissime credere debemus. Ita enim maiores nostri omnes, quotquot in vera Christi ecclesia fuerunt, qui de sanctissimo hoc sacramento disseruerunt, apertissime professi sunt, hoc tam admirabile sacramentum in ultima coena Redemptorem nostrum instituisse, quum post panis vini que benedictionem se suum ipsius corpus illis praebere ac suum sanguinem, disertis ac perspicuis verbis testatus est ²; quae verba a sanctis Evangelistis commemorata, et a divo Paulo ³ postea repetita, quum propriam illam et apertissimam significationem prae se ferant, secundum quam a Patribus intellecta sunt, indignissimum sane flagitium est, ea a quibusdam contentiosis et pravis hominibus ad fictitios et imaginarios tropos, quibus veritas carnis et sanguinis Christi negatur, contra universum ecclesiae sensum detorqueri, quae, tanquam columna et firmamentum veritatis ⁴, haec ab impiis hominibus excogitata commenta velut satanica detestata est, grato semper et memore animo praestantissimum hoc Christi beneficium agnoscens.

CAPUT II.

De ratione institutionis sanctissimi huius sacramenti.

Ergo Salvator noster, discessurus ex hoc mundo ad

Sess. XIII. ¹ Matth. XIX. 26. Luc. XVIII. 27. ² Matth. XXVI. 26—28. Marc. XIV. 22—24. Luc. XXII. 49 seq. ³ 1 Cor. XI. 24 seq. ⁴ 4 Tim. III. 15.

Patrem, sacramentum hoc instituit, in quo divitias divini sui erga homines amoris velut effudit, memoriam faciens mirabilium suorum¹, et in illius sumptione colere nos sui memoriam praecepit², suamque annunciare mortem, donec ipse ad iudicandum mundum veniat. Sumi autem voluit sacramentum hoc³ tanquam spiritualem animarum cibum, quo alantur et confortentur viventes vita illius, qui dixit: *Qui manducat me⁴, et ipse vivet propter me*, et tanquam antidotum, quo liberemur a culpis quotidianis, et a peccatis mortalibus praeservemur. Pignus praeterea id esse voluit futurae nostrae gloriae et perpetuae felicitatis, adeoque symbolum unius illius corporis, cuius ipse caput existit⁵, cuique nos, tanquam membra, arctissima fidei, spei et caritatis connexionem adstrictos esse voluit, ut id ipsum omnes diceremus, nec essent in nobis schismata⁶.

CAPUT III.

De excellentia sanctissimae eucharistiae super reliqua sacramenta.

Commune hoc quidem est sanctissimae eucharistiae cum ceteris sacramentis, symbolum esse rei sacrae et invisibilis gratiae formam visibilem⁷; verum illud in ea excellens et singulare reperitur, quod reliqua sacramenta tunc primum sanctificandi vim habent, quum quis illis utitur: at in eucharistia ipse sanctitatis auctor ante usum est. Nondum enim eucharistiam de manu Domini Apostoli susceperant⁸, quum vere tamen ipse affirmaret corpus suum esse

Sess. XIII. ¹ Psalm. CX. 4. ² Luc. XXII. 19. 4 Cor. XI. 24—26. ³ Matth. XXVI. 26 seq. ⁴ Ioan. VI. 58. ⁵ 4 Cor. XI. 3. Eph. V. 23. ⁶ 4 Cor. I. 40. ⁷ C. 32. D. II. de cons. (Aug.) ⁸ Matth. XXVI. 26. Marc. XIV. 22.

quod praebebat; et semper haec fides in ecclesia Dei fuit, statim post consecrationem verum Domini nostri corpus¹, verumque eius sanguinem sub panis et vini specie una cum ipsius anima et divinitate existere; sed corpus quidem sub specie panis, et sanguinem sub vini specie, ex vi verborum, ipsum autem corpus sub specie vini, et sanguinem sub specie panis, animamque sub utraque, vi naturalis illius connexionis et concomitantiae, qua partes Christi Domini, qui iam ex mortuis resurrexit non amplius moriturus², inter se copulantur³, divinitatem porro, propter admirabilem illam eius cum corpore et anima hypostaticam unionem. Quapropter verissimum est, tantundem sub alterutra specie⁴ atque sub utraque contineri. Totus enim et integer Christus sub panis specie et sub quavis ipsius speciei parte, totus item sub vini specie et sub eius partibus existit.

CAPUT IV.

De transsubstantiatione.

Quoniam autem Christus redemptor noster corpus suum id, quod sub specie panis offerebat⁵, vere esse dixit, ideo persuasum semper in ecclesia Dei fuit, idque nunc denuo sancta haec synodus declarat, per consecrationem panis et vini conversionem fieri totius substantiae panis in substantiam corporis Christi Domini nostri⁶, et totius substantiae

Sess. XIII. ¹ Cf. infr. ead. can. 4. ² Rom. VI. 9. ³ Cf. c. 58. (Aug.) 71. (Paschas.) 78. (missal. Ambros.) D. II. de cons. ⁴ C. 35. D. II. de cons. (Euseb. sive Eucher.) — Cf. infr. can. 3. Sess. XXI. de comm. c. 3. ⁵ Luc. XXII. 19. Ioan. VI. 48 sqq. 4 Cor. XI. 24. ⁶ C. 55. D. II. de cons. (Ambros.) — Cf. infr. can. 2.

vini in substantiam sanguinis eius. Quae conversio convenienter et proprie a sancta catholica ecclesia transsubstantiatio est appellata.

CAPUT V.

De cultu et veneratione huic sanctissimo sacramento exhibenda.

Nullus itaque dubitandi locus relinquitur, quin omnes Christi fideles pro more in catholica ecclesia semper recepto patriae cultum, qui vero Deo debetur, huic sanctissimo sacramento in veneratione exhibeant¹. Neque enim ideo minus est adorandum, quod fuerit a Christo Domino, ut sumatur, institutum². Nam illum eundem Deum praesentem in eo adesse credimus, quem Pater aeternus introducens in orbem terrarum dicit³: *Et adorent eum omnes angeli Dei*; quem magi procidentes adoraverunt⁴; quem denique in Galilaea ab Apostolis adoratum fuisse⁵, scriptura testatur.

Declarat praeterea sancta synodus, pie et religiose admodum in Dei ecclesiam inductum fuisse hunc morem⁶, ut singulis annis peculiari quodam et festo die praecelsum hoc et venerabile sacramentum singulari veneratione ac solemnitate celebraretur, utque in processionibus reverenter et honorifice illud per vias et loca publica circumferretur⁷. Aequissimum est enim sacros aliquos statutos esse dies, quum Christiani omnes singulari ac rara quadam significatione gratos et memores testentur animos erga communem Do-

Sess. XIII. ¹ Cf. infr. can. 6. ² Matth. XXVI. 26. ³ Hebr. I. 6. ⁴ Matth. II. 11. ⁵ Matth. XXVIII. 17. Luc. XXIV. 52. ⁶ Cf. ep. Urbani IV. relatum in Clem. 4. de relig. dom. III. 46. ⁷ Cf. infra can. 6.

minum et Redemptorem pro tam ineffabili et plane divino beneficio, quo mortis eius victoria et triumphus repraesentatur. Ac sic quidem oportuit victricem veritatem de mendacio et haeresi triumphum agere, ut eius adversarii in conspectu tanti splendoris, et in tanta universae ecclesiae laetitia positi, vel debilitati et fracti tabescant, vel pudore affecti et confusi aliquando resipiscant.

CAPUT VI.

De asservando sacrae eucharistiae sacramento, et ad infirmos deferendo.

Consuetudo asservandi in sacrario sanctam eucharistiam adeo antiqua est¹, ut eam saeculum etiam Nicaeni concilii agnoverit². Porro deferri ipsam sacram eucharistiam ad infirmos, et in hunc usum diligenter in ecclesiis conservari, praeterquam quod cum summa aequitate et ratione coniunctum est, tum multis in conciliis praeceptum invenitur³, et vetustissimo catholicae ecclesiae more est observatum. Quare sancta haec synodus retinendum omnino salutarem hunc et necessarium morem statuit.

CAPUT VII.

De praeparatione, quae adhibenda est, ut digne quis sacram eucharistiam percipiat.

Si non decet ad sacras ulla functiones quempiam accedere, nisi sancte, certe quo magis sanctitas et divinitas coelestis huius sacramenti viro Christiano comperta est, eo

Sess. XIII. ¹ C. 93. D. II. de cons. (Cap. Franc.) c. 40. X. de celebr. miss. III. 44. (Honor. III.) — Cf. infr. can. 7. ² Conc. Nic. I. c. 43. (c. 6. C. XXVI. qu. 6.) ³ Cf. e. gr. conc. Ancyr. c. 5. Agath. c. 45. (D. L. c. 63.) Lat. IV. c. 20.

diligentius cavere ille debet, ne absque magna reverentia et sanctitate ad id percipiendum accedat, praesertim quum illa plena formidinis verba apud Apostolum legamus¹: *Qui manducat et bibit indigne, iudicium sibi manducat et bibit, non diiudicans corpus Domini*. Quare communicare volenti revocandum est in memoriam eius praeceptum²: *Probet autem se ipsum homo*. Ecclesiastica autem consuetudo declarat, eam probationem necessariam esse, ut nullus sibi conscius peccati mortalis, quantumvis sibi contritus videatur³, absque praemissa sacramentali confessione ad sacram eucharistiam accedere debeat. Quod a Christianis omnibus, etiam ab iis sacerdotibus, quibus ex officio incubuerit celebrare, haec sancta synodus perpetuo servandum esse decrevit, modo non desit illis copia confessoris. Quod si necessitate urgente sacerdos absque praevia confessione celebraverit, quam primum confiteatur.

CAPUT VIII.

De usu admirabilis huius sacramenti.

Quoad usum autem recte et sapienter Patres nostri tres rationes hoc sanctum sacramentum accipiendi distinxerunt. Quosdam enim docuerunt sacramentaliter duntaxat id sumere, ut peccatores; alios tantum spiritualiter, illos nimirum, qui voto propositum illum coelestem panem edentes, fide viva, quae per dilectionem operatur⁴, fructum eius et utilitatem sentiunt; tertios porro sacramentaliter simul et spiritualiter⁵; hi autem sunt, qui ita se prius probant et

Sess. XIII. ¹ 4 Cor. XI. 29. ² 4 Cor. ib. 28. ³ Cf. infr. c. 41. ⁴ Gal. V. 6. ⁵ Cf. infr. c. 8.

instruunt, ut vestem nuptialem induti ad divinam hanc mensam accedant¹. In sacramentali autem sumptione semper in ecclesia Dei mos fuit, ut laici a sacerdotibus communionem acciperent; sacerdotes autem celebrantes se ipsos communicarent², qui mos, tanquam ex traditione apostolica descendens³, iure ac merito retineri debet. Demum autem paterno affectu admonet sancta synodus, hortatur, rogat et obsecrat per viscera misericordiae Dei nostri, ut omnes et singuli, qui Christiano nomine censentur, in hoc unitatis signo, in hoc vinculo caritatis, in hoc concordiae symbolo iam tandem aliquando conveniant et concordent, memoresque tantae maiestatis et tam eximii amoris Iesu Christi Domini nostri, qui dilectam animam suam in nostrae salutis pretium⁴, et carnem suam nobis dedit ad manducandum, haec sacra mysteria corporis et sanguinis eius ea fidei constantia et firmitate, ea animi devotione, ea pietate et cultu credant et venerentur, ut panem illum supersubstantialem frequenter suscipere possint, et is vere eis sit animae vita et perpetua sanitas mentis, cuius vigore confortati ex huius miserae peregrinationis itinere ad coelestem patriam pervenire valeant, eundem panem angelorum⁵, quem modo sub sacris velaminibus edunt, absque ullo velamine manducaturi.

Quoniam autem non est satis veritatem dicere, nisi detegantur et refellantur errores: placuit sanctae synodo hos

Sess. XIII. ¹ Matth. XXII. 41. ² Cf. 41. D. II. de cons. (conc. Tol. XII.) — Cf. infr. c. 40. ³ Hebr. VII. 27. ⁴ Ioan. VI. 56 seq. ⁵ Psalm. LXXVII. 25.

canones subiungere, ut omnes, iam agnita catholica doctrina, intelligant quoque, quae ab illis haereses cavere vitari-que debeant.

De sanctissimo eucharistiae sacramento.

CANON I.

Si quis negaverit¹, in sanctissimae eucharistiae sacramento contineri vere, realiter et substantialiter corpus et sanguinem una cum anima et divinitate Domini nostri Iesu Christi, ac proinde totum Christum; sed dixerit tantummodo esse in eo, ut in signo, vel figura, aut virtute: anathema sit.

CANON II.

Si quis dixerit, in sacrosancto eucharistiae sacramento remanere substantiam panis et vini una cum corpore et sanguine Domini nostri Iesu Christi, negaveritque mirabilem illam et singularem conversionem totius substantiae panis in corpus, et totius substantiae vini in sanguinem, manentibus duntaxat speciebus panis et vini, quam quidem conversionem catholica ecclesia aptissime transsubstantiationem appellat²: anathema sit.

CANON III.

Si quis negaverit, in venerabili sacramento eucharistiae sub unaquaque specie³, et sub singulis cuiusque speciei partibus, separatione facta, totum Christum contineri: anathema sit.

Sess. XIII. ¹ Cf. supr. c. 3. ² Ib. c. 4. ³ Ib. c. 3. et infr. Sess. XXI. de comm. c. 4.

CANON IV.

Si quis dixerit, peracta consecratione¹ in admirabili eucharistiae sacramento non esse corpus et sanguinem Domini nostri Iesu Christi, sed tantum in usu, dum sumitur, non autem ante vel post, et in hostiis seu particulis consecratis, quae post communionem reservantur vel supersunt, non remanere verum corpus Domini: anathema sit.

CANON V.

Si quis dixerit, vel praecipuum fructum sanctissimae eucharistiae esse remissionem peccatorum², vel ex ea non alios effectus provenire: anathema sit.

CANON VI.

Si quis dixerit, in sancto eucharistiae sacramento Christum unigenitum Dei Filium non esse cultu latriae³, etiam externo, adorandum, atque ideo nec festiva peculiari celebritate venerandum, neque in processionibus secundum laudabilem et universalem ecclesiae sanctae ritum et consuetudinem solemniter circumgestandum, vel non publice, ut adoretur, populo proponendum, et eius adoratores esse idololatrias: anathema sit.

CANON VII.

Si quis dixerit, non licere sacram eucharistiam in sacratio reservari⁴, sed statim post consecrationem adstantibus necessario distribuendam; aut non licere, ut illa ad infirmos honorifice deferatur: anathema sit.

Sess. XIII. ¹ Cf. supr. c. 3. ² Ib. c. 2. ³ Ib. c. 5. ⁴ Ib. c. 6.

CANON VIII.

Si quis dixerit, Christum in eucharistia exhibitum spiritualiter tantum manducari, et non etiam sacramentaliter ac realiter¹: anathema sit.

CANON IX.

Si quis negaverit, omnes et singulos Christi fideles utriusque sexus², quum ad annos discretionis pervenerint, teneri singulis annis saltem in Paschate ad communicandum iuxta praeceptum sanctae matris ecclesiae: anathema sit.

CANON X.

Si quis dixerit, non licere sacerdoti celebranti se ipsum communicare³: anathema sit.

CANON XI.

Si quis dixerit, solam fidem esse sufficientem praeparationem ad sumendum sanctissimae eucharistiae sacramentum⁴: anathema sit. Et, ne tantum sacramentum indigne atque ideo in mortem et condemnationem sumatur, statuit atque declarat ipsa sancta synodus, illis, quos conscientia peccati mortalis gravat, quantumcunque etiam se contritos existiment, habita copia confessoris, necessario praemittendam esse confessionem sacramentalem. Si quis autem contrarium docere, praedicare vel pertinaciter asserere, seu etiam publice disputando defendere praesumpserit, eo ipso excommunicatus existat.

Sess. XIII. ¹ Cf. supr. c. 8. ² Cf. Sess. XIV. de poen. can. 8.
³ Cf. supr. c. 8. ⁴ Ib. c. 7.

Decretum de reformatione.

CAPUT I.

Episcopi prudenter moribus subditorum reformandis invigilent; ab eorum correctione non appelletur.

Hadem sacrosancta Tridentina synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, praesidentibus in ea eisdem sanctae sedis apostolicae legato et nunciis, intendens nonnulla statuere, quae ad iurisdictionem pertinent episcoporum, ut iuxta proximae sessionis decretum¹ illi in commissis sibi ecclesiis eo libentius resideant, quo facilius et commodius sibi subiectos regere, et in vitae ac morum honestate continere potuerint: illud primum eos admonendos censet, ut se pastores², non percussores esse meminerint, atque ita praeesse sibi subditis oportere, ut non in eis dominantur, sed illos tanquam filios et fratres diligant, elaborentque, ut hortando et monendo ab illicitis deterreant, ne, ubi deliquerint, debitis eos poenis coercere cogantur. Quos tamen si quid per humanam fragilitatem peccare contigerit, illa Apostoli est ab eis servanda praecipio³, ut illos arguant, obsecrent, increpent in omni bonitate et patientia, quum saepe⁴ plus erga corrigendos agat benevolentia quam austeritas, plus exhortatio quam comminatio, plus caritas quam potestas. Sin autem ob delicti gravitatem virga opus fuerit, tunc cum mansuetudine rigor, cum misericordia iudicium, cum lenitate severitas adhibenda est, ut sine asperitate disciplina populis salutaris ac necessaria conservetur, et qui

Sess. XIII. ¹ Sess. XII. extr. ² 4 Petr. V. 2 seq. ³ 2 Tim. IV. 2. ⁴ Verba Leonis III. in c. 6. D. XLV.

correpti fuerint emendentur, aut, si respiscere noluerint, ceteri salubri in eos animadversionis exemplo a vitiis deterreantur, quum sit diligentis et pii simul pastoris officium, morbis ovium levia primum adhibere fomenta; post, ubi morbi gravitas ita postulet, ad acriora et graviora remedia descendere; sin autem nec ea quidem proficiant illis submovendis, ceteras saltem oves a contagionis periculo liberare¹. Quum igitur rei criminum plerumque ad evitandas poenas et episcoporum subterfugienda iudicia querelas et gravamina simulent, et appellationis diffugio iudicis processum impedian, ne remedio ad innocentiae praesidium instituto² ad iniquitatis defensionem abutantur, atque ut huiusmodi eorum calliditati et tergiversationi occurratur, ita statuit et decrevit: In causis visitationis et correctionis, sive habilitatis et inhabilitatis, nec non criminalibus, ab episcopo, seu illius in spiritualibus vicario generali, ante definitivam sententiam ab interlocutoria vel alio quocunque gravamine non appelletur; neque episcopus seu vicarius appellationi huiusmodi tanquam frivolae deferre teneatur, sed ea, ac quacunq; inhibitione ab appellationis iudice emanata, nec non omni stylo et consuetudine, etiam immemorabili, contraria non obstante, ad ulteriora valeat procedere, nisi gravamen huiusmodi per definitivam sententiam reparari³ vel ab ipsa definitiva appellari non possit, quibus casibus sacrorum et antiquorum canonum statuta illibata persistent.

Sess. XIII. ¹ Sec. Hieron. in c. 46. C. XXIV. qu. 3. et Aug. in c. 47. ib. ² Cf. c. 3. X. de appell. II. 28. (Alex. III.) ³ Cf. c. 59. X. ib. (Innoc. III.)

CAPUT II.

In criminalibus appellatio ab episcopo quando metropolitano, aut uni ex vicinioribus committenda sit.

A sententia episcopi, vel ipsius in spiritualibus vicarii generalis, in criminalibus appellationis causa, ubi appellationi locus fuerit, si apostolica auctoritate in partibus eam committi contigerit, metropolitano, seu illius etiam vicario in spiritualibus generali; aut, si ille aliqua de causa suspectus foret, vel ultra duas legales diaetas distet¹, seu ab ipso appellatum fuerit, uni ex vicinioribus episcopis, seu illorum vicariis, non autem inferioribus iudicibus, committatur.

CAPUT III.

Acta primae instantiae intra triginta dies dentur gratis reo appellanti.

Reus, ab episcopo aut eius vicario in spiritualibus generali in criminali causa appellans, coram iudice, ad quem appellavit, acta primae instantiae omnino producat, et iudex, nisi illis visis, ad eius absolutionem minime procedat. Is autem, a quo appellatum fuerit, intra triginta dies acta ipsa postulanti gratis exhibeat; alioqui absque illis causa appellationis huiusmodi, prout iustitia suaserit, terminetur.

CAPUT IV.

Qua ratione clerici ob gravia crimina sacris exauctorandi.

Quum vero tam gravia nonnunquam sint delicta ab ecclesiasticis commissa personis, ut ob eorum atrocitatem a sacris ordinibus deponendae, et curiae sint tradendae

Sess. XIII. ¹ Cf. c. 44. de rescr. in VIto I. 3. (Bonif. VIII.)

saeculari, in quo secundum sacros canones¹ certus episcoporum numerus requiritur, quos si omnes adhibere difficile esset, debita iuris executio differretur, si quando autem intervenire possent, eorum residentia intermitteretur: propterea statuit et decrevit: Episcopo per se, seu illius vicario in spiritualibus generali, contra clericum, in sacris etiam presbyteratus ordinibus constitutum, etiam ad illius condemnationem, nec non verbalem depositionem, et per se ipsum etiam ad actualem atque solemnem degradationem ab ipsis ordinibus et gradibus ecclesiasticis, in casibus, in quibus aliorum episcoporum praesentia in numero a canonibus definito requiritur, etiam absque illis procedere liceat; adhibitis tamen et in hoc sibi adsistentibus totidem abbatibus, usum mitrae et baculi ex privilegio apostolico habentibus, si in civitate aut dioecesi reperiri, et commode interesse possint; alioquin aliis personis in ecclesiastica dignitate constitutis, quae aetate graves ac iuris scientia commendabiles existant.

CAPUT V.

Summarie cognoscat episcopus de gratiis aut absolutionem criminis aut remissionem poenae respicientibus.

Et quoniam per fictas causas, quae tamen satis probabiles videntur, interdum accidit, ut nonnulli eiusmodi gratias extorqueant, per quas poenae illis episcoporum iusta severitate inflictae aut remittuntur omnino, aut minuuntur, quum non ferendum sit, ut mendacium, quod tantopere

Sess. XIII. ¹ C. 2. C. III. qu. 8. c. 4. C. XV. qu. 7. (conc. Carth. II.) c. 4. 7. ib. (conc. Hisp. II.) c. 5. ib. (conc. Carth. III.) c. 6. ib. (Statt. ecl. ant.)

Deo displicet¹, non modo ipsum impunitum sit, verum etiam alterius delicti veniam impetret mentienti: idcirco, ut sequitur, statuit et decrevit: Episcopus, apud ecclesiam suam residens, de subreptione et obreptione gratiae, quae super absolutione alicuius publici criminis vel delicti, de quo ipse inquirere coeperat, aut remissione poenae, ad quam criminosus per eum condemnatus fuerit, falsis precibus impetratur, per se ipsum, tanquam sedis apostolicae delegatus, etiam summarie cognoscat, ipsamque gratiam², postquam per falsi narrationem aut veri taciturnitatem obtentam esse legitime constiterit, non admittat.

CAPUT VI.

Non citetur personaliter episcopus, nisi depositionis aut privationis causa.

Quoniam vero subditi episcopo, tametsi iure correpti fuerint³, magnopere tamen eum odisse, et, tanquam iniuria affecti sint, falsa illi crimina obiicere solent, ut, quoquo pacto possint, ei molestiam exhibeant, cuius vexationis timor plerumque illum ad inquirenda et punienda eorum delicta segniorem reddit: idcirco, ne is magno suo et ecclesiae incommodo gregem sibi creditum relinquere, ac non sine episcopalis dignitatis diminutione vagari cogatur, ita statuit et decrevit: Episcopus, nisi ob causam⁴, ex qua deponendus sive privandus veniret, etiam si ex officio, aut per inquisitionem, seu denunciationem vel accusationem, sive alio

Sess. XIII. ¹ Exod. XXIII. 4. Levit. XIX. 11. al. ² Cf. c. 20. 22. X. de resc. l. 3. (Innoc. III.) ³ Sec. verb. Ps. Evar. in c. 24. C. II. qu. 7. ⁴ Cf. Sess. XXIV. de ref. c. 5.

quovis modo procedatur, ut personaliter compareat, nequaquam citetur vel moneatur.

CAPUT VII.

Qualitates testium contra episcopum describuntur.

Testes in causa criminali ad informationem, vel indicia, seu alias in causa principali, contra episcopum, nisi contestes et bonae conversationis, existimationis et famae fuerint, non recipiantur; et si odio, temeritate aut cupiditate aliquid deposuerint, gravibus poenis mulctentur.

CAPUT VIII.

Graves episcoporum causae a Pont. Max. cognoscantur.

Causae episcoporum, quum pro criminis obiecti qualitate comparere debeant, coram Pontifice Max. referantur¹, ac per ipsum terminentur.

Decretum

Prorogationis definitionis quatuor articulorum de sacramento eucharistiae, et salvi conductus protestantibus dandi.

Nadem sancta synodus errores omnes, qui super hoc sanctissimo sacramento repullularunt, tanquam vepres ex agro dominico evellere, ac omnium fidelium saluti prospicere cupiens, quotidianis precibus Deo omnipotenti pie oblati, inter alios ad hoc sacramentum pertinentes articulos diligentissima veritatis catholicae inquisitione tractatos, plurimis accuratissimisque pro rerum gravitate disputationibus

Sess. XIII. ¹ Conc. Sard. c. 4. (c. 7. C. VI. qu. 4.) — Cf. Sess. XXIV. 5.

habitis, cognitis quoque praestantissimorum theologorum sententiis, hos etiam tractabat: An necessarium sit ad salutem, et divino iure praeceptum, ut singuli Christi fideles sub utraque specie ipsum venerabile sacramentum accipiant; et: Num minus sumat, qui sub altera, quam qui sub utraque communicat; et: An erraverit sancta mater ecclesia, laicos et non celebrantes sacerdotes sub panis specie duntaxat communicando; et: An parvuli etiam communicandi sint. Sed quoniam ex nobilissima Germaniae provincia ii, qui se protestantes nominant, super his ipsis articulis, antequam definiantur, audiri a sancta synodo cupiunt, et eam ob causam fidem publicam ab illa postularunt, ut ipsis tuto huc venire, et in hac urbe commorari, ac libere coram synodo dicere atque proponere quae senserint, et postea, quum libuerit, recedere liceat: sancta ipsa synodus, licet magno desiderio eorum adventum multos antea menses expectarit, tamen ut pia mater, quae ingemiscit et parturit, summopere id desiderans ac laborans, ut in iis, qui Christiano nomine censentur, nulla sint schismata, sed, quemadmodum eundem omnes Deum et Redemptorem agnoscunt, ita idem dicant, idem credant, idem sapiant, confidens Dei misericordiae, et sperans fore, ut illi in sanctissimam et salutarem unius fidei, spei caritatisque concordiam redigantur, libenter eis in hac re morem gerens, securitatem et fidem, ut petierunt, publicam, quam salvum conductum vocant, quod ad se pertinet, eius, qui infra scriptus erit, tenoris dedit atque concessit, et eorum causa definitionem illorum articulorum ad secundam ses-

sionem distulit; quam, ut illi commode ei interesse possint, in diem festum Conversionis D. Pauli, quae erit XXV. die mensis Ianuarii anni sequentis, indixit. Illudque praeterea statuit, ut in eadem sessione de sacrificio missae agatur propter magnam utriusque rei connexionem, interea sessione proxima de poenitentiae et extremae unctionis sacramentis tractandum. Illam autem die festo divae Catharinae virginis et martyris, qui erit XXV. Novembris, habendam esse decrevit, simulque, ut in utraque materiam reformationis prosequatur.

SALVUS CONDUCTUS

DATUS

P R O T E S T A N T I B U S.

Sacrosancta et generalis Tridentina synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, praesidentibus in ea eisdem sanctae sedis apostolicae legato et nunciis, omnibus et singulis, sive ecclesiasticis sive saecularibus personis universae Germaniae, cuiuscunque gradus, status, conditionis et qualitatibus sint, quae ad oecumenicum hoc et generale concilium accedere voluerint, ut de iis rebus, quae in ipsa synodo tractari debent, omni libertate conferre, proponere et tractare, ac ad ipsum oecumenicum concilium libere et tuto venire, et in eo manere et commorari, ac articulos, quot illis videbitur, tam scripto quam verbo offerre, proponere, et cum Patribus, sive iis, qui ab ipsa sancta synodo delecti fuerint, conferre et absque ullis conviciis et contu-

meliis disputare, necnon, quando illis placuerit, recedere possint et valeant, publicam fidem et plenam securitatem, quam salvum conductum appellant, cum omnibus et singulis clausulis et decretis necessariis et opportunis, etiamsi specialiter, et non per verba generalia exprimi deberent, quae pro expressis haberi voluit, quantum ad ipsam S. synodum spectat, concedit. Placuit praeterea sanctae synodo, ut, si pro maiori libertate ac securitate eorum certos tam pro commissis, quam pro committendis per eos delictis iudices eis deputari cupiant, illos sibi benevolos nominent, etiamsi delicta ipsa quantumcunque enormia ac haeresim sapientia fuerint.

SESSIO XIV.

QUAE EST QUARTA

SUB IULIO III. PONT. MAX.,

CELEBRATA

DIE XXV. NOVEMBRIS MDLI.

Doctrina de sanctissimis poenitentiae et extremae unctionis sacramentis.

Sacrosancta oecumenica et generalis Tridentina synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, praesidentibus in ea eisdem sanctae sedis apostolicae legato et nunciis, quamvis in decreto de iustificatione¹ multus fuerit de poenitentiae sacramento propter locorum cognitionem necessaria quaedam ratione sermo interpositus: tanta nihilominus circa

Sess. XIV. ¹ Supr. Sess. VI. de iustific. 44.

illud nostra hac aetate diversorum errorum est multitudo, ut non parum publicae utilitatis retulerit, de eo exactiorem et pleniorum definitionem tradidisse, in qua demonstratis et convulsis Spiritus sancti praesidio universis erroribus, catholica veritas perspicua et illustris fieret; quam nunc sancta haec synodus Christianis omnibus perpetuo servandam proponit.

CAPUT I.

De necessitate et institutione sacramenti poenitentiae.

Si ea in regeneratis omnibus gratitudo erga Deum esset, ut iustitiam in baptismo ipsius beneficio et gratia susceptam constanter tuerentur, non fuisset opus, aliud ab ipso baptismo sacramentum¹ ad peccatorum remissionem esse institutum. Quoniam autem Deus, dives in misericordia², cognovit figmentum nostrum³, illis etiam vitae remedium contulit, qui se postea in peccati servitute et daemone potestatem tradidissent, sacramentum videlicet poenitentiae, quo lapsis post baptismum beneficium mortis Christi applicatur. Fuit⁴ quidem poenitentia universis hominibus, qui se mortali aliquo peccato inquinassent, quovis tempore ad gratiam et iustitiam assequendam necessaria, illis etiam, qui baptismi sacramento ablui petivissent, ut perversitate abiecta et emendata tantam Dei offensionem cum peccati odio et pio animi dolore detestarentur. Unde Propheta ait⁵: *Convertimini, et agite poenitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris, et non erit vobis in ruinam iniquitas.* Domi-

Sess. XIV. ¹ Cf. infr. de poen. c. 5. ² Ephes. II. 4. ³ Psalm. CII. 14. ⁴ Supr. Sess. VI. de iustific. c. 14. ⁵ Ezech. XVIII. 30.

nus etiam dixit¹: *Nisi poenitentiam egeritis, omnes similiter peribitis.* Et princeps Apostolorum Petrus peccatoribus baptismo initiandis poenitentiam commendans dicebat²: *Poenitentiam agite, et baptizetur unusquisque vestrum.* Porro nec ante adventum Christi poenitentia erat sacramentum, nec est post adventum illius cuiquam ante baptismum. Dominus autem sacramentum poenitentiae tunc praecipue instituit, quum a mortuis excitatus insufflavit in discipulos suos, dicens³: *Accipite Spiritum sanctum; quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, et quorum retinueritis, retenta sunt.* Quo tam insigni facto et verbis tam perspicuis potestatem remittendi et retinendi peccata, ad reconciliandos fideles post baptismum lapsos, Apostolis et eorum legitimis successoribus fuisse communicatam, universorum Patrum consensus semper intellexit, et Novatianos, remittendi potestatem olim pertinaciter negantes⁴, magna ratione ecclesia catholica tanquam haereticos exposuit atque condemnavit. Quare verissimum hunc illorum verborum Domini sensum sancta haec synodus probans et recipiens, damnat eorum commentitias interpretationes, qui verba illa ad potestatem praedicandi verbum Dei, et Christi evangelium annunciandi contra huiusmodi sacramenti institutionem falso detorquent.

CAPUT II.

De differentia sacramenti poenitentiae et baptismi.

Ceterum hoc sacramentum multis rationibus a baptismo

Sess. XIV. ¹ Luc. XIII. 3. ² Act. II. 38. ³ Ioan. XX. 22. seq. — Cf. infra de poen. can. 3. ⁴ Euseb. Hist. eccl. VI. 8.

differre dignoscitur¹. Nam praeterquam quod materia et forma, quibus sacramenti essentia perficitur, longissime dissidet: constat certe, baptismi ministrum iudicem esse non oportere, quum ecclesia in neminem iudicium exerceat, qui non prius in ipsam per baptismi ianuam fuerit ingressus. *Quid enim mihi*, inquit Apostolus², *de iis, qui foris sunt, iudicare?* Secus est de domesticis fidei, quos Christus Dominus lavacro baptismi sui corporis membra semel effecit³. Nam hos, si se postea crimine aliquo contaminaverint, non iam repetito baptismo ablui, quum id in ecclesia catholica nulla ratione liceat, sed ante hoc tribunal tanquam reos sisti voluit, ut per sacerdotum sententiam non semel, sed quoties ab admissis peccatis ad ipsum poenitentes confugerint, possent liberari. Alius praeterea est baptismi, et alius poenitentiae fructus. Per baptismum enim Christum induentes⁴ nova prorsus in illo effimur creatura, plenam et integram peccatorum omnium remissionem consequentes: ad quam tamen novitatem et integritatem per sacramentum poenitentiae, sine magnis nostris fletibus et laboribus, divina id exigente iustitia, pervenire nequaquam possumus, ut merito poenitentia laboriosus quidam baptismus⁵ a sanctis Patribus dictus fuerit. Est autem hoc sacramentum poenitentiae lapsis post baptismum ad salutem necessarium, ut nondum regeneratis ipse baptismus.

Sess. XIV. ¹ Cf. infra de poen. can. 8. et supr. Sess. VI. de iust. c. 44. ² 1 Cor. V. 42. ³ 1 Cor. XII. 43. ⁴ Gal. III. 27. ⁵ Cf. Greg. Naz. Or. In sancta lumina (39), Ioan. Damasc. de fide orthodoxa IV. 10.

CAPUT III.

De partibus et fructibus huius sacramenti.

Docet praeterea sancta synodus, sacramenti poenitentiae formam, in qua praecipue ipsius vis sita est, in illis ministri verbis positam esse: *Ego te absolvo etc.*, quibus quidem de ecclesiae sanctae more preces quaedam laudabiliter adiunguntur; ad ipsius tamen formae essentiam nequaquam spectant, neque ad ipsius sacramenti administrationem sunt necessariae. Sunt autem quasi materia huius sacramenti ipsius poenitentis actus, nempe contritio¹, confessio et satisfactio. Qui quatenus in poenitente ad integritatem sacramenti, ad plenamque et perfectam peccatorum remissionem ex Dei institutione requiruntur, hac ratione poenitentiae partes dicuntur. Sane vero res et effectus huius sacramenti, quantum ad eius vim et efficaciam pertinet, reconciliatio est cum Deo, quam interdum in viris piis et cum devotione hoc sacramentum percipientibus conscientiae pax ac serenitas cum vehementi spiritus consolatione consequi solet. Haec de partibus et effectu huius sacramenti sancta synodus tradens, simul eorum sententias damnat, qui poenitentiae partes incussos conscientiae terrores et fidem esse contendunt.

CAPUT IV.

De contritione.

Contritio², quae primum locum inter dictos poenitentis actus habet, animi dolor ac detestatio est de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cetero. Fuit autem

Sess. XIV. ¹ Cf. infr. de poen. c. 4. supr. Sess. VI. de iust. c. 14. ² Cf. Sess. XIV. de iust. c. 6 et 14.

quovis tempore ad impetrandam veniam peccatorum hic contritionis motus necessarius, et in homine post baptismum lapsa ita demum praeparat ad remissionem peccatorum, si cum fiducia divinae misericordiae et voto praestandi reliqua coniunctus sit, quae ad rite suscipiendum hoc sacramentum requiruntur. Declarat igitur sancta synodus, hanc contritionem, non solum cessationem a peccato¹ et vitae novae propositum et inchoationem, sed veteris etiam odium continere, iuxta illud²: *Proiicite a vobis omnes iniquitates vestras, in quibus praevaricati estis, et facite vobis cor novum et spiritum novum.* Et certe, qui illos sanctorum clamores consideraverit: *Tibi³ soli peccavi, et malum coram te feci. Laboravi⁴ in gemitu meo, lavabo per singulas noctes lectum meum. Recogitabo⁵ tibi omnes annos meos in amaritudine animae meae,* et alios huius generis, facile intelliget, eos ex vehementi quodam anteaetiae vitae odio et ingenti peccatorum detestatione manasse. Docet praeterea, etsi contritionem hanc aliquando caritate perfectam esse contingat, hominemque Deo reconciliare, priusquam hoc sacramentum actu suscipiatur, ipsam nihilominus reconciliationem ipsi contritioni sine sacramenti voto, quod in illa includitur, non esse adscribendam. Illam vero contritionem imperfectam, quae attritio dicitur, quoniam vel ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehennae et poenarum metu communiter concipitur, si voluntatem peccandi excludat cum spe veniae, declarat, non solum non facere

Sess. XIV.   ¹ Cf. infr. de poen. can. 5.   ² Ezech. XVIII. 31.
³ Psalm. L. 6.   ⁴ Psalm. VI. 7.   ⁵ Isa. XXXVIII. 15.

hominem hypocritam et magis peccatorem, verum etiam donum Dei esse et Spiritus sancti impulsum, non adhuc quidem inhabitantis, sed tantum moventis, quo poenitens adiutus viam sibi ad iustitiam parat. Et quamvis sine sacramento poenitentiae per se ad iustificationem perducere peccatorem nequeat, tamen eum ad Dei gratiam in sacramento poenitentiae impetrandam disponit. Hoc enim timore utiliter concussi Ninivitae¹ ad Ionae praedicationem plenam terroribus poenitentiam egerunt, et misericordiam a Domino impetrarunt. Quamobrem falso quidam calumniantur catholicos scriptores, quasi tradiderint, sacramentum poenitentiae absque bono motu suscipientium gratiam conferre; quod nunquam ecclesia Dei docuit neque sensit. Sed et falso docent, contritionem esse extortam et coactam, non liberam et voluntariam.

CAPUT V.

De confessione.

Ex institutione sacramenti poenitentiae iam explicata universa ecclesia semper intellexit, institutam etiam esse a Domino integram peccatorum confessionem², et omnibus post baptismum lapsis iure divino necessariam existere, quia Dominus noster Iesus Christus, e terris ascensus ad coelos, sacerdotes sui ipsius vicarios reliquit³ tanquam praesides et iudices⁴, ad quos omnia mortalia crimina deferantur, in quae Christi fideles ceciderint, quo pro pote-

Sess. XIV.   ¹ Ion. III. 5.   ² Luc. V. 44. XVII. 44. Iac. V. 44.
³ Ioan. I. 9.   ⁴ Matth. XVI. 19. Ioan. XX. 23.   ⁵ Cf. c. 51. D. I. de poen. (Ambros.)

state clavium remissionis aut retentionis peccatorum sententiam pronuncient. Constat enim, sacerdotes iudicium hoc incognita causa exercere non potuisse, nec aequitatem quidem illos in poenis iniungendis servare potuisse, si in genere duntaxat, et non potius in specie ac sigillatim sua ipsi peccata declarassent. Ex his colligitur¹, oportere a poenitentibus omnia peccata mortalia, quorum post diligentem sui discussionem conscientiam habent, in confessione recenseri, etiamsi occultissima illa sint, et tantum adversus duo ultima decalogi praecepta commissa², quae nonnumquam animum gravius sauciant, et periculosiora sunt iis, quae in manifesto admittuntur. Nam venialia³, quibus a gratia Dei non excludimur, et in quae frequentius labimur, quanquam recte et utiliter citraque omnem praesumptionem in confessione dicantur, quod piorum hominum usus demonstrat: taceri tamen citra culpam, multisque aliis remediis expiari possunt. Verum, quum universa mortalia peccata, etiam cogitationis, homines irae filios⁴ et Dei inimicos reddant, necessum est, omnium etiam veniam cum aperta et verecunda confessione a Deo quaerere. Itaque dum omnia, quae memoriae occurrunt, peccata Christi fideles confiteri student, procul dubio omnia divinae misericordiae ignoscenda exponunt. Qui vero secus faciunt, et scienter aliqua retinent, nihil divinae bonitati per sacerdotem remittendum proponunt. Si enim erubescat aegrotus vul-

Sess. XIV. —¹ Cf. infr. de poen. can. 7. —² Deut. V. 21. —³ Cf. supr. Sess. VI. can. 23. — c. 20. D. III. de poen. (Aug.) —⁴ Ephes. II. 3.

nus medico detegere, quod ignorat medicina non curat. Colligitur praeterea, etiam eas circumstantias in confessione explicandas esse, quae speciem peccati mutant, quod sine illis peccata ipsa neque a poenitentibus integre exponantur, nec iudicibus innotescant, et fieri nequeat, ut de gravitate criminum recte censere possint, et poenam, quam oportet, pro illis poenitentibus imponere. Unde alienum a ratione est docere, circumstantias has ab hominibus otiosis excogitatas fuisse, aut unam tantum circumstantiam confitentiam esse, nempe peccasse in fratrem. Sed et impium est, confessionem, quae hac ratione fieri praecipitur, impossibilem dicere, aut carnificinam illam conscientiarum appellare: constat enim, nihil aliud in ecclesia a poenitentibus exigi, quam ut, postquam quisque diligentius se excusserit, et conscientiae suae sinus omnes et latebras exploraverit, ea peccata confiteatur, quibus se Dominum et Deum suum mortaliter offendisse meminerit; reliqua autem peccata, quae diligenter cogitanti non occurrunt, in universum eadem confessione inclusa esse intelliguntur; pro quibus fideliter cum Propheta dicimus¹: *Ab occultis meis munda me, Domine.* Ipsa vero huiusmodi confessionis difficultas ac peccata detegendi verecundia gravis quidem videri posset, nisi tot tantisque commodis et consolationibus levaretur, quae omnibus digne ad hoc sacramentum accedentibus per absolutionem certissime conferuntur. Ceterum, quoad modum confitendi secreto apud solum sacerdotem, etsi Christus non voverit, quin aliquis in vindictam suorum scelerum et sui

Sess. XIV. —¹ Psalm. XVIII. 13.

humiliationem, cum ob aliorum exemplum, tum ob ecclesiae offensae aedificationem delicta sua publice confiteri possit: non est tamen hoc divino praecepto mandatum, nec satis consulte humana aliqua lege praeciperetur, ut delicta, praesertim secreta, publica essent confessione aperienda. Unde quum a sanctissimis et antiquissimis Patribus magno unanimes consensu secreta confessio sacramentalis, qua ab initio ecclesia sancta usa est, et modo etiam utitur, fuerit semper commendata, manifeste refellitur inanis eorum calumnia, qui eam a divino mandato alienam et inventum humanum esse, atque a Patribus¹ in concilio Lateranensi congregatis initium habuisse, docere non verentur; neque enim per Lateranense concilium ecclesia statuit², ut Christi fideles confiterentur, quod iure divino necessarium et institutum esse intellexerat; sed ut praeceptum confessionis saltem semel in anno ab omnibus et singulis, quum ad annos discretionis pervenissent, impleretur. Unde iam in universa ecclesia cum ingenti animarum fidelium fructu observatur mos ille salutaris confitendi sacro illo et maxime acceptabili tempore Quadragesimae, quem morem haec sancta synodus maxime probat et amplectitur tanquam pium et merito retinendum.

CAPUT VI.

De ministro huius sacramenti et absolutione.

Circa ministrum autem huius sacramenti declarat sancta synodus, falsas esse et a veritate evangelii penitus alienas

Sess. XIV. ¹ Cf. infr. de poen. c. 8 et 44. ² C. 12. X. de poen. V. 38.

doctrinas omnes, quae ad alios quosvis homines¹ praeter episcopos et sacerdotes clavium ministerium perniciose extendunt, putantes verba illa Domini²: *Quaecumque alligaveritis super terram, erunt ligata et in coelo, et quaecumque solveritis super terram, erunt soluta et in coelo*; et³: *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis; et quorum retinueritis, retenta sunt*, ad omnes Christi fideles indifferenter et promiscue contra institutionem huius sacramenti ita fuisse dicta⁴, ut quis potestatem habeat remittendi peccata, publica quidem per correptionem, si correptus acquieverit; secreta vero per spontaneam confessionem cuicumque factam. Docet quoque, etiam sacerdotes, qui peccato mortali tenentur, per virtutem Spiritus sancti⁵ in ordinatione collatam tanquam Christi ministros functionem remittendi peccata exercere, eosque prave sentire, qui in malis sacerdotibus hanc potestatem non esse contendunt. Quamvis autem absolutio sacerdotis alieni beneficii sit dispensatio, tamen non est solum nudum ministerium vel annunciandi evangelium, vel declarandi remissa esse peccata: sed ad instar actus iudicialis⁶, quo ab ipso velut a iudice sententia pronuntiatur. Atque ideo non debet poenitens adeo sibi de sua ipsius fide blandiri, ut, etiamsi nulla illi adsit contritio, aut sacerdoti animus serio agendi et vere absolvendi desit, putet tamen se propter suam solam fidem vere et coram Deo esse absolutum. Nec enim fides sine poeni-

Sess. XIV. ¹ Cf. infr. de poen. c. 40. ² Matth. XVI. 19. XVIII. 18. ³ Ioan. XX. 23. ⁴ Cf. Sess. VII. de sacr. can. 40. ⁵ Cf. c. 8. D. XIX. (Anast. II.) ⁶ Cf. infr. de poen. can. 9.

tentia remissionem ullam peccatorum praestaret, nec is esset nisi salutis suae negligentissimus, qui sacerdotem ioco se absolventem cognosceret, et non alium serio agentem sedulo requireret.

CAPUT VII.

De casuum reservatione.

Quoniam igitur natura et ratio iudicii illud exposcit, ut sententia in subditos duntaxat feratur, persuasum semper in ecclesia Dei fuit, et verissimum esse synodus haec confirmat, nullius momenti absolutionem eam esse debere, quam sacerdos in eum profert, in quem ordinariam aut subdelegatam non habet iurisdictionem¹. Magnopere vero ad Christiani populi disciplinam pertinere sanctissimis Patribus² nostris visum est, ut atrociora quaedam et graviora crimina non a quibusvis, sed a summis duntaxat sacerdotibus absolventur, unde merito Pontifices maximi pro suprema potestate sibi in ecclesia universa tradita causas aliquas criminum graviores suo potuerunt peculiari iudicio reservare³. Neque dubitandum est, quando omnia, quae a Deo sunt⁴, ordinata sunt, quin hoc idem episcopis omnibus in sua cuique dioecesi⁵, in aedificationem tamen non in destructionem, liceat pro illis in subditos tradita supra reliquos inferiores sacerdotes auctoritate, praesertim quoad

Sess. XIV. ¹ C. 2. de poenit. in Vito V. 40. (Bonif. VIII.) ² Cf. e. gr. c. 52. C. XVI. qu. 4. (Greg. I.) c. 29. C. XVII. qu. 4. (conc. Lat. II.) et al. ³ Cf. e. gr. c. 29. C. XVII. qu. 4. (conc. Lat. II.) c. 4. 3. X. de sent. exc. V. 39. (Alex. III.) c. 49. 22. 24. ib. (Clem. III.) c. 32. ib. (Innoc. III.) c. 44. h. t. in Vito V. 44. (Greg. X.) c. 48. ib. (Bonif. VIII.) c. 4. h. t. in Extr. comm. V. 40. (Bonif. VIII.) et al. ⁴ Rom. XIII. 4. ⁵ Cf. Sess. XXIV. de ref. c. 6.

illa, quibus excommunicationis censura annexa est. Hanc autem delictorum reservationem, consonum est divinae auctoritati, non tantum in externa politica, sed etiam coram Deo vim habere. Verumtamen pie admodum, ne hac ipsa occasione aliquis pereat, in eadem ecclesia Dei custoditum semper fuit, ut nulla sit reservatio in articulo mortis¹, atque ideo omnes sacerdotes quoslibet poenitentes a quibusvis peccatis et censuris absolvere possunt; extra quem articulum sacerdotes quum nihil possint in casibus reservatis, id unum poenitentibus persuadere nitantur, ut ad superiores et legitimos iudices pro beneficio absolutionis accedant.

CAPUT VIII.

De satisfactionis necessitate et fructu.

Demum quoad satisfactionem, quae ex omnibus poenitentiae partibus, quemadmodum a Patribus nostris Christiano populo fuit perpetuo tempore commendata, ita una maxime nostra aetate summo pietatis praetextu impugnatur ab iis, qui speciem pietatis habent, virtutem autem eius abnegarunt, sancta synodus declarat, falsum omnino esse et a verbo Dei alienum, culpam a Domino nunquam remitti², quin universa etiam poena condonetur. Perspicua enim et illustria in sacris literis exempla reperiuntur³, quibus, praeter divinam traditionem, hic error quam manifestissime revincitur. Sane et divinae iustitiae ratio exigere

Sess. XIV. ¹ Cf. c. 5. de poenis in Vito V. 9. (Bonif. VIII.) Clem. 3. h. t. V. 8. (Clem. V.) c. 4. de privil. in Extr. comm. V. 7. (Bened. XI.) ² Cf. Sess. VI. c. 44. et c. 30. de iustif. ib. et huius Sess. de poen. can. 42. ³ Cf. Gen. III. 46 seqq. 2 Reg. XII. 43. seq. Num. XII. 44 seq. XX. 44 seq.

videtur, ut aliter ab eo in gratiam recipiantur qui ante baptismum per ignorantiam deliquerint; aliter vero, qui semel a peccati et daemonis servitute liberati, et accepto Spiritus sancti dono, scientes templum Dei violare¹ et Spiritum sanctum contristare non formidaverint². Et divinam clementiam decet, ne ita nobis absque ulla satisfactione peccata dimittantur, ut, occasione accepta, peccata leviora putantes, velut iniurii et contumeliosi Spiritui sancto³ in graviora labamur, thesaurizantes nobis iram in die irae⁴. Proculdubio enim magnopere a peccato revocant, et quasi freno quodam coercent hae satisfactoriae poenae, cautioresque et vigilantiores in futurum poenitentes efficiunt; medentur quoque peccatorum reliquiis, et vitiosos habitus male vivendo comparatos contrariis virtutum actionibus tollunt. Neque vero securior ulla via in ecclesia Dei unquam existimata fuit ad amovendam imminentem a Domino poenam, quam ut haec poenitentiae⁵ opera homines cum vero animi dolore frequentent. Accedit ad haec, quod, dum satisfaciendo patimur pro peccatis, Christo Iesu, qui pro peccatis nostris satisfecit⁶, ex quo omnis nostra sufficientia est⁷, conformes efficimur, certissimam quoque inde arrham habentes, quod, si compatimur⁸, et conglorificabimur. Neque vero ita nostra est satisfactio haec, quam pro peccatis nostris exsolvimus, ut non sit per Christum Iesum; nam qui ex nobis tanquam ex nobis nihil possumus, eo cooperante, qui nos

Sess. XIV. ¹ 1 Cor. III. 17. ² Ephes. IV. 30. ³ Hebr. X. 29.
⁴ Rom. II. 5. Iac. V. 3. ⁵ Cf. Matth. III. 2 et 8. IV. 17. XI. 24. et al.
⁶ Rom. V. 10. 1 Ioan. II. 1 seq. ⁷ 2 Cor. III. 5. ⁸ Rom. VIII. 17.

confortat, omnia possumus¹. Ita non habet homo unde gloriatur; sed omnis gloriatio nostra in Christo est², in quo vivimus³, in quo meremur, in quo satisfacimus, facientes fructus dignos poenitentiae⁴, qui ex illo vim habent, ab illo offeruntur Patri, et per illum acceptantur a Patre. Debent ergo sacerdotes Domini, quantum spiritus et prudentia suggererit, pro qualitate criminum et poenitentium facultate salutare et convenientes satisfactiones iniungere, ne, si forte peccatis conniveant et indulgentius cum poenitentibus agant, levissima quaedam opera pro gravissimis delictis iniungendo, alienorum peccatorum participes efficiantur. Habeant autem prae oculis, ut satisfactio, quam imponunt, non sit tantum ad novae vitae custodiam, et infirmitatis medicamentum, sed etiam ad praeteritorum peccatorum vindictam et castigationem: nam claves sacerdotum non ad solvendum duntaxat, sed et ad ligandum concessas⁵, etiam antiqui Patres et credunt et docent. Nec propterea existimarunt, sacramentum poenitentiae esse forum irae vel poenarum, sicut nemo unquam catholicus sensit, ex huiusmodi nostris satisfactionibus vim meriti et satisfactionis Domini nostri Iesu Christi vel obscurari⁶, vel aliqua ex parte imminui; quod dum novatores intelligere volunt, ita optimam poenitentiam novam vitam esse docent, ut omnem satisfactionis vim et usum tollant.

Sess. XIV. ¹ 2 Cor. III. 5. Phil. IV. 13. ² 4 Cor. I. 31. 2 Cor. X. 17. Gal. VI. 14. ³ Act. XVII. 28. ⁴ Matth. III. 8. Luc. III. 8.
⁵ Matth. XVI. 19. Ioan. XX. 23. Cf. supr. c. 4. et infra ead. de poen. can. 3 et 15. ⁶ Cf. infr. l. c. can. 14.

CAPUT IX.

De operibus satisfactionis.

Docet praeterea, tantam esse divinae munificentiae largitatem, ut non solum poenis sponte a nobis pro vindicando peccato susceptis, aut sacerdotis arbitrio pro mensura delicti impositis, sed etiam, quod maximum amoris argumentum est, temporalibus flagellis a Deo inflictis, et a nobis patienter toleratis, apud Deum Patrem per Christum Iesum satisfacere valeamus.

Doctrina de sacramento extremae unctionis.

Visum est autem sanctae synodo, praecedenti doctrinae de poenitentia adiungere ea, quae sequuntur de sacramento extremae unctionis, quod non modo poenitentiae, sed et totius Christianae vitae, quae perpetua poenitentia esse debet, consummativum existimatum est a Patribus. Primum itaque circa illius institutionem declarat¹ et docet, quod clementissimus Redemptor noster, qui servis suis quovis tempore voluit de salutaribus remediis adversus omnia omnium hostium tela esse prospectum², quemadmodum auxilia maxima in sacramentis aliis praeparavit, quibus Christiani conservare se integros, dum viverent, ab omni graviore spiritus incommodo possint: ita extremae unctionis sacramento finem vitae tanquam firmissimo quodam praesidio munivit. Nam etsi adversarius noster occasiones per omnem vitam quaerat³, et captet, ut devorare animas no-

Sess. XIV. ¹ Cf. infr. de sacr. extr. unct. can. 4. ² Eph. VI. 10 seqq. ³ 1 Petr. V. 8.

stras quoquo modo possit: nullum tamen tempus est, quo vehementius ille omnes suae versutiae nervos intendat ad perdendos nos penitus, et a fiducia etiam, si possit, divinae misericordiae deturbandos¹, quam quum impendere nobis exitum vitae prospicit.

CAPUT I.

De institutione sacramenti extremae unctionis.

Instituta est autem haec sacra unctio infirmorum tanquam vere et proprie sacramentum novi testamenti, a Christo Domino nostro; apud Marcum quidem insinuatum² per Iacobum autem Apostolum³ ac Domini fratrem fidelibus commendatum ac promulgatum. *Infirmatur, inquit, quis in vobis? inducat presbyteros ecclesiae, et orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini; et oratio fidei salvabit infirmum, et allevabit eum Dominus, et, si in peccatis sit, dimittentur ei.* Quibus verbis, ut ex apostolica traditione per manus accepta ecclesia didicit, docet materiam, formam, proprium ministrum, et effectum huius salutaris sacramenti. Intellexit enim ecclesia, materiam esse oleum ab episcopo benedictum, nam unctio aptissime Spiritus sancti gratiam, qua invisibiliter anima aegrotantis inungitur, repraesentat; formam deinde esse illa verba: *Per istam unctionem etc.*

CAPUT II.

De effectu huius sacramenti.

Res porro et effectus huius sacramenti illis verbis ex-

Sess. XIV. ¹ Cf. infr. c. 2. extr. ² Marc. VI. 13. ³ Iac. V. 14 seq.

plicatur¹: *Et oratio fidei salvabit infirmum, et alleviabit eum Dominus; et, si in peccatis sit, dimittentur ei.* Res etenim haec gratia est Spiritus sancti², cuius unctio delicta, si qua sint adhuc expianda, ac peccati reliquias abstergit, et aegroti animam alleviat et confirmat, magnam in eo divinae misericordiae fiduciam excitando, qua infirmus sublevatus et morbi incommoda ac labores levius fert, et tentationibus daemonis³ calcaneo insidiantis facilius resistit, et sanitatem corporis interdum, ubi salutis animae expedierit, consequitur.

CAPUT III.

De ministro huius sacramenti, et tempore, quo dari debeat.

Iam vero, quod attinet ad praescriptionem eorum, qui et suscipere, et ministrare hoc sacramentum debent, haud obscure fuit illud etiam in verbis praedictis traditum. Nam et ostenditur illic, proprios huius sacramenti ministros esse ecclesiae presbyteros, quo nomine eo loco non aetate seniores, aut primores in populo intelligendi veniunt, sed aut episcopi, aut sacerdotes⁴ ab ipsis rite ordinati⁵ per impositionem manuum presbyterii. Declaratur etiam, esse hanc unctionem infirmis adhibendam, illis vero praesertim, qui tam periculose decumbunt, ut in exitu vitae constituti videantur, unde et sacramentum exeuntium nuncupatur. Quod si infirmi post susceptam hanc unctionem convaluerint, iterum huius sacramenti subsidio iuvari poterunt, quum in aliud simile vitae discrimen inciderint. Quare nulla ratione

Sess. XIV. ¹ Iac. V. 15. ² Cf. infr. de sacr. extr. unct. can. 2. ³ Gen. III. 15. ⁴ C. 3. D. XCV. (Innoc. I.) cf. infr. I. c. can. 4. ⁵ 1 Tim. IV. 14.

audiendi sunt, qui contra tam apertam et dilucidam Apostoli Iacobi sententiam docent¹, hanc unctionem vel figmentum esse humanum, vel ritum a Patribus acceptum, nec mandatum Dei, nec promissionem gratiae habentem; et qui illam iam cessasse asserunt, quasi ad gratiam curationum duntaxat in primitiva ecclesia referenda esset; et qui dicunt, ritum et usum, quem sancta Romana ecclesia in huius sacramenti administratione observat, Iacobi Apostoli sententiae repugnare², atque ideo in alium commutandum esse; et denique, qui hanc extremam unctionem a fidelibus sine peccato contemni posse affirmant. Haec enim omnia manifestissime pugnant cum perspicuis tanti Apostoli verbis. Nec profecto ecclesia Romana, aliarum omnium mater et magistra, aliud in hac administranda unctione, quantum ad ea, quae huius sacramenti substantiam perficiunt, observat, quam quod beatus Iacobus praescripsit. Neque vero tanti sacramenti contemptus absque ingenti scelere et ipsius Spiritus sancti iniuria esse posset.

Haec sunt, quae de poenitentiae et extremae unctionis sacramentis sancta haec oecumenica synodus profitetur et docet, atque omnibus Christi fidelibus credenda et tenenda proponit. Sequentes autem canones inviolabiliter servandos esse tradit, et asserentes contrarium perpetuo damnat et anathematizat.

Sess. XIV. ¹ Iac. V. 14 seq. ² Cf. infr. I. c. can. 3.

De sanctissimo poenitentiae sacramento.

CANON I.

Si quis dixerit¹, in catholica ecclesia poenitentiam non esse vere et proprie sacramentum pro fidelibus, quoties post baptismum in peccata labuntur, ipsi Deo reconciliandis a Christo Domino nostro institutum: anathema sit.

CANON II.

Si quis sacramenta confundens², ipsum baptismum poenitentiae sacramentum esse dixerit, quasi haec duo sacramenta distincta non sint, atque ideo poenitentiam non recte secundam post naufragium tabulam appellari³: anathema sit.

CANON III.

Si quis dixerit, verba illa Domini Salvatoris: *Accipite Spiritum sanctum*⁴, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis; et quorum retinueritis, retenta sunt, non esse intelligenda de potestate remittendi et retinendi peccata in sacramento poenitentiae, sicut ecclesia catholica ab initio semper intellexit; detorsit autem contra institutionem huius sacramenti ad auctoritatem praedicandi evangelium: anathema sit.

CANON IV.

Si quis negaverit⁵, ad integram et perfectam peccatorum remissionem requiri tres actus in poenitente, quasi

Sess. XIV. ¹ Cf. supr. de poen. c. 4. ² Cf. cap. cit. ³ Cf. c. 72. D. I. de poen. ⁴ Matth. XVI. 49. Ioan. XX. 23. seq. — Cf. Sess. VI. de iustif. c. 44. et hui. sess. c. 4. de poen. ⁵ Cf. supra de poen. c. 3.

materiam sacramenti poenitentiae, videlicet contritionem, confessionem et satisfactionem, quae tres poenitentiae partes dicuntur; aut dixerit, duas tantum esse poenitentiae partes, terrores scilicet incussos conscientiae agnito peccato, et fidem conceptam ex evangelio vel absoluteione, qua credit quis sibi per Christum remissa peccata: anathema sit.

CANON V.

Si quis dixerit¹, eam contritionem, quae paratur per discussionem, collectionem et detestationem peccatorum, qua quis recogitat annos suos in amaritudine animae suae², ponderando peccatorum suorum gravitatem, multitudinem, foeditatem, amissionem aeternae beatitudinis, et aeternae damnationis incursum, cum proposito melioris vitae non esse verum et utilem dolorem, nec praeparare ad gratiam, sed facere hominem hypocritam et magis peccatorem; demum illam esse dolorem coactum, et non liberum ac voluntarium: anathema sit.

CANON VI.

Si quis negaverit³, confessionem sacramentalem vel institutam, vel ad salutem necessariam esse iure divino; aut dixerit, modum secrete confitendi soli sacerdoti, quem ecclesia catholica ab initio semper observavit et observat, alienum esse ab institutione et mandato Christi, et inventum esse humanum: anathema sit.

CANON VII.

Si quis dixerit⁴, in sacramento poenitentiae ad remis-

Sess. XIV. ¹ Cf. ib. c. 4. ² Isa. XXXVIII. 45. ³ Cf. supr. de poen. c. 3. ⁴ Cf. cap. cit.

sionem peccatorum necessarium non esse iure divino, confiteri omnia et singula peccata mortalia, quorum memoria cum debita et diligenti praemeditatione habeatur, etiam occulta, et quae sunt contra duo ultima decalogi praecepta¹, et circumstantias, quae peccati speciem mutant; sed eam confessionem tantum esse utilem ad erudiendum et consolandum poenitentem, et olim observatam fuisse tantum ad satisfactionem canonicam imponendam; aut dixerit, eos, qui omnia peccata confiteri student, nihil relinquere velle divinae misericordiae ignoscendum; aut demum, non licere confiteri peccata venialia: anathema sit.

CANON VIII.

Si quis dixerit², confessionem omnium peccatorum, qualem ecclesia servat, esse impossibilem, et traditionem humanam a piis abolendam; aut ad eam non teneri omnes et singulos utriusque sexus Christi fideles iuxta magni concilii Lateranensis constitutionem³ semel in anno, et ob id suadendum esse Christi fidelibus, ut non confiteantur tempore Quadragesimae: anathema sit.

CANON IX.

Si quis dixerit⁴, absolutionem sacramentalem sacerdotis non esse actum iudiciale, sed nudum ministerium pronunciandi et declarandi remissa esse peccata confitenti, modo tantum credat se esse absolutum; aut sacerdos non serio, sed ioco absolvat; aut dixerit non requiri confessio-

Sess. XIV. ¹ Deut. V. 24. ² Cf. supr. de poen. c. 5. ³ C. 12. X. de poen. V. 38. et infra inter const. ex ant. iure desumpt. per conc. Trid. innovatas. ⁴ Cf. supr. de poen. c. 6, extr.

nem poenitentis, ut sacerdos ipsum absolvere possit: anathema sit.

CANON X.

Si quis dixerit¹, sacerdotes, qui in peccato mortali sunt, potestatem ligandi et solvendi non habere; aut non solos sacerdotes esse ministros absolutionis, sed omnibus et singulis Christi fidelibus esse dictum²: *Quaecunque ligaveritis super terram, erunt ligata et in coelo, et quaecunque solveritis super terram, erunt soluta et in coelo*; et³: *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, et quorum retinueritis, retenta sunt*, quorum verborum virtute quilibet absolvere possit peccata, publica quidem per correptionem duntaxat, si correptus acieverit, secreta vero per spontaneam confessionem: anathema sit.

CANON XI.

Si quis dixerit⁴, episcopus non habere ius reservandi sibi casus, nisi quoad externam politiam, atque ideo casuum reservationem non prohibere, quo minus sacerdos a reservatis vere absolvat: anathema sit.

CANON XII.

Si quis dixerit⁵, totam poenam simul cum culpa remitti semper a Deo, satisfactionemque poenitentium non esse aliam quam fidem, qua apprehendunt Christum pro eis satisfecisse: anathema sit.

Sess. XIV. ¹ Cf. c. 5. 6. ib. ² Matth. XVI. 49. XVIII. 18. ³ Ioan. XX. 23. ⁴ Cf. supr. de poen. c. 7. ⁵ Cf. ib. c. 8.

CANON XIII.

Si quis dixerit¹, pro peccatis, quoad poenam temporalem, minime Deo per Christi merita satisfieri poenis ab eo inflictis, et patienter toleratis vel a sacerdote iniunctis, sed neque sponte susceptis, ut ieiuniis, orationibus, elemosynis, vel aliis etiam pietatis operibus, atque ideo optimam poenitentiam esse tantum novam vitam: anathema sit.

CANON XIV.

Si quis dixerit², satisfactiones, quibus poenitentes per Christum Iesum peccata redimunt, non esse cultus Dei, sed traditiones hominum, doctrinam de gratia, et verum Dei cultum, atque ipsum beneficium mortis Christi obscurantes: anathema sit.

CANON XV.

Si quis dixerit³, claves ecclesiae esse datas tantum ad solvendum, non etiam ad ligandum, et propterea sacerdotes, dum imponunt poenas confitentibus, agere contra finem clavium, et contra institutionem Christi; et fictionem esse, quod, virtute clavium sublata poena aeterna, poena temporalis plerumque exsolvenda remaneat: anathema sit.

De sacramento extremae unctionis.

CANON I.

Si quis dixerit⁴, extremam unctionem non esse vere et proprie sacramentum a Christo Domino nostro institu-

Sess. XIV. ¹ Cf. supr. de poen. c. 8. seq. ² Cf. ib. c. 8. ³ Cf. ib. c. 4. extr. et c. 8. extr. ⁴ Cf. supr. de extr. unct. pr. et c. 4.

tum¹ et a beato Iacobo Apostolo promulgatum, sed ritum tantum acceptum a Patribus, aut figmentum humanum: anathema sit.

CANON II.

Si quis dixerit², sacram infirmorum unctionem non conferre gratiam, nec remittere peccata, nec alleviare infirmos, sed iam cessasse, quasi olim tantum fuerit gratia curationum: anathema sit.

CANON III.

Si quis dixerit, extremae unctionis ritum³ et usum, quem observat sancta Romana ecclesia, repugnare sententiae beati Iacobi Apostoli⁴, ideoque eum mutandum, posseque a Christianis absque peccato contemni: anathema sit.

CANON IV.

Si quis dixerit⁵, bresbyteros ecclesiae, quos beatus Iacobus⁶ adducendos esse ad infirmum inungendum hortatur, non esse sacerdotes ab episcopo ordinatos, sed aetate seniores in quavis communitate; ob idque proprium extremae unctionis ministrum non esse solum sacerdotem: anathema sit.

*Decretum de reformatione.**Prooemium.*

Episcoporum munus est, subditos, praesertim ad animarum curam constitutos, admonere officii sui.

Quum proprie episcoporum munus sit, subditorum omnium vitia redarguere⁷, hoc illis praecipue cavendum erit, ne cle-

Sess. XIV. ¹ Marc. VI. 43. Iac. V. 14 seq. ² Cf. supr. I. c. c. 2. ³ Cf. ib. c. 3. ⁴ Iac. V. 14 seq. ⁵ Cf. supra I. c. c. 3. ⁶ Iac. V. 14. ⁷ Cf. c. 43. X. de off. iud. ord. I. 34. (conc. Lat. IV.) — supr. Sess. VI. de ref. c. 3.

rici, praesertim ad animarum curam constituti, criminosi sint, neve inhonestam vitam ipsis conniventibus ducant. Nam si eos pravis et corruptis moribus esse permittant, quo pacto laicos de ipsorum vitiis redarguent¹, qui uno ab eis sermone convinci possent, quod clericos ipsis patiantur esse deteriores? Qua etiam libertate laicos corripere poterunt sacerdotes; quum tacite sibi ipsi respondeant, eadem se admisisse, quae corripiunt²? Monebunt propterea episcopi suos clericos, in quocunque ordine fuerint³, ut conversatione, sermone et scientia commisso sibi Dei populo prae-eant, memores eius, quod scriptum est⁴: *Sancti estote, quia et ego sanctus sum.* Et iuxta Apostoli vocem nemini⁵ dent ullam offensionem, ut non vituperetur ministerium eorum; sed in omnibus exhibeant se sicut ministros Dei, ne illud Prophetiae dictum impleatur in eis⁶: *Sacerdotes Dei contaminant sancta, et reprobant legem.* Ut autem ipsi episcopi id liberius exsequi, ac quoquam praetextu desuper impediri nequeant, eadem sacrosancta oecumenica et generalis Tridentina synodus, praesidentibus in ea eisdem apostolicae sedis legato et nunciis, hos, qui sequuntur, canones statuendos et decernendos duxit.

CAPUT I.

Si prohibiti ascendere ad ordines ascendant, si interdicti, si suspensi, puniantur.

Quum honestius ac tutius sit subiecto, debitam praepositis obedientiam impendendo in inferiori ministerio deser-

Sess. XIV. ¹ 4 Cor. IX. 27. ² Verba Hieronym. in c. 6. D. XXVI. ³ Cf. Sess. XXII. c. 4. de ref. ⁴ Lev. XI. 44. XIX. 2. XX. 7. 1 Petr. I. 16. ⁵ 2 Cor. VI. 3 seq. ⁶ Ezech. XXII. 26. Sophon. III. 4.

vire, quam cum praepositorum scandalo graduum altiorum appetere dignitatem, ei, cui ascensus ad sacros ordines a suo praelato ex quacunque causa, etiam ob occultum crimen, quomodolibet, etiam extrajudicialiter, fuerit interdictus, aut qui a suis ordinibus seu gradibus, vel dignitatibus ecclesiasticis fuerit suspensus, nulla contra ipsius praelati voluntatem concessa licentia de se promoveri faciendo, aut ad priores ordines, gradus, dignitates sive honores restitutio suffragetur.

CAPUT II.

Si episcopus quoscunque ordines contulerit sibi non subdito, etiam familiari, sine expresso proprii praelati consensu, uterque decretae poenae subiaceat.

Et, quoniam nonnulli episcopi ecclesiarum, quae in partibus infidelium consistunt, clero carentes et populo Christiano, quum fere vagabundi sint et permanentem sedem non habeant, non quae Iesu Christi, sed alienas oves¹ in scio proprio pastore quaerentes, dum per hanc sanctam synodum se pontificalia officia in alterius dioecesi, nisi de loci ordinarii expressa licentia, et in personas eidem ordinario subiectas tantum exercere prohibitos vident, in legis fraudem et contemptum quasi episcopalem cathedram in loco nullius dioecesis sua temeritate eligunt, et quoscunque ad se venientes, etiam si suorum episcoporum seu praelatorum literas commendatitias non habeant, clericali caractere insignire, et ad sacros etiam presbyteratus ordines promovere praesumunt; quo plerumque fit, ut minus idonei,

Sess. XIV. ¹ Cf. infr. de ref. c. 8. et Sess. VI. de reform. c. 5.

et rudes ac ignari, et qui a suo episcopo tanquam inhabiles et indigni reiecti fuerint, ordinati nec divina officia peragere, nec ecclesiastica sacramenta recte valeant ministrare: nemo episcoporum, qui titulares vocantur, etiam si in loco nullius dioecesis, etiam exempto, aut aliquo monasterio cuiusvis ordinis resederint aut moram traxerint, vigore cuiusvis privilegii sibi de promovendo quoscunque ad se venientes pro tempore concessi, alterius subditum, etiam praetextu familiaritatis continuae commensalitatissuae, absque sui proprii praelati expresso consensu aut literis dimissoriis¹ ad aliquos sacros aut minores ordines vel primam tonsuram promovere seu ordinare valeat. Contra faciens ab exercitio pontificalium per annum, taliter vero promotus ab executione ordinum sic susceptorum, donec suo praelato visum fuerit, ipso iure sint suspensi.

CAPUT III.

Episcopus suos clericos ab alio male promotos suspendere potest, si minus idoneos repererit.

Episcopus quoscunque suos clericos², praesertim in sacris constitutos, absque suo praecedenti examine et commendatitiis literis quacunque auctoritate promotos, licet tanquam habiles ab eo, a quo ordinati sunt, probatos, quos tamen ad divina officia celebranda seu ecclesiastica sacramenta ministranda minus idoneos et capaces repererit, a susceptorum ordinum exercitio ad tempus, de quo ei videbitur, suspendere, et illis, ne in altari aut aliquo ordine ministrent, interdicere possit.

Sess. XIV. ¹ Cf. Sess. VI. de ref. c. 5. Sess. XXIII. de ref. c. 3. 8. 40. ² Cf. cap. prox. antec. et Sess. XXIII. de ref. c. 8.

CAPUT IV.

Nullus clericus eximat a correctione episcopi, etiam extra visitationem.

Omnes ecclesiarum praelati¹, qui ad corrigendos subditorum excessus diligenter intendere debent, et a quibus nullus clericus per huius sanctae synodi statuta cuiusvis privilegii praetextu tutus censetur, quo minus iuxta canonicas sanctiones visitari, puniri et corrigi possit, si in ecclesiis suis resederint, quoscunque saeculares clericos, qualitercunque exemptos, qui alias suae iurisdictioni subessent, de eorum excessibus, criminibus et delictis, quoties et quando opus fuerit, etiam extra visitationem, tanquam ad hoc apostolicae sedis delegati, corrigendi et castigandi facultatem habeant²: quibuscunque exemptionibus, declarationibus, consuetudinibus, sententiis, iuramentis, concordiiis, quae suos tantum obligent auctores, ipsis clericis, ac eorum consanguineis, capellanis, familiaribus, procuratoribus, et aliis quibuslibet, ipsorum exemptorum contemplatione et intuitu minime suffragantibus.

CAPUT V.

Conservatorum iurisdicctio certis finibus concluditur.

Insuper, quum nonnulli, qui sub praetextu, quod super bonis et rebus ac iuribus suis diversae eis iniuriae ac molestiae inferantur, certos iudices per literas conservatorias deputari obtinent, qui illos a molestiis et iniuriis huiusmodi tueantur ac defendant, et in possessione seu quasi hono-

Sess. XIV. ¹ Supra de ref. in pr. et Sess. VI. de ref. c. 3. — cf. c. 13. X. de off. iud. ord. I. 34. (conc. Lat. IV.) ² Cf. Sess. VI. de ref. c. 4. Sess. XXIV. de ref. c. 5.

rum, rerum ac iurium suorum manu teneant et conservent, neque super illis eos molestari permittant, eiusmodi literas in plerisque contra concedentis mentem in reprobum sensum detorqueant: idcirco nemini omnino, cuiuscunque dignitatis et conditionis sit, etiam si capitulum fuerit, conservatoriae literae, cum quibuscunque clausulis aut decretis, et quorumcunque iudicum deputatione, quocunque etiam alio praetextu aut colore concessae, suffragentur ad hoc, ut coram suo episcopo sive alio superiore ordinario in criminalibus et mixtis causis accusari et conveniri, ac contra eum inquiri et procedi non possit; aut quo minus, si qua iura ei ex concessione competierint, super illis libere valeat apud iudicem ordinarium conveniri. In civilibus etiam causis, si ipse actor exstiterit, aliquem ei apud suos conservatores iudices in iudicium trahere minime liceat. Quod si in iis causis, in quibus ipse reus fuerit, contigerit, ut electus ab eo conservator ab actore suspectus esse dicatur, aut si qua inter ipsos iudices, conservatorem et ordinarium, controversia super competentia iurisdictionis orta fuerit, nequaquam in causa procedatur, donec per arbitros in forma iuris electos super suspitione aut iurisdictionis competentia fuerit iudicatum. Familiaribus vero eius, qui huiusmodi literis conservatoriis tueri se solent, nihil illae prosint, praeterquam duobus duntaxat, si tamen illi propriis eius sumptibus vixerint. Nemo etiam similium literarum beneficio ultra quinquennium gaudere possit. Non liceat quoque conservatoribus iudicibus ullum habere tribunal erectum. In causis vero mercedum aut miserabilium

personarum huius sanctae synodi super hoc decretum¹ in suo robore permaneat. Universitates autem generales, ac collegia doctorum seu scholarium, et regularia loca, nec non hospitalia actu hospitalitatem servantia, ac universitatum, collegiorum, locorum et hospitalium huiusmodi personae in praesenti canone minime comprehensae, sed exemptae omnino sint et esse intelligantur.

CAPUT VI.

Poena decernitur in clericos, qui in sacris constituti aut beneficia possidentes, ordini suo congruente veste non utuntur.

Quia vero, etsi habitus² non facit monachum, oportet tamen clericos vestes proprio congruentes ordini semper deferre, ut per decentiam habitus extrinseci morum honestatem intrinsecam ostendant; tanta autem hodie aliquorum inolevit temeritas religionisque contemptus, ut propriam dignitatem et honorem clericalem parvi pendentes vestes etiam publice deferant laicales, pedes in diversis ponentes, unum in divinis, alterum in carnalibus: propterea omnes ecclesiasticae personae quantumcunque exemptae, quae aut in sacris fuerint, aut dignitates, personatus, officia aut beneficia qualiacunque ecclesiastica obtinuerint, si postea, quam ab episcopo suo, etiam per edictum publicum, moniti fuerint, honestum habitum clericalem, illorum ordini ac dignitati congruentem, et iuxta ipsius episcopi ordinationem et mandatum non detulerint, per suspensionem ab ordinibus ac officio, et beneficio ac fructibus, redditibus et provenientibus ipsorum beneficiorum, nec non, si semel correpti de-

Sess. XIV. ¹ Cf. Sess. VII. c. 44. de ref. ² Verba Innoc. III. in c. 43. X. de regular. III. 34.

nuo in hoc deliquerint, etiam per privationem officiorum et beneficiorum huiusmodi coerceri possint et debeant, constitutionem Clementis V. in concilio Viennensi editam, quae incipit ¹: *Quoniam*, innovando et ampliando.

CAPUT VII.

Voluntarii homicidae nunquam, casuales quomodo ordinandi.

Quum etiam qui per industriam occiderit proximum suum et per insidias, ab altari avelli debeat ², qui sua voluntate homicidium perpetraverit, etiam si crimen id nec ordine iudiciario probatum, nec alia ratione publicum, sed occultum fuerit, nullo tempore ad sacros ordines promoveri possit; nec illi aliqua ecclesiastica beneficia, etiam si curam non habeant animarum, conferri liceat, sed omni ordine, ac beneficio et officio ecclesiastico perpetuo careat. Si vero homicidium non ex proposito, sed casu, vel vim vi repellendo, ut quis se a morte defenderet, fuisse commissum narretur, quam ob causam etiam ad sacrorum ordinum et altaris ministerium, et beneficia quaecunque ac dignitates iure quodammodo dispensatio debeat, committatur loci ordinario, aut ex causa metropolitano seu viciniorepiscopo, qui non nisi causa cognita et probatis precibus ac narratis, nec aliter, dispensare possit.

CAPUT VIII.

Nulli alienos clericos ex privilegio punire liceat.

Praeterea, quia nonnulli ³, quorum etiam aliqui veri

Sess. XIV. ¹ Clem. 2. de vit. et hon. cler. III. 4. et infr. inter const. ex ant. iure desumpt. per conc. Trid. innovatas. ² Exod. XXI. 14., relat. in c. 4. X. de hom. V. 42. ³ Cf. supr. ead. de ref. c. 2. et Sess. VI. de ref. c. 5.

sunt pastores ac proprias oves habent, alienis etiam ovibus praeesse quaerunt, et ita alienis subditis quandoque intendunt, ut suorum curam negligant: quicumque, etiam episcopali praeditus dignitate, qui alienos subditos puniendi privilegium habuerit, contra clericos sibi non subiectos, praesertim in sacris constitutos, quorumcunque etiam atrocium criminum reos, nisi cum proprii ipsorum clericorum episcopi, si apud ecclesiam suam resederit, aut personae ab ipso episcopo deputandae interventu nequaquam procedere debeat; alias processus et inde secuta quaecunque viribus omnino careant.

CAPUT IX.

Beneficia unius dioecesis nulla de causa uniantur beneficiis alterius.

Et, quia iure optimo distinctae fuerunt dioeceses et parochiae ¹, ac unicuique gregi proprii attributi pastores et inferiorum ecclesiarum rectores, qui suarum quisque ovium curam habeant, ut ordo ecclesiasticus non confundatur, aut una et eadem ecclesia duarum quodammodo dioecesium fiat non sine gravi eorum incommodo, qui illi subditi fuerint: beneficia unius dioecesis, etiam si parochiales ecclesiae, vicariae perpetuae, aut simplicia beneficia, seu praestimonia aut praestimoniales portiones fuerint, etiam ratione augendi cultum divinum aut numerum beneficiatorum, aut alia quacunque de causa, alterius dioecesis beneficio, aut monasterio, seu collegio vel loco etiam pio perpetuo non

Sess. XIV. ¹ Cf. c. 9. X. de his, quae fiunt a prael. III. 40. (Innoc. III.) — Cf. Sess. XXIV. de ref. c. 43. extr. 4 et c. 7.

uniantur¹; decretum huius sanctae synodi super huiusmodi unionibus in hoc declarando.

CAPUT X.

Regularia beneficia regularibus conferantur.

Regularia beneficia², in titulum regularibus professis provideri consueta, quum per obitum, aut resignationem vel alias illa in titulum obtinentis vacare contigerit, religionis tantum illius ordinis, vel iis, qui habitum omnino suscipere et professionem emittere teneantur, et non aliis, ne vestem lino lanaque contextam induant³, conferantur.

CAPUT XI.

Translati ad alium ordinem in claustro sub obedientia maneant, et beneficiorum saecularium incapaces existant.

Quia vero regulares, de uno ad alium ordinem translati, facile a suo superiore licentiam standi extra monasterium obtinere solent, ex quo vagandi et apostatandi occasio tribuitur, nemo cuiuscunque ordinis praelatus vel superior vigore cuiusvis facultatis aliquem ad habitum et professionem admittere possit, nisi ut in ordine ipso, ad quem transfertur, sub sui superioris obedientia in claustro perpetuo maneat, ac taliter translatus, etiamsi canonicorum regularium fuerit, ad beneficia saecularia, etiam curata, omnino incapax existat.

CAPUT XII.

Nemo nisi ex fundatione vel dotatione ius patronatus obtineat.

Nemo, etiam⁴ cuiusvis dignitatis ecclesiasticae vel sae-

Sess. XIV. ¹ Cf. Sess. VII. de ref. c. 6 seq. Sess. XXIV. de ref. c. 43 et 45. ² Cf. Sess. XXV. de ref. c. 24. — Cf. c. 5. de praeb. in VIto III. 4. (Bonif. VIII.) ³ Deut. XXII. 44. — Cf. c. 27. de elect. I. 6. (Innoc. III.) ⁴ Cf. Sess. XXV. de ref. c. 9.

cularis, quacunque ratione, nisi ecclesiam, beneficium aut capellam de novo fundaverit et construxerit, seu iam erectam, quae tamen sine sufficienti dote fuerit, de suis propriis et patrimonialibus bonis competenter dotaverit, ius patronatus impetrare aut obtinere possit aut debeat. In casu autem fundationis aut dotationis huiusmodi institutio episcopo, et non alteri inferiori reservetur.

CAPUT XIII.

Praesentatio fiat ordinario; alias praesentatio et institutio sit nulla.

Non liceat praeterea patrono cuiusvis privilegii praetextu aliquem ad beneficia sui iuris patronatus¹, nisi episcopo loci ordinario, ad quem provisio seu institutio ipsius beneficii, cessante privilegio, iure pertineret, quoquo modo praesentare; alias praesentatio ac institutio forsitan secutae nullae sint et esse intelligantur.

CAPUT XIV.

Declarat praeterea sancta synodus, in futura sessione, quam ad XXV. diem Ian. subsequentis anni MDLII. habendam esse iam decrevit, una cum sacrificio missae agendum et tractandum etiam esse de sacramento ordinis, et prosequendam esse materiam reformationis.

Sess. XIV. ¹ Cf. Sess. et cap. cit. — Cf. c. 8. 24. X. de iure patr. III. 38. (Alex. III.)

SESSIO XV.

QUAE EST QUINTA

SUB IULIO III PONT. MAX.,

CELEBRATA

DIE XXV. IANUAR. MDLII.

Decretum prorogationis sessionis.

Quum ex eo, quod proximis sessionibus decretum fuit, sancta haec et universalis synodus per hos dies accuratissime diligentissimeque tractaverit ea, quae ad sanctissimum missae sacrificium et ad sacramentum ordinis spectant, ut hodierna sessione, quemadmodum Spiritus sanctus suggessisset, decreta de his rebus, et quatuor praeterea articulos ad sanctissimum eucharistiae sacramentum pertinentes in hanc tandem sessionem dilatos publicaret; atque interim adfuturos esse putaverit ad hoc sacrosanctum concilium eos, qui se protestantes vocant, quorum causa eorum publicationem articulorum distulerat, et ut libere ac sine cunctatione ulla huc venirent, fidem eis publicam sive salvum conductum concesserat¹: tamen, quum illi nondum venerint, et eorum nomine supplicatum huic sanctae synodo fuerit, ut publicatio, quae hodierno die facienda fuerat, in sequentem sessionem differatur, certa spe allata, adfuturos eos esse omnino multo ante illam sessionem, salvo conductu amplioris formae interim accepto, eadem sancta synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, iisdem legato et

Sess. XV. ¹ Supra Sess. XIII.

nunciis praesidentibus, nihil magis optans, quam ex praestantissima natione Germanica omnes de religione dissensiones et schismata tollere, ac eius quieti, paci otioque consulere, parata ipsos, si venerint, et humaniter excipere, et benigne audire, confidensque, eos non fidei catholicae pertinaciter oppugnandae, sed veritatis cognoscendae studio esse venturos, et ut evangelicae veritatis studiosos decet, sanctae matris ecclesiae decretis et disciplinae ad extremum esse acquieturos, sequentem sessionem ad edenda et publicanda ea, quae supra commemorata sunt, in diem festum sancti Iosephi, qui erit die XIX. mensis Martii, distulit, ut illi satis temporis et spatii habeant non solum ad veniendum, verum etiam ad ea, quae voluerint, antequam is dies veniat, proponenda. Quibus ut omnem diutius cunctandi causam adimat, fidem publicam sive salvum conductum, eius, qui recitabitur, tenoris et sententiae, libenter dat et concedit. Interea vero de matrimonii sacramento agendum, et de eo, praeter superiorum decretorum publicationem, definiendum esse, eadem sessione statuit et decernit, et prosequendam esse materiam reformationis.

SALVUS CONDUCTUS

DATUS

P R O T E S T A N T I B U S .

Sacrosancta oecumenica et generalis Tridentina synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, praesidentibus in ea eisdem sanctae sedis apostolicae legato et nunciis, inhae-

rendo salvo conductui in penultima sessione dato, et illum iuxta tenorem infra scriptum ampliando, universis fidem facit, quod omnibus et singulis sacerdotibus, electoribus, principibus, ducibus, marchionibus, comitibus, baronibus, nobilibus, militaribus, popularibus, et aliis quibuscunque viris, cuiuscunque status et conditionis aut qualitatis existant, Germaniae provinciae et nationis civitatibus, et aliis locis eiusdem, et omnibus aliis ecclesiasticis et saecularibus, praesertim Augustanae confessionis, personis, qui aut quae una cum ipsis ad hoc generale Tridentinum concilium venient aut mittentur, ac profecturi sunt aut hucusque venerunt, quocunque nomine censeantur aut valeant nuncupari, tenore praesentium publicam fidem et plenissimam verissimamque securitatem, quam salvum conductum appellant, libere ad hanc civitatem Tridentinam veniendi, ibidemque manendi, standi, morandi, proponendi, loquendi, una cum ipsa synodo de quibuscunque negotiis tractandi, examinandi, discutiendi, et omnia, quaecunque ipsis libuerit, ac articulos quoslibet tam scripto quam verbo libere offerendi, propalandi, eosque scripturis sacris, et beatorum Patrum verbis, sententiis et rationibus declarandi, adstruendi et persuadendi, et, si opus fuerit, etiam ad obiecta concilii generalis respondendi, et cum iis, qui a concilio delecti fuerint disputandi christiane, aut caritative absque omni impedimento conferendi, opprobriis, conviciis ac contumeliis penitus semotis; et signanter, quod causae controversae secundum sacram scripturam et Apostolorum traditiones, probata concilia et catholicae ecclesiae consen-

sum et sanctorum Patrum auctoritates in praedicto concilio Tridentino tractentur; illo etiam addito, ut religionis praetextu aut delictorum circa eam commissorum aut committendorum minime puniantur, impertitur ac omnino concedit, sic etiam, ut propter illorum praesentiam neque in itinere aut quocunque locorum eundo, manendo aut redeundo, nec in ipsa civitate Tridentina a divinis officiis quovis modo cessetur; et ut his peractis vel non peractis, quandocunque ipsis libuerit, aut maiorum suorum mandato et assensu ad propria reverti optabunt, aut aliquis eorum optabit, mox absque ulla renitentia et occasione aut mora, salvis rebus eorum et suorum pariter honore et personis vice versa, possint iuxta beneplacitum libere et secure redire, de scientia tamen ab eadem synodo deputandorum, ut tunc opportune eorum securitati absque dolo et fraude provideatur. Vult etiam sancta synodus in hac publica fide salvoque conductu omnes quascunque clausulas includi et contineri ac pro inclusis haberi, quae pro plena, efficaci et sufficienti securitate in eundo, stando et redeundo necessariae et opportuna fuerint. Illud etiam ad maiorem securitatem et pacis ac conciliationis bonum exprimens, quod, si quispiam, aut illorum aliqui, sive in itinere Tridentum veniendo, sive ibidem morando aut redeundo, aliquod enorme, quod absit, egerint aut commiserint, quo posset huius fidei publicae et assecurationis beneficium eis concessum annullari aut cassari, vult et concedit, ut in huiusmodi facinore deprehensi ab ipsis duntaxat, et non ab aliis, condigna animadversione, cum emenda sufficienti per partem ipsius

synodi merito approbanda et laudanda mox puniantur; illorum assecurationis forma, conditionibus et modis omnino manentibus illibatis. Pariformiter etiam vult, ut, si quisquam vel aliqui ex ipsa synodo, sive in itinere, aut manendo aut redeundo aliquod enorme, quod absit, egerint aut commiserint, quo posset huius fidei publicae et assecurationis beneficium violari aut quoquo modo tolli, in huiusmodi facinore deprehensi ab ipsa synodo duntaxat, et non ab aliis, condigna animadversione et emenda sufficienti, per partem dominorum Germanorum Augustanae confessionis, tunc hic praesentium, merito laudanda et approbanda, mox puniantur, praesenti assecurationis forma, conditionibus et modis omnino manentibus illibatis. Vult praeterea ipsa synodus, quod liceat ipsis ambasciatoribus omnibus et singulis toties, quotiescunque opportunum fuerit seu necessarium, ad auram capiendam exire de civitate Tridentina, et reverti ad eandem, nec non nuncium vel nuncios suos ad quaecunque loca pro suis necessariis negotiis ordinandis libere mittere seu destinare, ac ipsos missos seu destinatos, seu missum et destinatum suscipere toties, quoties eis videbitur expedire; ita quod aliqui vel aliquis per deputandos concilii socientur, qui eorum securitati provideant vel provideat. Qui quidem salvus conductus et securitas stare ac durare debeat et a tempore, et per tempus, quo in ipsius synodi et suorum tuitionis curam ipsos suscipi contigerit et usque ad Tridentum perducatur, ac toto tempore mansionis eorum ibidem, et rursus post sufficientem audientiam habitam, spatio viginti dierum praemisso, quum

ipsi petierint, aut concilium habita huiusmodi audientia ipsis recessum indixerit, a Tridento usque in quem quisque elegerit sibi locum tutum Deo favente restituet, dolo et fraude prorsus exclusis. Quae quidem omnia pro universis et singulis Christi fidelibus, pro omnibus principibus tam ecclesiasticis quam saecularibus quibuscunque, atque omnibus aliis ecclesiasticis et saecularibus personis, cuiuscunque status et conditionis existant, aut quocunque nomine censeantur, inviolabiliter observanda esse promittit, et bona fide spondet. Insuper omni fraude et dolo exclusis vera et bona fide promittit, ipsam synodum nullam vel manifeste vel occulte occasionem quaesituram, aut aliqua auctoritate, potentia, iure vel statuto, privilegio legum vel canonum, aut quorumcunque conciliorum, praesertim Constantiensis et Senensis, quacunque forma verborum expressa, in aliquod huius fidei publicae et plenissimae assecurationis, ac publicae et liberae audientiae, ipsis per ipsam synodum concessae, praeiudicium quovis modo usuram, aut quemquam uti permissuram, quibus in hac parte pro hac vice derogat. Quod si sancta synodus, aut aliquis ex ea vel suis, cuiuscunque conditionis, vel status aut prae-eminentiae existens, praescriptae assecurationis et salvi conductus formam et modum in quocunque puncto vel clausula violaverit, quod tamen avertere dignetur Omnipotens, et sufficiens emenda non fuerit mox subsecuta, ipsorum arbitrio merito approbanda et laudanda, habeant ipsam synodum et habere poterunt incidisse in omnes poenas, quas iure divino et humano aut consuetudine huius-

modi salvorum conductuum violatores incurrere possunt, absque omni excusatione aut quavis in hac parte contradictione.

SESSIO XVI.

QUAE EST SEXTA ET ULTIMA
SUB IULIO III. PONT. MAX.,

CELEBRATA

DIE XXVIII. APRILIS MDLII.

Decretum suspensionis concilii.

Sacrosancta oecumenica et generalis Tridentina synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, praesidentibus in ea reverendissimis dominis Sebastiano archiepiscopo Sipontino, et Aloysio episcopo Veronensi, apostolicis nunciis, tam eorum proprio, quam reverendissimi et illustrissimi domini Marcelli, tit. S. Marcelli sanctae Romanae ecclesiae cardinalis Crescentii, legati, ob adversam eius gravissimam valetudinem absentis, nomine, non dubitat Christianis omnibus patere, hoc concilium oecumenicum Tridentum primo a Paulo fel. rec. convocatum et collectum fuisse; deinde a sanctissimo domino nostro Iulio III., efflagitante Carolo quinto augustissimo imperatore ea praecipue de causa fuisse restitutum, ut religionem in multis orbis partibus, et praesertim in Germania in diversas opiniones miserabiliter distractam in statum pristinum revocaret, abusus et mores Christianorum corruptissimos emendaret, quumque ad hoc agendum quamplurimi Patres nulla laborum suorum peri-

colorumque habita ratione e diversis regionibus alacriter confluisissent, resque strenue magno fidelium concursu feliciterque procederet, ac spes esset non levis, illos Germanos, qui eas novitates excitarant, in concilium venturos, sic animatos, ut veris ecclesiae rationibus unanimiter acquiescerent, lux denique quaedam rebus affulsisse videretur, caputque attollere inciperet profligata antea et afflicta respublica Christiana: ii repente tumultus, ea bella hostis generis humani versutia exarserunt, ut concilium velut haerere, ac suum cursum interrumpere satis incommode cogeretur, spesque omnis ulterioris progressus hoc in tempore tolleretur; tantumque aberat, ut sancta synodus Christianorum malis et incommodis mederetur, ut multorum mentes praeter sui animi sententiam irritaret potius quam placaret. Quum igitur ipsa sancta synodus omnia et praecipue Germaniam armis ardere et discordiis videret, omnes fere episcopos Germanos, praesertim principes electores, suis consultum ecclesiis e concilio abiisse: decrevit tantae necessitati non reluctari, et ad meliora tempora reiicere, ut Patres, quod eis nunc agere non licet, suis ovibus prospectum ad suas ecclesias regredi valerent, ne diutius utrobique inutili otio conterantur. Atque ita, quoniam sic temporum conditio tulit, huius oecumenici concilii Tridentini progressum per biennium suspendendum fore decernit, prout praesenti decreto suspendit; ea tamen lege, ut, si citius pacata res sit, ac tranquillitas pristina revertatur, quod sperat Dei Optimi Maximi beneficio non longo forsan spatio futurum, ipsius concilii progressus eodemmet tempore

suam vim, firmitatem vigoremque habere censeatur. Sin autem, quod Deus avertat, peracto biennio praedicta legitima impedimenta non fuerint submota, quum primum cessaverint, talis suspensio eo ipso sublata esse intelligatur, ac suus vigor et robur concilio sit restitutum et esse intelligatur sine alia nova concilii convocatione, accedente ad hoc decretum consensu et auctoritate Sanctitatis suae et sanctae sedis apostolicae.

Interea tamen eadem sancta synodus exhortatur omnes principes Christianos et omnes praelatos, ut observent, et respective, quatenus ad eos spectat, observare faciant in suis regnis, dominiis et ecclesiis omnia et singula, quae per hoc sacrum oecumenicum concilium fuerunt hactenus statuta et decreta.

BULLA CELEBRATIONIS CONCILII TRIDENTINI

SUB PIO IV. PONT. MAX.

P IUS *Episcopus, servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.*

Ad ecclesiae regimen, licet tanto oneri impares, sola Dei dignatione vocati, statim circumferentes mentis oculos per omnes reipublicae Christianae partes, cernentesque non sine magno horrore, quam longe lateque pestis haeresum et schismatis pervasisset, et quanta Christiani populi mores correctione indigerent, in eam curam et cogitationem pro suscepti muneris officio incumbere coepimus, quemadmodum ipsas haereses extirpare, tantumque et tam perniciosum schisma tollere, moresque adeo corruptos et depravatos emendare possemus. Quum autem intelligeremus, ad haec sananda mala aptissimum esse remedium, quod sancta haec sedes adhibere consuevisset, oecumenici generalisque concilii, eius congregandi et Deo iuvante celebrandi consilium cepimus. Indictum illud quidem antea fuit a fel. rec. Paulo III. et eius successore Iulio, praedecessoribus nostris; sed variis de causis saepius impeditum et inter-

pellatum perfici non potuit. Siquidem Paulus, quum id primo in urbem Mantuam¹, deinde Vincentiam indixisset, quasdam ob causas in literis eius expressas id primo suspendit, postea Tridentum transtulit; deinde quum quibusdam de causis ibi quoque eius celebrandi tempus dilatatum fuisset, tandem suspensione sublata in eadem civitate Tridentina inchoatum fuit. Verum sessionibus aliquot habitis, et nonnullis decretis factis, ipsum se postea concilium aliquibus de causis, accedente etiam sedis apostolicae auctoritate, Bononiam transtulit². Iulius autem, qui ei successit, in eandem civitatem Tridentinam id revocavit, quo quidem tempore facta alia quaedam decreta sunt³. Sed quum novi in propinquis Germaniae locis tumultus excitati fuissent, et bellum in Italia et Gallia gravissimum exarsisset, rursus concilium suspensum et dilatatum fuit, adnitente nimirum humani generis hoste, aliasque ex aliis difficultates et impedimenta obiiciente, ut tantum ecclesiae commodum, quod prorsus auferre non poterat, saltem quam diutissime retardaret. Quantopere vero interea auctae fuerint et multiplicatae ac propagatae haereses, quantopere schisma creverit, sine maximo animi dolore nec meminisse possumus nec referre. Sed tandem pius et misericors Dominus, qui nunquam ita irascitur⁴, ut misericordiae obliviscatur, regibus

Sess. XVI. ¹ Supr. pag. 4. ² Supr. Sess. VIII. ³ Supr. Sess. XI. ⁴ Habac. III. 2.

et principibus Christianis pacem et unanimitatem donare dignatus est. Qua nos occasione oblata maximam in spem venimus, ipsius misericordia freti, fore, ut his tantis quoque ecclesiae malis eadem concilii via finis imponatur. Nos itaque ad schisma haeresesque tollendas, ad corrigendos et reformandos mores, ad pacem inter Christianos principes conservandam, celebrationem eius non esse duximus diutius differendam. Habita igitur cum venerabilibus fratribus nostris sanctae Romanae ecclesiae cardinalibus deliberatione matura, factis etiam consilii nostri certioribus carissimis in Christo filiis nostris Ferdinando Romanorum imperatore electo, et aliis regibus atque principibus, quos quidem, sicut de eorum summa pietate et sapientia nobis pollicebamur, paratissimos ad ipsius concilii celebrationem adiuvandam invenimus, ad Dei omnipotentis laudem, honorem et gloriam, atque universalis ecclesiae utilitatem, de eorundem fratrum nostrorum consilio et assensu sacrum oecumenicum et generale concilium ex auctoritate eiusdem Dei, et beatorum Petri et Pauli Apostolorum, qua nos quoque in terris fungimur, freti et subnixi, in civitate Tridentina ad sanctissimum diem Resurrectionis dominicae proxime futurum indicimus, et ibi celebrandum sublata suspensione quacunque statuimus atque decernimus. Quocirca venerabiles fratres nostros omnibus ex locis patriarchas, archiepiscopos, episcopos, et dilectos filios abbates, ceterosque, quibus in

concilio generali sedere et sententiam dicere iure communi, vel ex privilegio vel ex antiqua consuetudine licet, vehementer in Domino hortamur et monemus, atque etiam districte praecipiendo mandamus in virtute sanctae obedientiae, in vi quoque iuramenti, quod praestiterunt, et sub poenis, quas in eos, qui ad concilia generalia convenire neglexerint, sacris sciunt esse canonibus constitutas, ut ad concilium ibi celebrandum convenient intra eam diem, nisi forte impedimento fuerint legitimo praepediti; quod tamen impedimentum per legitimos procuratores synodo probare debebunt. Monemus praeterea omnes et singulos, quorum interest interesse poterit, ut in concilio adesse ne negligant. Carissimos vero in Christo filios nostros, Romanorum imperatorem electum, ceterosque reges et principes, quos optandum sane esset concilio interesse posse, hortamur et rogamus, ut, si ipsi concilio interesse non potuerit, at oratores suos, prudentes, graves et pios viros utique mittant, qui ipsorum nomine illi intersint, curentque diligenter pro sua pietate, ut ex eorum regnis atque dominiis praelati sine recusatione ac mora tam necessario tempore Deo et ecclesiae officium suum praestent: eosdem etiam curatores esse minime dubitantes, ut per ipsorum regna et dominia tutum ac liberum iter praelatis, eorumque familiaribus, comitibus, et aliis omnibus ad concilium euntibus et ab illo redeuntibus pateat, benigneque ac comiter omnibus in locis reci-

piantur atque tractentur, sicut, quod ad nos attinet, ipsi quoque curabimus; qui nihil omnino praetermittere decrevimus, quod ad tam pium et salutare opus perficiendum a nobis in hoc loco constitutis praestari possit, nihil, ut Deus scit, quaerentes aliud, nihil propositum habentes in hoc concilio celebrando, nisi honorem ipsius Dei, dispersarum ovium reductionem ac salutem, et perpetuam Christianae reipublicae tranquillitatem ac quietem. Ut vero hae literae et quae in eis continentur ad omnium, quorum oportet, notitiam perveniant, nec quisquam ea excusatione uti possit, quod illa ignoraverit, praesertim quum non ad omnes, quos de his literis certiores fieri oporteret, tutus forsitan pateat aditus: volumus et mandamus, ut in basilica Vaticana principis Apostolorum, et in ecclesia Lateranensi tunc, quum in eis populus, ut missarum solemnibus intersit, congregari solet, palam clara voce a curiae nostrae cursoribus seu notariis aliquibus publicis recitentur, et postquam recitatae fuerint, ad valvas earum ecclesiarum, itemque cancellariae apostolicae, et in loco solito Campi Florae affigantur, ibique, quo legi et omnibus innotescere possint, aliquamdiu relinquuntur. Quum autem inde amovebuntur, earum exempla in eisdem locis affixa remaneant. Nos enim per recitationem hanc, publicationem et affixionem omnes et singulos, qui his literis comprehenduntur, post duos menses a die publicationis et affixionis earum volumus

perinde adstrictos et obligatos esse, ac si ipsismet illae coram editae et lectae fuissent. Transsumptis quoque earum, quae manu publici alicuius notarii scripta subscrip-
tave, et sigillo ac subscriptione alicuius personae, in dignitate ecclesiastica constitutae, munita fuerint, ut sine dubitatione ulla fides habeatur, mandamus atque decernimus. Nulli ergo omnino hominum licet hanc paginam nostrae indictionis, statuti, decreti, praecepti, admonitionis et adhortationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius se noverit incursum. Datum Romae apud S. Petrum anno Incarnationis dominicae MDLX. III. Kal. Decembris, Pontificatus nostri anno primo.

ANTONIUS FLOREBELLUS LAVELLINUS.

BARENGUS.

SESSIO XVII.
SACROSANCTI OECUMENICI ET GENERALIS
CONCILII TRIDENTINI,

QUAE EST PRIMA

SUB PIO IV. PONT. MAX.,

CELEBRATA

DIE XVIII. IANUarii MDLXII.

Decretum de celebrando concilio.

Placetne vobis ad laudem et gloriam sanctae et individae Trinitatis, Patris et Filii et Spiritus sancti, ad incrementum et exaltationem fidei et religionis Christianae, sacrum oecumenicum et generale concilium Tridentinum, in Spiritu sancto legitime congregatum, ab hodierno die, qui est decimus octavus mensis Ian. anni a Nativitate Domini millesimi quingentesimi sexagesimi secundi, cathedrae Romanae B. Petri Apostolorum principis consecrato, sublata quacunq[ue] suspensione, iuxta formam et tenorem literarum sanctissimi Domini nostri Pii IV. Pont. Max. celebrari, et in eo ea debito servato ordine tractari, quae proponentibus legatis ac praesidentibus ad horum temporum levandas calamitates, sedandas de religione controversias, coercendas linguas dolosas, depravatorum morum abusus corrigendos, ecclesiae veram atque Christianam pacem conciliandam apta et idonea ipsi sanctae synodo videbuntur? Responderunt: *Placet.*

Indictio futurae sessionis.

Placetne vobis, proximam futuram sessionem habendam et celebrandam esse feria quinta post secundam dominicam Quadragesimae, quae erit die vigesima sexta mensis Februarii? Responderunt: *Placet.*

SESSIO XVIII.

QUAE EST SECUNDA

SUB PIO IV. PONT. MAX.,

CELEBRATA

DIE XXVI. FEBRUARII MDLXII.

Decretum de librorum delectu, et omnibus ad concilium fide publica invitandis.

Sacrosancta oecumenica et generalis Tridentina synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, praesidentibus in ea eisdem apostolicae sedis legatis, non humanis quidem viribus confisa, sed Domini nostri Iesu Christi, qui os et sapientiam ecclesiae suae daturum se promisit¹, ope et auxilio freta, illud praecipue cogitat, ut catholicae fidei doctrinam, multorum inter se dissidentium opinionibus pluribus locis inquinatam et obscuratam, in suam puritatem et splendorem aliquando restituat, et mores, qui a veteri instituto deflexerunt, ad meliorem vitae rationem revocet, corque patrum ad filios² et cor filiorum ad patres convertat. Quum itaque omnium primum animadverterit, hoc tempore suspectorum ac perniciosorum librorum, quibus doctrina im-

Sess. XVIII. ¹ Luc. XXI. 45. ² Luc. I. 17.

pura continetur et longe lateque diffunditur, numerum nimis excrevisse, quod quidem in causa fuit, ut multae censurae in variis provinciis et praesertim in alma urbe Roma pio quodam zelo editae fuerint, neque tamen huic tam magno ac pernicioso morbo salutarem ullam profuisse medicinam: censuit¹, ut delecti ad hanc disquisitionem Patres de censuris librisque quid facto opus esset diligenter considerarent, atque etiam ad eandem sanctam synodum suo tempore referrent, quo facilius ipsa possit varias et peregrinas doctrinas tanquam zizania² a Christianae veritatis tritico separare, deque his commodius deliberare et statuere, quae ad scrupulum ex complurium animis eximendum et tollendas multarum querelarum causas magis opportuna videbuntur. Haec autem omnia ad notitiam quorumcunque deducta esse vult, prout etiam praesenti decreto deducit, ut, si quis ad se pertinere aliquo modo putaverit, quae vel de hoc librorum et censurarum negotio, vel de aliis, quae in hoc generali concilio tractanda praedixit, non dubitet a sancta synodo se benigne auditum iri.

Quoniam vero eadem sancta synodus ex corde optat, Deumque enixe rogat quae ad pacem³ sunt ecclesiae, ut universi communem matrem in terris agnoscentes, quae quos peperit⁴ oblivisci non potest, unanimes uno ore⁵ glorificemus Deum et Patrem Domini nostri Iesu Christi, per viscera misericordiae eiusdem Dei et Domini nostri omnes,

Sess. XVIII. ¹ Cf. infr. Sess. XXV. extr. de indice libr.
² Matth. XIII. 30. ³ Psalm. CXXI. 6. ⁴ Isa. XLIX. 15. ⁵ Rom. XV. 6.

qui nobiscum communionem non habent, ad concordiam et reconciliationem, et ut ad hanc sanctam synodum veniant, invitat atque hortatur, utque caritatem, quod est vinculum perfectionis¹, amplectantur, pacemque Christi exultantem in cordibus suis prae se ferant, in quam vocati sunt in uno corpore. Hanc ergo non humanam, sed Spiritus sancti vocem audientes, ne obdurent corda sua², sed in suo sensu non ambulantes³, neque sibi placentes⁴, ad tam piam et salutarem matris suae admonitionem excitentur et convertantur. Omnibus enim caritatis officiis sancta synodus eos ut invitat, ita complectetur.

Insuper eadem sancta synodus decrevit, fidem publicam in congregatione generali concedi posse, et eandem vim habituram, eiusdemque roboris et momenti futuram, ac si in publica sessione data et decreta fuisset

Indictio futurae sessionis.

Eadem sacrosancta Tridentina synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, praesidentibus in ea eisdem apostolicae sedis legatis, statuit et decernit, proximam futuram sessionem habendam et celebrandam esse feria quinta post sacratissimum festum Ascensionis Domini, quae erit die XIV. mensis Maii.

Sess. XVIII. ¹ Col. III. 14 seq. ² Psalm. XCIV. 8. Hebr. III. 8. ³ Eph. IV. 17. ⁴ Rom. XV. 4—3.

SALVUS CONDUCTUS

CONCESSUS

GERMANICAE NATIONI

IN CONGREGATIONE GENERALI DIE IV. MARTII MDLXII.

Sacrosancta oecumenica et generalis Tridentina synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, praesidentibus in ea eisdem apostolicae sedis legatis, universis fidem facit, quod omnibus et singulis sacerdotibus, electoribus, principibus, ducibus, marchionibus, comitibus, baronibus, nobiles, militaribus, popularibus et aliis quibuscunque viris, cuiuscunque status et conditionis aut qualitatis existant, Germanicae provinciae et nationis civitatibus, ac aliis locis eiusdem, et omnibus aliis ecclesiasticis et saecularibus, praesertim Augustanae confessionis, personis, qui aut quae una cum ipsis ad hoc generale Tridentinum concilium venient aut mittentur, ac profecturi sunt aut hucusque venerunt, quocunque nomine censeantur aut valeant nuncupari, tenore praesentium publicam fidem et plenissimam verissimamque securitatem, quam salvum conductum appellant, libere ad hanc civitatem Tridentinam veniendi, ibidemque manendi, standi, morandi, proponendi, loquendi, una cum ipsa synodo de quibuscunque negotiis tractandi, examinandi, discutiendi, et omnia, quaecunque ipsis libuerit, ac articulos quoslibet tam scripto quam verbo libere offerendi, propagandi, eosque scripturis sacris, et beatorum Patrum verbis, sententiis et rationibus declarandi, adstruendi et persuadendi, et, si opus fuerit, etiam ad obiecta concilii generalis

respondendi et cum iis, qui a concilio delecti fuerint, disputandi, aut caritative absque omni impedimento conferendi, opprobriis, conviciis ac contumeliis penitus semotis; et signanter, quod causae controversae secundum sacram scripturam et Apostolorum traditiones, probata concilia et catholicae ecclesiae consensum et sanctorum Patrum auctoritates in praedicto concilio Tridentino tractentur; illo etiam addito, ut religionis praetextu aut delictorum circa eam commissorum aut committendorum minime puniantur, impertitur ac omnino concedit; sic etiam, ut propter illorum praesentiam neque in itinere aut quocunque locorum eundo, manendo aut redeundo, nec in ipsa civitate Tridentina a divinis officiis quovis modo cessetur; et ut his peractis vel non peractis, quandocunque ipsis libuerit, aut maiorum suorum mandato et assensu ad propria reverti optabunt, aut aliquis eorum optabit, mox absque ulla renitentia et occasione aut mora, salvis rebus eorum et suorum pariter honore et personis vice versa, possint iuxta beneplacitum libere et secure redire, de scientia tamen ab eadem synodo deputandorum, ut tunc opportune eorum securitati absque dolo et fraude provideatur. Vult etiam sancta synodus in hac publica fide salvoque conductu omnes quascunque clausulas includi et contineri ac pro inclusis haberi, quae pro plena, efficaci et sufficienti securitate in eundo, stando et redeundo necessariae et opportuna fuerint. Illud etiam ad maiorem securitatem et pacis ac conciliationis bonum exprimens, quod, si quispiam, aut illorum aliqui, sive in itinere Tridentum veniendo, sive ibidem morando aut

redeundo, aliquod enorme, quod absit, egerint aut commiserint, quo posset huius fidei publicae et assecurationis beneficium eis concessum annullari aut cassari, vult et concedit, ut in huiusmodi facinore deprehensi ab ipsis duntaxat, et non ab aliis, condigna animadversione, cum emenda sufficienti per partem ipsius synodi merito approbanda et laudanda, mox puniantur; illorum assecurationis forma, conditionibus et modis omnino manentibus illibatis. Pariformiter etiam vult, ut, si quisquam vel aliqui ex ipsa synodo, sive in itinere, aut manendo aut redeundo aliquod enorme, quod absit, egerint aut commiserint, quo posset huius fidei publicae et assecurationis beneficium violari aut quoquo modo tolli, in huiusmodi facinore deprehensi ab ipsa synodo duntaxat, et non ab aliis, condigna animadversione et emenda sufficienti, per partem dominorum Germanorum Augustanae confessionis, tunc hic praesentium, merito laudanda et approbanda, mox puniantur, praesenti assecurationis forma, conditionibus et modis omnino manentibus illibatis. Vult praeterea ipsa synodus, quod liceat ipsis ambasciatoribus omnibus et singulis toties, quotiescunque opportunum fuerit seu necessarium, ad auram capiendam exire de civitate Tridentina, et reverti ad eandem, nec non nuncium vel nuncios suos ad quaecunque loca pro suis necessariis negotiis ordinandis libere mittere seu destinare, ac ipsos missos seu destinatos, seu missum et destinatum suscipere toties, quoties eis videbitur expedire; ita quod aliqui vel aliquis per deputandos concilii socientur, qui eorum securitati provideant vel provideat. Qui quidem

salvus conductus et securitates stare ac durare debeant et a tempore, et per tempus, quo in ipsius synodi et suorum tuitionis curam ipsos suscipi contigerit et usque ad Tridentum perducii, ac toto tempore mansionis eorum ibidem, et rursum post sufficientem audientiam habitam, spatio viginti dierum praemisso, quum ipsi petierint aut concilium habita huiusmodi audientia ipsis recessum indixerit, a Tridento usque in quem quisque elegerit sibi locum tutum Deo favente restituat, dolo et fraude prorsus exclusis. Quae quidem omnia pro universis et singulis Christi fidelibus, pro omnibus principibus tam ecclesiasticis quam saecularibus quibuscunque, atque omnibus aliis ecclesiasticis et saecularibus personis, cuiuscunque status et conditionis existant, aut quocunque nomine censeantur, inviolabiliter observanda esse promittit et bona fide spondet. Insuper omni fraude et dolo exclusis vera et bona fide promittit, ipsam synodum nullam vel manifeste vel occulte occasionem quaesituram, aut aliqua auctoritate, potentia, iure vel statuto, privilegio legum vel canonum, aut quorumcunque conciliorum, praesertim Constantiensis et Senensis, quacunque forma verborum expressa, in aliquod huius fidei publicae et plenissimae assecurationis, ac publicae et liberae audientiae, ipsis per ipsam synodum concessae, praecudicium quovis modo usuram, aut quemquam uti permissuram, quibus in hac parte pro hac vice derogat. Quod si sancta synodus, aut aliquis ex ea vel suis, cuiuscunque conditionis vel status aut praecminentiae existens, praescriptae assecurationis et salvi conductus formam et modum in quocunque puncto

vel clausula violaverit, quod tamen avertere dignetur Omnipotens, et sufficiens emenda non fuerit mox subsecuta, ipsorum arbitrio merito approbanda et laudanda, habeant ipsam synodum et habere poterunt incidisse in omnes poenas, quas iure divino et humano aut consuetudine huiusmodi salvorum conductuum violatores incurrere possunt, absque omni excusatione aut quavis in hac parte contradictione.

Extensio ad alias nationes.

Eadem sacrosancta synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, praesidentibus in ea eisdem apostolicae sedis de latere legatis, omnibus et singulis aliis, qui nobiscum in iis, quae sunt fidei, communionem non habent, ex quibuscunque regnis, nationibus, provinciis, civitatibus ac locis, in quibus publice et impune praedicatur vel docetur sive creditur contrarium eius, quod sancta Romana sentit ecclesia, dat fidem publicam sive salvum conductum sub eadem forma et eisdem verbis, quibus datur Germanis.

SESSIO XIX.

QUAE EST TERTIA

SUB PIO IV. PONT. MAX.,

CELEBRATA

DIE XIV. MAII MDLXII.

Decretum prorogationis sessionis.

Sacrosancta oecumenica et generalis Tridentina synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, praesidentibus in ea

eisdem apostolicae sedis legatis, decreta ea, quae hodie in praesenti sessione statuenda ac sancienda erant, iustis nonnullis ac honestis causis in feriam quintam post proximam solemnitatem Corporis Christi, quae erit pridie Nonas Iunii, proroganda esse censuit ac prorogat, dictaque die sessionem habendam esse ac celebrandam omnibus indicit. Interea rogandus est Deus et Pater Domini nostri Iesu Christi, auctor pacis, ut sanctificet corda omnium, quo adiuvante sancta synodus et nunc et semper meditari atque peragere valeat, quae ad eius laudem et gloriam pertineant.

SESSIO XX.

QUAE EST QUARTA

SUB PIO IV. PONT. MAX.,

CELEBRATA

DIE IV. IUNII MDLXII.

Decretum prorogationis sessionis.

Sacrosancta oecumenica et generalis Tridentina synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, praesidentibus in ea eisdem apostolicae sedis legatis, propter varias difficultates ex diversis causis exortas, atque etiam ut congruentius maiorique cum deliberatione omnia procedant, nempe ut dogmata cum iis, quae ad reformationem spectant, simul tractentur et sanciantur, ea, quae statuenda videbuntur tam de reformatione quam de dogmatibus in proxima sessione, quam omnibus indicit in diem sextam decimam subsequentis mensis Iulii, definienda esse decrevit; hoc tamen ad-

iecto, quod dictum terminum ipsa sancta synodus pro eius arbitrio et voluntate, sicuti rebus concilii putaverit expedire, etiam in generali congregatione, restringere et prorogare libere possit et valeat.

SESSIO XXI.

QUAE EST QUINTA

SUB PIO IV. PONT. MAX.,

CELEBRATA

DIE XVI. MENSIS IULII MDLXII.

Doctrina de communionem sub utraque specie, et parvulorum.

Sacrosancta oecumenica et generalis Tridentina synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, praesidentibus in ea eisdem apostolicae sedis legatis, quum de tremendo et sanctissimo eucharistiae sacramento varia diversis in locis errorum monstra nequissimi daemonis artibus circumferantur, ob quae in nonnullis provinciis, multi a catholicae ecclesiae fide atque obedientia videantur discessisse, censuit ea, quae ad communionem sub utraque specie et parvulorum pertinent, hoc loco exponenda esse. Quapropter cunctis Christi fidelibus interdicit, ne posthac de iis aliter vel credere, vel docere vel praedicare audeant, quam est his decretis explicatum atque definitum.

CAPUT I.

Laicos et clericos non conficientes non adstringi iure divino ad communionem sub utraque specie.

Itaque sancta ipsa synodus, a Spiritu sancto, qui spiri-

tus est sapientiae¹ et intellectus, spiritus consilii et pietatis, edocta, atque ipsius ecclesiae iudicium et consuetudinem secuta², declarat ac docet, nullo divino praecepto laicos et clericos non conficientes obligari ad eucharistiae sacramentum sub utraque specie sumendum, neque ullo pacto salva fide dubitari posse, quin illis alterius speciei communio ad salutem sufficiat. Nam, etsi Christus Dominus in ultima coena venerabile hoc sacramentum in panis et vini speciebus instituit³ et Apostolis tradidit, non tamen illa institutio et traditio eo tendunt, ut omnes Christi fideles statuto Domini ad utramque speciem accipiendam adstringantur. Sed neque ex sermone illo apud Ioannem VI. recte colligitur, utriusque speciei communionem a Domino praeceptam esse, utcunque iuxta varias sanctorum Patrum et doctorum interpretationes intelligatur. Namque qui dixit⁴: *Nisi manducaveritis carnem filii hominis et biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis*, dixit quoque⁵: *Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in aeternum*. Et qui dixit⁶: *Qui manducat meam carnem et bibit meum sanguinem, habet vitam aeternam*, dixit etiam⁷: *Panis, quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita*. Et denique, qui dixit⁸: *Qui manducat meam carnem et bibit meum sanguinem, in me manet, et ego in illo*, dixit nihilominus⁹: *Qui manducat hunc panem, vivet in aeternum*.

Sess. XXI. ¹ Isa. XI. 2. ² Conc. Constantiens. Sess. XIII. — Cf. infr. can. 2. ³ Matth. XXVI. 26—28. Marc. XIV. 22—24. Luc. XXII. 19 seq. ⁴ Cor. XI. 24 seq. ⁵ Ioan. VI. 54. ⁶ Ib. VI. 52. ⁷ Ib. VI. 55. ⁸ Ib. VI. 52. ⁹ Ib. VI. 57. ⁹ Ib. VI. 59.

CAPUT II.

Ecclesiae potestas circa dispensationem sacramenti eucharistiae.

Praeterea declarat, hanc potestatem perpetuo in ecclesia fuisse, ut in sacramentorum dispensatione, salva illorum substantia, ea statueret vel mutaret, quae suscipientium utilitati, seu ipsorum sacramentorum venerationi pro rerum, temporum et locorum varietate magis expedire iudicaret. Id autem Apostolus non obscure visus est innuisse, quum ait: *Sic nos existimet homo¹ ut ministros Christi et dispensatores mysteriorum Dei*, atque ipsum quidem hac potestate usum esse satis constat, cum in multis aliis, tum in hoc ipso sacramento, quum, ordinatis nonnullis circa eius usum: *Cetera, inquit², quum venero, disponam*. Quare agnoscens sancta mater ecclesia hanc suam in administratione sacramentorum auctoritatem, licet ab initio Christianae religionis non infrequens utriusque speciei usus fuisset, tamen progressu temporis latissime iam mutata illa consuetudine, gravibus et iustis causis adducta hanc consuetudinem sub altera specie communicandi approbavit³, et pro lege habendam decrevit, quam reprobare aut sine ipsius ecclesiae auctoritate pro libito mutare non licet.

CAPUT III.

Totum et integrum Christum ac verum sacramentum sub qualibet specie sumi.

Insuper declarat, quamvis Redemptor noster, ut antea dictum est, in suprema illa coena hoc sacramentum in duabus speciebus instituerit⁴ et Apostolis tradiderit, tamen

Sess. XXI. ¹ 1 Cor. IV. 1. ² 1 Cor. XI. 34. ³ Conc. Constantiens. Sess. XIII. ⁴ Cf. loc. alleg. not. 3. supr.

fatendum esse, etiam sub altera tantum specie totum atque integrum Christum¹ verumque sacramentum sumi, ac propterea, quod ad fructum attinet, nulla gratia necessaria ad salutem eos defraudari, qui unam speciem solam accipiunt.

CAPUT IV.

Parvulos non obligari ad communionem sacramentalem.

Denique eadem sancta synodus docet², parvulos usu rationis carentes nulla obligari necessitate ad sacramentalem eucharistiae communionem, siquidem per baptismi lavacrum regenerati³ et Christo incorporati adeptam iam filiorum Dei gratiam in illa aetate amittere non possunt. Neque ideo tamen damnanda est antiquitas, si eum morem in quibusdam locis aliquando servavit. Ut enim sanctissimi illi Patres sui facti probabilem causam pro illius temporis ratione habuerunt, ita certe eos nulla salutis necessitate id fecisse sine controversia credendum est.

De communionem sub utraque specie et parvulorum.

CANON I.

Si quis dixerit⁴, ex Dei praecepto vel necessitate salutis omnes et singulos Christi fideles utramque speciem sanctissimi eucharistiae sacramenti sumere debere: anathema sit.

CANON II.

Si quis dixerit⁵, sanctam ecclesiam catholicam non iustis causis et rationibus adductam fuisse, ut laicos atque

Sess. XXI. ¹ Cf. supr. Sess. XIII. de euch. c. 3. et can. 3. ² Cf. infr. ead. can. 4. ³ Tit. III. 5. ⁴ Cf. supr. ead. c. 4. ⁵ Cf. cap. cit.

etiam clericos non conficientes sub panis tantummodo specie communicaret, aut in eo errasse: anathema sit.

CANON III.

Si quis negaverit¹, totum et integrum Christum omnium gratiarum fontem et auctorem sub una panis specie sumi, quia, ut quidam falso asserunt, non secundum ipsius Christi institutionem sub utraque specie sumatur: anathema sit.

CANON IV.

Si quis dixerit, parvulis², antequam ad annos discretionis pervenerint, necessariam esse eucharistiae communionem: anathema sit.

Duos vero articulos alias propositos³, nondum tamen excussos, videlicet: an rationes, quibus sancta catholica ecclesia adducta fuit, ut communicaret laicos atque etiam non celebrantes sacerdotes sub una tantum panis specie, ita sint retinendae, ut nulla ratione calicis usus cuiquam sit permittendus; et: an, si honestis et Christianae caritati consentaneis rationibus concedendus alicui vel nationi vel regno calicis usus videatur, sub aliquibus conditionibus concedendus sit, et quaenam sint illae; eadem sancta synodus in aliud tempus, oblata sibi quamprimum occasione, examinandos atque definiendos reservat.

Decretum de reformatione.

Hadem sacrosancta oecumenica et generalis Tridentina synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, praesiden-

Sess. XXI. ¹ Cf. supr. c. 3. Sess. XIII. de euch. c. 3. et can. 3. ² Cf. supr. c. 4. ³ Cf. Sess. XIII. extr. et infr. Sess. XXII. in decr. fin.

tibus in ea eisdem apostolicae sedis legatis, ad Dei omnipotentis laudem et sanctae ecclesiae ornamentum ea, quae sequuntur, de reformationis negotio in praesenti statuenda esse censuit.

CAPUT I.

Episcopi gratis cum ordines conferant, tum dimissorias et testimoniales literas dent, pro quibus eorum ministri nihil prorsus, notarii autem quod in decreto praefinitum est accipiant.

Quoniam ab ecclesiastico ordine omnis avaritiae suspicio abesse debet, nihil pro collatione quorumcunque ordinum, etiam clericalis tonsurae, nec pro literis dimissoriis aut testimonialibus, nec pro sigillo, nec alia quacunque de causa, etiam sponte oblatum, episcopi et alii ordinum collatores, aut eorum ministri quovis praetextu accipiant. Notarii vero in iis tantum locis, in quibus non viget laudabilis consuetudo nihil accipiendi, pro singulis literis dimissoriis aut testimonialibus decimam tantum unius aurei partem accipere possint, dummodo eis nullum salarium sit constitutum pro officio exercendo. Nec episcopo ex notarii commodis aliquod emolumentum ex eisdem ordinum collationibus directe vel indirecte provenire possit. Tunc enim gratis operam suam eos praestare omnino teneri decernit, contrarias taxas, ac statuta et consuetudines, etiam immemorabiles, quorumcunque locorum, quae potius abusus et corruptelae simoniacae pravitati faventes nuncupari possunt, penitus cassando et interdicens, et qui secus fecerint, tam dantes quam accipientes, ultra divinam ultionem poenas a iure¹ inflictas ipso facto incurrant.

Sess. XXI. ¹ C. 6. C. I. qu. 4. (Gelas.) c. 8. ead. (conc. Chalco.)

CAPUT II.

Arcentur a sacris ordinibus qui non habent unde vivere possint.

Quum non deceat eos, qui divino ministerio adscripti sunt, cum ordinis dedecore mendicare, aut sordidum aliquem quaestum exercere, compertumque sit, complures plerisque in locis ad sacros ordines nullo fere delectu admitti, qui variis artibus ac fallaciis confingunt se beneficium ecclesiasticum aut etiam idoneas facultates obtinere: statuit sancta synodus, ne quis deinceps clericus saecularis, quamvis alias sit idoneus moribus, scientia et aetate, ad sacros ordines promoveatur, nisi prius legitime constet, eum beneficium ecclesiasticum, quod sibi ad victum honeste sufficiat, pacifice possidere. Id vero beneficium resignare non possit, nisi facta mentione, quod ad illius beneficii titulum sit promotus; neque ea resignatio admittatur, nisi constito, quod aliunde vivere commode possit; et aliter facta resignatio nulla sit. Patrimonium vero vel pensionem obtinentes ordinari posthac non possint, nisi illi, quos episcopus iudicaverit assumendos pro necessitate vel commoditate ecclesiarum suarum; eo quoque prius perspecto, patrimonium illud vel pensionem vere ab eis obtineri, taliaque esse, quae eis ad vitam sustentandam satis sint. Atque illa deinceps sine licentia episcopi alienari aut exstingui vel remitti nullatenus possint, donec beneficium ecclesiasticum sufficiens sint

c. 104. ib. (conc. Tol. XI.) c. 407. ib. (Nicol. II. in conc. Rom.) c. 443. ib. (Gregor. VII. in conc. Rom.) cf. c. 14. C. II. qu. 5. et c. 4. X. de sim. V. 3. (Gregor. I.) c. 5. X. eod. (id.) c. 44. 43. eod. (Alex. III.) c. 30. ib. (Innoc. III.) et al.

adepti, vel aliunde habeant unde vivere possint; antiquorum canonum¹ poenas super his innovando.

CAPUT III.

Ratio distributiones quotidianas augendi praescribitur; quibus debeantur; non servientium contumacia punitur.

Quum beneficia ad divinum cultum atque ecclesiastica munia obeunda sint constituta², ne qua in parte minuatur divinus cultus, sed ei debitum omnibus in rebus obsequium praestetur: statuit sancta synodus in ecclesiis tam cathedralibus quam collegiatis, in quibus nullae sunt distributiones quotidianae³, vel ita tenues, ut verisimiliter negligantur, tertiam partem fructuum et quorumcunque proventuum et obventionum tam dignitatum quam canonicatum, personatum, portionum et officiorum, separari debere, et in distributiones quotidianas converti, quae inter dignitates obtinentes et ceteros divinis interessentes proportionabiliter iuxta divisionem ab episcopo, etiam tanquam apostolicae sedis delegato, in ipsa prima fructuum deductione faciendam dividantur, salvis tamen consuetudinibus earum ecclesiarum, in quibus non residentes seu non servientes nihil vel minus tertia parte percipiunt; non obstantibus exemptionibus, ac aliis consuetudinibus, etiam immemorabilibus, et appellationibus quibuscunque. Crescenteque⁴ non servientium contumacia liceat contra eos procedere iuxta iuris ac sacrorum canonum dispositionem.

Sess. XXI. ¹ Cf. 2. X. de praeb. III. 5. (Epit. Nov. Jul.) c. 4. ib. (conc. Lat. III.) c. 46. et 23. ib. (Innoc. III.) c. 37. h. t. in VIto III. 4. (Bonif. VIII.) ² Cf. c. 45. in VIto de rescr. I. 3. (Bonif. VIII.) ³ Cf. Sess. XXII. c. 3. de ref. ⁴ Cf. c. 46. 47. X. de cler. non res. III. 4. (Greg. IX.) et Sess. XXIII. de ref. c. 4.

CAPUT IV.

Coadiutores curae animarum quando sint assumendi. Ratio novae parochias erigendi traditur.

Episcopi, etiam tanquam apostolicae sedis delegati, in omnibus ecclesiis parochialibus vel baptismalibus, in quibus populus ita numerosus sit, ut unus rector non possit sufficere ecclesiasticis sacramentis ministrandis et cultui divino peragendo, cogant rectores, vel alios, ad quos pertinet, sibi tot sacerdotes ad hoc munus adiungere, quot sufficiant ad sacramenta exhibenda et cultum divinum celebrandum. In iis vero, in quibus ob locorum distantiam sive difficultatem parochiani sine magno incommodo ad percipienda sacramenta et divina officia audienda accedere non possunt, novas parochias, etiam invitis rectoribus, iuxta formam constitutionis Alexandri III.¹ quae incipit: *Ad audientiam*, constituere possint. Illis autem sacerdotibus, qui de novo erunt ecclesiis noviter erectis praeficiendi, competens assignetur portio arbitrio episcopi ex fructibus ad ecclesiam matricem quomodocunque pertinentibus; et, si necesse fuerit, compellere possit populum ea subministrare, quae sufficiant ad vitam dictorum sacerdotum sustentandam; quacunque reservatione generali vel speciali vel affectione super dictis ecclesiis non obstantibus. Neque huiusmodi ordinationes et erectiones possint tolli nec impediri ex quibuscunque provisionibus, etiam vigore resignationis, aut quibusvis aliis derogationibus vel suspensionibus.

Sess. XXI. ¹ C. 3. X. de eccl. aedif. III. 38. et infr. inter const. ex ant. iure desumpt. per conc. Trid. innovatas.

CAPUT V.

Possunt episcopi facere uniones perpetuas in casibus a iure permissis.

Ut etiam ecclesiarum status, ubi sacra Deo officia ministrantur, ex dignitate conservetur, possint episcopi, etiam tanquam apostolicae sedis delegati, iuxta formam iuris, sine tamen praeiudicio obtinentium, facere uniones¹ perpetuas quarumcunque ecclesiarum parochialium et baptismalium, et aliorum beneficiorum curatorum vel non curatorum cum curatis propter earum paupertatem et in ceteris casibus a iure permissis, etiam si dictae ecclesiae vel beneficia essent generaliter vel specialiter reservata aut qualitercunque affecta. Quae uniones etiam non possint revocari, nec quoquo modo infringi vigore cuiuscunque provisionis, etiam ex causa resignationis, aut derogationis aut suspensionis.

CAPUT VI.

Imperitis parochis vicarii assignata parte fructuum deputentur; in scandalo perseverantes privari beneficiis possint.

Quia illiterati² et imperiti parochialium ecclesiarum rectores sacris minus apti sunt officiis, et alii propter eorum vitae turpitudinem potius destruunt quam aedificant, episcopi, etiam tanquam apostolicae sedis delegati, eisdem illiteratis et imperitis, si alias honestae vitae sint, coadiutores aut vicarios pro tempore deputare, partemque fructuum eisdem pro sufficienti victu assignare, vel aliter providere possint, quacunque appellatione et exemptione remota. Eos

Sess. XXI. ¹ Cf. c. 8. X. de excess. prael. V. 33. (Alex. III.) et Sess. XIV. de ref. c. 9. Sess. XXIV. c. 13. ² Cf. c. 1. D. XXXVI. (Gelas.) c. 1. D. XXXVIII. (conc. Tol. IV.) c. 48. X. de renunc. I. 9. (Innoc. III.)

vero¹, qui turpiter et scandalose vivunt, postquam prae-moniti fuerint, coerceant ac castigent, et, si adhuc incorrigibiles in sua nequitia perseverent, eos beneficiis iuxta sacrorum canonum constitutiones, exemptione et appellatione quacunque remota, privandi facultatem habeant.

CAPUT VII.

Episcopi transferant beneficia ex ecclesiis, quae nequeunt restaurari; alias vero reparari curent; quid in hoc servandum sit.

Quum illud quoque valde curandum sit, ne ea, quae sacris ministeriis dicata sunt, temporum iniuria obsolescant et ex hominum memoria excidant, episcopi, etiam tanquam apostolicae sedis delegati, transferre possint beneficia simplicia, etiam iuris patronatus, ex ecclesiis, quae vetustate vel alias collapsae sint, et ob eorum inopiam nequeant instaurari, vocatis iis, quorum interest, in matrices aut alias ecclesias locorum eorundem seu viciniorum arbitrio suo; atque in eisdem ecclesiis erigant altaria vel capellas sub eisdem invocationibus, vel in iam erecta altaria vel capellas transferant cum omnibus emolumentis et oneribus prioribus ecclesiis impositis. Parochiales vero ecclesias, etiam si iuris patronatus sint, ita collapsas refici et instaurari procurent ex fructibus et proventibus quibuscunque², ad easdem ecclesias quomodocunque pertinentibus. Qui si non fuerint sufficientes, omnes patronos et alios, qui fructus aliquos ex dictis ecclesiis provenientes percipiunt, aut, in illorum defectum, parochianos omnibus remediis opportunis ad prae-

Sess. XXI. ¹ Cf. c. 43. 44. 45. X. de vita et hon. cler. III. 4. (conc. Lat. IV.) ² C. 1. (conc. Mogunt.) c. 4. (Alex. III.) de ecll. aedif. III. 38.

dicta cogant, quacunq̄ appellatione, exemptione et contradictione remota. Quod si nimia egestate omnes laborent, ad matrices seu viciniores ecclesias transferantur, cum facultate tam dictas parochiales quam alias ecclesias dirutas in profanos usus non sordidos, erecta tamen ibi cruce, convertendi.

CAPUT VIII.

Monasteria commendata, in quibus non viget regularis observantia, et beneficia quaecunq̄ quotannis ab episcopis visitentur.

Quaecunq̄ in dioecesi ad Dei cultum spectant, ab ordinario diligenter curari, atque iis, ubi oportet, provideri aequum est. Propterea commendata monasteria, etiam abbatiae, prioratus et praepositurae nuncupatae, in quibus non viget regularis observantia, nec non beneficia tam curata, quam non curata, saecularia et regularia, qualitercunq̄ commendata, etiam exempta, ab episcopis, etiam tanquam apostolicae sedis delegatis, annis singulis visitentur¹; curentque iidem episcopi congruentibus remediis, etiam per sequestrationem fructuum, ut quae renovatione indigent aut restauratione reficiantur, et cura animarum, si qua illis vel eorum annexis immineat, aliaque debita obsequia recte exerceanur; appellationibus quibuscunq̄, privilegiis, consuetudinibus, etiam inmemorabili tempore praescriptis, conservatoriis, iudicum deputationibus, et eorum inhibitionibus non obstantibus. Et, si in eis vigeret observantia regularis², provideant episcopi paternis admonitionibus, ut eorum regularium superiores iuxta eorum

Sess. XXI. ¹ Cf. Sess. VII. de ref. c. 8. Sess. XXIV. de ref. c. 9. Sess. XXV. de regular. et mon. c. 20. ² Cf. Sess. XXV. cap. cit.

regularia instituta debitam vivendi rationem observent et observari faciant, et sibi subditos in officio contineant ac moderentur. Quod si admoniti intra sex menses eos non visitaverint vel correxerint, tunc iidem episcopi, etiam ut delegati sedis apostolicae, eos visitare possint et corrigere, prout ipsi superiores possent iuxta eorum instituta; quibuscunq̄ appellationibus, privilegiis et exemptionibus penitus remotis et non obstantibus.

CAPUT IX.

Quaestorum eleemosynarum nomen et usus tollitur. Indulgentias et spirituales gratias ordinarii publicent. Duo de capitulo eleemosynas gratis accipiant.

Quum multa a diversis antea conciliis, tam Lateranensi¹ ac Lugdunensi, quam Viennensi², adversus pravos eleemosynarum quaestorum³ abusus remedia tunc adhibita posterioribus temporibus reddita fuerint inutilia, potiusque eorum malitia ita quotidie magno fidelium omnium scandalo et querela excrescere deprehendatur, ut de eorum emendatione nulla spes amplius relicta videatur: statuit, ut posthac in quibuscunq̄ Christianae religionis locis eorum nomen atque usus penitus aboleatur, nec ad officium huiusmodi exercendum ullatenus admittantur; non obstantibus privilegiis, ecclesiis, monasteriis, hospitalibus, piis locis et quibusvis cuiuscunq̄ gradus, status et dignitatis personis concessis, aut consuetudinibus etiam inmemorabilibus. Indulgentias vero aut alias spirituales gratias, quibus non ideo Christi fideles decet privari, deinceps per ordinarios loco-

Sess. XXI. ¹ C. 62. X. de poenit. V. 38. ² Clem. 2. h. t. V. 9. ³ Cf. Sess. V. de ref. c. 2. Sess. XXV. decr. de indulg.

rum, adhibitis duobus de capitulo, debitis temporibus populo publicandas esse decernit. Quibus etiam eleemosynas atque oblata sibi caritatis subsidia, nulla prorsus mercede accepta, fideliter colligendi facultas datur, ut tandem coelestes hos ecclesiae thesauros non ad quaestum, sed ad pietatem exerceri omnes vere intelligant.

Indictio futurae sessionis.

Sacrosancta oecumenica et generalis Tridentina synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, praesidentibus in ea eisdem apostolicae sedis legatis, statuit et decrevit, proximam futuram sessionem habendam et celebrandam esse feria quinta post octavam festi Nativitatis beatae Mariae Virginis, quae erit decima septima mensis Septembris proxime futuri; hoc tamen adiecto, quod dictum terminum, ac unicuique sessioni in posterum praefigendum, ipsa sancta synodus pro eius arbitrio et voluntate, sicuti rebus concilii putaverit expedire, etiam in generali congregatione restringere et prorogare libere possit et valeat.

21. 2. 28.
7. 8

SESSIO XXII.
QUAE EST SEXTA
SUB PIO IV. PONT. MAX.,
CELEBRATA
DIE XVII. SEPTEMBRIS MDLXII.

Doctrina de sacrificio missae.

Sacrosancta oecumenica et generalis Tridentina synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, praesidentibus in ea eisdem apostolicae sedis legatis, ut vetus, absoluta atque omni ex parte perfecta de magno eucharistiae mysterio in sancta catholica ecclesia fides atque doctrina retineatur, et in sua puritate propulsatis erroribus atque haeresibus conservetur, de ea, quatenus verum et singulare sacrificium est, Spiritus sancti illustratione edocta, haec, quae sequuntur, docet, declarat et fidelibus populis praedicanda decernit.

CAPUT I.

De institutione sacrosancti missae sacrificii.

Quoniam sub priori testamento, teste Apostolo Paulo, propter Levitici sacerdotii imbecillitatem consummatio non erat, oportuit, Deo patre misericordiarum ita ordinante, sacerdotem alium secundum ordinem Melchisedech¹ surgere, Dominum nostrum Iesum Christum, qui posset omnes, quotquot sanctificandi essent, consummare et ad perfectum adducere. Is igitur Deus et Dominus noster, etsi semel se ipsum in ara crucis, morte intercedente, Deo Patri oblatu-

Sess. XXII. ¹ Hebr. VII. 14.

rus erat, ut aeternam illic redemptionem operaretur, quia tamen per mortem sacerdotium eius exstinguendum non erat¹, in coena novissima, qua nocte tradebatur, ut dilectae sponsae suae ecclesiae visibile, sicut hominum natura exigit, relinqueret sacrificium, quo cruentum illud semel in cruce peragendum repraesentaretur, eiusque memoria in finem usque saeculi permaneret², atque illius salutaris virtus in remissionem eorum, quae a nobis quotidie committuntur, peccatorum applicaretur, sacerdotem secundum ordinem Melchisedech se in aeternum constitutum declarans³, corpus et sanguinem suum sub speciebus panis et vini Deo Patri obtulit, ac sub earundem rerum symbolis Apostolis, quos tunc novi testamenti sacerdotes constituerebat, ut sumerent, tradidit, et eisdem, eorumque in sacerdotio successoribus, ut offerrent, praecepit per haec verba: *Hoc facite in meam commemorationem*⁴, uti semper catholica ecclesia intellexit et docuit. Nam celebrato veteri pascha, quod in memoriam exitus de Aegypto multitudo filiorum Israel immolabat⁵, novum instituit pascha se ipsum, ab ecclesia per sacerdotes sub signis visibilibus immolandum in memoriam transitus sui ex hoc mundo ad Patrem, quando per sui sanguinis effusionem nos redemit, eripuitque⁶ de potestate tenebrarum, et in regnum suum transtulit. Et haec quidem illa munda oblatio est, quae nulla indignitate aut malitia offerentium inquinari potest; quam Dominus per Malachiam⁷ nomini suo, quod magnum futurum esset in gentibus, in

Sess. XXII. ¹ Hebr. VII. 24. ² 4 Cor. XI. 24 seqq. ³ Psalm. CIX. 4. ⁴ Luc. XXII. 19. 4 Cor. I. c. ⁵ Exod. XIII. ⁶ Col. I. 13. ⁷ Malach. I. 14.

omni loco mundam offerendam praedixit, et quam non obscure innuit Apostolus Paulus Corinthiis scribens¹, quum dicit, non posse eos, qui participatione mensae daemoniorum polluti sint, mensae Domini participes fieri, per mensam altare utrobique intelligens. Haec denique illa est, quae per varias sacrificiorum² naturae et legis tempore similitudines figurabatur, utpote quae bona omnia per illa significata velut illorum omnium consummatio et perfectio complectitur.

CAPUT II.

Sacrificium missae est propitiatorium tam pro vivis quam pro defunctis.

Et quoniam in divino hoc sacrificio, quod in missa peragitur, idem ille Christus continetur, et incruente immolatur, qui in ara crucis semel se ipsum cruenta obtulit³, docet sancta synodus, sacrificium istud vere propitiatorium esse, per ipsumque fieri, ut, si cum vero corde et recta fide, cum metu et reverentia, contriti ac poenitentes ad Deum accedamus, misericordiam consequamur, et gratiam inveniamus in auxilio opportuno. Huius quippe oblatione placatus Dominus gratiam et donum poenitentiae concedens, crimina et peccata etiam ingentia dimittit. Una enim eademque est hostia, idem nunc offerens sacerdotum ministerio, qui se ipsum tunc in cruce obtulit, sola offerendi ratione diversa. Cuius quidem oblationis cruentae, inquam, fructus per hanc incruentam uberrime percipiuntur, tantum

Sess. XXII. ¹ 4 Cor. X. 20 seq. ² Gen. IV. 4. XII. 8 et al. ³ Hebr. IX. 28.

abest, ut illi per hanc quovis modo derogetur. Quare non solum pro fidelium vivorum peccatis, poenis, satisfactionibus et aliis necessitatibus, sed et pro defunctis in Christo nondum ad plenum purgatis¹ rite iuxta Apostolorum traditionem offertur.

CAPUT III.

De missa in honorem sanctorum.

Et quamvis in honorem et memoriam sanctorum nonnullas interdum missas ecclesia celebrare consueverit², non tamen illis sacrificium offerri docet, sed Deo soli, qui illos coronavit; unde nec sacerdos dicere solet: Offero tibi sacrificium, Petre, vel Paule, sed Deo de illorum victoriis gratias agens, eorum patrocinia implorat, ut ipsi pro nobis intercedere dignentur in coelis, quorum memoriam facimus in terris.

CAPUT IV.

De canone missae.

Et quum sancta sancte administrari conveniat, sitque hoc omnium sanctissimum sacrificium, ecclesia catholica, ut digne reverenterque offerretur ac perciperetur, sacrum canonem multis ante saeculis instituit³, ita ab omni errore purum, ut nihil in eo contineatur, quod non maxime sanctitatem ac pietatem quandam redoleat, mentesque offerentium in Deum erigat. Is enim constat cum ex ipsis Domini verbis, tum ex Apostolorum traditionibus, ac sanctorum quoque Pontificum piis institutionibus.

Sess. XXII. ¹ Cf. infr. can. 3. et Sess. XXV. in pr. ² Cf. infr. can. 5. et Sess. XXV. de invoc. sanct. ³ Cf. c. 1. D. c. XLVII. seqq. et c. 6. X. de celebr. miss. III. 44. (Innoc. III.)

CAPUT V.

De missae caeremoniis et ritibus.

Quumque natura hominum ea sit, ut non facile queat sine adminiculis exterioribus ad rerum divinarum meditationem sustolli, propterea pia mater ecclesia ritus quosdam, ut scilicet quaedam submissa voce, alia vero elatiore in missa pronunciarentur, instituit, caeremonias item adhibuit¹, ut mysticas benedictiones, lumina, thymiamata, vestes, aliaque id genus multa ex apostolica disciplina et traditione, quo et maiestas tanti sacrificii commendaretur, et mentes fidelium per haec visibilia religionis et pietatis signa ad rerum altissimarum, quae in hoc sacrificio latent, contemplationem excitarentur.

CAPUT VI.

De missa, in qua solus sacerdos communicat.

Optaret quidem sacrosancta synodus, ut in singulis missis fideles adstantes non solum spirituali affectu, sed sacramentali etiam eucharistiae perceptione communicarent, quo ad eos sanctissimi huius sacrificii fructus uberius proveniret; nec tamen, si id non semper fiat, propterea missas illas, in quibus solus sacerdos sacramentaliter communicat, ut privatas et illicitas damnat, sed probat atque adeo commendat, siquidem illae quoque missae vere communes censerentur; partim, quod in eis populus spiritualiter comunicet, partim vero, quod a publico ecclesiae ministro non pro se tantum, sed pro omnibus fidelibus, qui ad corpus Christi pertinent, celebrentur.

Sess. XXII. ¹ Cf. infr. can. 7.

CAPUT VII.

De aqua miscenda vino in calice offerendo.

Monet deinde sancta synodus, praeceptum esse ab ecclesia sacerdotibus, ut aquam vino in calice offerendo miscerent¹, tum quod Christum Dominum ita fecisse credatur, tum etiam quia e latere eius aqua simul cum sanguine exierit²; quod sacramentum hac mixtione recolitur, et, quum aquae in Apocalypsi beati Ioannis populi dicantur³, ipsius populi fidelis cum capite Christo unio repraesentatur.

CAPUT VIII.

Missa vulgari lingua non celebretur. Eius mysteria populo explicantur.

Etsi missa magnam contineat populi fidelis eruditionem, non tamen expedire visum est Patribus, ut vulgari passim lingua celebraretur. Quamobrem, retento ubique cuiusque ecclesiae antiquo et a sancta Romana ecclesia omnium ecclesiarum matre et magistra probato ritu, ne oves Christi esuriant, neve parvuli panem petant⁴, et non sit qui frangat eis, mandat sancta synodus pastoribus⁵ et singulis curam animarum gerentibus, ut frequenter inter missarum celebrationem vel per se vel per alios ex iis, quae in missa leguntur, aliquid exponant, atque inter cetera sanctissimi huius sacrificii mysterium aliquod declarent, diebus praesertim dominicis et festis.

CAPUT IX.

Prolegomenon canonum sequentium.

Quia vero adversus veterem hanc in sacrosancto evan-

Sess. XXII. ¹ Cf. c. 4. 5. D. II. de cons. (conc. Carth. III.) c. 7. ead. (conc. Brac. III.) cit. c. 6. X. de celebr. miss. ² Ioan. XIX. 34. ³ Apoc. XVII. 4 et 15. ⁴ Thren. IV. 4. ⁵ Cf. Sess. V. de ref. c. 2. Sess. XXIV. de ref. c. 7.

gelio, Apostolorum traditionibus sanctorumque Patrum doctrina fundatam fidem hoc tempore multi disseminati sunt errores, multaque a multis docentur et disputantur, sancta synodus, post multos gravesque his de rebus mature habitos tractatus, unanimi omnium consensu, quae huic purissimae fidei, sacraeque doctrinae adversantur, damnare et a sancta ecclesia eliminare per subiectos hos canones constituit.

De sacrificio missae.

CANON I.

Si quis dixerit, in missa non offerri Deo verum et proprium sacrificium, aut quod offerri non sit aliud, quam nobis Christum ad manducandum dari: anathema sit.

CANON II.

Si quis dixerit, illis verbis¹: *Hoc facite in meam commemorationem*, Christum non instituisse Apostolos sacerdotes²; aut non ordinasse, ut ipsi alique sacerdotes offerrent corpus et sanguinem suum: anathema sit.

CANON III.

Si quis dixerit, missae sacrificium tantum esse laudis et gratiarum actionis, aut nudam commemorationem sacrificii in cruce peracti, non autem propitiatorium³; vel soli prodesse sumenti; neque pro vivis et defunctis pro peccatis, poenis, satisfactionibus et aliis necessitatibus offerri debere: anathema sit.

Sess. XXII. ¹ 4 Cor. XI. 25. ² Cf. supr. c. 1. ³ Supr. c. 2.

CANON IV.

Si quis dixerit, blasphemiam irrogari sanctissimo Christi sacrificio in cruce peracto per missae sacrificium, aut illi per hoc derogari: anathema sit.

CANON V.

Si quis dixerit, imposturam esse, missas celebrare in honorem sanctorum¹, et pro illorum intercessione apud Deum obtinenda, sicut ecclesia intendit: anathema sit.

CANON VI.

Si quis dixerit, canonem missae errores continere², ideoque abrogandum esse: anathema sit.

CANON VII.

Si quis dixerit³, caeremonias, vestes et externa signa, quibus in missarum celebratione ecclesia catholica utitur, irritabula impietatis esse magis quam officia pietatis: anathema sit.

CANON VIII.

Si quis dixerit, missas, in quibus solus sacerdos sacramentaliter communicat⁴, illicitas esse ideoque abrogandas: anathema sit.

CANON IX.

Si quis dixerit, ecclesiae Romanae ritum, quo submissa voce pars canonis et verba consecrationis proferuntur, damnum esse⁵; aut lingua tantum vulgari missam celebrari debere; aut aquam non miscendam esse vino in

Sess. XXII. ¹ Supr. c. 3. ² Supr. c. 4. ³ Supr. c. 5.

⁴ Supr. c. 6. ⁵ Supr. c. 8.

calice offerendo¹, eo quod sit contra Christi institutionem: anathema sit.

Decretum de observandis et evitandis in celebratione missae.

Quanta cura adhibenda sit, ut sacrosanctum missae sacrificium omni religionis cultu ac veneratione celebretur, quivis facile existimare poterit, qui cogitarit, maledictum in sacris literis² eum vocari, qui facit opus Dei negligenter. Quod si necessario fatemur, nullum aliud opus adeo sanctum ac divinum a Christi fidelibus tractari posse, quam hoc ipsum tremendum mysterium, quo vivifica illa hostia, qua Deo Patri reconciliati sumus, in altari per sacerdotes quotidie immolatur: satis etiam apparet, omnem operam et diligentiam in eo ponendam esse, ut quanta maxima fieri potest interiori cordis munditia et puritate³, atque exteriori devotionis ac pietatis specie peragatur. Quum igitur multa iam sive temporum vitio, sive hominum incuria et improbitate irrepsisse videantur, quae a tanti sacrificii dignitate aliena sunt, ut ei debitus honor et cultus ad Dei gloriam et fidelis populi aedificationem restituatur, decernit sancta synodus, ut ordinarii locorum episcopi ea omnia prohibere atque e medio tollere sedulo curent ac teneantur, quae vel avaritia, idolorum servitus⁴, vel irreverentia, quae ab impietate vix seiuncta esse potest, vel superstitio, verae pietatis falsa imitatrix, induxit.

Atque ut multa paucis comprehendantur, in primis,

Sess. XXII. ¹ Supr. c. 7. ² Ier. XLVIII. 40. ³ Cf. Sess. XIII. c. 7. de sacr. euch. ⁴ C. Eph. V. 5.

quod ad avaritiam pertinet, cuiusvis generis mercedum conditiones, pacta, et quicquid pro missis novis celebrandis datur, nec non importunas atque illiberales eleemosynarum exactiones potius quam postulationes, aliaque huiusmodi, quae a simoniaca labe vel certe a turpi quaestu non longe absunt, omnino prohibeant.

Deinde, ut irreverentia vitetur, singuli in suis dioecibus interdican, ne cui vago et ignoto sacerdoti missas celebrare liceat. Neminem praeterea, qui publice et notorie criminosis sit, aut sancto altari ministrare, aut sacris interesse permittant; neve patiantur privatis in domibus¹, atque omnino extra ecclesiam, et ad divinum tantum cultum dedicata oratoria, ab eisdem ordinariis designanda et visitanda, sanctum hoc sacrificium a saecularibus aut regularibus quibuscunque peragi, ac nisi prius qui intersint decenter composito corporis habitu declaraverint, se mente etiam ac devoto cordis affectu, non solum corpore, adesse. Ab ecclesiis vero musicas eas, ubi sive organo sive cantu lascivum aut impurum aliquid miscetur, item saeculares omnes actiones, vana atque adeo profana colloquia, deambulationes, strepitus, clamores arceant, ut domus Dei vere domus orationis² esse videatur ac dici possit.

Postremo, ne superstitionis locus aliquis detur, edicto et poenis propositis caveant, ne sacerdotes aliis, quam debitis horis celebrent, neve ritus alios aut alias caeremonias et preces in missarum celebratione adhibeant, praeter eas,

Sess. XXII. ¹ Cf. c. 42. D. I. de cons. (conc. Mog.) c. 34. ead. (conc. Trull.) et al. ² Isa. LVI. 7. Matth. XXI. 43.

quae ab ecclesia probatae ac frequenti et laudabili usu receptae fuerint. Quarundam vero missarum et candelarum certum numerum, qui magis a superstitioso cultu, quam a vera religione inventus est, omnino ab ecclesia removeant, doceantque populum, quis sit, et a quo potissimum prove- niat sanctissimi huius sacrificii tam pretiosus ac coelestis fructus. Moneant etiam eundem populum, ut frequenter ad suas¹ parochias, saltem diebus dominicis et maioribus festis, accedant. Haec igitur omnia, quae summatim enumerata sunt, omnibus locorum ordinariis ita proponuntur, ut non solum ea ipsa, sed quaecunque alia huc pertinere visa fuerint, ipsi pro data sibi a sacrosancta synodo potestate, ac etiam ut delegati sedis apostolicae prohibeant, mandent, corrigant, statuunt, atque ad ea inviolate servanda censuris ecclesiasticis aliisque poenis, quae illorum arbitrio constituentur, fidelem populum compellant; non obstantibus privilegiis, exemptionibus, appellationibus ac consuetudinibus quibuscunque.

Decretum de reformatione.

Hadem sacrosancta oecumenica et generalis Tridentina synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, praesidentibus in ea eisdem apostolicae sedis legatis, ut reformationis negotium prosequatur, haec in praesenti sessione statuenda censuit.

Sess. XXII. ¹ Cf. c. 35. D. I. de cons. (conc. Agath.) c. 4. 5. C. IX. qu. 2. et c. 2. X. de paroch. III. 29. (conc. Nannet.)

CAPUT I.

Decreta de vita et honestate clericorum innovantur.

Nihil est, quod alios magis ad pietatem et Dei cultum assidue instruat, quam eorum vita et exemplum¹, qui se divino ministerio dedicarunt. Quum enim a rebus saeculi in altiorem sublatis locum conspiciantur, in eos tanquam in speculum reliqui oculos coniciunt, ex iisque sumunt quod imitentur. Quapropter sic decet omnino clericos in sortem Domini vocatos² vitam moresque suos omnes componere³, ut habitu, gestu, incessu, sermone aliisque omnibus rebus nil nisi grave, moderatum ac religione plenum prae se ferant; levia etiam delicta, quae in ipsis maxima essent, effugiant, ut eorum actiones cunctis afferant venerationem. Quum igitur, quo maiore in ecclesia Dei et utilitate et ornamento haec sunt, ita etiam diligentius sint observanda, statuit sancta synodus, ut quae alias a summis Pontificibus et a sacris conciliis de clericorum vita, honestate, cultu doctrinaque retinenda, ac simul de luxu, comessionibus, choreis, aleis, lusibus, ac quibuscunque criminibus, nec non saecularibus negotiis fugiendis copiose ac salubriter sancita fuerunt, eadem in posterum iisdem poenis, vel maioribus arbitrio ordinarii imponendis observentur; ne appellatio executionem hanc, quae ad morum correctionem pertinet, suspendat. Si qua vero ex his in desuetudinem abiisse compererint, ea quam primum in usum revocari et ab omnibus accurate custodiri studeant; non obstantibus con-

Sess. XXII. ¹ Cf. infr. Sess. XXV. de ref. c. 4. ² Cf. c. 4. D. XXI. (Isid.) ³ Cf. tot. tit. de vita et hon. cler. apud Greg., in Vito et in Clem. (III. 4.) Sess. XXV. de ref. in pr.

suetudinibus quibuscunque, ne subditorum neglectae emendationis ipsi condignas Deo vindice poenas persolvant.

CAPUT II.

Quinam ad cathedrales ecclesias assumendi.

Quicumque posthac ad ecclesias cathedrales erit assumendus, is non solum natalibus, aetate¹, moribus et vita ac aliis, quae a sacris canonibus requiruntur, plene sit praeditus, verum etiam in sacro ordine antea saltem sex mensium spatio constitutus. Quarum rerum instructio, si eius notitia nulla aut recens in curia fuerit, a sedis apostolicae legatis seu nunciis provinciarum, aut eius ordinario, eoque deficiente a vicinioribus ordinariis sumatur. Scientia vero praeter haec eiusmodi polleat, ut muneris sibi iniungendi necessitati possit satisfacere. Ideoque antea in universitate studiorum magister, sive doctor aut licentiatus in sacra theologia vel iure canonico merito sit promotus, aut publico alicuius academiae testimonio idoneus ad alios docendos ostendatur. Quod si regularis fuerit, a superioribus suae religionis similem fidem habeat. Praedicti autem omnes, unde instructio seu testificatio erit sumenda, haec fideliter et gratis referre teneantur; alioquin eorum conscientias graviter oneratas esse scient, ac Deum et superiores suos habebunt ultores.

CAPUT III.

Statuendae distributiones quotidianae ex tertia parte quorumcunque fructuum; portio absentium quibus cedat; certi casus excepti.

Episcopi, etiam tanquam delegati apostolici, ex fructibus

Sess. XXII. ¹ C. 5. D. LI. (conc. Tol. IV.) c. 7. X. de elect. I. 6.

et proventibus quibuscunque omnium dignitatum, personatum et officiorum, in ecclesiis cathedralibus vel collegiatis existentium, tertiam partem in distributiones¹, eorum arbitrio assignandas, dividere possint, ut scilicet, qui eas obtinent, si personaliter competens sibi servitium iuxta formam ab eisdem episcopis praescribendam quolibet die statuto non impleverint, illius diei distributionem amittant, nec eius quoquo modo dominium acquirant, sed fabricae ecclesiae, quatenus indigeat, aut alteri pio loco arbitrio ordinarii applicetur. Crescente vero contumacia contra eos iuxta sacrorum canonum constitutiones procedant². Quod si alicui ex praedictis dignitatibus in ecclesiis cathedralibus vel collegiatis de iure seu consuetudine iurisdictio, administratio vel officium non competat, sed extra civitatem in dioecesi cura animarum immineat, cui is, qui dignitatem obtinet, incumbere voluerit: tunc pro tempore, quo in curata ecclesia resederit ac ministraverit, tanquam praesens sit ac divinis intersit, in ecclesiis cathedralibus ac collegiatis habeatur. Haec in iis tantum ecclesiis constituta intelligantur, in quibus nulla est consuetudo vel statutum, ut dictae dignitates non servientes aliquid amittant, quod ad tertiam partem dictorum fructuum et proventuum adscendat; non obstantibus consuetudinibus, etiam immemorabilibus, exemptionibus et constitutionibus, etiam iuramento et quavis auctoritate firmatis.

(conc. Lat. III. 49.) c. 49. ib. (Innoc. III.) Sess. VII. de ref. c. 4. Sess. XXIV. de ref. c. 4 et 42.

Sess. XXII. ¹ Cf. Sess. XXI. de ref. c. 3. ² Cf. Sess. XXI. c. cit. et loc. ibi alleg. n. 26.

CAPUT IV.

In ecclesia cathedrali vel collegiata sacro ordine non initiati vocem in capitulo non habeant. Qualitates et onera obtinentium beneficia in illis.

Quicumque in cathedrali vel collegiata, saeculari vel regulari ecclesia, divinis mancipatus officiis, in subdiaconatus ordine saltem constitutus non sit, vocem in huiusmodi ecclesiis in capitulo non habeat, etiamsi hoc sibi ab aliis libere fuerit concessum. Ii vero, qui dignitates, personatus, officia, praebendas, portiones ac quaelibet alia beneficia in dictis ecclesiis obtinent, aut in posterum obtinebunt, quibus onera varia sunt annexa, videlicet, ut alii missas, alii evangelium, alii epistolas dicant seu cantent, quocunque ii privilegio, exemptione, praerogativa, generis nobilitate sint insigniti, teneantur iusto impedimento cessante infra annum ordines suscipere requisitos; alioquin poenas incurrant iuxta constitutionem concilii Viennensis¹, quae incipit: *Ut ii, qui, quam praesenti decreto innovat. Cogantque episcopi eos diebus statutis dictos ordines per se ipsos exercere*²; ac cetera omnia officia, quae debent, in cultu divino praestare, sub eisdem et aliis etiam gravioribus poenis, arbitrio eorum imponendis. Nec aliis in posterum fiat provisio, nisi iis, qui iam aetatem et ceteras habilitates integre habere dignoscantur; aliter irrita sit provisio.

CAPUT V.

Dispensationes extra curiam episcopo committantur et ab eo examinentur.

Dispensationes, quacunque auctoritate concedendae, si

Sess. XXII. ¹ Clem. 5. de aet. et qual. et ord. praef. l. 6. et infr. inter const. ex ant. iure desumpt. per conc. Trid. innovatas. ² Cf. Sess. XXIV. de ref. c. 42.

extra Romanam curiam committendae erunt, committantur ordinariis illorum, qui eas impetraverint; eae vero, quae gratiose concedentur, suum non sortiantur effectum, nisi prius ab eisdem, tanquam delegatis apostolicis, summarie tantum et extraiudicialiter cognoscatur, expressas preces subreptionis vel obreptionis vitio non subiacere.

CAPUT VI.

Circumspecte commutandae ultimae voluntates.

In commutationibus ultimarum voluntatum, quae non nisi ex iusta et necessaria causa fieri debent¹, episcopi, tanquam delegati sedis apostolicae, summarie et extraiudicialiter cognoscant, nihil in precibus tacita veritate vel suggesta falsitate fuisse narratum, priusquam commutationes praedictae executioni demandentur.

CAPUT VII.

Innovatur cap. Romana de appellationibus in Sexto.

Legati et nuncii apostolici, patriarchae ac primates et metropolitani, in appellationibus ad eos interpositis in quibusvis causis, tam in admittendis appellationibus quam in concedendis inhibitionibus post appellationem servare teneantur formam et tenorem sacrarum constitutionum, et praesertim Innocentii IV.², quae incipit: *Romana*; quaecunque consuetudine, etiam immemorabili, aut stylo vel privilegio in contrarium non obstantibus. Aliter inhibitiones et processus et inde secuta quaecunque sint ipso iure nulla.

Sess. XXII. ¹ Cf. Sess. XXV. de ref. c. 4. ² C. 3. de app. in Vito II. 45. et infra I. c.

CAPUT VIII.

Episcopi pias omnium dispositiones exsequantur; quaecunque pia loca visitent, dummodo non sub immediata regum protectione sint.

Episcopi¹, etiam tanquam sedis apostolicae delegati, in casibus a iure concessis omnium piarum dispositionum tam in ultima voluntate quam inter vivos sint exsecutores; habeant ius visitandi hospitalia, collegia quaecunque, ac confraternitates laicorum, etiam quas scholas sive quocunque alio nomine vocant, (non tamen quae sub regum immediata protectione sunt, sine eorum licentia,) eleemosynas montis pietatis sive caritatis, et pia loca omnia, quomocunque nuncupentur, etiamsi praedictorum locorum cura ad laicos pertineat, atque eadem pia loca exemptionis privilegio sint munita; ac omnia, quae ad Dei cultum aut animarum salutem seu pauperes sustentandos instituta sunt, ipsi ex officio suo iuxta sacrorum canonum statuta cognoscant² et exsequantur, non obstantibus quaecunque consuetudine, etiam immemorabili, privilegio aut statuto.

CAPUT IX.

Administratores quorumcunque piorum locorum reddant rationem ordinario, nisi aliter in fundatione sit cautum.

Administratores tam ecclesiastici, quam laici fabricae cuiusvis ecclesiae, etiam cathedralis, hospitalis³, confraternitatis, eleemosynae montis pietatis et quorumcunque piorum locorum⁴, singulis annis teneantur reddere rationem administrationis ordinario; consuetudinibus et privilegiis

Sess. XXII. ¹ Cf. Clem. 2. de relig. dom. III. 44. (Clem. V.) ² Cf. c. 3. (Greg. I.) c. 6. (conc. Mog.) c. 47. 49. (Greg. IX.) X. de test. et ult. vol. III. 26. ³ Cf. Sess. VII. de ref. c. 45. ⁴ Cf. Clem. cit. not. 46. Sess. XXV. c. 8. de ref.

quibuscunque in contrarium sublatis, nisi secus forte in institutione et ordinatione talis ecclesiae seu fabricae expresse cautum esset. Quod si ex consuetudine aut privilegio, aut ex constitutione aliqua loci aliis ad id deputatis ratio reddenda esset, tunc cum iis adhibeatur etiam ordinarius, et aliter factae liberationes dictis administratoribus minime suffragentur.

CAPUT X.

Notarii episcoporum examini et iudicio subiaceant.

Quum ex notariorum imperitia plurima damna et multarum occasio litium oriatur, possit episcopus quoscunque notarios, etiamsi apostolica, imperiali aut regia auctoritate creati fuerint, etiam tanquam delegatus sedis apostolicae, examinatione adhibita eorum sufficientiam scrutari, illisque non idoneis repertis, aut quandocunque in officio delinquentibus, officii eius in negotiis, litibus et causis ecclesiasticis ac spiritualibus exercendi usum perpetuo aut ad tempus prohibere. Neque eorum appellatio interdictionem ordinarii suspendat.

CAPUT XI.

Bonorum cuiuscunque ecclesiae aut pii loci occupatores puniuntur.

Si quem clericorum vel laicorum, quacunque is dignitate, etiam imperiali aut regali, praefulgeat, in tantum malorum omnium radix cupiditas¹ occupaverit, ut alicuius ecclesiae, seu cuiusvis saecularis vel regularis beneficii, montium pietatis, aliorumque piorum locorum iurisdictiones, bona, census ac iura, etiam feudalia et emphyteutica, fru-

ctus, emolumenta, seu quascunque obventiones, quae in ministrorum et pauperum necessitates converti debent, per se vel alios vi vel timore incusso, seu etiam per suppositas personas clericorum aut laicorum, seu quacunque arte aut quocunque quaesito colore in proprios usus convertere, illosque usurpare praesumpserit, seu impedire, ne ab iis, ad quos iure pertinent, percipiantur, is anathemati tamdiu subiaceat, quamdiu iurisdictiones, bona, res, iura, fructus et redditus, quos occupaverit, vel qui ad eum quomodocunque, etiam ex donatione suppositae personae, pervenerint, ecclesiae eiusque administratori sive beneficiato integre restituerit, ac deinde a Romano Pontifice absolutionem obtinerit. Quod si eiusdem ecclesiae patronus fuerit, etiam iure patronatus ultra praedictas poenas eo ipso privatus existat. Clericus vero, qui nefandae fraudis et usurpationis huiusmodi fabricator seu consentiens fuerit, eisdem poenis subiaceat, nec non quibuscunque beneficiis privatus sit, et ad quaecunque alia beneficia inhabilis efficiatur, et a suorum ordinum executione etiam post integram satisfactionem et absolutionem sui ordinarii arbitrio suspendatur.

Decretum super petitione concessionis calicis.

Insuper, quum eadem sacrosancta synodus superiori sessione duos articulos alias propositos¹, et tum nondum discussos, videlicet: an rationes, quibus sancta catholica ecclesia adducta fuit, ut communicaret laicos atque etiam non

Sess. XXII. ¹ 4 Tim. VI. 40.

Sess. XXII. ¹ Cf. Sess. XIII. in decr. prorog. et Sess. XXI. post. can. 4.

celebrantes sacerdotes sub una panis specie, ita sint retinendae, ut nulla ratione calicis usus cuiquam sit permittendus; et: an, si honestis et Christianae caritati consentaneis rationibus concedendus alicui vel nationi vel regno calicis usus videatur, sub aliquibus conditionibus concedendus sit, et quanam illae sint, in aliud tempus, oblata sibi occasione, examinandos atque definiendos reservaverit; nunc, eorum, pro quibus petitur, saluti optime consultum volens, decrevit, integrum negotium ad sanctissimum dominum nostrum esse referendum, prout praesenti decreto refert, qui pro sua singulari prudentia id efficiat, quod utile reipublicae Christianae, et salutare petentibus usum calicis fore iudicaverit.

Indictio futurae sessionis.

Insuper eadem sacrosancta Tridentina synodus diem futurae sessionis ad feriam quintam post octavam festivitatis omnium sanctorum, quae erit dies XII. mensis Novembris, indicit, et in ea decernetur de sacramento ordinis, et de sacramento matrimonii etc.

Prorogata fuit sessio usque ad diem XV. Iulii MDLXIII.

SESSIO XXIII.

QUAE EST SEPTIMA

SUB PIO IV. PONT. MAX.,

CELEBRATA

DIE XV. MENSIS IULII MDLXIII.

VERA ET CATHOLICA DOCTRINA DE SACRAMENTO
ORDINIS,

*Ad condemnandos errores nostri temporis a sancta synodo
Tridentina decreta, et publicata sessione septima.*

CAPUT I.

De institutione sacerdotii novae legis.

Sacrificium et sacerdotium ita Dei ordinatione coniuncta sunt, ut utrumque in omni lege exstiterit. Quum igitur in novo testamento sanctum eucharistiae sacrificium visibile ex Domini institutione catholica ecclesia acceperit, fateri etiam oportet, in ea novum esse visibile et externum sacerdotium, in quod vetus translatum est¹. Hoc autem ab eodem Domino Salvatore nostro institutum esse, atque Apostolis eorumque successoribus in sacerdotio potestatem traditam consecrandi, offerendi et ministrandi corpus et sanguinem eius, nec non et peccata dimittendi et retinendi, sacrae literae ostendunt, et catholicae ecclesiae traditio semper docuit.

CAPUT II.

De septem ordinibus.

Quum autem divina res sit tam sancti sacerdotii ministerium, consentaneum fuit, quo dignius et maiori cum vene-

Sess. XXIII. ¹ Hebr. VII. 12 seqq.

ratione exerceri posset, ut in ecclesiae ordinatissima dispositione plures et diversi essent ministrorum ordines¹, qui sacerdotio ex officio deservirent, ita distributi, ut qui iam clericali tonsura insigniti essent per minores ad maiores adscenderent². Nam non solum de sacerdotibus, sed et de diaconis sacrae literae apertam mentionem faciunt³, et quae maxime in illorum ordinatione attendenda sunt gravissimis verbis docent, et ab ipso ecclesiae initio sequentium ordinum nomina, atque uniuscuiusque eorum propria ministeria, subdiaconi scilicet, acolythi, exorcistae, lectoris et ostiarii in usu fuisse cognoscuntur, quamvis non pari gradu; nam subdiaconatus ad maiores ordines a Patribus⁴ et sacris conciliis refertur, in quibus et de aliis inferioribus frequentissime legimus.

CAPUT III.

Ordinem vere esse sacramentum.

Quum scripturae testimonio, apostolica traditione et Patrum unanimi consensu perspicuum sit, per sacram ordinationem, quae verbis et signis exterioribus perficitur, gratiam conferri, dubitare nemo debet, ordinem esse vere et proprie unum ex septem sanctae ecclesiae sacramentis. Inquit enim Apostolus⁵: *Admoneo te, ut resuscites gratiam Dei, quae est in te, per impositionem manuum mearum. Non enim de-*

Sess. XXIII. ¹ Matth. XVI. 19. Marc. XIV. 22—24. Luc. XXII. 19 seq. Ioan. XX. 22 seq. ² Cf. infr. can. 2. ³ Act. VI. 5. XXI. 8. I Tim. III. 8—10. ⁴ Cf. e. gr. Cyprian. ep. 55. Tertull. de praescr. I. 44. c. 44. D. XXXII. (Urban. II.) c. 42. ib. (id. in syn. Melph.) c. 4. D. LX. (id.) c. 9. X. de act. et qual. et ord. praef. I. 44. (Innoc. III.) ⁵ 2 Tim. I. 6 seq.

dit nobis Deus spiritum timoris, sed virtutis, et dilectionis et sobrietatis.

CAPUT IV.

De ecclesiastica hierarchia et ordinatione.

Quoniam vero in sacramento ordinis¹, sicut et in baptismo et confirmatione character imprimitur, qui nec deleri nec auferri potest, merito sancta synodus damnat eorum sententiam, qui asserunt, novi testamenti sacerdotes temporariam tantummodo potestatem habere, et semel rite ordinatos iterum laicos effici posse, si verbi Dei ministerium non exerceant. Quod si quis omnes Christianos promiscue novi testamenti sacerdotes esse, aut omnes pari inter se potestate spirituali praeditos affirmet, nihil aliud facere videtur, quam ecclesiasticam hierarchiam², quae est ut castrorum acies ordinata³, confundere; perinde ac si contra beati Pauli⁴ doctrinam omnes Apostoli, omnes Prophetae, omnes Evangelistae, omnes pastores, omnes sint doctores. Proinde sacrosancta synodus declarat, praeter ceteros ecclesiasticos gradus episcopos, qui in Apostolorum locum successerunt, ad hunc hierarchicum ordinem praecipue pertinere, et positos, sicut idem Apostolus ait⁵, a Spiritu sancto regere ecclesiam Dei; eosque presbyteris superiores esse, ac sacramentum confirmationis⁶ conferre, ministros ecclesiae ordinare, atque alia pleraque peragere ipsos posse, quarum functionum potestatem reliqui inferioris ordinis nullam habent. Docet insuper sacrosancta synodus, in ordinatione

Sess. XXIII. ¹ Cf. Sess. VII. de sacr. can. 9. et infr. can. 4. ² Cf. infr. can. 6. ³ Cant. VI. 3. 9. ⁴ 4 Cor. XII. 28 seqq. Eph. IV. 14. ⁵ Act. XX. 28. ⁶ Cf. Sess. VII. de confirm. can. 3.

episcoporum, sacerdotum et ceterorum ordinum nec populi, nec cuiusvis saecularis potestatis et magistratus consensum, sive vocationem, sive auctoritatem ita requiri, ut sine ea irrita sit ordinatio; quin potius decernit, eos, qui tantummodo a populo, aut saeculari potestate ac magistratu vocati et instituti ad haec ministeria exercenda adscendunt, et qui ea propria temeritate sibi sumunt, omnes non ecclesiae ministros, sed fures et latrones¹ per ostium non ingressos habendos esse. Haec sunt, quae generatim sacrae synodo visum est Christi fideles de sacramento ordinis docere. His autem contraria certis et propriis canonibus in hunc, qui sequitur, modum damnare constituit, ut omnes adiuvante Christo fidei regula utentes in tot errorum tenebris catholicam veritatem facilius agnoscere et tenere possint.

De sacramento ordinis.

CANON I.

Si quis dixerit², non esse in novo testamento sacerdotium visibile et externum, vel non esse potestatem aliquam consecrandi et offerendi verum corpus et sanguinem Domini, et peccata remittendi et retinendi³, sed officium tantum et nudum ministerium praedicandi evangelium; vel eos, qui non praedicant, prorsus non esse sacerdotes: anathema sit.

CANON II.

Si quis dixerit, praeter sacerdotium non esse in ecclesia catholica alios ordines⁴, et maiores et minores, per quos

Sess. XXIII. ¹ Ioan. X. 1. ² Cf. supr. c. 1. ³ Matth. XVI. 19. Luc. XXII. 49 seq. ⁴ Cf. supr. c. 2.

velut per gradus quosdam¹ in sacerdotium tendatur: anathema sit.

CANON III.

Si quis dixerit², ordinem sive sacram ordinationem non esse vere et proprie sacramentum a Christo Domino institutum, vel esse figmentum quoddam humanum, excogitatum a viris rerum ecclesiasticarum imperitis, aut esse tantum ritum quendam eligendi ministros verbi Dei et sacramentorum: anathema sit.

CANON IV.

Si quis dixerit, per sacram ordinationem non dari Spiritum sanctum, ac proinde frustra episcopos dicere: *Accipe Spiritum sanctum*; aut per eam non imprimi characterem; vel eum, qui sacerdos semel fuit, laicum rursus fieri posse: anathema sit.

CANON V.

Si quis dixerit, sacram unctionem, qua ecclesia in sancta ordinatione utitur, non tantum non requiri, sed contemnendam et perniciosam esse, similiter et alias ordinis caeremonias: anathema sit.

CANON VI.

Si quis dixerit, in ecclesia catholica non esse hierarchiam divina ordinatione institutam, quae constat ex episcopis, presbyteris et ministris: anathema sit.

Sess. XXIII. ¹ (Zosim.) D. LXXVII. c. 3. ib. (Siric.) — Infr. ead. de ref. c. 13. ² Cf. supr. c. 3.

CANON VII.

Si quis dixerit, episcopos non esse presbyteris superiores, vel non habere potestatem confirmandi et ordinandi; vel eam, quam habent, illis esse cum presbyteris communem; vel ordines ab ipsis collatos sine populi vel potestatis saecularis consensu aut vocatione irritos esse; aut eos, qui nec ab ecclesiastica et canonica potestate rite ordinati, nec missi sunt, sed aliunde veniunt, legitimos esse verbi et sacramentorum ministros: anathema sit.

CANON VIII.

Si quis dixerit, episcopos, qui auctoritate Romani Pontificis assumuntur, non esse legitimos et veros episcopos, sed figmentum humanum: anathema sit.

Decretum de reformatione.

Uadem sacrosancta Tridentina synodus, reformationis materiam prosequens, haec, quae sequuntur, in praesenti decernenda esse statuit et decernit.

CAPUT I.

Rectorum ecclesiarum in residendo negligentia varie coercetur; animarum curae providetur.

Quum praecepto divino mandatum sit omnibus, quibus animarum cura commissa est, oves suas agnoscere¹, pro his sacrificium offerre, verbiq; divini praedicatione, sacramentorum administratione ac honorum omnium operum exemplo pascere, pauperum aliarumque miserabilium personarum curam paternam gerere, et in cetera munia pasto-

Sess. XXIII. ¹ Ioan. X. 14. XXI. 45—47. Act. XX. 28.

ralia incumbere, quae omnia nequaquam ab iis praestari et impleri possunt, qui gregi suo non invigilant neque assistunt, sed mercenariorum more deserunt¹: sacrosancta synodus eos admonet et hortatur, ut divinatorum praeceptorum memores factique forma gregis² in iudicio et veritate pascant et regant. Ne vero ea, quae de residentia sancte et utiliter iam antea sub fel. rec. Paulo III. sancita fuerunt³, in sensus a sacrosanctae synodi mente alienos trahantur, ac si vigore illius decreti quinque mensibus continuis abesse liceat, illis inhaerendo declarat sacrosancta synodus, omnes patriarchalibus, primatialibus, metropolitanis ac cathedralibus ecclesiis quibuscunque quocunque nomine et titulo praefectos, etiam si sanctae Romanae ecclesiae cardinales sint, obligari ad personalem in sua ecclesia vel dioecesi residentiam, ubi iniuncto sibi officio defungi teneantur, neque abesse posse, nisi ex causis et modis infra scriptis. Nam quum Christiana caritas, urgens necessitas, debita obedientia, ac evidens ecclesiae vel reipublicae utilitas aliquos nonnunquam abesse postulent et exigant, decernit eadem sacrosancta synodus, has legitimae absentiae causas a beatissimo Romano Pontifice, aut metropolitano, vel eo absente, suffraganeo episcopo antiquiori residente, qui idem metropolitani absentiam probare debet, in scriptis esse approbandas; nisi quum absentia inciderit propter aliquod munus et reipublicae officium episcopatibus adiunctum, cuius quoniam causae sunt notoriae et interdum repentinae, ne eas

Sess. XXIII. ¹ Ioan. X. 12. 43. ² 1 Petr. V. 2. 3. ³ Cf. supr. Sess. VI. de ref. c. 4.

quidem significari metropolitano necesse erit. Ad eundem tamen cum concilio provinciali spectabit iudicare de licentiis a se vel a suffraganeo datis, et videre, ne quis eo iure abutatur; et ut poenis canonicis errantes puniantur. Interea meminerint discessuri¹, ita ovibus suis providendum, ut, quantum fieri poterit, ex ipsorum absentia nullum damnum accipiant. Quoniam autem qui aliquantisper tantum absunt ex veterum canonum sententia non videntur abesse, quia statim reversuri sunt: sacrosancta synodus vult, illud absentiae spatium singulis annis, sive continuum sive interruptum, extra praedictas causas nullo pacto debere duos aut ad summum tres menses excedere, et haberi rationem, ut id aequa ex causa fiat et absque ullo gregis detrimento; quod an ita sit, abscedentium conscientiae relinquit, quam sperat religiosam et timoratam fore, quum Deo corda pateant², cuius opus non fraudulenter agere³ suo periculo tenentur. Eisdem interim admonet et in Domino hortatur, ne per illius temporis spatium, Dominici Adventus, Quadragesimae, Nativitatis, Resurrectionis Domini, Pentecostes item, et Corporis Christi diebus, quibus refici maxime et in Domino gaudere pastoris praesentia oves debeant, ipsi ab ecclesia sua cathedrali ullo pacto absint⁴, nisi episcopalia munia in sua dioecesi eos alio vocent.

Si quis autem, quod utinam nunquam eveniat, contra huius decreti dispositionem abfuerit, statuit sacrosancta synodus, praeter alias poenas adversus non residentes sub

Sess. XXIII. ¹ Cf. c. 34. de elect. in VIto l. 6. (Bonif. VIII.) — Sess. VI. de ref. c. 2. extr. ² Psalm. VII. 10. ³ Ier. XLVIII. 10. ⁴ Cf. c. 29. C. VII. qu. 1. (conc. Agath.)

Paulo III. impositas et innovatas¹, ac mortalis peccati reatum, quem incurrit, eum pro rata temporis absentiae fructus suos non facere, nec tuta conscientia, alia etiam declaratione non secuta, illos sibi detinere posse, sed teneri, aut ipso cessante per superiorem ecclesiasticum, illos fabricae ecclesiarum aut pauperibus loci erogare, prohibita quacunque conventionem vel compositionem, quae pro fructibus male perceptis appellatur, ex qua etiam praedicti fructus in totum, aut pro parte ei remitterentur; non obstantibus quibuscunque privilegiis cuicunque collegio aut fabricae concessis.

Eadem omnino, etiam quoad culpam, amissionem fructuum, et poenas de curatis inferioribus² et aliis quibuscunque, qui beneficium aliquod ecclesiasticum curam animarum habens obtinent, sacrosancta synodus declarat et decernit; ita tamen, ut, quandocunque eos causa prius per episcopum cognita et probata abesse contigerit, vicarium idoneum ab ipso ordinario approbandum cum debita mercedis assignatione relinquat. Discedendi autem licentiam in scriptis gratisque concedendam ultra bimestre tempus nisi ex gravi causa non obtineant. Quod si, per edictum citati etiam non personaliter, contumaces fuerint, liberum esse vult ordinariis, per censuras ecclesiasticas, et sequestrationem et subtractionem fructuum, aliaque iuris remedia, etiam usque ad privationem, compellere, nec executionem hanc quolibet privilegio, licentia, familiaritate, exemptione, etiam ratione cuiuscunque beneficii, pactione, sta-

Sess. XXIII. ¹ Cf. Sess. VI. de ref. c. 1. ² Ib. c. 2.

tuto, etiam iuramento vel quacunq̄ue auctoritate confirmato, consuetudine, etiam immemorabili, quae potius corruptela censenda est, sive appellatione aut inhibitione, etiam in Romana cūria, vel vigore Eugenianae¹ constitutionis suspendi posse. Postremo tam decretum illud sub Paulo III.², quam hoc ipsum in conciliis provincialibus et episcopalibus publicari sancta synodus praecipit; cupit enim quae adeo ex pastorum munere animarumque salute sunt frequenter omnium auribus mentibusque infigi, ut in posterum Deo iuvante nulla temporum iniuria aut hominum oblivione aut desuetudine aboleantur.

CAPUT II.

Ecclesiis praefecti consecrationis munus intra tres menses suscipiant; consecratio quo loco peragenda.

Ecclesiis cathedralibus seu superioribus quocunq̄ue nomine ac titulo praefecti, etiamsi sanctae Romanae ecclesiae cardinales sint, si munus consecrationis intra tres menses³ non susceperint, ad fructuum perceptorum restitutionem teneantur; si intra totidem menses postea id facere neglexerint, ecclesiis ipso iure sint privati. Consecratio vero, si extra curiam Romanam fiat, in ecclesia, ad quam promoti fuerint, aut in provincia, si commode fieri poterit, celebretur.

CAPUT III.

Episcopi extra aegritudinem per se ordines conferant.

Episcopi per semetipsos ordines conferant. Quod si

Sess. XXIII. ¹ C. 3. de priv. in Extr. com. V. 7. et infra inter const. ex antiqu. iure desumpt. per conc. Trid. innovatas. ² Sess. VI. de ref. c. 4. ³ Cf. c. 2. D. LXXV. (conc. Chalc.) c. 4. D. C. (conc. Ravenn.) supr. Sess. VII. de ref. c. 9.

aegritudine fuerint impediti, subditos suos non aliter, quam iam probatos¹ et examinatos ad alium episcopum ordinandos dimittant.

CAPUT IV.

Qui prima tonsura initiandi.

Prima tonsura non initiatur², qui sacramentum confirmationis non susceperint, et fidei rudimenta edocti non fuerint, quique legere et scribere nesciant, et de quibus probabilis coniectura non sit, eos non saecularis iudicii fugiendi fraude, sed, ut Deo fidelem cultum praestent, hoc vitae genus elegerint.

CAPUT V.

Ordinandi quibus instructi esse debeant.

Ad minores ordines promovendi bonum a parochis et a magistro scholae, in qua educantur, testimonium habeant. Hi vero, qui ad singulos maiores erunt assumendi, per mensem ante ordinationem episcopum adeant, qui parochis aut alteri, cui magis expedire videbitur, committat, ut nominibus ac desiderio eorum, qui volent promoveri, publice in ecclesia propositis, de ipsorum ordinandorum natalibus³, aetate, moribus et vita a fide dignis diligenter inquirat, et literas testimoniales⁴, ipsam inquisitionem factam continentes, ad ipsum episcopum quam primum transmittat.

CAPUT VI.

Aetas quatuordecim annorum ad beneficium ecclesiasticum requiritur; quis privilegio fori gaudere debeat.

Nullus prima tonsura initiatus aut etiam in minoribus

Sess. XXIII. ¹ Cf. infr. c. 8 et 40. ² Cf. c. 4. de temp. ord. in Vito I. 9. (Bonif. VIII.) ³ Cf. 5. D. XXIV. (conc. Nannet.) ⁴ Cf. infr. c. 7.

ordinibus constitutus ante decimum quartum annum beneficium possit obtinere¹. Is etiam fori privilegio non gaudeat², nisi beneficium ecclesiasticum habeat, aut clericalem habitum et tonsuram deferens alicui ecclesiae ex mandato episcopi inserviat, vel in seminario clericorum, aut in aliqua schola vel universitate de licentia episcopi quasi in via ad maiores ordines suscipiendos versetur. In clericis vero coniugatis servetur constitutio Bonifacii VIII.³, quae incipit: *Clerici, qui cum unicis*, modo hi clerici, alicuius ecclesiae servitio vel ministerio ab episcopo deputati, eidem ecclesiae serviant vel ministrent, et clericali habitu et tonsura utantur; nemini quoad hoc privilegio vel consuetudine, etiam immemorabili, suffragante.

CAPUT VII.

Examinandi sunt ordinandi a viris peritis iuris divini et humani.

Sancta synodus antiquorum canonum⁴ vestigiis inhaerendo decernit, ut, quando episcopus ordinationem facere disposuerit, omnes, qui ad sacrum ministerium accedere voluerint, feria quarta ante ipsam ordinationem, vel quando episcopo videbitur, ad civitatem evocentur. Episcopus autem, sacerdotibus et aliis prudentibus viris peritis divinae legis ac in ecclesiasticis sanctionibus exercitatis sibi adscitis, ordinandorum genus, personam, aetatem, institutionem, mores, doctrinam et fidem⁵ diligenter investiget et examinet.

Sess. XXIII. ¹ Cf. c. 3. X. de aet. et qual. et ord. praef. l. 14. (Alex. III.) ² C. 7. X. de cler. coniug. III. 3. (Innoc. III.) ³ C. un. h. t. in VIto III. 2. et infra inter const. ex ant. iure desumpt. per conc. Trid. innovatas. ⁴ Cf. c. 5. D. XXIV. (conc. Nannet.) ⁵ Cf. supr. c. 5.

CAPUT VIII.

Quomodo et a quo unusquisque promoveri debeat.

Ordinationes sacrorum ordinum statutis a iure temporibus¹ ac in cathedrali ecclesia, vocatis praesentibusque ad id ecclesiae canonicis, publice celebrentur; si autem in alio dioecesis loco, praesente clero loci, dignior, quantum fieri poterit, ecclesia semper adest. Unusquisque autem a proprio episcopo ordinetur². Quod si quis ab alio promoveri petat, nullatenus id ei, etiam cuiusvis generalis aut specialis rescripti vel privilegii praetextu, etiam statutis temporibus permittatur, nisi eius probitas ac mores ordinarii sui testimonio commendentur³. Si secus fiat, ordinans a collatione ordinum per annum, et ordinatus a susceptorum ordinum executione, quamdiu proprio ordinario videbitur expedire, sit suspensus.

CAPUT IX.

Episcopus familiarem ordinans conferat statim beneficium re ipsa.

Episcopus familiarem suum non subditum ordinare non possit, nisi per triennium secum fuerit commoratus, et beneficium⁴ quacunquē fraude cessante statim re ipsa illi conferat; consuetudine quacunquē, etiam immemorabili, in contrarium non obstante.

Sess. XXIII. ¹ Cf. c. 4. D. LXXV. (Gelas.) c. 4. 2. 3. X. de temp. ord. I. 44. (Alex. III.) ² Cf. c. 4. D. LXXI. (conc. Sard.) c. 2. ib. (Innoc. I.) c. 3. ib. (conc. Nic.) c. 4. ib. (conc. Chalc.) c. 2. D. LXXII. (conc. Carth. III.) c. 6 seq. C. IX. qu. 2. (conc. Antioch.) c. 9. ead. (conc. Const. I.) c. 40. ead. (Urb. II.) c. 4. de temp. ord. in VIto I. 9. (Clem. IV.) c. 2. ib. (conc. Lugd. I.) ³ Cf. Sess. XIV. de ref. c. 2 et 3. ⁴ Cf. c. 2. X. de praeb. III. 5. (Epit. Nov. Jul.)

CAPUT X.

Episcopis inferiores praelati tonsuram vel minores ordines ne conferant, nisi regularibus sibi subditis; nec ipsi aut capitula quaecunque dimissorias concedant; graviori in decretum peccantibus poena statuta.

Abbatibus ac aliis quibuscunque quantumvis exemptis non liceat in posterum intra fines alicuius dioecesis consistentibus, etiam si nullius dioecesis vel exempti esse dicantur, cuiquam, qui regularis subditus sibi non sit, tonsuram vel minores ordines conferre; nec ipsi abbates et alii exempti, aut collegia vel capitula quaecunque, etiam ecclesiarum cathedralium, literas dimissorias aliquibus clericis saecularibus, ut ab aliis ordinentur, concedant. Sed horum omnium ordinatio, servatis omnibus, quae in huius sanctae synodi decretis continentur¹, ad episcopos, intra quorum dioecesis fines existant, pertineat; non obstantibus quibusvis privilegiis, praescriptionibus aut consuetudinibus, etiam immemorabilibus. Poenam quoque impositam iis, qui contra huius sanctae synodi sub Paulo III. decretum² a capitulo episcopali sede vacante literas dimissorias impetrant, ad illos, qui easdem literas non a capitulo, sed ab aliis quibusvis, in iurisdictione episcopi loco capituli sede vacante succedentibus, obtinerent, mandat extendi. Concedentes autem dimissorias contra formam decreti ab officio et beneficio per annum sint ipso iure suspensi.

CAPUT XI.

Interstitia in susceptione minorum ordinum, et certa alia praecepta observanda.

Minores ordines iis, qui saltem latinam linguam intelli-

Sess. XXIII. ¹ Cf. Sess. ead. c. 5. 6. 44 et 42. ² Sess. VII. c. 40. de ref.

gant, per temporum interstitia¹, nisi aliud episcopo expedire magis videretur, conferantur, ut eo accuratius quantum sit huius disciplinae pondus possint edoceri, ac in unoquoque munerè iuxta praescriptum episcopi se exerceant², idque in ea, cui adscripti erunt, ecclesia (nisi forte ex causa studiorum absint), atque ita de gradu in gradum adscendant, ut in iis cum aetate vitae meritum et doctrina maior accrescat, quod et bonorum morum exemplum, et assiduum in ecclesia ministerium, atque maior erga presbyteros et superiores ordines reverentia, et crebrior, quam antea, corporis Christi communio maxime comprobabunt. Quumque hinc ad altiores gradus et sacratissima mysteria sit ingressus, nemo iis initiatur, quem non scientiae spes maioribus ordinibus dignum ostendat³. Hi vero non nisi post annum a susceptione postremi gradus minorum ordinum ad sacros ordines promoveantur, nisi necessitas aut ecclesiae utilitas iudicio episcopi aliud exposcat.

CAPUT XII.

Aetas ad maiores ordines requisita; digni duntaxat assumendi.

Nullus in posterum ad subdiaconatus ordinem ante vigesimum secundum, ad diaconatus ante vigesimum tertium, ad presbyteratus ante vigesimum quintum aetatis suae annum promoveatur⁴. Sciant tamen episcopi, non singulos in ea aetate constitutos debere ad hos ordines assumi, sed dignos duntaxat, et quorum probata vita senectus sit. Re-

Sess. XXIII. ¹ Cf. l. l. n. 46. et infr. c. 43. ² Cf. infr. c. 47. — C. 3. D. LIX. (Greg. I.) ³ C. 4. 2. D. LIX. (Zosim.) c. 4. ib. (Coelst.) ⁴ Clem. ult. de aet. et qual. et ord. praef. I. 6. (Clem. V.)

gulares quoque nec in minori aetate, nec sine diligenti episcopi examine ordinentur; privilegiis quibuscunque quoad hoc penitus exclusis.

CAPUT XIII.

Subdiaconi et diaconi ordinatio qualis, et eorum munus; nulli ordines sacri duo conferantur eodem die.

Subdiaconi et diaconi ordinentur habentes bonum testimonium¹, et in minoribus ordinibus iam probati, ac literis et iis, quae ad ordinem exercendum pertinent, instructi. Qui sperent Deo auctore se continere posse², ecclesiis, quibus adscribentur, inserviant, sciantque maxime decere, si saltem diebus dominicis et solennibus, quum altari ministraverint, sacram communionem perceperint. Promoti ad sacrum subdiaconatus ordinem, si per annum saltem in eo non sint versati³, ad altiorem gradum, nisi aliud episcopo videatur, adscendere non permittantur. Duo sacri ordines non eodem die, etiam regularibus, conferantur⁴; privilegiis ac indultis quibusvis concessis non obstantibus quibuscunque.

CAPUT XIV.

Quinam ad presbyteratum assumendi; assumptorum munus.

Qui pie et fideliter in ministeriis ante actis se gesserint, et ad presbyteratus ordinem assumuntur, bonum habeant testimonium⁵, et hi sint, qui non modo in diaconatu ad minus annum integrum, nisi ob ecclesiae utilitatem ac ne-

Sess. XXIII. ¹ 4 Tim. III. 7. — Cf. c. 3. D. LXXVII. (Siric.)
² Cf. c. 1. D. XXVIII. (Greg. I.) — ³ Supr. c. 44. — ⁴ Cf. c. 44. 45. X. de temp. ord. I. 14. (Innoc. III.) — ⁵ 4 Tim. III. 7. — C. 3. D. LXXVII. (Siric.)

cessitatem aliud episcopo videretur, ministraverint, sed etiam ad populum docendum ea, quae scire omnibus necessarium est ad salutem ac administranda sacramenta, diligenti examine praecedente idonei comprobentur, atque ita pietate ac castis moribus conspicui, ut praeclarum bonorum operum exemplum et vitae monita ab eis possint expectari. Curet episcopus, ut ii saltem diebus dominicis et festis solennibus, si autem curam habuerint animarum, tam frequenter, ut suo muneri satisfaciant, missas celebrent. Cum promotis per saltum¹, si non ministraverint, episcopus ex legitima causa possit dispensare.

CAPUT XV.

Nullus confessiones audiat, nisi ab ordinario approbatus.

Quamvis presbyteri in sua ordinatione a peccatis absolventi potestatem accipiant, decernit tamen sancta synodus, nullum, etiam regularem, posse confessiones saecularium, etiam sacerdotum, audire, nec ad id idoneum reputari, nisi aut parochiale beneficium, aut ab episcopis per examen, si illis videbitur esse necessarium, aut alias idoneus iudicetur², et approbationem, quae gratis detur, obtineat; privilegiis et consuetudine quacunque, etiam immemorabili, non obstantibus.

CAPUT XVI.

Arcentur ab ordinibus ecclesiis inutiles et vagi.

Quum nullus debeat ordinari, qui iudicio sui episcopi non sit utilis aut necessarius suis ecclesiis, sancta synodus,

Sess. XXIII. ¹ Cf. c. un. D. LII. (Alex. II.) — ² Cf. c. 2. de poenit. in Vito V. 40. (Bonif. VIII.) Clem. 2. de sepult. III. 7. (Bonif. VIII.)

vestigii sexti canonis concilii Chalcedonensis inhaerendo¹, statuit, ut nullus in posterum ordinetur, qui illi ecclesiae aut pio loco, pro cuius necessitate aut utilitate assumitur, non adscribatur, ubi suis fungatur muneribus, nec incertis vagetur sedibus². Quod si locum inconsulto episcopo deseruerit, ei sacrorum exercitium interdicatur. Nullus praeterea clericus peregrinus sine commendatitiis sui ordinarii literis ab ullo episcopo ad divina celebranda et sacramenta administranda admittatur³.

CAPUT XVII.

Qua ratione exercitia minorum ordinum repetenda.

Ut sanctorum ordinum a diaconatu ad ostiariatum functiones, ab Apostolorum temporibus in ecclesia laudabiliter receptae, et pluribus in locis aliquamdiu intermissae, in usum iuxta sacros canones revocentur⁴, nec ab haereticis tanquam otiosae traducantur, illius pristini moris restituendi desiderio flagrans sancta synodus decernit, ut in posterum huiusmodi ministeria non nisi per constitutos in dictis ordinibus exerceantur, omnesque et singulos praelatos ecclesiarum in Domino hortatur, et illis praecipit, ut quantum fieri commode poterit, in ecclesiis cathedralibus, collegiatis at parochialibus suae dioecesis, si populus frequens et ecclesiae proventus id ferre queant, huiusmodi functiones curent restituendas, et ex aliqua parte reddituum aliquorum

Sess. XXIII. ¹ Cf. c. 4. D. LXX. et infr. inter const. ex ant. iure desumpt. per conc. Trid. innovatas. ² Cf. c. ult. D. LXX. (conc. Placent.)

³ Cf. c. 6. D. LXXI. (conc. Carth. I.) c. 9. ib. (conc. Antioch.) et al. ⁴ Cf. c. 46—20. D. XXIII. (conc. Carth. IV. sive Stat. eccl. ant.)

— Supr. c. 44.

simplicium beneficiorum vel fabricae ecclesiae, si proventus suppetant, aut utriusque illorum, eas functiones exercentibus stipendia assignent; quibus, si negligentes fuerint, ordinarii iudicio aut ex parte mulctari aut in totum privari possint. Quod si ministeriis quatuor minorum ordinum exercendis clerici caelibes praesto non erunt, suffici possint etiam coniugati vitae probatae, dummodo non bigami¹, ad ea munia obeunda idonei, et qui tonsuram et habitum clericalem in ecclesia gestent.

CAPUT XVIII.

Forma erigendi seminarium clericorum, praesertim tenuiorum; in cuius erectione plurima observanda; de educatione promovendorum in cathedralibus et maioribus ecclesiis.

Quum adolescentium aetas², nisi recte instituat, pronasit ad mundi voluptates sequendas, et, nisi a teneris annis ad pietatem et religionem informetur, antequam vitiorum habitus totos homines possideat, nunquam perfecte ac sine maximo ac singulari propemodum Dei omnipotentis auxilio in disciplina ecclesiastica perseveret: sancta synodus statuit, ut singulae cathedrales³, metropolitanae, atque his maiores ecclesiae, pro modo facultatum et dioecesis amplitudine certum puerorum ipsius civitatis et dioecesis, vel eius provinciae, si ibi non reperiantur, numerum in collegio ad hoc prope ipsas ecclesias vel alio in loco convenienti ab episcopo eligendo, alere, ac religiose educare et ecclesiasticis disciplinis instituere teneantur. In hoc vero collegio reci-

Sess. XXIII. ¹ Cf. tot. tit. X. de big. non ord. I. 24. ² Gen. VIII. 24. — Cf. c. 4. C. XII. qu. 4. (conc. Tol. IV.) ³ Cf. Sess. V. de ref. c. 4.

pianur qui ad minimum duodecim annos et ex legitimo matrimonio nati sint, ac legere et scribere competenter noverint, et quorum indoles et voluntas spem afferat, eos ecclesiasticis ministeriis perpetuo inservituros. Pauperum autem filios praecipue eligi vult; nec tamen ditiorum excludit, modo suo sumptu alantur, et studium prae se ferant Deo et ecclesiae inserviendi. Hos pueros episcopus in tot classes, quot ei videbitur, divisos iuxta eorum numerum, aetatem ac in disciplina ecclesiastica progressum, partim, quum ei opportunum videbitur, ecclesiarum ministerio addicet, partim in collegio erudiendos retinebit; aliosque in locum eductorum sufficet, ita ut hoc collegium Dei ministrorum perpetuum seminarium sit. Ut vero in eadem disciplina ecclesiastica commodius instituantur, tonsura statim atque habitu clericali semper utentur; grammatices, cantus, computi ecclesiastici aliarumque bonarum artium disciplinam discent, sacram scripturam, libros ecclesiasticos, homilias sanctorum, atque sacramentorum tradendorum, maxime quae ad confessiones audiendas videbuntur opportuna, et rituum ac caeremoniarum formas ediscent. Curet episcopus, ut singulis diebus missae sacrificio intersint, ac saltem singulis mensibus confiteantur peccata, et iuxta confessoris iudicium sumant corpus Domini nostri Iesu Christi; cathedrali et aliis loci ecclesiis diebus festis inserviant. Quae omnia atque alia ad hanc rem opportuna et necessaria episcopi singuli cum consilio duorum canonicorum seniorum et graviorum, quos ipsi elegerint, prout Spiritus sanctus suggesserit, constituent; eaque ut semper observentur sae-

pius visitando operam dabunt. Dyscolos, et incorrigibiles ac malorum morum seminarios acriter punient, eos etiam, si opus fuerit, expellendo, omniaque impedimenta auferentes, quaecunque ad conservandum et augendum tam pium et sanctum institutum pertinere videbuntur diligenter curabunt. Et quia ad collegii fabricam instituendam et ad mercedem praeceptoribus et ministris solvendam, et ad alendam iuventutem, et ad alios sumptus certi redditus erunt necessarii, ultra ea, quae ad instituendos vel alendos pueros sunt in aliquibus ecclesiis et locis destinata, quae eo ipso huic seminario sub eadem episcopi cura applicata ceaseantur, iidem episcopi cum consilio duorum de capitulo, quorum alter ab episcopo, alter ab ipso capitulo eligatur, itemque duorum de clero civitatis, quorum quidem alterius electio similiter ad episcopum, alterius vero ad clerum pertineat, ex fructibus integris mensae episcopalis et capituli, et quarumcunque dignitatum, personatum, officiorum, praebendarum, portionum, abbatiarum et prioratum, cuiuscunque ordinis, etiam regularis, aut qualitatis vel conditionis fuerint, et hospitalium, quae dantur in titulum vel administrationem iuxta constitutionem concilii Viennensis¹, quae incipit: *Quia contingit*, et beneficiorum quorumcunque, etiam regularium, etiam si iuris patronatus cuiuscunque fuerint, etiam si exempta, etiam si nullius dioecesis, vel aliis ecclesiis, monasteriis et hospitalibus, et aliis quibusve locis piis, etiam exemptis, annexa, et ex fabricis ec-

Sess. XXIII. ¹ Clem. 2. de relig. dom. III. 11. — Cf. Sess. VII. c. 15. de ref.

clesiarum et aliorum locorum, etiam ex quibuscunque aliis ecclesiasticis redditibus seu proventibus, etiam aliorum collegiorum, in quibus tamen seminaria discentium vel docentium ad commune ecclesiae bonum promovendum actu non habentur (haec enim exempta esse voluit) praeterquam ratione reddituum, qui superflui essent ultra convenientem ipsorum seminariorum sustentationem, seu corporum vel confraternitatum, quae in nonnullis locis scholae appellantur, et omnium monasteriorum, non tamen mendicantium, etiam ex decimis quacunque ratione ad laicos, ex quibus subsidia ecclesiastica solvi solent, et milites cuiuscunque militiae aut ordinis pertinentibus, fratribus S. Ioannis Hierosolymitani duntaxat exceptis, partem aliquam vel portionem detrahent; et eam portionem sic detractam, nec non beneficia aliquot simplicia, cuiuscunque qualitatis et dignitatis fuerint, vel etiam praestimonia vel praestimoniales portiones nuncupatas, etiam ante vacationem, sine cultus divini et illa obtinentium praeiudicio huic collegio applicabunt et incorporabunt. Quod locum habeat etiam si beneficia sint reservata vel affecta; nec per resignationem ipsorum beneficiorum uniones et applicationes suspendi vel ullo modo impediri possint, sed omnino quacunque vacatione, etiam si in curia effectum suum sortiantur, et quacunque constitutione non obstante. Ad hanc autem portionem solvendam beneficiorum, dignitatum, personatum, et omnium et singulorum supra commemoratorum possessores, non modo pro se, sed pro pensionibus, quas aliis forsitan ex dictis fructibus solverent, retinendo tamen pro rata quicquid pro

dictis pensionibus illis erit solvendum, ab episcopo loci per censuras ecclesiasticas ac alia iuris remedia compellantur, etiam vocato ad hoc, si videbitur, auxilio brachii saecularis; quibusvis, quoad omnia et singula supra dicta privilegiis, exemptionibus, etiam si specialem derogationem requirent, consuetudine etiam immemorabili, quavis appellatione et allegatione, quae executionem impediat, non obstantibus. Succedente vere casu, quo per uniones effectum suum sortientes vel aliter seminarium ipsum in totum vel in partem dotatum reperiatur, tunc portio ex singulis beneficiis, ut supra, detracta et incorporata ab episcopo, prout res ipsa exegerit, in totum vel pro parte remittatur. Quod si cathedralium et aliarum maiorum ecclesiarum praelati in hac seminarii erectione eiusque conservatione negligentes fuerint, ac suam portionem solvere detrectaverint, episcopum archiepiscopus, archiepiscopum et superiores synodus provincialis acriter corripere, eosque ad omnia supra dicta cogere debeat, et ut quam primum hoc sanctum et pium opus, ubicunque fieri poterit, promoveatur, studiose curabit. Rationes autem reddituum huius seminarii episcopus annis singulis accipiat, praesentibus duobus a capitulo, et totidem a clero civitatis deputatis.

Deinde, ut cum minori impensa huiusmodi scholis instituendis provideatur¹, statuit sancta synodus, ut episcopi, archiepiscopi, primates et alii locorum ordinarii, scholasterias obtinentes, et alios, quibus est lectionis vel doctrinae munus annexum, ad docendum in ipsis scholis instituendos

Sess. XXIII. ¹ Cf. Sess. V. c. 4. de ref.

per se ipsos, si idonei fuerint, alioquin per idoneos substitutos ab eisdem scholasticis eligendos et ab ordinariis approbandos, etiam per subtractionem fructuum, cogant et compellant. Quod si iudicio episcopi digni non fuerint, alium, qui dignus sit, nominent, omni appellatione remota. Quod si neglexerint, episcopus ipse deputet. Docebunt autem praedicti quae videbuntur episcopo expedire. De cetero vero officia vel dignitates illae, quae scholasteriae dicuntur, non nisi doctoribus vel magistris aut licentiatis in sacra pagina aut in iure canonico, et aliis personis idoneis, et qui per se ipsos id munus explere possint, conferantur, et aliter facta provisio nulla sit et invalida; non obstantibus quibusvis privilegiis et consuetudinibus, etiam immemorabilibus.

Si vero in aliqua provincia ecclesiae tanta paupertate laborent, ut collegium in aliquibus erigi non possit, synodus provincialis, vel metropolitanus cum duobus antiquioribus suffraganeis in ecclesia metropolitana, vel alia provinciae ecclesia commodiori, unum aut plura collegia, prout opportunum iudicabit, ex fructibus duarum aut plurium ecclesiarum, in quibus singulis collegium commode institui non potest, erigenda curabit, ubi pueri illarum ecclesiarum educentur.

In ecclesiis autem amplas dioeceses habentibus possit episcopus unum vel plura in dioecesi, prout sibi opportunum videbitur, habere seminaria; quae tamen ab illo uno, quod in civitate erectum et constitutum fuerit, in omnibus dependeant.

Postremo, si vel pro unionibus, seu pro portionum taxatione, vel assignatione et incorporatione, aut qualibet alia ratione difficultatem aliquam oriri contigerit, ob quam huius seminarii institutio vel conservatio impediretur aut perturbaretur, episcopus cum supra deputatis, vel synodus provincialis, pro regionis more, pro ecclesiarum et beneficiorum qualitate, etiam supra scripta, si opus fuerit, moderando aut augendo, omnia et singula, quae ad felicem huius seminarii profectum necessaria et opportuna videbuntur, decernere ac providere valeat.

Indictio futurae sessionis.

Insuper eadem sacrosancta Tridentina synodus proximam futuram sessionem in diem decimam sextam mensis Septembris indicit, in qua agatur de sacramento matrimonii, et de aliis, si qua erunt ad doctrinam fidei pertinentia, quae expediri possint; item de provisionibus episcopatum, dignitatum aliorumque beneficiorum ecclesiasticorum, ac de diversis reformationis articulis.

Prorogata fuit sessio usque ad diem XI. Nov. MDLXIII.

SESSIO XXIV.

QUAE EST OCTAVA

SUB PIO IV. PONT. MAX.,

CELEBRATA

DIE XI. MENSIS NOVEMBRIS MDLXIII.

Doctrina de sacramento matrimonii.

Matrimonii perpetuum indissolubilemque nexum primus humani generis parens divini Spiritus instinctu pronunciauit, quum dixit ¹: *Hoc nunc os ex ossibus meis, et caro de carne mea: quamobrem relinquet homo patrem suum et matrem, et adhaerebit uxori suae, et erunt duo in carne una.*

Hoc autem vinculo duos tantummodo copulari et coniungi, Christus Dominus apertius docuit, quum postrema illa verba tanquam a Deo prolata referens dixit ²: *Itaque iam non sunt duo, sed una caro*, statimque eiusdem nexu firmitatem ab Adamo tanto ante pronunciatam his verbis confirmavit ³: *Quod ergo Deus coniunxit, homo non separet.*

Gratiam vero, quae naturalem illum amorem perficeret, et indissolubilem unitatem confirmaret, coniugesque sanctificaret, ipse Christus, venerabilium sacramentorum institutor atque perfectior, sua nobis passione promeruit, quod Paulus Apostolus innuit dicens ⁴: *Viri, diligite uxores vestras, sicut Christus dilexit ecclesiam, et se ipsum tradidit pro ea;*

Sess. XXIV. ¹ Gen. II. 23 seq. Matth. XIX. 4 seqq. Marc. X. 6 seqq. Eph. V. 29 — 34. ² Matth. XIX. 6. et Marc. X. 8. ³ Matth. ib. Marc. ib. 9. ⁴ Eph. V. 25.

mox subiungens ¹: *Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo, et in ecclesia.*

Quum igitur matrimonium in lege evangelica veteribus connubiis per Christum gratia praestet, merito inter novae legis sacramenta annumerandum, sancti Patres nostri, concilia ² et universalis ecclesiae traditio semper docuerunt; adversus quam impii homines huius saeculi insanientes non solum perperam de hoc venerabili sacramento senserunt, sed de more suo praetextu evangelii libertatem carnis introducentes, multa ab ecclesiae catholicae sensu et ab Apostolorum temporibus probata consuetudine aliena scripto et verbo asseruerunt non sine magna Christi fidelium iactura; quorum temeritati sancta et universalis synodus cupiens occurrere, insigniores praedictorum schismaticorum haereses et errores, ne plures ad se trahat pernicioosa eorum contagio, exterminandos duxit, hos in ipsos haereticos eorumque errores decernens anathematismos.

De sacramento matrimonii.

CANON I.

Si quis dixerit, matrimonium non esse vere et proprie unum ex septem legis evangelicae sacramentis a Christo Domino institutum ³, sed ab hominibus in ecclesia inventum, neque gratiam conferre: anathema sit.

CANON II.

Si quis dixerit, licere Christianis plures simul habere

Sess. XXIV. ¹ Eph. V. 32. ² Cf. conc. Flor. decr. Eugen. ad Armen. ³ Cf. I. I. not. 4.

uxores¹, et hoc nulla lege divina esse prohibitum: anathema sit.

CANON III.

Si quis dixerit, eos tantum consanguinitatis et affinitatis gradus, qui Levitico exprimentur², posse impedire matrimonium contrahendum et dirimere contractum; nec posse ecclesiam in nonnullis illorum dispensare, aut constituere, ut plures impediant et dirimant: anathema sit.

CANON IV.

Si quis dixerit, ecclesiam non potuisse constituere impedimenta matrimonium dirimentia³, vel in iis constituentibus errasse: anathema sit.

CANON V.

Si quis dixerit, propter haeresim⁴, aut molestam cohabitationem, aut affectatam absentiam a coniuge dissolvi posse matrimonii vinculum: anathema sit.

CANON VI.

Si quis dixerit, matrimonium ratum⁵ non consummatum per solennem religionis professionem alterius coniugum non dirimi: anathema sit.

CANON VII.

Si quis dixerit, ecclesiam errare, quum docuit et docet iuxta evangelicam et apostolicam doctrinam⁶, propter adul-

Sess. XXIV. ¹ Matth. XIX. 4 — 6. 9. ² Levit. XVIII. 6 seqq.
³ Matth. XVI. 49. ⁴ Cf. c. 6. (Urb. III.) c. 7. (Innoc. III.) X. de div. IV. 49. c. 4. X. de consang. IV. 44. (Innoc. III.) ⁵ Cf. c. 46. X. de spons. IV. 4. (Alex. III.) ⁶ Matth. XIX. 9. Luc. XVI. 48. 4 Cor. VII. 14. Cf. e. gr. c. 5. (conc. Milev.) c. 6. (August.) c. 7. (Hieron.) c. 8. (conc. Elib.) c. 10. (Aug.) C. XXXII. qu. 7.

terium alterius coniugum matrimonii vinculum non posse dissolvi; et utrumque, vel etiam innocentem, qui causam adulterio non dedit, non posse altero coniuge vivente aliud matrimonium contrahere; moecharique eum, qui dimissa adultera aliam duxerit, et eam, quae dimisso adultero alii nupserit: anathema sit.

CANON VIII.

Si quis dixerit, ecclesiam errare, quum ob multas causas separationem inter coniuges quoad thorum seu quoad cohabitationem ad certum incertumve tempus fieri posse decernit: anathema sit.

CANON IX.

Si quis dixerit, clericos in sacris ordinibus constitutos, vel regulares castitatem solenniter professos, posse matrimonium contrahere, contractumque validum esse non obstante lege ecclesiastica vel voto; et oppositum nil aliud esse quam damnare matrimonium, posseque omnes contrahere matrimonium, qui non sentiunt se castitatis, etiam si eam voverint, habere donum: anathema sit, quum Deus id recte petentibus non deneget, nec patiatur nos supra id, quod possumus, tentari¹.

CANON X.

Si quis dixerit, statum conjugalem anteponendum esse statui virginitatis² vel caelibatus, et non esse melius ac beatus manere in virginitate aut caelibatu, quam iungi matrimonio: anathema sit.

Sess. XXIV. ¹ 4 Cor. X. 43. ² Matth. XIX. 44. seq. 4 Cor. VII. 25. 26. 38. 40.

CANON XI.

Si quis dixerit, prohibitionem solennitatis nuptiarum certis anni temporibus superstitionem esse tyrannicam¹ ab ethnicorum superstitione profectam; aut benedictiones et alias caeremonias, quibus ecclesia in illis utitur, damnaverit: anathema sit.

CANON XII.

Si quis dixerit, causas matrimoniales non spectare ad iudices ecclesiasticos: anathema sit.

Decretum de reformatione matrimonii.

CAPUT I.

Matrimonii solenniter contrahendi forma in concilio Lateranensi praescripta innovatur; quoad proclamationes dispensare possit episcopus. Qui aliter quam praesentibus parochi et duobus vel tribus testibus contrahit, nihil agit.

Tametsi dubitandum non est, clandestina matrimonia, libero contrahentium consensu facta, rata et vera esse matrimonia², quamdiu ecclesia ea irrita non fecit, et proinde iure damnandi sunt illi, ut eos sancta synodus anathemate damnat, qui ea vera ac rata esse negant, quique falso affirmant, matrimonia, a filiis familias sine consensu parentum contracta, irrita esse, et parentes ea rata vel irrita facere posse: nihilominus sancta Dei ecclesia ex iustissimis causis illa semper detestata est³ atque prohibuit. Verum, quum sancta synodus animadvertat, prohibitiones illas propter ho-

Sess. XXIV. ¹ Cf. infr. c. 40. de ref. matr. ² Cf. c. 2. X. de cland. desp. IV. 3. (Alex. III.) ³ Cf. c. 3. C. XXX. qu. 5. (Nicol. I.) c. 43. C. XXXII. qu. 2. (Ambros.) c. 2. C. XXXV. qu. 6. et c. 3. X. qui matr. accus. poss. IV. 48. (Coelest. III.)

minum inobedientiam iam non prodesse, et gravia peccata perpendat, quae ex eisdem clandestinis coniugiis ortum habent, praesertim vero eorum, qui in statu damnationis permanent, dum, priore uxore, cum qua clam contraxerant, relicta cum alia palam contrahunt, et cum ea in perpetuo adulterio vivunt, cui malo quum ab ecclesia, quae de occultis non iudicat, succurri non possit, nisi efficacius aliquod remedium adhibeatur: idcirco sacri Lateranensis concilii¹ sub Innocentio III. celebrati vestigiis inhaerendo praecipit, ut in posterum, antequam matrimonium contrahatur, ter a proprio contrahentium parochi tribus continuis diebus festivis in ecclesia inter missarum solennia publice denunciatur, inter quos matrimonium sit contrahendum; quibus denunciationibus factis, si nullum legitimum opponatur impedimentum, ad celebrationem matrimonii in facie ecclesiae procedatur, ubi parochus, viro et muliere interrogatis, et eorum mutuo consensu intellecto, vel dicat: *Ego vos in matrimonium coniungo in nomine Patris, et Filii et Spiritus sancti*, vel aliis utatur verbis, iuxta receptum uniuscuiusque provinciae ritum. Quod si aliquando probabilis fuerit suspicio, matrimonium malitiose impediri posse, si tot praecesserint denunciationes, tunc vel una tantum denunciatio fiat, vel saltem parochi et duobus vel tribus testibus praesentibus matrimonium celebretur. Deinde ante illius summationem denunciationes in ecclesia fiant, ut, si aliqua subsunt impedimenta, facilius detegantur, nisi ordinarius

Sess. XXIV. ¹ C. 3. X. de cland. desp. IV. 3. et infr. inter const. ex ant. iure desumpt. per conc. Trid. innovatas.

ipse expedire iudicaverit, ut praedictae denunciationes remittantur, quod illius prudentiae et iudicio sancta synodus relinquit. Qui aliter, quam praesente parochi, vel alio sacerdote de ipsius parochi seu ordinarii licentia, et duobus vel tribus testibus matrimonium contrahere attentabunt, eos sancta synodus ad sic contrahendum omnino inhabiles reddit, et huiusmodi contractus irritos et nullos esse decernit, prout eos praesenti decreto irritos facit et annullat. Insuper parochum vel alium sacerdotem, qui cum minore testium numero, et testes, qui sine parochi vel sacerdote huiusmodi contractui interfuerint, nec non ipsos contrahentes graviter arbitrio ordinarii puniri praecipit. Praeterea eadem sancta synodus hortatur, ut coniuges ante benedictionem¹ sacerdotalem in templo suscipiendam in eadem domo non cohabitent; statuitque benedictionem a proprio parochi fieri, neque a quoquam, nisi ab ipso parochi vel ab ordinario licentiam ad praedictam benedictionem faciendam alii sacerdoti concedi posse; quacunque consuetudine, etiam immemorabili, quae potius corruptela dicenda est, vel privilegio non obstante. Quod si quis parochus vel alius sacerdos, sive regularis sive saecularis sit, etiam si id sibi ex privilegio vel immemorabili consuetudine licere contendat, alterius parochiae sponsos sine illorum parochi licentia matrimonio coniungere aut benedicere ausus fuerit, ipso iure tamdiu suspensus maneat, quamdiu ab ordinario eius parochi, qui matrimonio interesse debebat, seu a quo bene-

Sess. XXIV. ¹ Cf. c. 2. (Cap. Reg. Fr.) c. 3. (Nicol. I.) c. 5. (Stat. eccl. ant.) C. XXX. qu. 5. c. 49. C. XXXV. qu. 2 et 3. (Cap. Reg. Fr.)

dictio suscipienda erat, absolvatur. Habeat parochus librum, in quo coniugum et testium nomina, diemque et locum contracti matrimonii describat, quem diligenter apud se custodiat. Postremo sancta synodus coniuges hortatur, ut antequam contrahant, vel saltem triduo ante matrimonii consummationem sua peccata diligenter confiteantur, et ad sanctissimum eucharistiae sacramentum pie accedant. Si quae provinciae aliis ultra praedictas laudabilibus consuetudinibus et caeremoniis hac in re utuntur, eas omnino retineri sancta synodus vehementer optat. Ne vero haec tam salubria praecepta quemquam lateant, ordinariis omnibus praecipit, ut, quum primum potuerint, curent hoc decretum populo publicari ac explicari in singulis suarum dioecesium parochialibus ecclesiis, idque in primo anno quam saepissime fiat, deinde vero quoties expedire viderint. Decernit insuper, ut huiusmodi decretum in unaquaque parochia suum robur post triginta dies habere incipiat, a die primae publicationis in eadem parochia factae numerandos.

CAPUT II.

Inter quos cognatio spiritualis contrahatur.

Docet experientia, propter multitudinem prohibitionum multoties in casibus prohibitis ignoranter contrahi matrimonia, in quibus vel non sine magno peccato perseveratur, vel ea non sine magno scandalo dirimuntur. Volens itaque sancta synodus huic incommodo providere, et a cognationis spiritualis impedimento incipiens, statuit, ut unus tantum, sive vir sive mulier, iuxta sacrorum canonum insti-

tuta¹, vel ad summum unus et una baptizatum de baptismo suscipiant, inter quos ac baptizatum ipsum, et illius patrem et matrem, nec non inter baptizantem et baptizatum, baptizatique patrem ac matrem tantum spiritualis cognatio contrahatur. Parochus, antequam ad baptismum conferendum accedat, diligenter ab eis, ad quos spectabit, sciscitetur, quem vel quos elegerint, ut baptizatum de sacro fonte suscipiant, et eum vel eos tantum ad illum suscipiendum admittat, et in libro eorum nomina describat, doceatque eos quam cognationem contraxerint, ne ignorantia ulla excusari valeant. Quod si alii ultra designatos baptizatum tetigerint, cognationem spiritualem nullo pacto contrahant, constitutionibus in contrarium facientibus² non obstantibus. Si parochi culpa vel negligentia secus factum fuerit, arbitrio ordinarii puniatur. Ea quoque cognatio³, quae ex confirmatione contrahitur, confirmantem et confirmatum, illiusque patrem et matrem, ac tenentem non egrediatur; omnibus inter alias personas huius spiritualis cognationis impedimentis omnino sublatis.

CAPUT III.

Publicae honestatis impedimentum certis limitibus coarctatur.

Iustitiae publicae honestatis impedimentum⁴, ubi sponsalia quacunque ratione valida non erunt, sancta synodus

Sess. XXIV. ¹ Cf. c. 404. D. IV. de cons. (cap. incert.) c. 3. de cogn. spir. in VIto IV. 3. (Bonif. VIII.) ² Cf. c. 2. (Zachar.) c. 5. (Paschal. II.) C. XXX. qu. 3. c. 3. X. de cogn. spir. IV. 44. (Alex. III.) c. 4. h. t. in VIto IV. 3. (Bonif. VIII.) ³ Cf. c. 2. C. XXX. qu. 4. (conc. Comp.) c. 4. de cogn. spir. in VIto (Bonif. VIII.) ⁴ C. un. de spons. in VIto IV. 4. (Bonif. VIII.)

prorsus tollit. Ubi autem valida fuerint, primum gradum non excedant, quoniam in ulterioribus gradibus iam non potest huiusmodi prohibitio absque dispendio observari.

CAPUT IV.

Affinitas ex fornicatione ad secundum gradum restringitur.

Praeterea sancta synodus, eisdem et aliis gravissimis de causis adducta, impedimentum¹, quod propter affinitatem ex fornicatione contractam inducitur, et matrimonium postea factum dirimit, ad eos tantum, qui in primo et secundo gradu coniunguntur, restringit; in ulterioribus vero gradibus statuit, huiusmodi affinitatem matrimonium postea contractum non dirimere.

CAPUT V.

Ne quis intra gradus prohibitos contrahat; quave ratione in illis dispensandum.

Si quis intra gradus prohibitos scienter matrimonium contrahere praesumpserit², separetur, et spe dispensationis consequendae careat; idque in eo multo magis locum habeat, qui non tantum matrimonium contrahere, sed etiam consummare ausus fuerit. Quod si ignoranter id fecerit, siquidem solennitates requisitas in contrahendo matrimonio neglexerit, eisdem subiiciatur poenis; non enim dignus est, qui ecclesiae benignitatem facile experiatur, cuius salubria praecepta temere contempsit. Si vero solennitatibus adhibi-

Sess. XXIV. ¹ Cf. c. 49. (conc. Comp.) c. 20. (conc. Mog.) c. 24. (conc. Vermer.) c. 22. (cap. inc.) c. 23. (Burch. Worm.) c. 24. (conc. Vermer.) C. XXXII. qu. 7. et tot. tit. X. de eo, qui cognov. consang. IV. 43. ² Cf. c. 3. X. de claud. desp. IV. 3. (conc. Lat. IV.) Clem. un. de consang. IV. un. (conc. Vienn.)

tis impedimentum aliquod postea subesse cognoscatur, cuius ille probabilem ignorantiam habuit, tunc facilius cum eo et gratis dispensari poterit. In contrahendis matrimoniis vel nulla omnino detur dispensatio, vel raro, idque ex causa et gratis concedatur. In secundo gradu nunquam dispensetur nisi inter magnos principes, et ob publicam causam.

CAPUT VI.

In raptos animadvertitur.

Decernit sancta synodus, inter raptorem et raptam, quamdiu ipsa in potestate raptoris manserit, nullum posse consistere matrimonium. Quod si rapta a raptoe separata, et in loco tuto et libero constituta illum in virum habere consenserit, eam raptor in uxorem habeat¹, et nihilominus raptor² ipse ac omnes illi consilium, auxilium et favorem praebentes, sint ipso iure excommunicati ac perpetuo infames, omniumque dignitatum incapaces, et, si clerici fuerint, de proprio gradu decident. Teneatur praeterea raptor mulierem raptam, sive eam uxorem duxerit sive non duxerit, decenter arbitrio iudicis dotare³.

CAPUT VII.

Vagi matrimonio caute iungendi.

Multi sunt, qui vagantur et incertas habent sedes, et, ut improbi sunt ingenii, prima uxore relicta aliam et plerumque plures illa vivente diversis in locis ducunt. Cui morbo

Sess. XXIV. ¹ Cf. Grat. ad c. 7 et 11. C. XXXVI. qu. 2. — C. 7. X. de rapt. V. 47. (Innoc. III.) ² Cf. c. 2. (Symmach.) c. 3. (conc. Aurel.) c. 4. (cap. Aquisgr.) c. 5. (Gregor. II.) c. 6. (conc. Paris.) c. 10. (conc. Mold.) c. 11. (conc. Aquisgr.) C. XXXVI. qu. 2. ³ Exod. XXII. 46 seq. cit. in c. 4. X. de adult. V. 46.

cupiens sancta synodus occurrere, omnes, ad quos spectat, paterne monet, ne hoc genus hominum vagantium ad matrimonium facile recipiant; magistratus etiam saeculares hortatur, ut eos severe coërceant. Parochis autem praecipit, ne illorum matrimoniis intersint, nisi prius diligentem inquisitionem fecerint, et re ad ordinarium delata ab eo licentiam id faciendi obtinuerint.

CAPUT VIII.

Concubinatus poenis gravissimis punitur.

Grave peccatum est, homines solutos concubinas habere, gravissimum vero et in huius magni sacramenti singularem contemptum admissum, uxoratos quoque in hoc damnationis statu vivere, ac audere eas quandoque domi etiam cum uxoribus alere et retinere. Quare, ut huic tanto malo sancta synodus opportunis remediis provideat, statuit huiusmodi concubinarios, tam solutos quam uxoratos, cuiuscunque status, dignitatis et conditionis existant, si, postquam ab ordinario, etiam ex officio, ter admoniti ea de re fuerint¹, concubinas non eiecerint, seque ab earum consuetudine non seiunxerint, excommunicatione feriendos esse, a qua non absolvantur, donec re ipsa admonitioni factae paruerint. Quod si in concubinato per annum censuris neglectis permanserint, contra eos ab ordinario severe pro qualitate criminis procedatur. Mulieres, sive coniugatae sive solutae, quae cum adulteris seu concubinariis publice vivunt, si ter admonitae non paruerint, ab ordinariis loco-

Sess. XXIV. ¹ Cf. c. X. de cohab. cler. (III. 2.) (Eugen. II.) Sess. XXV. de ref. c. 44.

rum, nullo etiam requirente, ex officio graviter pro modo culpae puniantur, et extra oppidum vel dioecesim, si id eisdem ordinariis videbitur, invocato, si opus fuerit, brachio saeculari, eiiciantur; aliis poenis contra adulteros et concubinarios inflictis in suo robore permanentibus.

CAPUT IX.

Ne domini temporales aut magistratus quidpiam libertati matrimonii contrarium moliantur.

Ita plerumque temporalium dominorum ac magistratum mentis oculos terreni affectus atque cupiditates excaecant, ut viros et mulieres, sub eorum iurisdictione degentes, maxime divites vel spem magnae hereditatis habentes, minis et poenis adigant cum iis matrimonium invitos contrahere, quos ipsi domini vel magistratus illis praescripserint. Quare, quum maxime nefarium sit, matrimonii libertatem¹ violare, et ab eis iniurias nasci, a quibus iura expectantur, praecipit sancta synodus omnibus, cuiuscunque gradus, dignitatis et conditionis existant, sub anathematis poena, quam ipso facto incurrant, ne quovis modo directe vel indirecte subditos suos vel quoscunque alios cogant, quominus libere matrimonia contrahant².

CAPUT X.

Nuptiarum solennitates certis temporibus prohibentur.

Ab Adventu Domini nostri Iesu Christi usque in diem Epiphaniae, et a feria quarta Cinerum usque in octavam Paschatis inclusive, antiquas solennium nuptiarum prohibi-

Sess. XXIV. ¹ Cf. c. 44. 47. 29. X. de spons. IV. 4. (Innoc. III.)
² Cf. c. 6. C. XXXVI. qu. 2. (conc. Paris.)

tiones¹ diligenter ab omnibus observari sancta synodus praecipit; in aliis vero temporibus nuptias solenniter celebrari permittit, quas episcopi, ut ea qua decet modestia et honestate fiant, curabunt. Sancta enim res est matrimonium et sancte tractandum.

Decretum de reformatione.

Uadem sacrosancta synodus, reformationis materiam prosequens, haec in praesenti sessione statuenda decernit.

CAPUT I.

Norma procedendi ad creationem episcoporum et cardinalium.

Si in quibuslibet ecclesiae gradibus providenter scienterque curandum est, ut in Domini domo nihil sit inordinatum nihilque praeposterum, multo magis elaborandum, ut in electione eius, qui supra omnes gradus constituitur, non erretur. Nam totius familiae Domini status et ordo nutabit, si quod requiritur in corpore non inveniatur in capite. Unde, etsi alias² sancta synodus de promovendis ad cathedrales et superiores ecclesias nonnulla utiliter decrevit, hoc tamen munus huiusmodi esse censet, ut, si pro rei magnitudine expendatur, nunquam satis cautum de eo videri possit. Itaque statuit, ut, quum primum ecclesia vacaverit, supplicationes ac preces publice privatimque habeantur, atque a capitulo per civitatem et dioecesim indicantur, quibus clerus populusque bonum a Deo pastorem valeat impetrare. Om-

Sess. XXIV. ¹ Cf. c. 8. 9. (conc. Laod.) c. 40. (conc. Salegunst.) c. 44. (Nicol. I.) C. XXXIII. qu. 4. c. 4. X. de fer. II. 9. (Clem. III.) ² Cf. Sess. VI. de ref. c. 4. Sess. VII. de ref. c. 4 et 3. Sess. XXII. de ref. c. 2.

nes vero et singulos, qui ad promotionem praeficiendorum quodcumque ius quacumque ratione a sede apostolica habent, aut alioquin operam suam praestant, nihil in iis pro praesenti temporum ratione innovando, hortatur et monet, ut in primis meminerint, nihil se ad Dei gloriam et populorum salutem utilius posse facere, quam si bonos pastores et ecclesiae gubernandae idoneos promoveri studeant, eosque alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, nisi quos digniores et ecclesiae magis utiles ipsi iudicaverint, non quidem precibus vel humano affectu aut ambientium suggestionibus, sed eorum exigentibus meritis, praefici diligenter curaverint; et quos ex legitimo matrimonio natos, et vita, aetate, doctrina atque aliis omnibus qualitatibus praeditos sciant, quae iuxta sacros canones et Tridentinae huius synodi decreta requiruntur¹. Quoniam vero in sumendo de praedictis omnibus qualitatibus gravi idoneoque bonorum et doctorum virorum testimonio non uniformis ratio ubique ex nationum, populorum ac morum varietate potest adhiberi, mandat sancta synodus, ut in provinciali synodo per metropolitanum habenda praescribatur quibusque locis et provinciis propria examinis, seu inquisitionis, aut instructionis faciendae forma, sanctissimi Romani Pontificis arbitrio approbanda, quae magis eisdem locis utilis atque opportuna esse videbitur; ita tamen, ut, quum deinde hoc examen seu inquisitio de persona promovenda perfecta fuerit, ea in instrumentum publicum redacta cum toto testimonio ac pro-

Sess. XXIV. ¹ Cf. ead. conc. Trid. cap. cum can. alleg.

fessione fidei ab eo facta¹ quamprimum ad sanctissimum Romanum Pontificem omnino transmittatur, ut ipse summus Pontifex, plena totius negotii ac personarum notitia habita, pro gregis dominici commodo de illis, si idonei per examen seu per inquisitionem factam reperti fuerint, ecclesiis possit utilius providere. Omnes vero inquisitiones, informationes, testimonia ac probationes quaecumque, de promovendi qualitatibus et ecclesiae statu a quibuscumque, etiam in Romana curia, habitae, per cardinalem, qui relationem facturum erit in consistorio, et alios tres cardinales diligenter examinentur, ac relatio ipsa cardinalis relatoris et trium cardinalium subscriptione roboretur, in qua ipsi singuli quatuor cardinales affirmant, se adhibita accurata diligentia invenisse promovendos qualitatibus a iure et ab hac sancta synodo requisitis² praeditos, ac certo existimare sub periculo salutis aeternae, idoneos esse qui ecclesiis praeficiantur; ita ut relatione in uno consistorio facta, quo maturius interea de ipsa inquisitione cognosci possit, in aliud consistorium iudicium differatur, nisi aliud beatissimo Pontifici videbitur expedire. Ea vero omnia et singula, quae de episcoporum praeficiendorum vita, aetate, doctrina et ceteris qualitatibus alias in eadem synodo constituta sunt, decernit eadem, etiam in creatione sanctae Romanae ecclesiae cardinalium, etiam si diaconi sint, exigenda, quos sanctissimus Romanus Pontifex ex omnibus Christianitatis nationibus, quantum commode fieri poterit, prout idoneos repererit, assumet.

Sess. XXIV. ¹ Cf. bullam Pii IV. In sacrosancta, infra inter doc. ad conc. Trid. spect. ² Cf. pag. 254 not. 2.

Postremo eadem sancta synodus, tot gravissimis ecclesiae incommodis commota, non potest non commemorare, nihil magis ecclesiae Dei esse necessarium, quam ut beatissimus Romanus Pontifex, quam sollicitudinem universae ecclesiae ex muneris sui officio debet, eam hic potissimum impendat, ut lectissimos tantum sibi cardinales adsciscat, et bonos maxime atque idoneos pastores singulis ecclesiis praeficiat, idque eo magis, quod ovium Christi sanguinem, quae ex malo negligentium et sui officii immemororum pastorum regimine peribunt, Dominus noster Iesus Christus de manibus eius sit requisiturus¹.

CAPUT II.

Synodi provinciales quotibet triennio, dioecesanæ quotannis celebrantur; qui eas cogere, quive illis interesse debeant.

Provincialia concilia², sicubi ommissa sunt, pro moderandis moribus, corrigendis excessibus, controversiis componendis³, aliisque ex sacris canonibus permissis renoventur. Quare metropolitani per se ipsos, seu, illis legitime impeditis, coëpiscopus antiquior intra annum ad minus a fine praesentis concilii, et deinde quolibet saltem triennio post octavam Paschæ Resurrectionis Domini nostri Iesu Christi, seu alio commodiori tempore pro more provinciae, non praetermittat synodum in provincia sua cogere; quo episcopi omnes, et alii, qui de iure vel consuetudine interesse

Sess. XXIV. ¹ Ezech. III. 48. XXXIII. 8. Act. XX. 26. ² Cf. c. 2. (Leo I.) 3. (conc. Nic.) 4. (conc. Antioch.) 5. (conc. Laod.) 6. (conc. Chalc.) 7. (synod. Nic. II.) c. 9. (Stat. eccl. ant.) c. 40. (conc. Carth. V.) c. 42. (conc. Arel.) c. 43. (conc. Agath.) c. 44. (conc. Tarrac.) D. XVIII. et al. ³ Cf. c. 23. X. de accus. V. 4. (Innoc. III.)

debent, exceptis iis, quibus cum imminente periculo transfretandum esset, convenire omnino teneantur. Nec episcopi comprovinciales praetextu cuiuslibet consuetudinis ad metropolitanam ecclesiam in posterum accedere inviti compellantur. Itidem episcopi, qui nulli archiepiscopo subiiciuntur, aliquem vicinum metropolitanum semel eligant, in cuius synodo provinciali cum aliis interesse debeant, et quae ibi ordinata fuerint observent ac observari faciant. In reliquis omnibus eorum exemptio et privilegia salva atque integra maneant. Synodi quoque dioecesanæ quotannis celebrentur¹; ad quas exempti etiam omnes, qui alias cessante exemptione interesse deberent, nec capitulis generalibus subduntur, accedere teneantur; ratione tamen parochialium aut aliarum saecularium ecclesiarum, etiam annexarum, debeant ii, qui illarum curam gerunt, quicumque illi sint, synodo interesse. Quod si in his tam metropolitani quam episcopi et alii supra scripti negligentes fuerint, poenas sacris canonibus sancitas² incurrant.

CAPUT III.

Qua ratione visitatio per praelatos facienda.

Patriarchae, primates, metropolitani et episcopi propriam dioecesim per se ipsos, aut, si legitime impediti fuerint³; per suum generalem vicarium aut visitatorem, si quotannis totam propter eius latitudinem visitare non poterunt, saltem maiorem eius partem, ita tamen, ut tota biennio per se vel visitatores suos compleatur, visitare non praetermittant.

Sess. XXIV. ¹ Cf. conc. Basil. Sess. XV. ² Cf. I. I. n. 37. ³ Cf. c. 44. C. X. qu. 4. (conc. Tol. IV.)

A metropolitanis vero, etiam post plene visitatam propriam dioecesim, non visitentur cathedrales ecclesiae, neque dioeceses suorum comprovincialium, nisi causa cognita et probata in concilio provinciali; archidiaconi autem, decani et alii inferiores in iis ecclesiis, ubi hactenus visitationem exercere legitime consueverunt, debeant quidem, assumpto notario, de consensu episcopi deinceps per se ipsos tantum ibidem visitare. Visitatores etiam a capitulo deputandi, ubi capitulum ius visitandi habet, prius ab episcopo approbentur; sed non ideo episcopus, vel eo impedito eius visitator, easdem ecclesias seorsum ab his visitare prohibeatur, cui ipsi archidiaconi vel alii inferiores visitationis factae infra mensem rationem reddere, et depositiones testium ac integra acta ei exhibere teneantur; non obstantibus quacunque consuetudine, etiam immemorabili, atque exemptionibus et privilegiis quibuscunque. Visitationum autem omnium istarum praecipuus sit scopus¹, sanam orthodoxamque doctrinam expulsis haeresibus inducere, bonos mores tueri, prava corrigere, populum cohortationibus et admonitionibus ad religionem, pacem innocentiamque accendere; cetera, prout locus, tempus et occasio feret, ex visitantium prudentia ad fidelium fructum constituere. Quae ut facilius felicisque succedant, monentur praedicti omnes et singuli, ad quos visitatio spectat, ut paterna caritate Christianoque zelo omnes amplectantur; ideoque modesto contenti equitatu famulatuque studeant quam celerrime, debita tamen cum diligentia, visitationem ipsam absolvere. Interimque caveant, ne inuti-

Sess. XXIV. ¹ C. 4. §. 4. de cens. in VIto III. 20. (Innoc. IV.)

libus sumptibus cuiquam graves onerosive sint¹, neve ipsi, aut quisquam suorum quicquam procurationis causa pro visitatione, etiam testamentorum ad pios usus, praeter id, quod ex relictis piis iure debetur aut alio quovis nomine, nec pecuniam, nec munus, quodcunque sit, etiam qualitercunque offeratur, accipiant, non obstante quacunque consuetudine, etiam immemorabili; exceptis tamen victualibus², quae sibi ac suis frugaliter moderateque pro temporis tantum necessitate, et non ultra, erunt ministranda. Sit tamen in optione eorum, qui visitantur, si malint solvere id, quod erat ab ipsis antea solvi certa pecunia taxata consuetum, an vero praedicta victualia subministrare; salvo item iure conventionum antiquarum cum monasteriis aliisque piis locis aut ecclesiis non parochialibus inito, quod illaesum permaneat. In iis vero locis seu provinciis, ubi consuetudo est, ut nec victualia, nec pecunia, nec quicquam aliud a visitatoribus accipiatur, sed omnia gratis fiant, ibi id observetur. Quod si quispiam, quod absit, aliquid amplius in supra dictis omnibus casibus accipere praesumpserit, is, praeter dupli restitutionem intra mensem faciendam, aliis etiam poenis iuxta constitutionem concilii generalis Lugdunensis, quae incipit: *Exigit*³, nec non et aliis poenis in synodo provinciali arbitrio synodi absque ulla spe veniae mulctetur. Patroni vero in iis, quae ad sacramentorum administrationem spectant,

Sess. XXIV. ¹ Cf. c. 4. C. X. qu. 4. (conc. Brac. II.) c. 7. ib. (Conc. 8. ib. Cabil. II.) c. (conc. Tol. VII.) c. 6. X. de cens. III. 39. (conc. Lat. III.) ² Cf. c. 4. de off. ord. in VIto I. 46. (Bonif. VIII.) ³ Cf. c. 2. de cens. in VIto III. 20. et infra inter const. ex ant. iure desumpt. per conc. Trid. innovatas.

nullatenus se praesumant ingerere, neque visitationi ornamentorum ecclesiae, aut bonorum stabilium, seu fabricarum proventibus immisceant, nisi quatenus id eis ex institutione ac fundatione competat; sed episcopi ipsi haec faciant et fabricarum reditus in usus ecclesiae necessarios et utiles, prout sibi expedire magis visum fuerit, expendi curent.

CAPUT IV.

Praedicationis munus a quibus et quando obeundum. Ecclesia parochialis ad audiendum verbum Dei adeunda. Nullus contradicente episcopo praedicet.

Praedicationis munus, quod episcoporum praecipuum est, cupiens sancta synodus quo frequentius possit ad fideium salutem exerceri, canones alias super hoc editos ¹ sub fel. rec. Paulo III. aptius praesentium temporum usui accommodando, mandat, ut in ecclesia sua ipsi per se, aut, si legitime impediti fuerint, per eos, quos ad praedicationis munus assument, in aliis autem ecclesiis per parochos, sive, iis impeditis, per alios ab episcopo impensis eorum, qui eas praestare vel tenentur vel solent, deputandos in civitate, aut in quacunque parte dioecesis censebunt expedire, saltem omnibus dominicis et solennibus diebus festis, tempore autem ieiuniorum, Quadragesimae et Adventus Domini, quotidie, vel saltem tribus in hebdomada diebus, si ita oportere duxerint, sacras scripturas divinamque legem annuncient, et alias, quotiescunque id opportune fieri posse iudicaverint. Moneatque episcopus populum diligenter, teneri unumquemque parochiae suae interesse, ubi commode id fieri potest,

Sess. XXIV. ¹ Cf. Sess. V. c. 2. de ref. et capp. ib. alleg.

ad audiendum verbum Dei ¹. Nullus autem saecularis sive regularis, etiam in ecclesiis suorum ordinum, contradicente episcopo praedicare praesumat. Idem etiam saltem dominicis et aliis festivis diebus pueros in singulis parochiis fidei rudimenta et obedientiam erga Deum et parentes diligenter ab iis, ad quos spectabit, doceri curabunt, et, si opus sit, etiam per censuras ecclesiasticas compellent; non obstantibus privilegiis et consuetudinibus. In reliquis ea, quae de praedicationis munere sub eodem Paulo III. decreta fuerunt ², suum robur obtineant.

CAPUT V.

Causae criminales contra episcopos maiores a solo summo Pontifice, minores a concilio provinciali cognoscantur.

Causae criminales graviores ³ contra episcopos, etiam haeresis, quod absit, quae depositione aut privatione dignae sunt, ab ipso tantum summo Romano Pontifice cognoscantur et terminentur. Quod si eiusmodi sit causa, quae necessario extra Romanam curiam sit committenda, nemini prorsus ea committatur, nisi metropolitanis aut episcopis a beatissimo Papa eligendis. Haec vero commissio et specialis sit, et manu ipsius sanctissimi Pontificis signata, nec unquam plus his tribuat, quam ut solam facti instructionem sumant processumque conficiant, quem statim ad Romanum Pontificem transmittant, reservata eidem sanctissimo sententia definitiva. Cetera alias ⁴ sub fel. rec. Iulio III. super his decreta, nec non et constitutio sub Innocentio III. ⁵ in concilio generali,

Sess. XXIV. ¹ Cf. c. 62. D. I. de cons. (can. Ap.) c. 63. ib. (Statut. eccl. ant.) ² Cf. Sess. V. c. 2. de ref. ³ Cf. Sess. XIII. de ref. c. 8. cum alleg. ⁴ Cf. c. 6. 7. Sess. cit. ⁵ C. 24. X. de accus. V. 1. et infra l. c.

quae incipit: *Qualiter et quando*, quam sancta synodus in praesenti innovat, ab omnibus observetur. Minores vero criminales causae episcoporum in concilio tantum provinciali cognoscantur et terminentur, vel a deputandis per concilium provinciale.

CAPUT VI.

Datur episcopis potestas circa irregularitatum et suspensionum dispensationes et criminum absolutiones.

Liceat episcopis in irregularitatibus omnibus et suspensionibus, ex delicto occulto provenientibus, excepta ea, quae oritur ex homicidio voluntario, et exceptis aliis deductis ad forum contentiosum, dispensare, et in quibuscunque casibus occultis, etiam sedi apostolicae reservatis, delinquentes quoscunque sibi subditos in dioecesi sua per se ipsos aut vicarium ad id specialiter deputandum in foro conscientiae gratis absolvere, imposita poenitentia salutari. Idem et in haeresis crimine in eodem foro conscientiae eis tantum, non eorum vicariis, sit permissum.

CAPUT VII.

Sacramentorum virtus, antequam populo administrantur, ab episcopis et parochis explicetur. Inter missarum solennia sacrae paginae explanentur.

Ut fidelis populus ad suscipienda sacramenta maiori cum reverentia atque animi devotione accedat, praecipit sancta synodus episcopis omnibus, ut non solum, quum haec per se ipsos erunt populo administranda, prius illorum vim et usum pro suscipientium captu explicent, sed etiam idem a singulis parochis pie prudenterque, etiam lingua vernacula, si opus sit et commode fieri poterit, servari studeant, iuxta

formam a sancta synodo in catechesi singulis sacramentis praescribendam, quam episcopi in vulgarem linguam fideliter verti, atque a parochis omnibus populo exponi curabunt; nec non ut inter missarum solennia¹ aut divinorum celebrationem sacra eloquia et salutis monita eadem vernacula lingua singulis diebus festivis vel sollemnibus explanent, eademque in omnium cordibus, postpositis inutilibus quaestionibus, inserere, atque eos in lege Domini erudire studeant.

CAPUT VIII.

Publice peccantes publice poeniteant, ni episcopo aliter videatur. Poenitentiarius in cathedralibus instituendus.

Apostolus monet, publice peccantes palam esse corripiendos². Quando igitur ab aliquo publice et in multorum conspectu crimen commissum fuerit, unde alios scandalo offensos commotosque fuisse non sit dubitandum, huic condignam pro modo culpa poenitentiam publice iniungi oportet, ut quos exemplo suo ad malos mores provocavit, suae emendationis testimonio ad rectam revocet vitam. Episcopus tamen publicae hoc poenitentiae genus in aliud secretum poterit commutare, quando ita magis iudicaverit expedire. In omnibus etiam cathedralibus ecclesiis, ubi id commode fieri poterit, poenitentiarius aliquis cum unione praebendae proxime vacaturae ab episcopo instituatur, qui magister sit vel doctor, aut licentiatus in theologia vel iure canonico, et annorum quadraginta, seu alius, qui aptior pro loci quali-

¹ Sess. XXIV. ² Cf. Sess. XXII. de sacr. miss. c. 8. ³ 1 Tim. V. 20. cf. c. 19. §. 4. C. II. qu. 4. (August.) c. 4. X. de poenit. V. 38. (Gregor. I.)

tate reperiat, qui, dum confessiones in ecclesia audiet, interim praesens in choro censeatur.

CAPUT IX.

A quo visitari debeant ecclesiae saeculares nullius dioecesis.

Quae alias sub fel. rec. Paulo III.¹ et nuper sub beatissimo domino nostro Pio IV.² in hoc eodem concilio de adhibenda ab ordinariis diligentia in beneficiorum, etiam exemptorum, visitatione constituta sunt, eadem etiam in iis ecclesiis saecularibus observentur, quae in nullius dioecesi esse dicuntur, ut ab episcopo, cuius cathedralis ecclesia est proximior, si id constet, alioquin ab eo, qui semel in concilio provinciali a praelato loci illius electus fuerit, tanquam sedis apostolicae delegato, visitentur; non obstantibus privilegiis et consuetudinibus quibuscunque, etiam immemorabilibus.

CAPUT X.

Executio visitationis a subditis ne suspendatur.

Episcopi, ut aptius quem regunt populum possint in officio atque obedientia continere, in omnibus iis, quae ad visitationem ac morum correctionem subditorum suorum spectant, ius et potestatem habeant, etiam tanquam apostolicae sedis delegati, ea ordinandi, moderandi, puniendi et exsequendi iuxta canonum sanctiones, quae illis ex prudentia sua pro subditorum emendatione ac dioecesis suae utilitate necessaria videbuntur. Nec in his, ubi de visitatione aut morum correctione agitur³, exemptio, aut ulla inhibito,

Sess. XXIV. ¹ Sess. VI. de ref. c. 4. Sess. VII. de ref. c. 8. ² Sess. XXI. de ref. c. 8. ³ Cf. Sess. XIII. de ref. c. 4. Sess. XIV. de ref. c. 4. Sess. XXII. de ref. c. 4.

appellatio seu querela, etiam ad sedem apostolicam interposita, executionem eorum, quae ab his mandata, decreta, aut iudicata fuerint, quoquo modo impediatur aut suspendatur

CAPUT XI.

Honorarii tituli aut privilegia particularia episcoporum iuri nihil detrahant. Cap. Quum capella, Extra de privilegiis, innovatur.

Quoniam privilegia et exemptiones, quae variis titulis plerisque conceduntur, hodie perturbationem in episcoporum iurisdictione excitare et exemptis occasionem laxioris vitae praebere dignoscuntur, decernit sancta synodus, ut, si quando iustis, gravibus et fere necessariis suadentibus causis aliquos honorariis titulis protonotariatus, acolythatus, comitis palatini, capellani regii, aut aliis huiusmodi in Romana curia vel extra insignibus decorandos esse placuerit, nec non alios, cuicumque monasterio oblatos, vel quomodocunque addictos, aut sub nomine servientium militiis, seu monasteriis, hospitalibus, collegiis, aut quocunque alio titulo assumi, nihil ex iis privilegiis detractum esse ordinariis intelligatur, quominus ii, quibus ea iam concessa sunt, vel in posterum concedi contigerit, ipsis ordinariis, tanquam apostolicae sedis delegatis, plene in omnibus, et, quoad capellanos regios, iuxta constitutionem Innocentii III.¹, quae incipit: *Quum capella*, subiecti existant; exceptis tamen iis, qui praedictis locis aut militiis actu serviunt, et intra eorum septa ac domos resident, subque eorum obedientia vivunt, sive iis, qui legitime et secundum regulam earundem mili-

Sess. XXIV. ¹ C. 46. X. de priv. V. 33. et infra inter const. ex ant. iure desumpt. per conc. Trid. innovatas.

tiarum professionem fecerint, de qua ordinario constare debeat; non obstantibus privilegiis quibuscunque, etiam religionis sancti Ioannis Ierosolymitani, et aliarum militiarum. Quae vero privilegia residentibus in curia Romana vigore Eugenianae constitutionis ¹ aut familiaritatis cardinalium competere solent, ea in iis, qui beneficia ecclesiastica obtinent, ratione praedictorum beneficiorum minime intelligantur, sed ordinarii iurisdictioni subiecti permaneant; non obstantibus quibuscunque inhibitionibus.

CAPUT XII.

Quales esse debeant promovendi ad dignitates et canonicatus cathedralium ecclesiarum, quidve promoti praestare teneantur.

Quum dignitates in ecclesiis, praesertim cathedralibus, ad conservandam augendamque ecclesiasticam disciplinam fuerint institutae, ut qui eas obtinerent pietate praecellerent, aliisque exemplo essent, atque episcopos opera et officio iuvarent, merito qui ad eas vocantur tales esse debent, qui suo muneri respondere possint. Nemo igitur deinceps ad dignitates quascunque ², quibus animarum cura subest, promoveatur, nisi qui saltem xxv. suae aetatis annum attigerit, et, in clericali ordine versatus, doctrina ad suum munus exsequendum necessaria ac morum integritate commendetur, iuxta constitutionem Alexandri tertii in concilio Lateranensi promulgatam ³, quae incipit: *Quum in cunctis*. Archidiaconi etiam, qui oculi dicuntur episcopi ⁴, sint in

Sess. XXIV. ¹ C. 3. h. t. in Extr. comm. V. 7. et infr. I. c. ² Cf. Sess. XXII. de ref. c. 2. ³ Cf. 7. X. de elect. I. 6. et infr. inter const. ex antiq. iure desumpt. per conc. Trid. innovatas. ⁴ Cf. c. 7. X. de off. archid. I. 23. (Innoc. III.)

omnibus ecclesiis, ubi fieri poterit, magistri in theologia, seu doctores aut licentiatii in iure canonico. Ad ceteras autem dignitates vel personatus, quibus animarum cura nulla subest, clerici alioquin idonei et xxii. annis non minores adsciscantur. Provisi etiam de beneficiis quibuscunque curam animarum habentibus teneantur a die adeptae possessionis ad minus intra duos menses in manibus ipsius episcopi, vel eo impedito coram generali eius vicario seu officiali, orthodoxae suae fidei publicam facere professionem, et in ecclesiae Romanae obedientia se permansuros spondeant ac iurent ¹. Provisi autem de canonicatibus et dignitatibus in ecclesiis cathedralibus, non solum coram episcopo seu eius officiali, sed etiam in capitulo idem facere teneantur; alioquin praedicti omnes provisi ut supra fructus non faciant suos, nec illis possessio suffragetur. Neminem etiam deinceps ad dignitatem, canonicatum aut portionem recipiant, nisi qui eo ordine sacro aut sit initiatus, quem illa dignitas, praebenda aut portio requirit, aut in tali aetate, ut infra tempus a iure et ab hac sancta synodo statutum initiari valeat ². In omnibus vero ecclesiis cathedralibus omnes canonicatus ac portiones habeant annexum ordinem presbyterii, diaconatus vel subdiaconatus; episcopus autem cum consilio capituli designet ac distribuat, prout viderit expedire, quibus quisque ordo ex sacris annexus in posterum esse debeat; ita tamen, ut dimidia saltem pars presbyteri sint, ceteri vero diaconi aut subdiaconi. Ubi vero consue-

Sess. XXIV. ¹ Cf. bull. Pii IV. In sacrosancta, infra inter doc. conc. Trid. spect. ² Cf. Sess. VII. de ref. c. 42. et loc. ibi alleg. supra pag. 49 n. 2.

tudo laudabilior habet, ut plures vel omnes sint presbyteri, omnino observetur. Hortatur etiam sancta synodus, ut in provinciis, ubi id commode fieri potest, dignitates omnes, et saltem dimidia pars canonicatum in cathedralibus ecclesiis et collegiatis insignibus conferantur tantum magistris vel doctoribus, aut etiam licentiatis in theologia vel iure canonico. Praeterea obtinentibus in eisdem cathedralibus aut collegiatis dignitates, canonicatus, praebendas aut portiones non liceat vigore cuiuslibet statuti aut consuetudinis ultra tres menses ab eisdem ecclesiis quolibet anno abesse¹; salvis nihilominus earum ecclesiarum constitutionibus, quae longius servitii tempus requirunt. Alioquin primo anno privetur unusquisque dimidia parte fructuum, quos ratione etiam praebendae ac residentiae fecit suos. Quod si iterum eadem fuerit usus negligentia, privetur omnibus fructibus, quos eodem anno lucratus fuerit. Crescente vero contumacia contra eos iuxta sacrorum canonum constitutiones procedatur². Distributiones vero³ qui statis horis interfuerint recipiant; reliqui, quavis collusionione aut remissione exclusi, his careant iuxta Bonifacii VIII. decretum⁴, quod incipit: *Consuetudinem*, quod sancta synodus in usum revocavit, non obstantibus quibuscunque statutis et consuetudinibus. Omnes vero divina per se⁵, et non per substitutos, compellantur obire officia, et episcopo celebranti aut alia

Sess. XXIV. ¹ Cf. Sess. XXII. c. 1. de ref. ² Cf. tot. tit. X. de cler. non resid. III. 4. ³ Cf. c. 32. X. de praeb. III. 5. (Honor. III.) ⁴ Cap. un. de cler. non resid. in Vito III. 3. et infra inter const. ex ant. iure desumpt. per conc. Trid. innovatas. ⁵ Cf. c. 3. X. de cler. non resid. III. 4. (Innoc. III.) c. 30. X. de praeb. III. 5. (Innoc. III.) Sess. XXII. de ref. c. 4.

pontificalia exercenti assistere et asservire, atque in choro ad psallendum instituto hymnis et canticis Dei nomen reverenter, distincte devoteque laudare. Vestitu¹ insuper decenti tam in ecclesia quam extra assidue utantur; ab illicitisque venationibus, aucupiis, choreis, tabernis lusibusque abstineant, atque ea morum integritate polleant, ut merito ecclesiae senatus dici possit. Cetera, quae ad debitum in divinis officiis regimen spectant, deque congrua in his canendi seu modulandi ratione, de certa lege in choro conveniendi et permanendi, simulque de omnibus ecclesiae ministris, quae necessaria erunt, et si qua huiusmodi, synodus provincialis pro cuiusque provinciae utilitate et moribus certam cuique formulam praescribet. Interea vero episcopus non minus quam cum duobus canonicis, quorum unus ab episcopo, alter a capitulo eligatur, in iis, quae expedire videbuntur, poterit providere.

CAPUT XIII.

Quomodo tenuioribus cathedralibus ecclesiis et parochiis consulendum. Parochiae certis finibus distinguendae.

Quoniam pleraeque cathedrales ecclesiae tam tenuis reditus sunt et angustae, ut episcopali dignitati nullo modo respondeant, neque ecclesiarum necessitati sufficiant, examinet concilium provinciale, vocatis iis, quorum interest, et diligenter expendat, quas propter angustias tenuitatemque vicinis unire² vel novis proventibus augere expediat; con-

Sess. XXIV. ¹ Cf. tot. tit. X. de vita et hon. cler., et in Vito III. 4., in Clem. III. 4., et in Extrav. comm. III. 4. et tit. X. de cleric. venat. V. 24. ² Cf. Sess. VII. de ref. c. 6 et 7. Sess. XIV. de ref. c. 9. Sess. XXIV. de ref. c. 45.

fectaque de praemissis instrumenta ad summum Romanum Pontificem mittat, quibus instructus summus Pontifex ex prudentia sua, prout expedire iudicaverit, aut tenues invicem uniat, aut aliqua accessione ex fructibus augeat. Interim vero, donec praedicta effectum sortiantur, huiusmodi episcopis, qui fructuum subventionem pro dioecesis suae tenuitate indigent, poterit de beneficiis aliquibus, dum tamen curata non sint, nec dignitates, seu canonicatus, et praebendae, nec monasteria, in quibus viget regularis observantia, vel quae capitulis generalibus et certis visitoribus subduntur, a summo Romano Pontifice provideri. In parochialibus etiam ecclesiis, quarum fructus aequae adeo exigui sunt, ut debitum nequeant oneribus satisfacere, curabit episcopus, si per beneficiorum unionem, non tamen regularium, id fieri non possit, ut primitiarum vel decimarum assignatione, aut per parochianorum symbola ac collectas, aut qua commodiori ei videbitur ratione, tantum redigatur, quod pro rectoris ac parochiae necessitate decenter sufficiat. In unionibus vero quibuslibet, seu ex supradictis, seu aliis causis faciendis, ecclesiae parochiales monasteriis quibuscunque, aut abbatibus, seu dignitatibus sive praebendis ecclesiae cathedralis vel collegiatae, sive aliis beneficiis simplicibus, aut hospitalibus militiisve non uniantur, et quae unitae sunt revideantur ab ordinariis iuxta alias decretum in eadem modo sub fel. rec. Paulo III. ¹, quod etiam in unitis ab eo tempore citra aequae observetur; non obstantibus in iis quibuscunque verborum formis, quae hic pro sufficienter ex-

Sess. XXIV. ¹ Sess. VII. de ref. c. 6.

pressis habeantur. Ad haec in posterum omnes hae cathedrales ecclesiae, quarum reditus summam ducatorum mille, et parochiales, quae summam ducatorum centum secundum verum annum valorem non excedunt, nullis pensionibus aut reservationibus fructuum graventur. In iis quoque civitatibus ac locis, ubi parochiales ecclesiae certos non habent fines, nec earum rectores proprium populum, quem regant, sed promiscue petentibus sacramenta administrant, mandat sancta synodus episcopis pro tutiori animarum eis commissarum salute, ut distincto populo in certas propriasque parochias unicuique suum perpetuum peculiaremque parochum assignent ¹, qui eas cognoscere valeat, et a quo solo licite sacramenta suscipiant, aut alio utiliori modo, prout loci qualitas exegerit, provideant. Idemque in iis civitatibus ac locis, ubi nullae sunt parochiales, quamprimum fieri curent; non obstantibus quibuscunque privilegiis et consuetudinibus, etiam immemorabilibus.

CAPUT XIV.

Ne quis admittatur ad possessionem beneficii aut distributionum cum fructuum distributione in usus non pios convertenda.

In pluribus ecclesiis, tam cathedralibus quam collegiatis et parochialibus, ex earum constitutionibus aut ex prava consuetudine observari intelligitur, ut in electione, praesentatione, nominatione, institutione, confirmatione, collatione, vel alia provisione sive admissione ad possessionem alicuius cathedralis ecclesiae, vel beneficii, canonicatum, aut praebendarum, vel partem proventuum, seu ad distributiones

Sess. XXIV. ¹ Cf. Sess. XIV. de ref. c. 9.

quotidianas, certae conditiones, seu deductiones ex fructibus, solutiones, promissiones, compensationesve illicitae, aut etiam quae in aliquibus ecclesiis dicuntur turnorum lucra, interponantur. Haec quum sancta synodus detestetur, mandat episcopis, ut, quaecunque huiusmodi in usus pios non convertuntur, atque ingressus eos, qui simoniacae labis aut sordidae avaritiae suspicionem habent, fieri non permittant, ipsique diligenter de eorum constitutionibus sive consuetudinibus super praedictis cognoscant, et illis tantum, quas ut laudabiles probaverint, exceptis, reliquas ut pravas ac scandalosas reiiciant et aboleant. Eos vero, qui adversus haec in praesenti decreto comprehensa quavis ratione commiserint, poenis contra simoniacos editis sacris canonibus¹ et variis summorum Pontificum constitutionibus, quas omnes innovat, teneri decernit; non obstantibus quibuscunque statutis, constitutionibus, consuetudinibus, etiam immemorabilibus, etiam apostolica auctoritate confirmatis, de quarum surreptione, obreptione et intentionis defectu episcopus, tanquam apostolicae sedis delegatus, cognoscere possit.

CAPUT XV.

Ratio augendi tenues praebendas ecclesiarum cathedralium et collegiatarum insignium.

In ecclesiis cathedralibus² et collegiatis insignibus, ubi frequentes adeoque tenues sunt praebendae simul cum distributionibus quotidianis, ut sustinendo decenti canonicorum gradui pro loci et personarum qualitate non sufficiant, liceat

Sess. XXIV. ¹ Cf. C. I. qu. 4. fere per tot. et tot. tit. X. de sim. (III. 5.) et in Extr. comm. V. 4. ² Cf. Sess. XXIV. de ref. c. 43.

episcopis cum consensu capituli¹ vel aliquot simplicia beneficia, non tamen regularia, iis unire, vel, si hac ratione provideri non possit, aliquibus ex iis suppressis, cum patronorum consensu, si de iure patronatus laicorum sint, quarum fructus et proventus reliquarum praebendarum distributionibus quotidianis applicentur, eas ad pauciores numerum reducere; ita tamen, ut tot supersint, quae divino cultui celebrando ac dignitati ecclesiae commode valeant respondere²; non obstantibus quibuscunque constitutionibus et privilegiis, aut quacunque reservatione generali vel speciali aut affectione. Neque praedictae uniones aut suppressiones tolli seu impediri possint ex quibuscunque provisionibus, etiam vigore resignationis, aut quibusvis aliis derogationibus vel suspensionibus.

CAPUT XVI.

Quid muneris incumbat capitulo sede vacante.

Capitulum sede vacante, ubi fructuum percipiendorum ei munus incumbit, oeconomum unum vel plures fideles ac diligentes decernat, qui rerum ecclesiasticarum et proven- tum curam gerant, quorum rationem ei, ad quem pertinebit, sint reddituri. Item officialem seu vicarium infra octo dies post mortem episcopi constituere, vel existentem confirmare omnino teneatur, qui saltem in iure canonico sit doctor vel licentiatus, vel alias, quantum fieri poterit, idoneus. Si secus factum fuerit, ad metropolitanum deputatio huiusmodi devolvatur³. Et si ecclesia ipsa metropolitana

Sess. XXIV. ¹ Cf. Sess. V. de ref. c. 4. ² Cf. c. 2. X. de instit. III. 7. (Eug. III.) ³ Cf. c. ult. de suppl. negl. prael. in Vito I. 8. (Bonif. VIII.)

fuerit aut exempta, capitulumque, ut praefertur, negligens fuerit, tunc antiquior episcopus ex suffraganeis in metropolitana, et propinquior episcopus in exempta oeconomum et vicarium idoneos possit constituere. Episcopus vero ad eandem ecclesiam vacantem promotus ex iis, quae ad eum spectant, ab eisdem oeconomis, vicario et aliis quibuscunque officialibus et administratoribus, qui sede vacante fuerunt a capitulo vel ab aliis in eius locum constituti, etiam si fuerint ex eodem capitulo, rationem exigat officiorum, iurisdictionis, administrationis aut cuiuscunque eorum muneris; possitque eos punire, qui in eorum officio seu administratione deliquerint, etiam si praedicti officiales redditibus rationibus a capitulo vel a deputatis ab eodem absolutionem aut liberationem obtinuerint. Eidem quoque episcopo teneatur capitulum de scripturis ad ecclesiam pertinentibus, si quae ad capitulum pervenerunt, rationem reddere.

CAPUT XVII.

Beneficiorum collationi et plurium retentioni modus statuitur.

Quum ecclesiasticus ordo pervertatur, quando unus plurium officia occupat clericorum, sancte sacris canonibus cautum fuit¹, neminem oportere in duabus ecclesiis conscribi. Verum quoniam multi improbae cupiditatis affectu se ipsos, non Deum, decipientes, ea, quae bene constituta sunt, variis artibus eludere, et plura simul beneficia obtinere non erubescunt: sancta synodus debitam regendis ecclesiis disciplinam restituere cupiens, praesenti decreto, quod in quibuscunque personis, quocunque titulo, etiam si

Sess. XXIV. ¹ Cf. Sess. VII. de ref. c. 2. cum alleg.

cardinalatus honore fulgeant, mandat observari, statuit, ut in posterum unum tantum beneficium ecclesiasticum singulis conferatur. Quod quidem, si ad vitam eius, cui confertur, honeste sustentandam non sufficiat, liceat nihilominus aliud simplex sufficiens, dummodo utrumque personalem residentiam non requirat, eidem conferri. Haecque non modo ad cathedrales ecclesias, sed etiam ad alia omnia beneficia, tam saecularia quam regularia quaecunque, etiam commendata, pertineant, cuiuscunque tituli ac qualitatis existant. Illi vero, qui in praesenti plures parochiales ecclesias, aut unam cathedralem et aliam parochialem obtinent, cogantur omnino¹, quibuscunque dispensationibus ac unionibus ad vitam non obstantibus, una tantum parochiali vel sola cathedrali retenta, alias parochiales infra spatium sex mensium dimittere. Alioquin tam parochiales quam beneficia omnia, quae obtinent, ipso iure vacare censeantur², ac tanquam vacantia libere aliis idoneis conferantur, nec ipsi antea illa obtinentes tuta conscientia fructus post dictum tempus retineant. Optat autem sancta synodus, ut resignantium necessitatibus commoda aliqua ratione, prout summo Pontifici videbitur, provideatur.

CAPUT XVIII.

Ecclesia parochiali vacante deputandus ab episcopo vicarius, donec illi provideatur de parcho. Nominati ad parochiales qua forma et a quibus examinari debent.

Expedit maxime animarum saluti, a dignis atque idoneis parochis gubernari. Id ut diligentius ac rectius per-

Sess. XXIV. ¹ Sess. cit. c. 4. ² Cf. c. 4. de praeb. in Extr. comm. III. 2. (Ioann. XXII.)

ficiatur, statuit sancta synodus, ut, quum parochialis ecclesiae vacatio, etiamsi cura ecclesiae vel episcopo incumbere dicatur, et per unum vel plures administretur, etiam in ecclesiis patrimonialibus, seu receptivis nuncupatis, in quibus consuevit episcopus uni vel pluribus curam animarum dare, quos omnes ad infra scriptum examen teneri mandat¹, per obitum vel resignationem, etiam in curia, seu aliter quomodocunque contigerit, etiam si ipsa parochialis ecclesia reservata vel affecta fuerit generaliter vel specialiter, etiam vigore indulti seu privilegii in favorem sanctae Romanae ecclesiae cardinalium, seu abbatum vel capitulorum: debeat episcopus statim, habita notitia vacationis ecclesiae, si opus fuerit, idoneum in ea vicarium cum congrua eius arbitrio fructuum portionis assignatione constituere, qui onera ipsius ecclesiae sustineat, donec ei de rectore provideatur. Porro episcopus, et qui ius patronatus habet, intra decem dies, vel aliud tempus ab episcopo praescribendum, idoneos aliquot clericos ad regendam ecclesiam coram deputandis examinadoribus nominet. Liberum sit tamen etiam aliis, qui aliquos ad id aptos noverint, eorum nomina deferre, ut possit postea de cuiuslibet aetate, moribus et sufficientia fieri diligens inquisitio. Et si episcopo aut synodo provinciali pro regionis more videbitur magis expedire, per edictum etiam publicum vocentur qui volent examinari. Transacto constituto tempore omnes, qui descripti fuerint, examinentur ab episcopo², sive eo impedito ab eius vicario

Sess. XXIV. ¹ Cf. Sess. VII. de ref. c. 43. ² Cf. Sess. XXV. de ref. c. 9.

generali atque ab aliis examinadoribus non paucioribus quam tribus, quorum votis, si pares aut singulares fuerint, accedere possit episcopus vel vicarius, quibus magis videbitur. Examinadores autem singulis annis in dioecesana synodo ab episcopo vel eius vicario ad minus sex proponantur, qui synodo satisfaciant, et ab ea probentur. Advenienteque vacatione cuiuslibet ecclesiae tres ex illis eligat episcopus, qui cum eo examen perficiant, indeque succedente alia vacatione aut eosdem, aut alios tres, quos maluerit, ex praedictis illis sex eligat. Sint vero hi examinadores magistri, seu doctores, aut licentiati in theologia aut iure canonico, vel alii clerici seu regulares, etiam ex ordine mendicantium aut etiam saeculares, qui ad id videbuntur magis idonei; iurentque omnes ad sancta Dei evangelia, se quacunque humana affectione postposita fideliter munus executuros. Caveantque, ne quicquam prorsus occasione huius examinis nec ante nec post accipiant¹; alioquin simoniae vitium tam ipsi quam alii dantes incurrant, a quo absolvi nequeant nisi dimissis beneficiis, quae quomodocunque etiam antea obtinebant, et ad alia in posterum inhabiles reddantur. Et de his omnibus non solum coram Deo, sed etiam in synodo provinciali, si opus erit, rationem reddere teneantur, a qua, si quid contra officium eos fecisse compertum fuerit, graviter eius arbitrio puniri possint. Peracto deinde examine renuncientur quotcunque ab his idonei iudicati fuerint aetate, moribus, doctrina, prudentia, et aliis rebus ad vacantem ecclesiam gubernandam oppor-

Sess. XXIV. ¹ Cf. c. 5. D. XXIV. (conc. Nannet.)

tunis. Ex hisque episcopus eum eligat¹, quem ceteris magis idoneum iudicaverit, atque illi, et non alteri, collatio ecclesiae ab eo fiat, ad quem spectabit eam conferre. Si vero iuris patronatus ecclesiastici erit, ac institutio ad episcopum, et non ad alium pertineat, is, quem patronus digniorem inter probatos ab examinadoribus iudicabit, episcopo praesentare teneatur², ut ab eo instituatur. Quum vero institutio ab alio, quam ab episcopo, erit facienda, tunc episcopus solus ex dignis eligat digniorem, quem patronus ei praesentet, ad quem institutio spectat. Quod si iuris patronatus laicorum fuerit, debeat qui a patrono praesentatus fuerit ab eisdem deputatis ut supra examinari, et non nisi idoneus repertus fuerit admitti. In omnibusque supradictis casibus non cuiquam alteri, quam uni ex praedictis examinatis et ab examinadoribus approbatis, iuxta supradictam regulam, de ecclesia provideatur, nec praedictorum examinadorum relationem, quo minus executionem habeat, ulla devolutio aut appellatio, etiam ad sedem apostolicam, sive eiusdem sedis legatos aut vicelegatos, aut nuncios, seu episcopos, aut metropolitanos, primates vel patriarchas interposita impediatur aut suspendatur; alioquin vicarius, quem ecclesiae vacanti antea episcopus arbitrio suo ad tempus deputavit, vel forsitan postea deputabit, ab eius ecclesiae custodia et administratione non amoveatur, donec aut eidem, aut alteri, qui probatus et electus fuerit, ut supra, sit provisum. Alias provisiones omnes seu institutiones, praeter supra-

Sess. XXIV. ¹ Cf. Sess. XXV. de ref. c. 9. ² Cf. Sess. VII. de ref. c. 43.

dictam formam factae, surreptitiae esse censeantur; non obstantibus huic decreto exemptionibus, indultis, privilegiis, praeventionibus, affectionibus, novis provisionibus, indultis concessis quibuscunque universitatibus, etiam ad certam summam, et aliis impedimentis quibuscunque. Si tamen adeo exigui redditus dictae parochiales fuerint, ut totius huius examinationis operam non ferant, aut nemo sit, qui se examini quaerat subiicere, aut ob apertas factiones seu dissidia, quae in aliquibus locis reperiuntur, facile graviores rixae ac tumultus possint excitari: poterit ordinarius, si pro sua conscientia cum deputatorum consilio ita expedire arbitrabitur, hac forma omissa privatim aliud examen, ceteris tamen ut supra servatis, adhibere. Licebit etiam synodo provinciali, si qua in supradictis circa examinationis formam addenda remittenda esse censuerit, providere.

CAPUT XIX.

Mandata de providendo, expectativae et alia id genus antiquantur.

Decernit sancta synodus, mandata de providendo, et gratias, quae expectativae dicuntur, nemini amplius, etiam collegiis, universitatibus, senatibus et aliis singularibus personis, etiam sub nomine indulti, aut ad certam summam, vel alio quovis colore concedi, nec hactenus concessis cuiquam uti licere¹. Sed nec reservationes mentales, nec aliae quaecunque gratiae ad vacatura, nec indulta ad alienas ecclesias vel monasteria alicui, etiam ex sanctae Romanae

Sess. XXIV. ¹ Cf. Sess. XXV. de ref. c. 9. — tot. tit. X. de conc. praeb. non vac. III. 8. in Vito (III. 8.) in Clem. (III. 3.)

ecclesiae cardinalibus, concedantur, et hactenus concessa abrogata esse censeantur.

CAPUT XX.

Ratio tractandi causas ad forum ecclesiasticum pertinentes praescribitur.

Causae omnes, ad forum ecclesiasticum quomodolibet pertinentes, etiam si beneficiales sint, in prima instantia coram ordinariis locorum duntaxat cognoscantur, atque omnino saltem infra biennium a die motae litis terminentur; alioquin post id spatium liberum sit partibus vel alteri illarum, iudices superiores, alias tamen competentes, adire, qui causam in eo statu, quo fuerit, assumant et quam primum terminari curent; nec antea aliis committantur, nec avocentur, neque appellationes ab eisdem interpositae per superiores quoscunque recipiantur, eorumve commissio aut inhibiti fiat, nisi a definitiva vel a definitivae vim habente, et cuius gravamen per appellationem a definitiva reparari nequeat. Ab his excipiantur causae, quae iuxta canonicas sanctiones apud sedem apostolicam sunt tractandae¹, vel quas ex urgenti rationabilique causa iudicaverit summus Romanus Pontifex per speciale rescriptum signaturae sanctitatis suae manu propria subscribendum committere aut avocare. Ad haec causae matrimoniales et criminales non decani, archidiaconi aut aliorum inferiorum iudicio, etiam visitando, sed episcopi tantum examini et iurisdictioni relinquuntur (etiam si in praesenti inter episcopum et decanum

Sess. XXIV. ¹ Cf. e. gr. c. 4. conc. Sard. (c. 7. C. VI. qu. 4.) — Sess. XXV. de ref. c. 10.

seu archidiaconum, aut alios inferiores super causarum istarum cognitione lis aliqua in quacunque instantia pendeat), coram quo, si pars vere paupertatem probaverit, non cogatur extra provinciam, nec in secunda, nec in tertia instantia in eadem causa matrimoniali litigare, nisi pars altera et alimenta et expensas litis velit subministrare. Legati quoque, etiam de latere, nuncii, gubernatores ecclesiastici, aut alii, quarumcunque facultatum vigore, non solum episcopos in praedictis causis impedire, aut aliquo modo eorum iurisdictionem iis praeripere aut turbare non praesumant; sed nec etiam contra clericos aliasve personas ecclesiasticas, nisi episcopo prius requisito eoque negligente, procedant. Alias eorum processus ordinationesve nullius momenti sint, atque ad damni satisfactionem partibus illati teneantur. Praeterea, si quis in casibus a iure¹ permissis appellaverit, aut de aliquo gravamine conquestus fuerit, seu alias ob lapsum biennii, de quo supra, ad alium iudicem recurrerit, teneatur acta omnia coram episcopo gesta ad iudicem appellationis expensis suis transferre, eodem tamen episcopo prius admonito, ut, si quid ei pro causae instructione videbitur, possit iudici appellationis significare. Quod si appellatus compareat, cogatur tunc is quoque actorum, quae translata sunt, expensas pro portione sua, si illis uti voluerit, subire; nisi aliter ex loci consuetudine servetur, ut scilicet ad appellantem integrum hoc onus pertineat. Porro ipsam actorum copiam teneatur notarius congrua

Sess. XXIV. ¹ Cf. tot. tit. X. de appell. II. 28. in VIto II. 15. in Clem. II. 12.

mercede accepta appellanti quanto citius et ad minus intra mensem exhibere. Qui notarius si in differenda exhibitione fraudem fecerit, ab officii administratione arbitrio ordinarii suspendatur, et ad dupli poenam, quanti ea lis fuerit, inter appellantem et pauperes loci distribuendam compellatur. Iudex vero, si et ipse impedimenti huius conscius particepsve fuerit, aliterve obstiterit, ne appellanti integre acta intra tempus traderentur, ad eandem dupli poenam, prout supra, teneatur; non obstantibus, quoad omnia superscripta, privilegiis, indultis, concordis, quae suos tantum teneant auctores, et aliis quibuscunque consuetudinibus.

CAPUT XXI.

Declaratur, ex certis verbis supra positis non immutari solitam rationem tractandi negotia in generalibus conciliis.

Cupiens sancta synodus, ut ex decretis ab ea editis nulla unquam futuris temporibus dubitandi occasio oriatur, verba illa, posita in decreto publicato sessione prima sub beatissimo domino nostro Pio IV.¹, videlicet: *Quae proponentibus legatis ac praesidentibus ad horum temporum levandas calamitates, sedandas de religione controversias, coercendas linguas dolosas, depravatorum morum abusus corrigendos, ecclesiae veram et Christianam pacem conciliandam, apta et idonea ipsi sanctae synodo videbuntur*, explicando declarat, mentis suae non fuisse, ut ex praedictis verbis solita ratio tractandi negotia in generalibus conciliis ulla ex parte immutaretur, neque novi quicquam, praeter id, quod a sacris canonibus vel generalium synodorum forma hactenus statutum est, cuiquam adderetur vel detraheretur.

Sess. XXIV. ¹ Cf. Sess. XVII. in princ.

Indictio futurae sessionis.

Insuper eadem sacrosancta synodus proximam futuram sessionem feria quinta post conceptionem beatae Mariae Virginis, quae erit dies nona mensis Decembris proxime venturi, habendam esse statuit et decernit, cum potestate etiam abbreviandi. In qua sessione tractabitur de sexto nunc in eam dilato capite, et de reliquis reformationis capitibus iam exhibitis, deque aliis ad eam pertinentibus. Si vero opportunum videbitur, et tempus patietur, poterit etiam de nonnullis dogmatibus tractari, prout suo tempore in congregationibus proponentur.

Abbreviata est dies sessionis.

SESSIO XXV.

QUAE EST NONA ET ULTIMA

SUB PIO IV. PONT. MAX.,

COEPTA DIE III.

ABSOLUTA DIE IV. DECEMBRIS MDLXIII.

Decretum de purgatorio.

Quam catholica ecclesia, Spiritu sancto edocta ex sacris literis et antiqua Patrum traditione, in sacris conciliis et novissime in hac oecumenica synodo docuerit, purgatorium esse¹, animasque ibi detentas fidelium suffragiis, potissimum vero acceptabili altaris sacrificio iuvari, praecipit sancta synodus episcopis, ut sanam de purgatorio doctrinam a sanctis

Sess. XXV. ¹ Cf. Sess. VI. can. 30. Sess. XXII. de sacrif. miss. c. 2. et can. 3.

Patribus et sacris conciliis traditam¹ a Christi fidelibus credi, teneri, doceri et ubique praedicari diligenter studeant. Apud rudem vero plebem difficiliore ac subtiliore quaestiones, quaeque ad aedificationem non faciunt², et ex quibus plerumque nulla fit pietatis accessio, a popularibus concionibus secludantur. Incerta item vel quae specie falsi laborant evulgari ac tractari non permittant. Ea vero, quae ad curiositatem quandam aut superstitionem spectant, vel turpe lucrum sapiunt, tanquam scandala et fidelium offensa prohibeant. Curent autem episcopi³, ut fidelium vivorum suffragia, missarum scilicet sacrificia, orationes, elemosynae, aliaque pietatis opera, quae a fidelibus pro aliis fidelibus defunctis fieri consueverunt, secundum ecclesiae instituta pie et devote fiant, et quae pro illis ex testatorum foundationibus vel alia ratione debentur, non perfunctorie, sed a sacerdotibus, et ecclesiae ministris, et aliis, qui hoc praestare tenentur, diligenter et accurate persolvantur.

*De invocatione, veneratione et reliquiis sanctorum,
et sacris imaginibus.*

Mandat sancta synodus omnibus episcopis et ceteris docendi munus curamque sustinentibus, ut iuxta catholicae et apostolicae ecclesiae usum a primaevis Christianae religionis temporibus receptum, sanctorumque Patrum consensio- nem, et sacrorum conciliorum decreta, in primis de sanctorum intercessione, invocatione, reliquiarum honore, et legi-

Sess. XXV. ¹ Cf. Greg. Dial. IV. 39. (c. 4. D. XXV.) lib. de poen. qui dic. Augustini c. 48. (c. 5. ib.) conc. Florentin. circa fin. ² 1 Tim. I. 4. ³ Cf. Sess. XXV. de ref. c. 4.

timo imaginum usu, fideles diligenter instruant, docentes eos, sanctos una cum Christo regnantes orationes suas pro hominibus Deo offerre, bonum atque utile esse suppliciter eos invocare, et ob beneficia impetranda a Deo per Filium eius Iesum Christum¹ Dominum nostrum, qui solus noster redemptor et salvator est, ad eorum orationes, opem auxiliiumque confugere; illos vero, qui negant, sanctos aeterna felicitate in coelo fruente invocandos esse, aut qui asserunt, vel illos pro hominibus non orare, vel eorum, ut pro nobis etiam singulis orent, invocationem esse idololatriam, vel pugnare cum verbo Dei, adversarique honori unius mediatoris Dei et hominum Iesu Christi², vel stultum esse, in coelo regnantibus voce vel mente supplicare, impie sentire. Sanctorum quoque martyrum et aliorum cum Christo viventium sancta corpora, quae viva membra fuerunt Christi, et templum Spiritus sancti³, ab ipso ad aeternam vitam suscitanda et glorificanda a fidelibus veneranda esse⁴, per quae multa beneficia a Deo hominibus praestantur, ita ut affirmantes, sanctorum reliquiis venerationem atque honorem non deberi, vel eas aliaque sacra monumenta a fidelibus inutiliter honorari, atque eorum opis impetrandae causa sanctorum memorias frustra frequentari, omnino damnandos esse, prout iam pridem eos damnavit, et nunc etiam damnat ecclesia. Imagines porro Christi, deiparae Virginis et aliorum sanctorum in templis praesertim habendas et retinendas, eisque debitum honorem et venerationem impertiendam, non quod

Sess. XXV. ¹ Cf. Sess. XXII. de sacr. miss. c. 3. ² 1 Tim. II. 5. ³ 1 Cor. III. 16. VI. 19. ⁴ Cf. conc. Nic. II. c. 7.

credatur inesse aliqua in iis divinitas vel virtus, propter quam sint colendae, vel quod ab eis sit aliquid petendum, vel quod fiducia in imaginibus sit figenda, veluti olim fiebat a gentibus, quae in idolis spem suam collocabant¹: sed quoniam honos, qui eis exhibetur, refertur ad prototypa, quae illae repraesentant, ita ut per imagines, quas osculamur, et coram quibus caput aperimus et procumbimus, Christum adoremus, et sanctos, quorum illae similitudinem gerunt, veneremur. Id quod conciliorum, praesertim vero secundae Nicaenae synodi² decretis contra imaginum oppugnatores est sancitum.

Illud vero diligenter doceant episcopi, per historias mysteriorum nostrae redemptionis, picturis vel aliis similitudinibus expressas, erudiri et confirmari populum in articulis fidei commemorandis et assidue recolendis; tum vero ex omnibus sacris imaginibus magnum fructum percipi, non solum quia admonetur populus beneficiorum et munerum, quae a Christo sibi collata sunt, sed etiam quia Dei per sanctos miracula et salutaria exempla oculis fidelium subiiciuntur, ut pro iis Deo gratias agant, ad sanctorumque imitationem vitam moresque suos componant, excitenturque ad adorandum ac diligendum Deum, et ad pietatem colendam. Si quis autem his decretis contraria docuerit aut senserit: anathema sit. In has autem sanctas et salutaris observationes si qui abusus irrepserint, eos prorsus aboleri sancta synodus vehementer cupit, ita ut nullae falsi dogmatis imagines et rudibus periculosi erroris occasionem praebentes

Sess. XXV. ¹ Psalm. CXXXIV. 48. ² Act. 3. 4. 6.

statuantur. Quod si aliquando historias et narrationes sacrae scripturae, quum id indoctae plebi expediet, exprimi et figurari contigerit, doceatur populus, non propterea divinitatem figurari, quasi corporeis oculis conspici vel coloribus aut figuris exprimi possit. Omnis porro superstitio in sanctorum invocatione¹, reliquiarum veneratione, et imaginum sacro usu tollatur, omnis turpis quaestus eliminetur, omnis denique lascivia vitetur, ita ut procaci venustate imagines non pingantur nec ornentur, et sanctorum celebratione ac reliquiarum visitatione homines ad comessiones atque ebrietates non abutantur², quasi festi dies in honorem sanctorum per luxum ac lasciviam agantur. Postremo tanta circa haec diligentia et cura ab episcopis adhibeatur, ut nihil inordinatum aut praepostere et tumultuarie accommodatum, nihil profanum nihilque inhonestum appareat, quum domum Dei deceat sanctitudo³. Haec ut fidelius observentur, statuit sancta synodus, nemini licere ullo in loco vel ecclesia, etiam quomodolibet exempta, ullam insolitam ponere vel ponendam curare imaginem nisi ab episcopo approbata fuerit; nulla etiam admittenda esse nova miracula⁴, nec novas reliquias recipiendas⁵, nisi eodem recognoscente et approbante episcopo, qui, simul atque de iis aliquid comperit habuerit, adhibitis in consilium theologis et aliis piis viris ea faciat, quae veritati et pietati consentanea iudicaverit. Quod si aliquis dubius aut difficilis abusus sit extirpandus, vel omnino aliqua de iis rebus gravior quaestio in-

Sess. XXV. ¹ Cf. c. ult. X. de reliq. et ven. sanct. III. 45. (Innoc. III.) ² Cf. c. 2. D. III. de cons. (conc. Tol. III.) ³ Psalm. XCII. 5. ⁴ Cf. c. 4. h. t. (Alex. III.) ⁵ Cf. cit. c. 2. X. de reliq.

cidat, episcopus, antequam controversiam dirimat, metropolitani et comprovincialium episcoporum in concilio provinciali sententiam exspectet; ita tamen, ut nihil inconsulto sanctissimo Romano Pontifice novum aut in ecclesia hactenus inusitatum decernatur.

De regularibus et monialibus.

Eadem sacrosancta synodus, reformationem prosequens, ea, quae sequuntur, statuenda esse censuit.

CAPUT I.

Regulares omnes ad regulae, quam professi sunt, praescriptum vitam instituant; id ut fiat superiores sedulo curent.

Quoniam non ignorat sancta synodus, quantum ex monasteriis pie institutis et recte administratis in ecclesia Dei splendoris atque utilitatis oriatur, necessarium esse censuit, quo facilius ac maturius, ubi collapsa est, vetus et regularis disciplina instauretur, et constantius, ubi conservata est, perseveret, praecipere, prout hoc decreto praecipit, ut omnes regulares, tam viri quam mulieres, ad regulae, quam professi sunt, praescriptum vitam instituant et componant, atque in primis quae ad suae professionis perfectionem, ut obedientiae¹, paupertatis et castitatis, ac si quae alia sunt alicuius regulae et ordinis peculiariora vota et praecepta, ad eorum respective essentiam, nec non ad communem vitam, victum et vestitum conservanda pertinentia fideliter observent. Omnisque cura et diligentia a superioribus adhibeatur tam in capitulis generalibus et provincialibus, quam in

Sess. XXV. ¹ Cf. c. 1. de V. S. in Clem. V. 44. (Clem. V.)

eorum visitationibus, quae suis temporibus facere non praetermittant, ut ab illis non recedatur; quum compertum sit, ab eis non posse ea, quae ad substantiam regularis vitae pertinent, relaxari. Si enim illa, quae bases sunt et fundamenta totius regularis disciplinae, exacte non fuerint conservata, totum corruat aedificium necesse est.

CAPUT II.

Proprietas regularibus omnino prohibetur.

Nemini igitur regularium, tam virorum quam mulierum, liceat bona immobilia vel mobilia, cuiuscunque qualitatis fuerint, etiam quovis modo ab eis acquisita, tanquam propria¹ aut etiam nomine conventus possidere vel tenere; sed statim ea superiori tradantur, conventuique incorporentur. Nec deinceps liceat superioribus bona stabilia alicui regulari concedere, etiam ad usumfructum vel usum, administrationem aut commendam. Administratio autem bonorum monasteriorum seu conventuum ad solos officiales eorundem ad nutum superiorum amovibiles pertineat. Mobilium vero usum ita superiores permittant, ut eorum supellex statui paupertatis, quam professi sunt, conveniat, nihilque superflui in ea sit, nihil etiam, quod sit necessarium, eis denegetur. Quod si quis aliter quicquam tenere deprehensus aut convictus fuerit, is biennio activa et passiva voce privatus sit, atque etiam iuxta suae regulae et ordinis constitutiones puniatur.

Sess. XXV. ¹ Cf. c. 44. (Aug.) c. 43. (Iul. Pom.) C. XII. qu. 4. c. 2. X. de statu monach. III. 35. (conc. Lat. III.) c. 6. ib. (Innoc. III.)

CAPUT III.

Omnia monasteria, quae hic non prohibentur, possunt possidere bona immobilia. Numerus personarum in illis pro modo facultatum aut eleemosynarum constituendus. Nulla sine licentia episcopi erigenda.

Concedit sancta synodus omnibus monasteriis et domibus, tam virorum quam mulierum, et mendicantium, exceptis domibus fratrum sancti Francisci¹, Capucinatorum et eorum, qui Minorum de observantia vocantur, etiam quibus aut ex constitutionibus suis erat prohibitum, aut ex privilegio apostolico non erat concessum, ut deinceps bona immobilia eis possidere liceat. Quod si aliqua loca ex praedictis, quibus auctoritate apostolica similia bona possidere permisum erat, eis spoliata sint, eadem omnia illis restituenda esse decernit. In praedictis autem monasteriis et domibus tam virorum quam mulierum, bona immobilia possidentibus vel non possidentibus, is tantum numerus constituatur² ac in posterum conservetur, qui vel ex redditibus propriis monasteriorum, vel ex consuetis eleemosynis commode possit sustentari; nec de cetero similia loca erigantur sine episcopi, in cuius dioecesi erigenda sunt, licentia prius obtenta.

CAPUT IV.

Regularis sine superioris licentia nec se obsequio alterius loci aut personae subiiciat, nec a conventu recedat. Absens studiorum causa in conventibus commoretur.

Prohibet sancta synodus, ne quis regularis sine sui superioris licentia praedicationis, vel lectionis aut cuiusvis pii operis praetextu subiiciat se obsequio alicuius praelati,

Sess. XXV. ¹ Cf. Clem. cit. not. 46. ² Cf. c. 4. X. de vit. et hon. cler. III. 4. (Greg. VIII.) c. 4. X. de instit. III. 7. (conc. Arel. VI.) c. un. de stat. regul. in VIto III. 46. (Bonif. VIII.)

principis, vel universitatis vel communitatis, aut alterius cuiuscunque personae seu loci¹; neque ei aliquando privilegium aut facultas ab aliis super iis obtenta suffragetur. Quod si contra fecerit, tanquam inobediens arbitrio superioris puniatur. Nec liceat regularibus a suis conventibus recedere, etiam praetextu ad superiores suos accedendi, nisi ab eisdem missi aut vocati fuerint. Qui vero sine praedicto mandato in scriptis obtento repertus fuerit, ab ordinariis locorum tanquam desertor sui instituti puniatur. Illi autem, qui studiorum causa ad universitates mittuntur, in conventibus tantum habitent; alioquin ab ordinariis contra eos procedatur.

CAPUT V.

Clausurae monialium, praesertim quae extra urbes agunt, providetur.

Bonifacii octavi constitutionem², quae incipit: *Periculoso*, renovans sancta synodus universis episcopis sub obtestatione divini iudicii et interminatione maledictionis aeternae praecipit, ut in omnibus monasteriis sibi subiectis ordinaria, in aliis vero sedis apostolicae auctoritate, clausuram sanctimonialium, ubi violata fuerit, diligenter restitui, et ubi inviolata est, conservari maxime procurent, inobedientes atque contradictores per censuras ecclesiasticas aliasque poenas, quacunque appellatione postposita, compescentes, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii saeculi.

Sess. XXV. ¹ Cf. c. 35. C. XVI. qu. 4. (conc. Tarrac.) c. 7. X. de off. iud. ord. I. 34. (Innoc. III.) c. 3. 4. X. ne cler. vel mon. III. 50. (Alex. III.) c. 4. §. 5. de statu mon. in Clem. III. 40. (Clem. V.) ² C. un. de statu regul. in VIto III. 46. et infr. inter const. ex ant. iure desumpt. per conc. Trid. innovatas.

laris. Quod auxilium ut praebeatur, omnes Christianos principes hortatur sancta synodus, et sub excommunicationis poena ipso facto incurrenda omnibus magistratibus saecularibus iniungit. Nemini autem sanctimonialium liceat post professionem exire a monasterio¹, etiam ad breve tempus, quocumque praetextu, nisi ex aliqua legitima causa ab episcopo approbata, indultis quibuscumque et privilegiis non obstantibus. Ingredi autem intra septa monasterii nemini liceat², cuiuscumque generis, aut conditionis, sexus vel aetatis fuerit, sine episcopi vel superioris licentia in scriptis obtenta, sub excommunicationis poena ipso facto incurrenda. Dare autem tantum episcopus vel superior licentiam debet in casibus necessariis, neque alius ullo modo possit, etiam vigore cuiuscumque facultatis vel indulti hactenus concessi vel in posterum concedendi. Et quia monasteria sanctimonialium extra moenia urbis vel oppidi constituta malorum hominum praedae et aliis facinoribus sine ulla saepe custodia sunt exposita, curent episcopi et alii superiores, si ita videbitur expedire, ut sanctimoniales ex iis ad nova vel antiqua monasteria intra urbes vel oppida frequentia reducantur, invocato etiam auxilio, si opus fuerit, brachii saecularis. Impedientes vero vel non obediens per censuras ecclesiasticas parere compellant.

CAPUT VI.

Ratio eligendi superiores.

In electione superiorum quorumcumque, abbatum tem-

Sess. XXV. ¹ Cf. cit. cap. un. in VIto. ² Cf. c. 8. de vit. et hon. cler. III. 4. (conc. Lat. III.)

poralium, et aliorum officialium ac generalium, et abbatisarum atque aliarum praepositarum, quo omnia recte et sine ulla fraude fiant, in primis sancta synodus districte praecipit, omnes supradictos eligi debere per vota secreta, ita ut singulorum eligentium nomina nunquam publicentur. Nec in posterum liceat provinciales, aut abbates, priores aut alios quoscumque titulares ad effectum electionis faciendae constituere, aut voces et suffragia absentium supplere. Si vero contra huius decreti constitutionem aliquis electus fuerit, electio irrita sit, et is, qui ad hunc effectum se in provincialem, abbatem aut priorem creari permiserit, deinceps ad omnia officia in religione obtinenda inhabilis existat, facultatesque super his concessae eo ipso abrogatae censeantur, et, si in posterum aliae concedantur, tanquam surreptitiae habeantur.

CAPUT VII.

Quae et quomodo abbatissae et quocumque nomine praefectae eligendae. Duobus monasteriis nulla praeficiatur.

Abbatissa et priorissa, et quocumque alio nomine praefecta vel praeposita appelletur, eligatur non minor annis quadraginta¹, et quae octo annis post expressam professionem laudabiliter vixerit. Quod si his qualitatibus non reperiatur in eodem monasterio, ex alio eiusdem ordinis eligi possit. Si hoc etiam incommodum superiori, qui electioni praeest, videatur, ex iis, quae in eodem monasterio annum trigesimum excesserint², et quinque saltem annis post professionem recte vixerint, episcopo vel alio superiore con-

Sess. XXV. ¹ Cf. c. 42. C. XX. qu. 4. (Gregor. I) ² Cf. c. 43. de elect. in VIto I. 6. (Bonifac. VIII.)

sentiente eligatur. Duobus vero monasteriis nulla praeficiatur. Et si qua duo vel plura quocunque modo obtinet, cogatur uno excepto intra sex menses cetera resignare. Post id vero tempus, nisi resignaverit, omnia ipso iure vacent. Is vero, qui electioni praestet, episcopus sive alius superior claustra monasterii non ingrediatur, sed ante cancellorum fenestellam vota singularum audiat vel accipiat. In reliquis serventur singularum ordinum vel monasteriorum constitutiones.

CAPUT VIII.

Regimen monasteriorum non habentium ordinarios regulares visitatores quomodo instituendum.

Monasteria omnia, quae generalibus capitulis aut episcopis non subsunt, nec suos habent ordinarios regulares visitatores, sed sub immediata sedis apostolicae protectione ac directione regi consueverunt, teneantur infra annum a fine praesentis concilii, et deinde quolibet triennio sese in congregationes redigere, iuxta formam constitutionis Innocentii III.¹ in concilio generali, quae incipit: *In singulis*, ibique certas regulares personas deputare quae de modo et ordine, de praedictis congregationibus erigendis, ac statutis in eis exsequendis deliberent et statuunt. Quod si in his negligentes fuerint, liceat metropolitanis, in cuius provincia praedicta monasteria sunt, tanquam sedis apostolicae delegato, eos pro praedictis causis convocare. Quod si infra limites unius provinciae non sit sufficiens talium monasteriorum numerus ad erigendam congregationem, possint dua-

Sess. XXV. ¹ C. 7. X. de statu mon. III. 35. et infr. inter const. ex ant. iure desumpt. per conc. Trid. innovatas.

rum vel trium provinciarum monasteria unam facere congregationem. Ipsis autem congregationibus constitutis, illarum generalia capitula, et ab illis electi praesides vel visitatores eandem habeant auctoritatem in suae congregationis monasteria ac regulares in eis commorantes, quam alii praesides ac visitatores in ceteris habent ordinibus, teneanturque suae congregationis monasteria frequenter visitare, et illorum reformationi incumbere, et ea observare, quae in sacris canonibus¹ et in hoc sacro concilio sunt decreta. Quod si etiam metropolitanis instante praedicta exsequi non curaverint, episcopis, in quorum dioecibus loca praedicta sita sunt, tanquam sedis apostolicae delegatis subdantur.

CAPUT IX.

Monasteria monialium immediate subiecta sedi apostolicae ab episcopo regantur; alia vero a deputatis in capitulis generalibus, vel aliis regularibus.

Monasteria sanctimonialium sanctae sedi apostolicae immediate subiecta, etiam sub nomine capitulorum S. Petri, vel S. Ioannis, vel alias quomodocunque nuncupentur, ab episcopis tanquam dictae sedis delegatis gubernentur, non obstantibus quibuscunque. Quae vero a deputatis in capitulis generalibus vel ab aliis regularibus reguntur, sub eorum cura et custodia relinquuntur.

CAPUT X.

Moniales unoquoque mense confiteantur et communicent. De confessorio extraordinario us ab episcopo provideatur. Apud illas extra publicam ecclesiam eucharistia non conservetur.

Attendant diligenter episcopi et ceteri superiores mo-

Sess. XXV. ¹ Cf. tot. tit. X. de statu mon. III. 35. de statu reg. in Vito III. 46. de statu mon. in Clem. III. 40.

nasteriorum sanctimonialium, ut in constitutionibus earum admoneantur sanctimoniales, ut saltem semel singulis mensibus confessionem peccatorum faciant¹, et sacrosanctam eucharistiam suscipiant, ut eo se salutari praesidio muniant ad omnes oppugnationes daemonis fortiter superandas. Praeter ordinarium autem confessorem alius extraordinarius ab episcopo et aliis superioribus bis aut ter in anno offeratur, qui omnium confessiones audire debeat. Quod vero sanctissimum Christi corpus intra chorum vel septa monasterii, et non in publica ecclesia conservetur, prohibet sancta synodus; non obstante quocunque indulto aut privilegio.

CAPUT XI.

In monasteriis, quibus imminet cura personarum saecularium, praeter eas, quae sunt de illorum familia, visitet episcopus, et eidem curae praeficiendas examinet, certis exceptis.

In monasteriis seu domibus virorum seu mulierum, quibus imminet animarum cura personarum saecularium, praeter eas, quae sunt de illorum monasteriorum seu locorum familia, personae tam regulares quam saeculares huiusmodi curam exercentes subsint immediate in iis, quae ad dictam curam et sacramentorum administrationem pertinent, iurisdictioni, visitationi et correctioni episcopi, in cuius dioecesi sunt sita. Nec ibi aliqui etiam ad nutum amovibiles deputentur, nisi de eiusdem consensu², ac praevio examine per eum aut eius vicarium faciendo; excepto monasterio Cluniacensi cum suis limitibus, et exceptis etiam iis monasteriis seu locis, in quibus abbates, generales aut capita ordinum

Sess. XXV. ¹ Cf. c. 1. l. c. in Clem. ² Cf. c. 44. C. XVIII. qu. 2. (Statut. eccl. ant.)

sedem ordinariam principalem habent, atque aliis monasteriis seu domibus, in quibus abbates aut alii regularium superiores iurisdictionem episcopalem et temporalem in parochos et parochianos exercent; salvo tamen eorum episcoporum iure, qui maiorem in praedicta loca vel personas iurisdictionem exercent.

CAPUT XII.

Conformentur regulares saecularibus in observatione censurarum episcopaliū, et festorum dioecesis.

Censurae et interdicta¹, nedum a sede apostolica emanata, sed etiam ab ordinariis promulgata, mandante episcopo a regularibus in eorum ecclesiis publicentur atque serventur. Dies etiam festi, quos in dioecesi sua servandos idem episcopus praeceperit², ab exemptis omnibus, etiam regularibus, serventur.

CAPUT XIII.

Controversias de praecedentia e vestigio componat episcopus. Exempti non in strictiori clausura viventes ad supplicationes publicas accedere compellantur.

Controversias omnes de praecedentia, quae persaepe maximo cum scandalo oriuntur inter ecclesiasticas personas tam saeculares quam regulares, cum in processionibus publicis, tum in iis, quae fiunt in tumulandis defunctorum corporibus, et in deferenda umbella et aliis similibus, episcopus amota omni appellatione et non obstantibus quibuscunque componat. Exempti autem omnes, tam clerici saeculares quam regulares quicunque, etiam monachi, ad pu-

Sess. XXV. ¹ Cf. Clem. 4. de sent. exc. V. 40. ² Cf. c. 43. D. XII. (conc. Tolet. XI.)

blicas processiones vocati accedere compellantur; iis tantum exceptis, qui in strictiori clausura perpetuo vivunt.

CAPUT XIV.

Regulari publice delinquenti poena a quo irroganda.

Regularis non subditus episcopo, qui intra claustra monasterii degit, et extra ea ita notorie deliquerit, ut populo scandalo sit, episcopo instante a suo superiore intra tempus ab episcopo praefigendum severe puniatur, ac de punitione episcopum certiore faciat. Sin minus, a suo superiore officio privetur¹, et delinquens ab episcopo puniri possit.

CAPUT XV.

Professio non fiat nisi anno probationis exacto, et decimo sexto aetatis completo.

In quacunq[ue] religione, tam virorum quam mulierum, professio non fiat ante decimum sextum annum expletum; nec qui minore tempore quam per annum² post susceptum habitum in probatione steterit, ad professionem admittatur. Professio autem antea facta sit nulla³, nullamque inducat obligationem ad alicuius regulae vel religionis vel ordinis observationem, aut ad alios quoscunq[ue] effectus.

CAPUT XVI.

Renunciatio aut obligatio facta ante duos menses proximos professioni sit nulla. Finita probatione novitii aut profiteantur, aut eiciantur. In pio clericorum societatis Iesu instituto nihil innovatur. Cavetur, ne quid ex bonis novitii monasterio tribuatur ante professionem.

Nulla quoque renunciatio aut obligatio antea facta, etiam

Sess. XXV. ¹ Cf. c. ult. X. de statu monach. III. 33. (Honor. III.)
² Cf. c. 4. C. XVII. qu. 2. (Alex. II.) c. 46. X. de regular. III. 34. (Innoc. III.) c. 2. h. t. in VIto III. 44. (Alex. III.) ³ Cf. c. 8. X. h. t. (Alex. III.) c. 42. ib. (Clem. III.) c. 4. h. t. in VIto (Innoc. IV.)

cum iuramento, vel in favorem cuiuscunq[ue] causae piae, valeat, nisi cum licentia episcopi sive eius vicarii fiat intra duos menses proximos ante professionem, ac non alias intelligatur effectum suum sortiri, nisi secuta professione; aliter vero facta, etiam si cum huius favoris expressa renunciatione, etiam iurata, sit irrita et nullius effectus. Finito tempore novitiatu superiores novitios, quos habiles invenerint, ad profitendum admittant, aut e monasterio eos eiciant. Per haec tamen sancta synodus non intendit aliquid innovare¹ aut prohibere, quin religio clericorum societatis Iesu iuxta pium eorum institutum a sancta sede apostolica approbatum Domino et eius ecclesiae inservire possit; sed neque ante professionem, excepto victu et vestitu, novitii vel novitiae illius temporis, quo in probatione est, quocunq[ue] praetextu, a parentibus, vel propinquis, aut curatoribus eius monasterio aliquid ex bonis eiusdem tribuatur, ne hac occasione discedere nequeat, quod totam vel maiorem partem substantiae suae monasterium possideat, nec facile, si discesserit, id recuperare possit. Quin potius praecipit sancta synodus sub anathematis poena dantibus et recipientibus, ne hoc ullo modo fiat, et ut abeuntibus ante professionem omnia restituantur, quae sua erant. Quod ut recte fiat, episcopus etiam per censuras ecclesiasticas, si opus fuerit, compellat.

CAPUT XVII.

Puella maior duodecim annis si habitum regularem suscipere voluerit, exploretur ab ordinario, iterumque ante professionem.

Libertati professionis virginum Deo dicandarum prospici
 Sess. XXV. ¹ Cf. bull. Gregor. XIII. Adseendente Domino A. 1584.

ciens sancta synodus statuit atque decernit, ut, si puella, quae habitum regularem suscipere voluerit, maior duodecim annis sit¹, non ante eum suscipiat, nec postea ipsa vel alia professionem emittat, quam exploraverit episcopus, vel eo absente vel impedito eius vicarius, aut aliquis eorum sumptibus ab eis deputatus, virginis voluntatem diligenter, an coacta², an seducta sit, an sciat quid agat, et si voluntas eius pia ac libera cognita fuerit, habueritque condiciones requisitas iuxta monasterii illius et ordinis regulam, nec non monasterium fuerit idoneum, libere ei profiteri liceat. Cuius professionis tempus ne episcopus ignoret, teneatur praefecta monasterio eum ante mensem certiore facere. Quod si praefecta certiore episcopum non fecerit, quamdiu episcopo videbitur, ab officio suspensa sit.

CAPUT XVIII.

Ne quis, praeterquam in casibus a iure expressis, cogat mulierem ad ingrediendum monasterium aut ingredi volentem prohibeat. Poenitentium seu convertitarum constitutiones serventur.

Anathemati sancta synodus subiicit omnes et singulas personas cuiuscunque qualitatis vel conditionis fuerint, tam clericos quam laicos, saeculares vel regulares, atque etiam qualibet dignitate fungentes, si quomodocunque coegerint aliquam virginem vel viduam, aut aliam quamcunque mulierem invitam, praeterquam in casibus in iure expressis³, ad ingrediendum monasterium, vel ad suscipiendum habitum cuiuscunque religionis, vel ad emittendam professio-

Sess. XXV. ¹ Cf. cit. c. 12. X. h. t. ² Cf. c. 10. C. XX. qu. 1. (cap. incert.) ³ Cf. c. 48. X. de conv. coniug. III. 32. (Innoc. III.) c. 19. ib. (Greg. IX.)

nem; quique consilium, auxilium vel favorem dederint, quique scientes eam non sponte ingredi monasterium, aut habitum suscipere, aut professionem emittere, quoquo modo eidem actui vel praesentiam, vel consensum vel auctoritatem interposuerint. Simili quoque anathemati subiicit eos¹, qui sanctam virginum vel aliarum mulierum voluntatem vel accipiendi vel voti emittendi quoquo modo sine iusta causa impederint. Eaque omnia et singula, quae ante professionem vel in ipsa professione fieri oportet, serventur non solum in monasteriis subiectis episcopo, sed et in aliis quibuscunque. Ab his tamen excipiuntur mulieres, quae poenitentes aut convertitae appellantur; in quibus constitutiones earum serventur.

CAPUT XIX.

Quomodo in causis deficientium a religione procedendum.

Quicumque regularis praetendat², se per vim et metum ingressum esse religionem, aut etiam dicat, ante aetatem debitam professum fuisse, aut quid simile, velitque habitum dimittere quacunque de causa, aut etiam cum habitu discedere sine licentia superiorum, non audiatur, nisi intra quinquennium tantum a die professionis; et tunc non aliter, nisi causas, quas praetenderit, deduxerit coram superiore suo et ordinario. Quod si antea habitum sponte dimiserit, nullatenus ad allegandam quamcunque causam admittatur, sed ad monasterium redire cogatur, et tanquam apostata punia-

Sess. XXV. ¹ Cf. c. 2. C. XX. qu. 2. (conc. Trib.) c. 16. C. XXXII. qu. 2. (conc. Tol. III.) ² Cf. c. 8. C. XX. qu. 1. (Leo I.) c. cit. 12. X. de regul.

tur; interim vero nullo privilegio suae religionis iuветur. Nemo etiam regularis cuiuscunque facultatis vigore transferatur ad laxiorem religionem¹, nec detur licentia cuiquam regulari occulte ferendi habitum suae religionis.

CAPUT XX.

Superiores ordinum episcopis non subiecti inferiora monasteria visitent ac corrigant, etiam commendata.

Abbatess, qui sunt ordinum capita, ac ceteri praedictorum ordinum superiores episcopis non subiecti, quibus est in alia inferiora monasteria prioratusve legitima iurisdictio, eadem illa sibi subdita monasteria et prioratus suo quisque loco atque ordine ex officio visitent, etiam si commendata existant. Quae quum ordinum suorum capitibus subsint, declarat sancta synodus, in iis, quae alias de visitatione monasteriorum commendatorum definita sunt², non esse comprehensa; teneanturque quicumque praedictorum ordinum monasteriis praesunt, praedictos visitatores recipere, et illorum ordinationes exsequi. Ipsa quoque monasteria, quae sunt ordinum capita, iuxta sanctae sedis apostolicae et cuiusque ordinis constitutiones visitentur. Et quamdiu durabunt huiusmodi commendae, priores claustrales, aut in prioratibus conventum habentibus superiores, qui correctiones et spirituale regimen exercent, a capitulis generalibus vel ipsorum ordinum visitoribus instituantur. In ceteris omnibus praefatorum ordinum privilegia et facultates, quae ipsorum personas, loca et iura concernunt, firma sint et illaesa.

Sess. XXV. ¹ Cf. Sess. XIV. c. 11. de ref. ² Cf. Sess. XXI. de ref. c. 8.

CAPUT XXI.

Monasteria regularibus conferantur. Ordinum capita nemini in posterum commendentur.

Quum pleraque monasteria, etiam abbatiae, prioratus et praepositorum, ex mala eorum, quibus commissa fuerunt, administratione non levia passa fuerint tam in spiritualibus quam in temporalibus detrimenta, cupit sancta synodus ea ad congruam monasticae vitae disciplinam omnino revocare. Verum adeo dura difficilisque est praesentium temporum conditio, ut nec statim omnibus, nec commune ubique, quod optaret, remedium possit adhiberi. Ut tamen nihil praetermittat, unde praedictis salubriter aliquando provideri possit, primum quidem confidit, sanctissimum Romanum Pontificem pro sua pietate et prudentia curaturum, quantum haec tempora ferre posse viderit, ut iis, quae nunc commendata reperiuntur, et quae suos conventus habent, regulares personae, eiusdem ordinis expresse professae, et quae gregi praeire et praeesse possint, praeficiantur. Quae vero in posterum vacabunt¹ non nisi regularibus spectatae virtutis et sanctitatis conferantur. Quoad ea vero monasteria, quae capita sunt ac primates ordinum, sive abbatiae sive prioratus filiae illorum capitum nuncupantur, teneantur illi, qui in praesenti ea in commendam obtinent, nisi sit eis de regulari successore provisum, infra sex menses religionem illorum ordinum propriam solemniter profiteri, aut iis cedere; alias commendae praedictae ipso iure vacare censeantur. Ne autem in praedictis omnibus et singulis fraus aliqua adhiberi possit,

Sess. XXV. ¹ Cf. Sess. XIV. c. 10.

mandat sancta synodus, ut in provisionibus dictorum monasteriorum qualitas singulorum nominatim exprimatur, aliterque facta provisio surreptitia esse censeatur, nullaque subsequenti possessione, etiam triennali, adiuvetur.

CAPUT XXII.

Praedicta de reformatione regularium nulla mora interposita observentur.

Haec omnia et singula in superioribus decretis contenta observari sancta synodus praecipit in omnibus coenobiis ac monasteriis, collegiis ac domibus quorumcunque monachorum ac regularium, nec non quarumcunque sanctimonialium virginum ac viduarum, etiam si illae sub gubernio militiarum, etiam Ierosolymitanae, vivant, et quocunque nomine appellentur, sub quacunque regula, vel constitutionibus, et sub custodia vel gubernatione, vel quavis subiectione, aut annexione vel dependentia cuiuscunque ordinis, mendicantium vel non mendicantium, vel aliorum regularium monachorum, aut canonicorum quorumcunque; non obstantibus eorum omnium et singulorum privilegiis sub quibuscunque formulis verborum conceptis ac mare magnum appellatis, etiam in fundatione obtentis, nec non constitutionibus et regulis, etiam iuratis, atque etiam consuetudinibus vel praescriptionibus, etiam immemorabilibus. Si qui vero regulares tam viri quam mulieres sunt, qui sub arctiori regula vel statutis vivunt, excepta facultate habendi bona stabilia in communi, eos ab eorum instituto et observantia sancta synodus amovere non intendit. Et quia sancta synodus desiderat, ut omnia et singula supradicta quam primum exse-

cutioni demandentur, praecipit omnibus episcopis, in monasteriis sibi subiectis, et in omnibus aliis ipsis in superioribus decretis specialiter commissis, atque omnibus abbatibus et generalibus, et aliis superioribus ordinum supradictorum, ut statim praedicta exsequantur. Et si quid executioni mandatum non sit, episcoporum negligentiam concilia provincialia suppleant et coërceant. Regularium vero capitula provincialia et generalia, et in defectum capitulorum generalium concilia provincialia, per deputationem aliquorum eiusdem ordinis provideant. Hortatur etiam sancta synodus omnes reges, principes, republicas et magistratus, et in virtute sanctae obedientiae praecipit, ut velint praedictis episcopis, abbatibus ac generalibus, et ceteris praefectis in superius contentae reformationis executione suum auxilium et auctoritatem interponere, quoties fuerint requisiti, ut sine ullo impedimento praemissa recte exsequantur ad laudem Dei omnipotentis.

Decretum de reformatione.

CAPUT I.

Cardinales et omnes ecclesiarum praelati modestam suppellectilem et mensam habeant. Consanguineos familiaresve suos ex bonis ecclesiae non augeant.

Optandum est, ut ii, qui episcopale ministerium suscipiunt, quae suae sint partes agnoscant, ac se non ad propria commoda, non ad divitias aut luxum, sed ad labores et sollicitudines pro Dei gloria vocatos esse intelligant. Nec enim dubitandum est, et fideles reliquos ad religionem innocentiamque facilius inflammandos, si praepositos suos viderint

non ea, quae mundi sunt, sed animarum salutem ac coelestem patriam cogitantes. Haec quum ad restituendam ecclesiasticam disciplinam praecipua esse sancta synodus animadvertat, admonet episcopos omnes, ut secum ea saepe meditantes, factis etiam ipsis ac vitae actionibus, quod est veluti perpetuum quoddam praedicandi genus, se muneri suo conformes ostendant, in primis vero ita mores suos omnes componant, ut reliqui ab eis frugalitatis, modestiae, continentiae, ac, quae nos tantopere commendat Deo¹, sanctae humilitatis exempla petere possint. Quapropter, exemplo Patrum nostrorum in concilio Carthaginensi², non solum iubet, ut episcopi modesta suppellectili et mensa ac frugali victu contenti sint, verum etiam in reliquo vitae genere, ac tota eius domo caveant, ne quid appareat, quod a sancto hoc instituto sit alienum, quodque non simplicitatem, Dei zelum ac vanitatum contemptum prae se ferat. Omnino vero eis interdicat, ne ex redditibus ecclesiae consanguineos familiaresve suos augere studeant³, quum et Apostolorum canones prohibeant⁴, ne res ecclesiasticas, quae Dei sunt, consanguineis donent, sed, si pauperes sint, iis ut pauperibus distribuant; eas autem non distrahant nec dissipent illorum causa. Immo, quam maxime potest, eos sancta synodus monet, ut omnem humanum hunc erga fratres, nepotes propinquosque carnis affectum, unde multorum malorum in ecclesiam seminarium exstat, penitus deponant. Quae vero

Sess. XXV. ¹ Cf. Psalm. Cl. 18. Eccles. III. 20. XXXV. 14. Matth. XVIII. 3 seqq. ² C. 7. D. XLI. (conc. Carth. IV. sive Stat. eccl. ant.) Cf. infr. inter const. ex ant. iure desumpt. per conc. Trid. innovatas. ³ Cf. c. 23. C. XII. qu. 4. (conc. Antioch.) ⁴ Can. Ap. 39.

de episcopis dicta sunt, eadem non solum in quibuscunque beneficia ecclesiastica tam saecularia quam regularia obtinentibus pro gradus sui conditione observari, sed et ad sanctae Romanae ecclesiae cardinales pertinere decernit, quorum consilio apud sanctissimum Romanum Pontificem quum universalis ecclesiae administratio nitatur, nefas videri potest, non iis etiam virtutum insignibus ac vivendi disciplina eos fulgere, quae merito omnium in se oculos convertant.

CAPUT II.

A quibus nominatim decreta concilii solenniter recipi et doceri debeant.

Cogit temporum calamitas et invalescentium haeresum malitia, ut nihil sit praetermittendum, quod ad populorum aedificationem et catholicae fidei praesidium videatur posse pertinere. Praecipit igitur sancta synodus¹ patriarchis, primatibus, archiepiscopis, episcopis et omnibus aliis, qui de iure vel consuetudine in concilio provinciali interesse debent, ut in ipsa prima synodo provinciali, post finem praesentis concilii habenda, ea omnia et singula, quae ab hac sancta synodo definita et statuta sunt, palam recipiant; nec non veram obedientiam summo Romano Pontifici spondeant et profiteantur; simulque haereses omnes, a sacris canonibus et generalibus conciliis, praesertimque ab hac eadem synodo damnatas, publice detestentur et anathematizent. Idemque in posterum quicumque in patriarchas, primates, archiepiscopos episcoposque promovendi, in prima synodo provinciali, in qua ipsi interfuerint, omnino observent. Quod si quis ex

Sess. XXV. ¹ Cf. Sess. XXIV. c. 2. de ref.

supradictis omnibus, quod absit, renuerit, episcopi provinciales statim summum Romanum Pontificem admonere sub poena divinae indignationis teneantur, interimque ab eiusdem communione abstineant. Ceteri vero omnes, sive in praesenti sive in futurum beneficia ecclesiastica habituri, et qui in synodo dioecesana convenire debent, idem ut supra, in ea synodo, quae primo quoque tempore celebrabitur, faciant et observent; alias secundum formam sacrorum canonum puniantur. Ad haec omnes ii, ad quos universitatum et studiorum generalium cura, visitatio et reformatio pertinet, diligenter curent, ut ab eisdem universitatibus canones et decreta huius sanctae synodi integre recipiantur, ad eorumque normam magistri, doctores et alii in eisdem universitatibus ea, quae catholicae fidei sunt¹, doceant et interpretentur, seque ad hoc institutum initio cuiuslibet anni solenni iuramento obstringant; sed et si aliqua alia in praedictis universitatibus correctione et reformatione digna fuerint, ab eisdem, ad quos spectat, pro religionis et disciplinae ecclesiasticae augmento emendentur et statuuntur. Quae vero universitates immediate summi Romani Pontificis protectioni et visitationi sunt subiectae, has sua Beatitudo per eius delegatos eadem, qua supra, ratione, et prout ei utilius visum fuerit, salubriter visitari et reformari curabit.

CAPUT III.

Excommunicationis gladio temere non utendum. Ubi exsecutio realis aut personalis fieri potest, a censuris abstinendum, iisque civili magistratui se immiscere nefas esto.

Quamvis excommunicationis gladius nervus sit ecclesia-

Sess. XXV. ¹ Sess. V. de ref. c. 4.

sticae disciplinae, et ad continendos in officio populos valde salutaris, sobrie tamen magnaque circumspectione exercendus est, quum experientia doceat, si temere aut levibus ex rebus incutiatur, magis contemni quam formidari, et perniciem potius parere quam salutem. Quapropter excommunicationes illae, quae monitionibus praemissis ad finem revelationis, ut aiunt, aut pro deperditis seu subtractis rebus ferri solent, a nemine prorsus praeterquam ab episcopo decernantur, et tunc non alias, quam ex re non vulgari, causaque diligenter ac magna maturitate per episcopum examinata¹, quae eius animum moveat. Nec ad eas concedendas cuiusvis saecularis, etiam magistratus, auctoritate adducatur, sed totum hoc in eius arbitrio et conscientia sit positum, quando ipse pro re, loco, persona aut tempore eas decernendas esse iudicaverit. In causis vero iudicialibus mandatur omnibus iudicibus ecclesiasticis, cuiuscunque dignitatis existant, ut quandocunque exsecutio realis vel personalis in qualibet parte iudicii propria auctoritate ab ipsis fieri poterit, abstineant se tam in procedendo quam definiendo a censuris ecclesiasticis seu interdicto; sed liceat eis, si expedire videbitur, in causis civilibus, ad forum ecclesiasticum quomodolibet pertinentibus, contra quoscunque, etiam laicos, per multas pecuniarias, quae locis piis ibi existentibus eo ipso, quod exactae fuerint, assignentur, seu per captionem pignorum, personarumque distractionem per suos proprios aut alienos exsecutores faciendam, sive etiam

Sess. XXV. ¹ Cf. c. 8. (conc. Agath.) c. 44. (conc. Meld.) c. 42. (conc. Arvern.) C. XI. qu. 3. c. 48. X. de sent. exc. V. 39. (Innoc. III.)

per privationem beneficiorum, aliaque iuris remedia procedere et causas definire. Quod si exsecutio realis vel personalis adversus reos hac ratione fieri non poterit, sitque erga iudicem contumacia, tunc eos etiam anathematis mucrone arbitrio suo praeter alias poenas ferire poterit. In causis quoque criminalibus, ubi exsecutio realis vel personalis, ut supra, fieri poterit, erit a censuris abstinendum. Sed si dictae exsecutioni facile locus esse non possit, licebit iudici hoc spirituali gladio in delinquentes uti, si tamen delicti qualitas, praecedente bina saltem monitione, etiam per edictum, id postulet. Nefas autem sit saeculari cuilibet magistratui prohibere ecclesiastico iudici, ne quem excommunicet, aut mandare, ut latam excommunicationem revocet, sub praetextu, quod contenta in praesenti decreto non sint observata; quum non ad saeculares, sed ad ecclesiasticos haec cognitio pertineat. Excommunicatus vero quicumque, si post legitimas monitiones non resipuerit, non solum ad sacramenta et communionem fidelium ac familiaritatem non recipiatur¹, sed, si obdurato animo censuris annexus in illis per annum insorduerit, etiam contra eum tanquam de haeresi suspectum procedi possit.

CAPUT IV.

Ubi nimius missarum celebrandarum numerus, statuunt episcopi, abbates et generales ordinum, quod expedire iudicaverint.

Contingit saepe in quibusdam ecclesiis vel tam magnum missarum celebrandarum numerum ex variis defunctorum

Sess. XXV. ¹ Cf. e. gr. c. 48. (Isid.) 49. (Stat. eccl. ant.) 25. (Greg. I.) 26. (conc. Tol. I.) c. 8. (Alex. III.) c. 9. (Id.) c. 45. 48. 29. 30. 34. 38. 39. (Innoc. III.) X. de sent. exc.

relictis impositum esse, ut illis pro singulis diebus a testatoribus praescriptis nequeat satisfieri, vel eleemosynam huiusmodi pro illis celebrandis adeo tenuem esse, ut non facile inveniatur qui velit huic se muneri subicere; unde depereunt piae testantium voluntates, et eorum conscientias, ad quos praedicta spectant, onerandi occasio datur. Sancta synodus, cupiens haec ad pios usus relicta, quo plenius et utilius potest, impleri, facultatem dat episcopis, ut in synodo dioecesana, itemque abbatibus et generalibus ordinum, ut in suis capitulis generalibus re diligenter perspecta possint pro sua conscientia in praedictis ecclesiis, quas hac provisione indigere cognoverint, statuere circa haec¹ quicquid magis ad Dei honorem et cultum atque ecclesiarum utilitatem viderint expedire; ita tamen, ut eorum semper defunctorum commemoratio fiat, qui pro suarum animarum salute legata ea ad pios usus reliquerunt.

CAPUT V.

Rebus bene constitutis et annexum onus habentibus nihil detrahatur.

Ratio postulat, ut illis, quae bene constituta sunt, contrariis ordinationibus non detrahatur. Quando igitur ex beneficiorum quorumcunque erectione seu foundatione aut aliis constitutionibus qualitates aliquae requiruntur, seu certa illis onera sunt iniuncta, in beneficiorum collatione, seu in quacunque alia dispositione eis non derogetur. Idem in praebendis theolalibus, magistralibus, doctoralibus aut presbyteralibus, diaconalibus ac subdiaconalibus, quandocunque ita constituta fuerint, observetur, ut eorum qualitatibus vel or-

Sess. XXV. ¹ Cf. Sess. XXII. c. 6. de ref.

dinibus nihil in ulla provisione detrahatur; et aliter facta provisio surreptitia censeatur.

CAPUT VI.

Qui se gerere debeat episcopus quoad visitationem capitulorum exemplorum.

Statuit sancta synodus, ut in omnibus ecclesiis cathedralibus et collegiatis decretum sub fel. rec. Paulo III.¹, quod incipit: *Capitula cathedralium*, observetur, non solum quando episcopus visitaverit, sed et quoties ex officio, vel ad petitionem alicuius contra aliquem ex contentis in dicto decreto procedat; ita tamen, ut, quum extra visitationem processerit, infra scripta omnia locum habeant, videlicet, ut capitulum initio cuiuslibet anni eligat ex capitulo duos, de quorum consilio et assensu episcopus vel eius vicarius tam in formando processum quam in ceteris omnibus actibus usque ad finem causae inclusive, coram notario tamen ipsius episcopi, et in eius domo, aut consueto tribunali procedere teneatur. Unum autem tantum sit utriusque votum, possitque alter episcopo accedere. Quod si ambo ab episcopo discordes in aliquo actu seu interlocutoria vel definitiva sententia fuerint, tunc intra sex dierum spatium cum episcopo tertium eligant, et, si in electione tertii etiam discordent, ad viciniorum episcopum electio devolvatur, et iuxta eam partem, cum qua tertius conveniet, articulus, in quo erat discordia, terminetur. Alias processus et inde secuta nulla sint, nullosque producant iuris effectus. In criminibus² tamen ex incontinentia provenientibus, de qua in decreto de

Sess. XXV. ¹ Cf. supr. Sess. VI. c. 4. de ref. Sess. XIV. c. 4. de ref. ² Cf. Sess. XXIV. c. 8. de ref. matr. et hui. Sess. c. 44. de ref.

concubinariis, et in atrocioribus delictis depositionem aut degradationem requirentibus, ubi de fuga timetur, ne iudicium eludatur, et ideo opus sit personali detentione, possit initio solus episcopus ad summariam informationem et necessariam detentionem procedere; servato tamen in reliquis ordine praemisso. In omnibus autem casibus ea ratio habeatur, ut iuxta qualitatem delicti ac personarum delinquentes ipsi in loco decenti custodiantur. Episcopis praeterea ubique is honor tribuatur, qui eorum dignitati par est, eisque in choro, et in capitulo, in processibus et aliis actibus publicis sit prima sedes¹, et locus, quem ipsi elegerint, et praecipua omnium rerum agendarum auctoritas. Qui si aliquid canonicis ad deliberandum proponant, nec de re ad suum vel suorum commodum spectante agatur, episcopi ipsi capitulum convocent², vota exquirant, et iuxta ea concludant. Absente vero episcopo omnino hoc ab iis de capitulo, ad quos hoc de iure vel consuetudine spectat, perficiatur, nec ad id vicarius episcopi admittatur. Ceteris autem in rebus capituli iurisdictio et potestas, si qua eis competit, et honorum administratio salva et intacta omnino relinquatur. Qui vero non obtinent dignitates, nec sunt de capitulo, ii omnes in causis ecclesiasticis episcopo subiiciantur; non obstantibus quoad supradicta privilegiis, etiam ex fundatione competentibus, nec non consuetudinibus, etiam immemorabilibus, sententiis, iuramentis, concordiiis, quae tantum suos obligent auctores, salvis tamen in omnibus privilegiis, quae

Sess. XXV. ¹ Cf. c. 40. D. XCV. (Stat. eccl. ant.) ² Cf. c. 4. 5. X. de his, quae fiunt a prael. III. 10. (Alex. III.)

universitatibus studiorum generalium seu earum personis sunt concessa. Haec autem omnia et singula in iis ecclesiis locum non habeant, in quibus episcopi aut eorum vicarii ex constitutionibus, vel privilegiis, aut consuetudinibus sive concordis, seu quocunque alio iure maiorem habent potestatem, auctoritatem ac iurisdictionem, quam praesenti decreto sit comprehensum. Quibus sancta synodus derogare non intendit.

CAPUT VII.

Accessus et regressus ad beneficia tolluntur. Coadiutor quo modo, cui et ex qua causa concedendus.

Quum in beneficiis ecclesiasticis ea, quae hereditariae successionis imaginem referunt, sacris constitutionibus sint odiosa¹ et Patrum decretis contraria, nemini in posterum accessus aut regressus, etiam de consensu, ad beneficium ecclesiasticum cuiuscunque qualitatis concedatur; nec hactenus concessi suspendantur, extendantur aut transferantur. Hocque decretum in quibuscunque beneficiis ecclesiasticis, ac in quibuscunque personis, etiam cardinalatus honore fulgentibus, locum habeat. In coadiutoriis quoque cum futura successione idem posthac observetur, ut nemini in quibuscunque beneficiis ecclesiasticis permittantur. Quod si quando ecclesiae cathedralis aut monasterii urgens necessitas aut evidens utilitas postulet praelato dari coadiutorem², is non alias cum futura successione detur, quam haec causa prius diligenter a sanctissimo Romano Pontifice sit cognita, et qua-

Sess. XXV. ¹ Cf. c. 5. (Hilar. in syn. Rom.) 7. (conc. Lat. II.) C. VIII. qu. 4. c. 7. 40. 44. X. de fil. presb. I. 47. (Alex. III.) c. 43. ib. (Clem. III.) c. 6. 45. X. de iure patr. III. 38. (Alex. III.) ² Cf. Sess. XXI. de ref. c. 6. cf. c. 4. 44. C. VII. qu. 4. (Gregor. I.)

litates omnes in illo concurrere certum sit, quae a iure et decretis huius sanctae synodi in episcopis et praelatis requiruntur¹. Alias concessionem super his factae surreptitiae esse censeantur.

CAPUT VIII.

Administratorum hospitalium munus. Eorum negligentia a quibus et qua ratione coercenda.

Admonet sancta synodus quoscunque ecclesiastica beneficia saecularia seu regularia obtinentes, ut hospitalitatis officium², a sanctis Patribus frequenter commendatum, quantum per eorum proventus licebit, prompte benigneque exercere assuescant, memores, eos, qui hospitalitatem amant, Christum in hospitibus recipere³. Illis vero, qui hospitalia vulgo nuncupata, seu alia pia loca, ad peregrinorum, infirmorum, senum pauperumve usum praecipue instituta, in commendam, administrationem aut quemcunque titulum, aut etiam ecclesiis suis unita obtinent, vel si ecclesiae parochiales hospitalibus forte unitae aut in hospitalia erectae, earumque patronis in administrationem concessae sint, praecipit omnino, ut impositum illis onus officiumve administrent, atque hospitalitatem, quam debent, ex fructibus ad id deputatis actu exercent iuxta constitutionem concilii Viennensis⁴, alias in hac eadem synodo sub fel. rec. Paulo III. innovatam, quae incipit: *Quia contingit*⁵. Quod si hospitalia

Sess. XXV. ¹ Sess. VII. de ref. c. 4. et 3. Sess. XXII. de ref. c. 2. ² Cf. c. 2. D. XLII. (Chrysost.) c. un. D. LXXXV. (Greg. I.) c. 2. D. LXXXIX. (Id.) c. 30. C. XII. qu. 2. (Id.) ³ Matth. XXV. 35. ⁴ Cf. Sess. VII. de ref. c. 45. — Clem. 2. de relig. dom. III. 44. ⁵ Vide infr. inter const. ex antiq. iure desumpt. per conc. Trid. innovatas.

haec ad certum peregrinorum, aut infirmorum, aut aliarum personarum genus suscipiendum fuerint instituta, nec in loco, ubi sunt dicta hospitalia, similes personae aut perpaucae reperiantur, mandat adhuc, ut fructus illorum in alium pium usum, qui eorum institutioni proximior sit, ac pro loco et tempore utilior, convertantur, prout ordinario cum duobus de capitulo, qui rerum usu peritiores sint, per ipsum deligendis, magis expedire visum fuerit; nisi aliter forte, etiam in hunc eventum, in eorum fundatione aut institutione fuerit expressum, quo casu quod ordinatum fuit observari curet episcopus, aut, si id non possit, ipse, prout supra, utiliter provideat. Itaque si praedicti omnes et singuli, cuiuscunque ordinis, et religionis et dignitatis, etiam si laici fuerint, qui administrationem hospitalium habent, non tamen regularibus subiecti, ubi viget regularis observantia, ab ordinario moniti hospitalitatis munus, adhibitis omnibus, ad quae tenentur, necessariis re ipsa obire cessaverint, non solum per ecclesiasticas censuras et alia iuris remedia ad id compelli possint, sed etiam hospitalis ipsius administratione curave perpetuo privari possint, aliique eorum loco ab iis, ad quos spectabit, substituantur. Et praedicti nihilominus etiam ad fructuum restitutionem, quos contra ipsorum hospitalium institutionem perceperunt, quae nulla eis remissione aut compositione indulgeatur, in foro conscientiae teneantur; nec administratio seu gubernatio huiusmodi locorum uni et eidem personae ultra triennium deinceps committatur, nisi aliter in fundatione cautum reperiatur; non obstante, quoad omnia supradicta, quacunque unione, exemptione et con-

suetudine in contrarium, etiam immemorabili, seu privilegiis aut indultis quibuscunque.

CAPUT IX.

Quomodo probandum ius patronatus. Cui deferendum munus patronorum. Accessiones vetitae.

Sicuti legitima patronatum iura tollere piasque fidelium voluntates in eorum institutione violare aequum non est, sic etiam, ut hoc colore beneficia ecclesiastica in servitum, quod a multis impudenter fit, redigantur, non est permittendum. Ut igitur debita in omnibus ratio observetur, decernit sancta synodus, ut titulus iuris patronatus sit ex fundatione¹ vel dotatione, qui ex authentico documento et aliis iure requisitis ostendatur; sive etiam ex multiplicatis praesentationibus per antiquissimum temporis cursum, qui hominum memoriam excedat, aliasve secundum iuris dispositionem. In iis vero personis, seu communitatibus vel universitatibus, in quibus id ius plerumque ex usurpatione potius quaesitum praesumi solet, plenior et exactior probatio ad docentem verum titulum requiratur; nec immemorabilis temporis probatio aliter eis suffragetur, quam si praeter reliqua ad eam necessaria praesentationes etiam continuatae, non minori saltem quam quinquaginta annorum spatio, quae omnes effectum sortitae sint, authenticis scripturis probentur. Reliqui patronatus omnes in beneficiis, tam saecularibus quam regularibus, seu parochialibus, vel dignitatibus, aut quibuscunque aliis beneficiis, in cathedrali vel collegiata

Sess. XXV. ¹ Cf. Sess. XIV. c. 42. c. 25. X. de iure patr. III. 38. (Alex. III.)

ecclesia, seu facultates et privilegia concessa tam in vim patronatus, quam alio quocunque iure nominandi, eligendi, praesentandi ad ea, quum vacant, exceptis patronatibus super cathedralibus ecclesiis competentibus, et exceptis aliis, quae ad imperatorem et reges seu regna possidentes, aliosque sublimes ac supremos principes, iura imperii in dominiis suis habentes, pertinent, et quae in favorem studiorum generalium concessa sunt¹, in totum prorsus abrogata et irrita cum quasi possessione inde secuta intelligantur; beneficiaque huiusmodi tanquam libera a suis collatoribus conferantur ac provisiones huiusmodi plenum effectum consequantur. Ad haec liceat episcopo² praesentatos a patronis, si idonei non fuerint, repellere. Quod si ad inferiores institutio pertineat, ab episcopo tamen iuxta alias statuta ab hac sancta synodo examinentur; alioquin institutio ab inferioribus facta irrita sit et inanis. Patroni autem beneficiorum, cuiuscunque ordinis et dignitatis, etiam si communitates, universitates, collegia quaecunque clericorum vel laicorum existant, in perceptione fructuum³, proventuum, obventionum quorumcunque beneficiorum, etiam si vere de iure patronatus ipsorum ex fundatione et dotatione essent, nullatenus nullave causa vel occasione se ingerant; sed illos libere rectori seu beneficiato, non obstante etiam quacunque consuetudine, distribuendos dimittant. Nec dictum ius patronatus venditionis⁴ aut alio quocunque titulo in alios con-

Sess. XXV. ¹ Sess. XXIV. c. 49. de ref. ² Cf. Sess. XIV. de ref. c. 13. Sess. XXIV. de ref. c. 48. ³ Cf. c. un. X. ut eccles. benef. sine demin. confer. III. 42. (Innoc. III.) ⁴ Cf. c. 6. 46. X. de iure patr. III. 38. (Alex. III.)

tra canonicas sanctiones transferre praesumant. Si secus fecerint, excommunicationis et interdicti poenis subiiciantur, et dicto iure patronatus ipso iure privati existant. Insuper accessiones, per viam unionis factae de beneficiis liberis ad ecclesias iuri patronatus, etiam laicorum, subiectas, tam ad parochiales quam ad alia quaecunque beneficia, etiam simplicia, seu dignitates, vel hospitalia, ita ut praedicta beneficia libera eiusdem naturae cum iis, quibuscum uniuntur, efficiantur, atque sub iure patronatus constituentur, hae si nondum plenum sortitae sunt effectum, vel deinceps ad cuiusvis instantiam fient, quacunque auctoritate, etiam apostolica, concessae fuerint, simul cum unionibus ipsis per surreptionem obtentae intelligantur; non obstante quacunque in iis verborum forma seu derogatione, quae habeatur pro expressa; nec executioni amplius demandentur, sed beneficia ipsa unita, quum vacaverint, libere ut antea conferantur. Quae vero a quadraginta annis citra factae¹ effectum et plenam incorporationem sunt consecutae, hae nihilominus ab ordinariis tanquam a sede apostolica delegatis revideantur et examinentur; ac quae per surreptionem vel obreptionem obtentae fuerint, simul cum unionibus irritae declarentur, ac beneficia ipsa separentur, et aliis conferantur. Similiter quoque patronatus quicunque in ecclesiis, quibuscunque aliis beneficiis, etiam dignitatibus antea liberis acquisiti a quadraginta annis citra, et in futurum acquirendi, seu ex augmento dotis, seu ex nova constructione, vel alia simili causa, etiam auctoritate sedis apostolicae, ab iisdem

Sess. XXV. ¹ Cf. Sess. VII. de ref. c. 6.

ordinariis, ut delegatis, ut supra, qui nullius in his facultatibus aut privilegiis impediatur, diligenter cognoscantur; et quos non repererint ob maxime evidentem ecclesiae, vel beneficii seu dignitatis necessitatem legitime constitutos esse, in totum revocent, atque beneficia huiusmodi sine damno illa possidentium, et restituto patronis eo, quod ab eis idcirco datum est, in pristinum libertatis statum reducant; non obstantibus privilegiis, constitutionibus, et consuetudinibus etiam immemorabilibus.

CAPUT X.

Iudices a synodo designandi, qui delegentur a sede apostolica; a quibus et ordinariis causae breviter terminandae.

Quoniam ob malitiosam petentium suggestionem, et quandoque ob locorum longinquitatem, personarum notitia, quibus causae mandantur, usque adeo haberi non potest, hincque interdum iudicibus non undequaque idoneis causae in partibus delegantur, statuit sancta synodus, in singulis conciliis provincialibus aut dioecesanis aliquot personas, quae qualitates habeant iuxta constitutionem Bonifacii VIII.¹, quae incipit: *Statutum*, et alioquin ad id aptas designari, ut praeter ordinarios locorum iis etiam posthac causae ecclesiasticae ac spirituales et ad forum ecclesiasticum pertinentes in partibus delegandae committantur. Et si aliquem interim ex designatis mori contigerit, substituat ordinarius loci cum consilio capituli alium in eius locum usque ad futuram provincialem aut dioecesanam synodum, ita ut habeat quaeque dioecesis quatuor saltem aut etiam plures probatas

Sess. XXV. ¹ C. 44. X. de rescr. in Vito I. 3. et infr. inter const. ex ant. iure desumptas per conc. Trid. innovatas.

personas ac ut supra qualificatas, quibus huiusmodi causae a quolibet legato vel nuncio, atque etiam a sede apostolica committantur. Alioquin post designationem factam, quam statim episcopi ad summum Romanum Pontificem transmittant, delegationes quaecunque aliorum iudicum aliis, quam his factae, surreptitiae censeantur. Admonet dehinc sancta synodus tam ordinarios quam alios quoscunque iudices, ut terminandis causis quanta fieri poterit brevitate studeant, ac litigatorum artibus seu in litis contestatione seu alia parte iudicii differenda modis omnibus, aut termini praefixione, aut competenti alia ratione occurrant.

CAPUT XI.

Variae locationes bonorum ecclesiasticorum prohibentur; quaedam factae irritantur.

Magnam ecclesiis perniciem afferre solet, quum earum bona repraesentata pecunia in successorum praeiudicium aliis locantur. Omnes igitur hae locationes, si anticipatis solutionibus fient, nullatenus in praeiudicium successorum validae intelligantur², quocunque indulto aut privilegio non obstante; nec huiusmodi locationes in Romana curia vel extra eam confirmentur. Non liceat etiam iurisdictiones³ ecclesiasticas seu facultates nominandi aut deputandi vicarios in spiritualibus locare, nec conductoribus per se aut alios eas exercere; aliterque concessionem, etiam a sede apostolica factae, surreptitiae censeantur. Locationes vero

Sess. XXV. ¹ Cf. c. 5. X. de dolo et cont. II. 44. (Innoc. III.) c. 40. ib. (Greg. X.) c. 2. X. de sent. et re iud. II. 27. (Greg. I.) — Supr. Sess. XXIV. c. 40. ² Cf. c. 6. C. X. qu. 2. (leg. Langob.) ³ Cf. c. 4. X. ne praelati vices suas V. 4. (conc. Lat. III.) c. 2. ib. (conc. Turon.)

rerum ecclesiasticarum¹, etiam auctoritate apostolica confirmatas, sancta synodus irritas decernit; quas a triginta annis citra ad longum tempus, seu, ut in nonnullis partibus, ad viginti novem, seu bis viginti novem annos vocant factas, synodus provincialis vel deputandi ab ea in damnum ecclesiae et contra canonicas sanctiones contractas fuisse iudicabunt.

CAPUT XII.

Decimae integre persolvendae. Eas subtrahentes excommunicandi. Rectoribus ecclesiarum tenuum pie subveniendum.

Non sunt ferendi qui variis artibus decimas ecclesiis obvenientes subtrahere moliuntur, aut qui ab aliis solvendas temere occupant, et in rem suam vertunt, quum decimarum solutio debita sit Deo², et qui eas dare noluerint, aut dantes impediunt, res alienas invadunt. Praecipit igitur sancta synodus omnibus, cuiuscunque gradus et conditionis sint, ad quos decimarum solutio spectat, ut eas, ad quas de iure tenentur, in posterum cathedrali aut quibuscunque aliis ecclesiis vel personis, quibus legitime debentur, integre persolvant. Qui vero eas aut subtrahunt³ aut impediunt, excommunicentur, nec ab hoc crimine nisi plena restitutione secuta absolvantur. Hortatur dehinc omnes et singulos pro Christiana caritate, debitoque erga pastores suos munere, ut de bonis sibi a Deo collatis episcopis et parochis, qui

Sess. XXV. ¹ Cf. c. 4. de reb. eccl. non al. in Extr. comm. III. 4. ² Cf. Exod. XXII. 29. Levit. XXVII. 30 seq. Num. XVIII. 24 seqq. Tob. I. 6. Malach. III. 10. — C. 66. C. XVI. qu. 4. (Caesar. Arel.) c. 6. (cap. inc.) c. 7. (Cap. Franc.) C. ead. qu. 7. c. 44. X. de dec. et obl. III. 30. (Alex. III.) c. 23. ib. (Coelest. III.) c. 26. ib. (Innoc. III.) et al. ³ Cf. c. 5. C. XVI. qu. 7. (conc. Rothom.) c. 5. X. de dec. (Alex. III.) c. 22. ib. (Coelest. III.) c. 25. 32. ib. (Innoc. III.) Clem. 4. h. t. III. 8.

tenuioribus praesunt ecclesiis, large subvenire ad Dei laudem atque ad pastorum suorum, qui pro eis invigilant, dignitatem tuendam non graventur.

CAPUT XIII.

Quartam funeralium cathedrales vel parochiales ecclesiae recipiant.

Decernit sancta synodus, ut quibuscunque in locis iam ante annos quadraginta quarta¹, quae funeralium dicitur, cathedrali aut parochiali ecclesiae solita esset persolvi, ac postea fuerit ex quocunque privilegio aliis monasteriis, hospitalibus aut quibuscunque locis piis concessa, eadem posthac integro iure, et eadem portione, qua antea solebat, cathedrali seu parochiali ecclesiae persolvatur; non obstantibus concessionibus, gratiis, privilegiis, etiam mari magno nuncupatis, aut aliis quibuscunque.

CAPUT XIV.

Praescribitur ratio procedendi in causis clericorum concubinariorum.

Quam turpe ac clericorum nomine, qui se divino cultui addixerunt, sit indignum, in impudicitiae sordibus immundoque concubinato versari, satis res ipsa, communi fidelium omnium offensione summoque clericalis militiae dedecore testatur. Ut igitur ad eam, quam decet, continentiam ac vitae integritatem ministri ecclesiae revocentur, populusque hinc eos magis discat revereri, quo illos vita honestiores cognoverit: prohibet sancta synodus quibuscunque clericis, ne concubinas aut alias mulieres, de quibus possit haberi

Sess. XXV. ¹ Cf. c. 8. X. de sepult. III. 28. (Luc. III.) c. 2. h. t. in Vito III. 42. (Bonif. VIII.) Clem. 2. h. t. III. 7.

suspicio, in domo vel extra detinere, aut cum iis ullam consuetudinem habere audeant; alioquin poenis a sacris canonibus vel statutis ecclesiarum impositis puniantur¹. Quod si a superioribus moniti ab iis se non abstinuerint, tertia parte fructuum, obventionum ac proventuum beneficiorum suorum quorumcunque et pensionum ipso facto sint privati², quae fabricae ecclesiae aut alteri pio loco arbitrio episcopi applicetur. Sin vero in delicto eodem cum eadem vel alia femina perseverantes secundae monitioni adhuc non paruerint, non tantum fructus omnes ac proventus suorum beneficiorum et pensiones eo ipso amittant, qui praedictis locis applicentur, sed etiam a beneficiorum ipsorum administratione, quoad ordinarius, etiam uti sedis apostolicae delegatus, arbitrabitur, suspendantur, et si ita suspensi nihilominus eas non expellant, aut cum iis etiam versentur, tunc beneficiis, portionibus, ac officiis et pensionibus quibuscunque ecclesiasticis perpetuo priventur³, atque inhabiles ac indigni quibuscunque honoribus, dignitatibus, beneficiis ac officiis in posterum reddantur, donec post manifestam vitae emendationem ab eorum superioribus cum iis ex causa visum fuerit dispensandum. Sed si, postquam eas semel dimiserint, intermissum consortium repetere aut alias huiusmodi scandalosas mulieres sibi adiungere ausi fuerint, praeter praedictas poenas excommunicationis gladio plectantur. Nec quaevis appellatio aut exemptio praedictam executionem impediat aut suspendat, supradictorumque omnium

Sess. XXV. ¹ Cf. inter cet. tot. tit. X. de cohab. cler. et. mul. III. 2. ² Cf. c. 4. 6. h. t. (Alex. III.) ³ Cf. c. 2. h. t. (Eugen. II.) c. 3. (Alex. III.)

cognitio non ad archidiaconos, nec decanos aut alios inferiores, sed ad episcopos ipsos pertineat, qui sine strepitu et figura iudicii et sola facti veritate inspecta procedere possint. Clerici vero beneficia ecclesiastica aut pensiones non habentes iuxta delicti et contumaciae perseverantiam et qualitatem ab ipso episcopo carceris poena, suspensione ab ordine, ac inhabilitate ad beneficia obtinenda, aliisve modis iuxta sacros canones puniantur. Episcopi¹ quoque, quod absit, si ab huiusmodi crimine non abstinuerint, et a synodo provinciali admoniti se non emendaverint, ipso facto sint suspensi, et, si perseverent, etiam ad sanctissimum Romanum Pontificem ab eadem synodo deferantur, qui pro qualitate culpa, etiam per privationem, si opus erit, in eos animadvertat.

CAPUT XV.

Filii clericorum illegitimi a quibusdam beneficiis arcendi.

Ut paternae incontinentiae memoria a locis Deo consecratis, quos maxime puritas sanctitasque decet, longissime arceatur, non liceat filiis clericorum, qui non ex legitimo nati sunt matrimonio, in ecclesiis, ubi eorum patres beneficium aliquod ecclesiasticum habent aut habuerunt, quodcunque, etiam dissimile, beneficium obtinere², nec in dictis ecclesiis quoquo modo ministrare, nec pensiones super fructibus beneficiorum, quae parentes eorum obtinent vel alias obtinuerunt, habere. Quod si in praesenti pater et filius in eadem ecclesia beneficia obtinere reperiantur, cogatur filius suum beneficium resignare, aut cum alio permutare extra

Sess. XXV. ¹ Cf. c. 1. D. XXXIV. (Nic. I.) c. 43. (conc. Neocaes.) c. 16. (Alex. II.) D. LXXXI. ² Cf. tot. tit. X. de fil. presb. I. 17.

ecclesiam intra trium mensium spatium; alias ipso iure eo privatus existat, et super iis quaecunque dispensatio surreptitia censeatur. Ad haec reciprocae resignationes, si quae posthac a parentibus clericis in favorem filiorum fient, ut alter alterius beneficium consequatur, in fraudem huius decreti et canonicarum sanctionum factae omnino censeantur, nec collationes secutae vigore huiusmodi resignationum, seu aliarum quarumcunque, quae in fraudem factae fuerint, ipsis clericorum filiis suffragentur.

CAPUT XVI.

Beneficia curata non convertantur in simplicia. Ei, in quem translata fuerit cura animarum, assignetur congrua portio. Vicariae cessent, cura ad titulos revocata.

Statuit sancta synodus, ut ecclesiastica beneficia saecularia, quocunque nomine appellentur, quae curam animarum ex primaeva eorum institutione aut aliter quomodocunque retinent, illa deinceps in simplex beneficium, etiam assignata vicario perpetuo congrua portione, non convertantur, non obstantibus quibuscunque gratiis, quae suum plenarium effectum non sunt consecutae. In iis vero, in quibus contra earum institutionem seu foundationem cura animarum in vicarium perpetuum translata est, etiam si in hoc statu ab immemorabili tempore reperiantur, si congrua portio fructuum vicario ecclesiae, quocunque nomine is appelletur, non fuerit assignata, ea quam primum et ad minus intra annum a fine praesentis concilii arbitrio ordinarii iuxta formam decreti sub fel. rec. Paulo III.¹ assignetur. Quod si

Sess. XXV. ¹ Sess. VII. de ref. c. 7.

id commode fieri non possit, aut intra dictum terminum factum non erit, quum primum per cessum vel decessum vicarii seu rectoris aut quomodolibet alterum eorum vacaverit, beneficium curam animarum recipiat, ac vicariae nomen cesset, et in antiquum statum restituatur.

CAPUT XVII.

Episcopi dignitatem suam morum gravitate commendent; nec cum regum ministris, regulis aut baronibus indigna demissione se gerant.

Non potest sancta synodus non graviter dolere, audiens episcopos aliquos sui status oblitos pontificiam dignitatem non leviter dehonore, qui cum regum ministris, regulis et baronibus in ecclesia et extra indecenti quadam demissione se gerunt, et veluti inferiores ministri altaris nimis indigne non solum loco cedunt, sed etiam personaliter illis inserviunt. Quare haec et similia detestans sancta synodus sacros canones omnes, conciliaque generalia atque alias apostolicas sanctiones ad dignitatis episcopalis decorum et gravitatem pertinentes renovando praecipit, ut ab huiusmodi in posterum episcopi se abstineant, mandans eisdem, ut, tam in ecclesia quam foris suum gradum et ordinem prae oculis habentes, ubique se patres et pastores esse meminerint; reliquis vero tam principibus quam ceteris omnibus, ut eos paterno honore ac debita reverentia prosequantur.

CAPUT XVIII.

Canones ad amissim serventur. Si quando in eis dispensandum, id valide, mature et gratis fiat.

Sicuti publice expedit legis vinculum quandoque relaxare, ut plenius evenientibus casibus et necessitatibus pro

communi utilitate satisfiat: sic frequentius legem solvere, exemploque potius quam certo personarum rerumque delectu petentibus indulgere nihil aliud est, quam unicuique ad leges transgrediendas aditum aperire. Quapropter sciant universi, sacratissimos canones exacte ab omnibus, et, quoad eius fieri poterit, indistincte observandos. Quod si urgens iustaque ratio et maior quandoque utilitas postulaverit cum aliquibus dispensandum esse, id causa cognita ac summa maturitate atque gratis a quibuscumque, ad quos dispensatio pertinebit, erit praestandum, aliterque facta dispensatio surreptitia censeatur.

CAPUT XIX.

Monomachia poenis gravissimis punitur.

Detestabilis duellorum usus fabricante diabolo¹ introductus, ut cruenta corporum morte animarum etiam perniciem lucretur, ex Christiano orbe penitus exterminetur. Imperator, reges, duces, principes, marchiones, comites, et² quocumque alio nomine domini temporales, qui locum ad monomachiam in terris suis inter Christianos concesserint, eo ipso sint excommunicati, ac iurisdictione et dominio civitatis, castri aut loci, in quo vel apud quem duellum fieri permiserint, quod ab ecclesia obtinent, privati intelligantur, et, si feudalia sint, directis dominis statim acquirantur. Qui vero pugnam commiserint, et qui eorum patrini vocantur, excommunicationis, ac omnium honorum suorum proscriptionis, ac perpetuae infamiae poenam incurrant, et ut

Sess. XXV. ¹ Cf. c. 22. C. II. qu. 5. (Nic. I.) tot. tit. X. de torneam. V. 13. de cler. pugn. in duello. V. 14. ² Cf. tit. citt. et tot. tit. X. de homic. V. 12.

homicidae iuxta sacros canones puniri debeant, et, si in ipso conflictu decesserint, perpetuo careant ecclesiastica sepultura. Illi etiam, qui consilium in causa duelli tam in iure quam facto dederint aut alia quacumque ratione ad id quemquam suaserint, nec non spectatores, excommunicationis ac perpetuae maledictionis vinculo teneantur; non obstante quocumque privilegio, seu prava consuetudine, etiam immemorabili.

CAPUT XX.

Quae sunt iuris ecclesiastici principibus saecularibus commendantur.

Cupiens sancta synodus ecclesiasticam disciplinam in Christiano populo non solum restitui, sed etiam perpetuo sartam tectam a quibuscumque impedimentis conservari, praeter ea, quae de ecclesiasticis personis constituit, saeculares quoque principes officii sui admonendos esse censuit, confidens eos, ut catholicos, quos Deus sanctae fidei ecclesiaeque protectores esse voluit¹, ius suum ecclesiae restitui non tantum esse concessuros, sed etiam subditos suos omnes ad debitam erga clerum, parochos et superiores ordines reverentiam revocatuos; nec permissuros, ut officiales aut inferiores magistratus ecclesiae et personarum ecclesiasticarum immunitatem, Dei ordinatione et canonicis sanctionibus constitutam, aliquo cupiditatis studio seu inconsideratione aliqua violent; sed una cum ipsis principibus debitam sacris summorum Pontificum et conciliorum constitutionibus observantiam praestent. Decernit itaque et praecipit, sacros canones et concilia generalia omnia, nec

Sess. XXV. ¹ Cf. c. 20. C. XXIII. qu. 5. (Isid.)

non alias apostolicas sanctiones, in favorem ecclesiasticarum personarum, libertatis ecclesiasticae, et contra eius violatores editas, quae omnia praesenti etiam decreto innovat, exacte ab omnibus observari debere. Proptereaque admonet imperatorem, reges, respublicas, principes, et omnes et singulos, cuiuscunque status et dignitatis exstiterint, ut, quo largius bonis temporalibus atque in alios potestate sunt ornati, eo sanctius quae ecclesiastici iuris sunt tanquam Dei praecepta eiusque patrocinio tecta venerentur, nec ab ullis baronibus, domicellis, rectoribus, aliisque dominis temporalibus seu magistratibus, maximeque ministris ipsorum principum laedi patiantur; sed severe in eos, qui illius libertatem, immunitatem atque iurisdictionem impediunt, animadvertant. Quibus etiam ipsimet exemplo ad pietatem, religionem ecclesiarumque protectionem existant, imitantes anteriores optimos religiosissimosque principes, qui res ecclesiae sua in primis auctoritate ac munificentia auxerunt, nedum ab aliorum iniuria vindicarunt. Adeoque ea in re quisque officium suum sedulo praestet, quo cultus divinus devote exerceri, et praelati ceterique clerici in residentiis et officiis suis quieti et sine impedimentis cum fructu et aedificatione populi permanere valeant.

CAPUT XXI.

In omnibus salva sedis apostolicae auctoritas maneat.

Postremo sancta synodus, omnia et singula, sub quibuscunque clausulis et verbis, quae de morum reformatione atque ecclesiastica disciplina tam sub fel. rec. Paulo III. ac Julio III., quam sub beatissimo Pio IV. Pontificibus maxi-

mis in hoc sacro concilio statuta sunt, declarat ita decreta fuisse, ut in his salva semper auctoritas sedis apostolicae¹ et sit, et esse intelligatur.

Decretum de continuanda sessione in diem sequentem.

Quum ea omnia, quae in praesenti sessione tractanda erant, quia hora tarda est, commode expediri non possint, propterea iuxta id, quod in generali congregatione a Patribus statutum fuit, ea, quae supersunt, in diem crastinam hanc eandem sessionem continuando differuntur.

CONTINUATIO SESSIONIS

DIE IV. DECEMBRIS.

Decretum de indulgentiis.

Quum potestas conferendi indulgentias a Christo ecclesiae concessa sit, atque huiusmodi potestate² divinitus sibi tradita antiquissimis etiam temporibus illa usa fuerit, sacrosancta synodus indulgentiarum usum, Christiano populo maxime salutarem et sacrorum conciliorum auctoritate probatum, in ecclesia retinendum esse docet et praecipit, eosque anathemate damnat, qui aut inutiles esse asserunt, vel eas concedendi in ecclesia potestatem esse negant. In his tamen concedendis moderationem iuxta veterem et probatam in ecclesia consuetudinem adhiberi cupit, ne nimia facilitate ecclesiastica disciplina enervetur. Abusus vero³, qui

Sess. XXV. ¹ Cf. Sess. VII. de ref. in princ. ² Cf. Matth. XVI. 49. Ioan. XX. 23. ³ Clem. cf. 2. de poen. et remiss. V. 9.

in his irreperant, et quorum occasione insigne hoc indulgentiarum nomen ab haereticis blasphematur, emendatos et correctos cupiens, praesenti decreto generaliter statuit, pravae quaestus omnes pro his consequendis, unde plurima in Christiano populo abusu causa fluxit, omnino abolendos esse. Ceteros vero, qui ex superstitione, ignorantia, irreverentia aut aliunde quomodocunque provenerunt, quum ob multiplices locorum et provinciarum, apud quas hi committuntur, corruptelas commode nequeant specialiter prohiberi, mandat omnibus episcopis¹, ut diligenter quisque huiusmodi abusus ecclesiae suae colligat, eosque in prima synodo provinciali referat, ut, aliorum quoque episcoporum sententia cognita, statim ad summum Romanum Pontificem deferantur, cuius auctoritate et prudentia, quod universali ecclesiae expediet, statuatur, ut ita sanctarum indulgentiarum munus pie, sancte et incorrupte omnibus fidelibus dispensetur.

De delectu ciborum, ieiuniis et diebus festis.

Insuper hortatur sancta synodus, et per sanctissimum Domini nostri atque Salvatoris adventum pastores omnes obtestatur, ut tanquam boni milites illa omnia, quae sancta Romana ecclesia, omnium ecclesiarum mater et magistra, statuit, nec non ea, quae tam in hoc concilio quam in aliis oecumenicis statuta sunt, quibuscunque fidelibus sedulo commendent; omnique diligentia utantur, ut illis omnibus, et iis praecipue sint obsequentes, quae ad mortificandam carnem conducunt, ut ciborum delectus et ieiunia, vel etiam,

Sess. XXV. ¹ Cf. Sess. XXI. de ref. c. 9.

quae faciunt ad pietatem augendam, ut dierum festorum devota et religiosa celebratio; admonentes populos crebro, obedire praepositis suis¹, quos qui audiunt Deum remuneratorem audient, qui vero contemnunt Deum ipsum ultorem sentient.

De iudice librorum et catechismo, breviario et missali.

Sacrosancta synodus in secunda sessione², sub sanctissimo domino nostro Pio IV. celebrata, delectis quibusdam Patribus commisit, ut de variis censuris ac libris, vel suspectis vel perniciosis, quid facto opus esset considerarent atque ad ipsam sanctam synodum referrent. Audiens nunc, huic operi ab eis extremam manum impositam esse, nec tamen ob librorum varietatem et multitudinem possit distincte et commode a sancta synodo diiudicari, praecipit, ut quicquid ab illis praestitum est sanctissimo Romano Pontifici exhibeatur, ut eius iudicio atque auctoritate terminetur³ et evulgetur. Idemque de catechismo a Patribus⁴, quibus illud mandatum fuerat, et de missali et breviario fieri mandat.

De loco oratorum.

Declarat sancta synodus, ex loco assignato oratoribus⁵, tam ecclesiasticis quam saecularibus, in sedendo, incedendo aut quibuscunque aliis actibus, nullum cuiquam eorum factum fuisse praeiudicium; sed omnia illorum, et imperatoris, regum, rerumpublicarum ac principum suorum iura et

Sess. XXV. ¹ Luc. X. 46. Hebr. XIII. 47. ² Cf. Sess. XVIII. in princ. ³ Cf. infr. regulas de libris prohib. ⁴ Cf. supr. Sess. XXIV. de ref. c. 7. ⁵ Cf. Sess. II. extr.

praerogativas illaesas et salvas esse, in eodemque statu permanere, prout ante praesens concilium reperiebantur.

De recipiendis et observandis decretis concilii.

Tanta fuit horum temporum calamitas et haeticorum inveterata malitia, ut nihil tam clarum in fide nostra asserenda unquam fuerit, aut tam certo statutum, quod non, humani generis hoste suadente, illi errore aliquo contaminaverint. Ea propter sancta synodus id potissimum curavit, ut praecipuos haeticorum nostri temporis errores damneret et anathematizaret, veramque et catholicam doctrinam traderet et doceret, prout damnavit, anathematizavit et definivit. Quumque tamdiu tot episcopi, ex variis Christiani orbis provinciis evocati, sine magna gregis sibi commissi iactura et universali periculo ab ecclesiis abesse non possint, nec ulla spes restet, haeticos, toties, fide etiam publica, quam desiderarunt¹, invitatos, et tamdiu exspectatos, huc amplius adventuros, ideoque tandem huic sacro concilio finem imponere necesse sit: superest nunc, ut principes omnes, quod facit, in Domino moneat ad operam suam ita praestandam, ut quae ab ea decreta sunt ab haeticis depravari aut violari non permittant, sed ab his et omnibus devote recipiantur et fideliter observentur. Quod si in his recipiendis aliqua difficultas oriatur, aut aliqua inciderint, quae declarationem, quod non credit, aut definitionem postulant, praeter alia remedia in hoc concilio instituta confidit sancta synodus, beatissimum Romanum Pontificem cu-

Sess. XXV. ¹ Cf. Sess. XIII. XV. XVIII. extr.

raturum, ut vel evocatis ex illis praesertim provinciis, unde difficultas orta fuerit, iis, quos eidem negotio tractando viderit expedire, vel etiam concilii generalis celebratione, si necessarium iudicaverit, vel commodiore quacunque ratione ei visum fuerit, provinciarum necessitatibus pro Dei gloria et ecclesiae tranquillitate consulatur.

De recitandis decretis concilii sub Paulo III. et Iulio III. in sessione.

Quoniam diversis temporibus tam sub fel. rec. Paulo III. quam Iulio III.¹ multa in hoc sacro concilio quoad dogmata ac morum reformationem statuta et definita sunt, vult sancta synodus, ut illa nunc recitentur et legantur.

Recitata sunt.

De fine concilii et confirmatione petenda a sanctissimo domino nostro.

Illustrissimi domini reverendissimique Patres, placetne vobis, ut ad laudem Dei omnipotentis huic sacrae oecumenicae synodo finis imponatur, et omnium et singulorum, quae tam sub fel. rec. Paulo III. et Iulio III., quam sub sanctissimo domino nostro Pio IV. Romanis Pontificibus in ea decreta et definita sunt, confirmatio nomine sanctae huius synodi per apostolicae sedis legatos et praesidentes a beatissimo Romano Pont. petatur? Responderunt: *Placet.*

Postmodum illustrissimus et reverendissimus cardinalis Moronus, primus legatus et praesidens, benedicens sanctae synodo dixit: POST GRATIAS DEO ACTAS REVERENDISSIMI PATRES ITE IN PACE. Qui responderunt: AMEN.

Sess. XXV. ¹ In Sess. V. — VII. XIII. XIV.

ACCLAMATIONES PATRUM

IN FINE CONCILII.

CARDINALIS A LOTHARINGIA:

Beatissimo Pio Papae et domino nostro, sanctae universalis ecclesiae Pontifici, multi anni et aeterna memoria.

RESPONSIO PATRUM:

Domine Deus, sanctissimum Patrem diutissime ecclesiae tuae conserva multos annos!

CARD.

Beatissimorum summorum Pontificum animabus, Pauli III. et Iulii III., quorum auctoritate hoc sacrum generale concilium inchoatum est, pax a Domino, et aeterna gloria, atque felicitas in luce sanctorum.

RESP.

Memoria in benedictione sit!

CARD.

Caroli V. imperatoris, et serenissimorum regum, qui hoc universale concilium promoverunt et protexerunt, memoria in benedictione sit.

RESP.

Amen, Amen!

CARD.

Serenissimo imperatori Ferdinando semper augusto, orthodoxo et pacifico, et omnibus regibus, rebuspublicis et principibus nostris multi anni.

RESP.

Pium et Christianum imperatorem, Domine, conserva: Imperator coelestis, terrenos reges rectae fidei conservatores custodi!

CARD.

Apostolicae Romanae sedis legatis et in hac synodo praesidentibus cum multis annis magnae gratiae.

RESP.

Magnae gratiae: Dominus retribuat!

CARD.

Reverendissimis cardinalibus et illustribus oratoribus.

RESP.

Magnas gratias, multos annos!

CARD.

Sanctissimis episcopis vita, et felix ad ecclesias suas reditus.

RESP.

Praeconibus veritatis perpetua memoria; orthodoxo senatui multos annos!

CARD.

Sacrosancta oecumenica Tridentina synodus, eius fidem confiteamur, eius decreta semper servemus.

RESP.

Semper confiteamur, semper servemus!

CARD.

Omnes ita credimus, omnes id ipsum sentimus, omnes consentientes et amplectentes subscribimus. Haec est fides

beati Petri et Apostolorum; haec est fides Patrum; haec est fides orthodoxorum.

RESP.

Ita credimus, ita sentimus, ita subscribimus!

CARD.

His decretis inhaerentes digni reddamur misericordiis et gratia primi et magni supremi sacerdotis Iesu Christi Dei, intercedente simul inviolata Domina nostra sancta deipara, et omnibus sanctis.

RESP.

Fiat, fiat. Amen, Amen!

CARD.

Anathema cunctis haereticis.

RESP.

Anathema, Anathema!

Post haec mandatum fuit a legatis praesidentibus sub poena excommunicationis omnibus Patribus, ut, antequam discederent e civitate Tridentina, subscriberent manu propria decretis concilii; aut ea per publicum instrumentum approbarent; qui omnes deinde subscripserunt, et fuerunt numero CCLV., videlicet legati IV., cardinales II., patriarchae III., archiepiscopi XXV., episcopi CLXVIII., abbates VII., procuratores absentium cum legitimo mandato XXXIX., generales ordinum VII.

LAUS DEO.

Concordat cum originali, in cuius fidem subscripsimus:

Ego Angelus Massarellus, Episcopus Thelesinus, sacri concilii Tridentini secretarius.

Ego Marcus Antonius Peregrinus, Comensis, eiusdem concilii notarius.

Ego Cynthius Pamphilius, clericus Camerinensis dioecesis, eiusdem concilii notarius.

ORATIO HABITA

IN SESSIONE NONA ET ULTIMA

SACRI CONCILII TRIDENTINI,

CELEBRATA DUOBUS CONTINUIS DIEBUS, TERTIA ET QUARTA
DECEMB. MDLXIII.

PIO IV. PONT. MAX.,

A R. P. D. HIERONYMO RAGASONO, VENETO, EPISCOPO
NAZIANZENO ET COADIUTORE FAMAUGUSTANO.

Hic summam recensentur omnia in concilio Tridentino definita, quae ad pie credendum et ad bene vivendum pertinent.

Audite hoc omnes gentes, auribus percipite omnes, qui habitatis orbem. Tridentinum concilium iam diu coeptum, aliquando intermissum, distractum varie atque divulgum, nunc demum, singulari Dei omnipotentis beneficio, summa atque incredibili omnium ordinum ac nationum voluntate connectitur atque perficitur. Dies haec quidem felicissima Christiano populo eluxit, in qua templum Domini disturbatum frequenter ac dissipatum reficitur et absolvitur, et navis haec una bonorum omnium ex maximis ac diuturnis turbibus atque fluctibus tuta in portu collocatur. Quam utinam

conscendere nobiscum si voluissent, quorum in primis gratia haec ipsa navigatio instituta fuit, atque aedificii huius construendi participes existerent, qui hoc nobis negotium exhibuerunt, maioris nunc profecto laetitiae causam haberemus. Sed nostra id certe culpa non accidit.

Nos urbem hanc in Germaniae faucibus, id est in domus illorum fere limine positam elegimus; nos custodiam nullam nobis, ne suspicionem illis aliquam minus liberi loci daremus, adhibuimus; nos eam fidem publicam illis concessimus, quam sibi ipsi composuerunt; nos hic illos per diu expectavimus, neque hortari ac rogare unquam destitimus, ut ad veritatis lucem cognoscendam accederent. Verum illis etiam absentibus satis, ut puto, a nobis consultum est. Etenim quum duo essent, in quibus aegris atque infirmis illorum animis medicina fuit adhibenda, alterum fidei catholicae ac vere evangelicae, illis in rebus, quae in dubium ab ipsis vocantur, quaeque opportuna his temporibus videntur, explicata et confirmata disiectis omnibus et dissipatis errorum tenebris doctrina; alterum disciplinae ecclesiasticae, cuius potissimum depravatione illi se a nobis defecisse affirmant, restitutio: utrumque, quantum in nobis fuit, pro temporum horum ratione cumulate praestitimus.

Principio enim sancta haec synodus (facta ex laudabili maiorum nostrorum consuetudine suae fidei professione) ut quoddam quasi fundamentum futuris actionibus poneret, et quibus testimoniis atque praesidiis in dogmatibus sancendis nitendum esset ostenderet, veteris ac novi testamenti libros, qui essent sine ulla dubitatione recipiendi, antiquo-

rum conciliorum probatissimorum exemplo pie et prudenter enumeravit; ac, ne de verbis quidem ulla ex variis versionibus oriri posset difficultas, certam ac definitam de Graecis et Hebraeis translationem approbavit. Hinc omnium haeresum caput atque arcem aggrediens de humanae naturae corruptis initiis ea statuit, quae veritas ipsa, si loqui posset, exprimeret. De iustificatione deinceps (res magna, et cum ab antiquis tum a nostri temporis haereticis mirum in modum oppugnata) ea definivit, quibus et perniciosissimis eo in genere opinionibus occurreretur, et recte sentiendi ratio miro quodam ordine atque admirabili sapientia (ut in illis Dei Spiritum facile agnoscas) demonstraretur. Praestantissimo hoc post hominum memoriam decreto haereses fere universae iugulantur, et, quasi caligo sole, discutuntur ac dispelluntur, eaque claritas, isque splendor veritatis apparet, ut tantum lumen quin videat dissimulare iam nemo possit. Subsecuta est salutaris septem divinorum ecclesiae sacramentorum tractatio: primum simul de omnibus, post de unoquoque separatim. Hic vero quis non videt, quam distincte, explicate, abundanter, illuminate et (quod caput est) vere tota coelestium horum mysteriorum ratio contineatur? Quis in tam magna multiplicique doctrina quid aut sequendum aut fugiendum sit potest ullo modo desiderare? Quis in illis omnibus errandi locum aut occasionem inveniet? Quis denique de sacramentorum horum vi atque virtute dubitare in posterum poterit, quum gratiam illam, quae illis ipsis quibusdam quasi stillicidiis in fidelium quotidie mentes illabitur, tunc nobis adfuisse tam copiose perspiciatur? Acces-

serunt ad haec de sacrosancto missae sacrificio, et de communione sub utraque specie et parvulorum decreta; quibus quidem nihil sanctius, nihil utilius, ut de coelo lapsa, non ab hominibus composita videantur. Adiugetur his hodie certa de indulgentiis, de purgatorio, de sanctorum veneratione, invocatione, imaginibus et reliquiis doctrina, qua non solum haereticorum fraudibus et calumniis obsistetur, sed piorum etiam catholicorum conscientiis plane satisfiet.

Haec de rebus ad salutem nostram pertinentibus, quae dogmata appellantur, fauste ac feliciter fuerunt peracta; neque aliud quicquam praeterea eo in genere a nobis hoc tempore expectabitur.

In eorum autem quibusdam administrandis quum nonnulla essent, quae non rite omnino ac recte servarentur, accuratissime, Patres amplissimi, curastis, ut pure illa et caste, atque ex more institutoque maiorum tractarentur. Ita omnem superstitionem, omnem quaestum, omnem (ut dicunt) irreverentiam a divina missarum celebratione abstulistis, vagis, ignotis et criminosis sacerdotibus sanctum hoc offerre sacrificium interdixistis, rei huius sacratissimae usum a privatis domibus et profanis in sacra et religiosa loca revocastis, molliores cantus et symphonias, deambulationes, colloquia, negotiationes a templo Domini summovistis; ita ecclesiastico unicuique gradui leges illae a vobis praescriptae sunt, ut tradito illis divinitus ordine, abutendi nullus utique locus relinquatur. Ita nonnulla matrimonii impedimenta, quae ansam quasi quandam ad violanda ecclesiae praecepta dare videbantur, removistis, facilem veniae consequendae viam

minus legitime connubii foedus ineuntibus interclusistis. Quid de furtivis tenebricosisque matrimoniis commemorem? Equidem ita sentio, si alia nulla causa convocandi concilium fuisset (quae multae et maximae fuerunt), propter unam hanc id omnino fuisse faciendum. Nam quum res haec ad omnes spectet, neque ullus in orbe terrarum universo angulus reperiatur, quem labes haec non invaserit, curandum merito fuisset, ut communi huic malo communi etiam consilio provideretur. Immemorabilem, Patres sanctissimi, et gravissimorum delictorum ac scelerum occasio prudentissima ista vestra ac prope divina sanctione penitus ablata est, et Christianae reipublicae gubernationi sapientissime consultum. Accedet ad haec utilis in primis ac necessaria multorum in purgatorii, sanctorum venerationis, invocationis imaginum et reliquiarum, atque etiam indulgentiarum ratione abusu interdictio, qui rerum ipsarum pulcherrimam faciem inquinare atque turpare mirum in modum videbantur.

Altera vero pars, in qua de labenti ac prope cadenti ecclesiastica disciplina fulcienda erat agendum, diligentissime etiam absoluta fuit atque perfecta. Eligentur in posterum ad ecclesiastica munera obeunda qui virtute, non ambitione praestent, quique populi commodis, non suis inserviant, et prosint potius quam praesint. Enunciabitur atque explanabitur frequentius et studiosius verbum Domini, omni ancipiti gladio penetrantius.

Aderunt suis gregibus et invigilabunt episcopi ceterique, quibus animarum cura commissa est, neque extra creditam

sibi custodiam vagabuntur. Nihil cuiquam proderunt aut ad impure et flagitiose vivendum, aut ad male et perniciose docendum privilegia; nullum sine poena crimen, nulla sine praemio virtus relinquetur. Pauperum et mendicantium sacerdotum multitudini optime provisum est; certae unusquisque ecclesiae statutoque operi, unde ali possit, adscribetur.

Avaritia, quo nullum vitium est tetrius praesertim in domo Dei, ab ea omnino tolletur; gratis sacramenta omnia, ut par est, conferentur. Ex una ecclesia plures, ex pluribus una, ut populi commodum et ratio postulabit, constituetur. Eleemosynarum quaestores (ut appellant), qui sua, non quae Iesu Christi quaerentes magnum nostrae religioni damnum, magnam infamiam afferebant, ex omni hominum memoria (quod summae felicitatis loco ponendum est) penitus evelentur. Hinc nostra praesens calamitas sumpsit exordium: hinc serpere infinitum malum manareque in dies latius non desistebat, neque occurri illi adhuc multorum conciliorum cautionibus ac provisionibus potuit. Quamobrem quis non nisi sapientissime factum dixerit, ut membrum hoc, in quo sanando diu ac multum frustra laboratum est, ne reliquo corpori noceret, excideretur?

Porro Deo cultus tribuetur purius et accuratius, atque ita qui ferunt vasa Domini mundabuntur, ut ad sui imitationem alios trahant. In quo praeclare illud fuit excogitatum, ut qui sacris essent initiandi iis moribus atque literis in unaquaque ecclesia a prima aetate instituerentur, ut quoddam quasi virtutum omnium seminarium illud exsisteret. Iam vero provincialibus synodis restitutis; visitationibus ad popu-

lorum utilitatem, non ad querelam et sumptum renovatis; tradita pastoribus regendi suos atque pascendi commodius facultate; poenitentia publica in usum revocata; hospitalitate tum ecclesiasticis hominibus, tum piis locis indicta: in curatis sacerdotiis conferendis memorabili ac paene coelestis ratione constituta; beneficiorum (ut aiunt) pluralitate sublata; hereditaria sanctuarii Dei possessione prohibita; modo excommunicationibus imposito ac terminato; primis iudiciis iis in locis, ubi lites oriuntur, assignatis; singularibus certaminibus interdictis; omnium hominum ac sacrorum in primis luxuriae, cupiditati atque licentiae freno quasi quodam, quod excuti non facile possit, iniecto; regibus ac principibus sui muneris diligenter admonitis; aliisque rebus huiusmodi prudentissime sancitis: quis non videt vestras vos, Patres optimi, hac etiam in re partes cumulatissime executos? Actum saepe est in superioribus conciliis de fide nostra explicanda moribusque corrigendis: sed nescio, an unquam diligentius atque distinctius. Hic praesertim hoc bienio omnium populorum ac nationum, in quibus catholicae religionis veritas agnoscitur, non solum Patres, sed oratores habuimus. At quos viros? Si doctrinam spectemus, eruditissimos; si usum, peritissimos; si ingenia, perspicacissimos; si pietatem, religiosissimos; si vitam, innocentissimos. Numerus is quoque fuit, ut, si praesentes Christiani orbis considerentur angustiae, frequentissima haec omnium, quae antea fuerunt, synodus appareat. Hic singula omnium vulnera detecta, mores expositi fuere, nihil dissimulatum est. Nostrorum adversariorum argumenta et rationes ita

tractatae, ut eorum tum causa, non nostra agi videretur. Tertium nonnulla atque etiam quartum discussa; summa saepe contentione certatum; eo scilicet consilio, ut quemadmodum igne aurum, ita quibusdam quasi luctationibus veritatis vires ac nervi probarentur. Quae enim inter idem sentientes idemque spectantes discordia potuit existere?

Quae quum ita sint, licet optandum (ut initio dicebam) summopere fuisset, ut una cum illis haec agerentur, quorum potissimum causa tractata sunt: absentium tamen etiam incolumitati atque saluti ita provisum est, ut alia ratione provideri, si adfuissent, non potuisse videatur. Legant illi quae de fide nostra statuimus, ut Christianum hominem decet, humiliter, et, si lumen eis aliquod fulserit, ne faciem avertant, et, si vocem Domini audierint, corda sua non obdurent, ac si ad communem matris ecclesiae complexum, unde se illi distraxerunt, redire voluerint, clementiam sibi omnem ac misericordiam tribuendam non dubitent. Sed praecipua illa ratio est, P. A., dissentientes a nobis animos conciliandi, consentientes in fide atque officio retinendi, si, quae hoc in loco verbis sancivimus, re ipsi in nostris ecclesiis praestemus. Leges etsi optimae sunt, muta tamen res est. Quid Hebraeo populo Dei ipsius ore latae leges profuerunt? Quid Lycurgi leges Lacedaemoniis, Solonis Atheniensibus, ad libertatem retinendam, quam ob causam erant conscriptae, utilitatis attulere? Sed cur externa atque antiqua nimis commemoro? Quae ad bene beateque vivendum instituta atque praecepta ex unius Christi Domini nostri vita atque doctrina desiderare aut possumus aut debemus! Quid

item fuit a maioribus nostris omissum, quod cum ad recte sentiendum, tum ad praeclare agendum pertineret? Medicamentum quidem salutare compositum ac paratum iamdiu habemus; verum si morbum debet expellere, sumendum est ac per venas in omne corpus diffundendum. Poculo hoc salutis nos primum inebriemur, carissimi, et vivae atque loquentes leges simus et norma quasi quaedam ac regula, ad quam aliorum actiones et studia dirigantur, atque ita sibi unusquisque persuadeat, nihil e Christianae reipublicae commodo ac dignitate successurum, nisi quantum in se sit studiose praestiterit.

Id curandum nobis cum antea fuit, tum multo erit in posterum accuratius. Etenim, si magistri nostri ac salvatoris exemplo facere prius debeamus quam docere: postquam docuimus, quin faciamus, quae esse poterit excusatio? Quis ferre nos ac pati poterit, si, quum non furandum esse demonstravimus, ipsi furemur? si quum non moechandum, moechemur! Sanctos a sancto concilio, innocentes atque integros ab integritatis praeceptis et innocentiae, firmos in fide atque constantes a fidei nostrae firmata doctrina discedere minime convenit. Ac tales quidem expectant nos populi nostri, qui nostrum iamdiu reditum sustinentes ea se ipsi ratione consolabantur, fore, ut hanc temporis usuram maiori praesentes studio sarciremus. Sed fiet id a vobis, ut spero, Patres sanctissimi, diligenter, et, quemadmodum hoc in loco fecistis, ita etiam domi satis Deo atque hominibus facietis. Nunc (quod huius temporis est) Deo primum ipsi maximo atque immortalis maximas atque immortales gratias

et agamus et habeamus, qui non secundum peccata, quae fecimus nos, neque secundum iniquitates nostras retribuit nobis, sed diem hunc laetissimum, quem videre multi concupiverunt, nobis non solum videndum, sed etiam celebrandum incredibili cum totius Christiani populi assensu atque approbatione sua magna benignitate concessit. Pio deinde IV., summo nostro atque optimo Pontifici, gratiae perpetuae ac singulares habendae sunt, qui, quum primum beati Petri sedem ascendit, tanto synodum hanc instaurandi desiderio exarsit, ut in eo suas omnes curas et cogitationes defigeret. Nuncios statim viros probatissimos ad indicendum illis nationibus atque provinciis concilium misit, pro quorum in primis salute convocabatur. Hi aquilonis partes prope omnes peragrarunt, rogarunt, obsecrarunt, obtestati sunt; tuta omnia atque amica promiserunt, atque id etiam egerunt, ut in Angliam traicerent. Legatos postmodum pietate ac doctrina praestantissimos, quum interesse ille synodo, ut mirum in modum cupiebat, non posset, huc misit, ex quibus duos (quorum memoria in benedictione est) statuta die, tametsi nulli fere episcopi convenissent, hic esse voluit. Hi, atque additus eis paulo post tertius, novem menses atque eo amplius iustum ad synodum instituendam episcoporum numerum hoc in loco nihil agentes expectaverunt, quum interea nihil aliud Pontifex ipse aut ageret aut medicaretur, quam ut Patres quam plurimi, quam optimi, et quam primum huc accederent, et Christiani nominis reges omnes ac principes suos huc oratores mitterent, ut communi omnium voto atque consilio communis haec causa gravissima om-

nium atque maxima tractaretur. Quid vero postea omni cura, sollicitudine, sumptibus praetermisit, quod ad concilii huius amplitudinem, libertatem et commodum pertinere aliquo modo videretur? O singularem pastoris ac patris nostri pietatem atque prudentiam! O summam etiam eiusdem felicitatem, cuius auctoritate atque auspiciis iactatum hoc diu et agitatum concilium constitit et conquiescit! Te Paulum III., te Iulium mortuos appello; quamdiu quantumque studio videre quod nos videmus exoptastis? quot in eam rem sumptus, quot labores insumpsistis? Quamobrem vere tibi atque ex animo, PATRI sanctissime ac beatissime, gratulamur, quod tantam tibi laetitiam, tantam tuo nomini laudem (id quod maximum divinae in te benevolentiae argumentum est) Dominus reservavit, quem nos precibus omnibus ac votis supplices oramus, ut te nobis incolumem pro ecclesiae suae sanctae commodo atque ornamento et quam citissime reddat, et quam diutissime conservet. Serenissimo etiam imperatori gratias agere, et gratulari iure optimo debemus. Ille potentissimorum Caesarum, qui propagandae Christianae religionis miro quodam desiderio flagrarunt, animum, ut locum, referens, urbem hanc ab omni periculo liberam conservavit, et nos, ut tutam tranquillamque pacem traheremus, sua vigilantia perfecit, magnamque nostris animis securitatem assidua trium suorum legatorum summorum virorum praesentia ac prope pignore attulit. Ille de nostris his rebus pro sua eximia pietate sollicitus mirifice fuit.

Ille a se atque a nobis dissentientes homines ex obscurissimis, in quibus versantur, tenebris eruere, atque ad

sanctae huius synodi clarissimam lucem aspiciendam adducere maximopere laboravit. Regum praeterea Christianorum ac principum in concilio hoc amplissimis suis legationibus ornando, et suos vestrae auctoritati fasces submitiendo, pia maxime voluntas grata nobis memoria proseguenda est. Iam vero quis est, illustrissimi legati et cardinales, qui se vobis debere plurimum non fateatur! Vos nostrarum actionum duces optimi ac moderatores exstitistis. Vos, ne nostra aut in dicendo aut in decernendo libertas violari aliqua ex parte videretur, incredibili patientia ac diligentia curastis. Vos nulli corporis labori, nulli animi contentioni pepercistis, ut ad optatum res exitum, quod alii multi vestri similes frustra tentaverunt, quamprimum perduceretur. In quo praecipuam quandam ac propriam laetitiam habere tu, MORONE illustrissime atque ornatissime, debes, qui, quum vigesimo abhinc anno primum praeclaro huic aedificio lapidem posueris, extremam nunc manum post alios multos huic operi architectos adhibitos feliciter pro summa tua ac prope divina sapientia imponis. Factum hoc tuum egregium ac singulare omnium sermone perpetuo celebrabitur, neque ulla unquam aetas de tuis his laudibus conticescet. Quid de vobis dicam, Patres sanctissimi, quam bene de Christiana republica vestris his praestantissimis actionibus meruistis? quanta vestrum uniuscuiusque nominis commendatio, quanta gloria a Christiano populo universo tribuetur? vos vere Patres, vere pastores et agnoscent omnes et praedicabunt, vobis suam unusquisque vitam atque salutem acceptam libentissime referet. O diem illam

populis nostris iucundissimam atque laetissimam, in qua primum revisere illis nos atque amplecti a templi Domini aedificatione redeuntes contigerit.

Sed fac, tu Domine Deus noster, ut tam eximiae de nobis opinioni egregiis factis respondeamus, et semen hoc, quod in agro tuo seminavimus, uberem fructum afferat, fluatque ut ros eloquium tuum. atque, quod fore aliquando pollicitus es, fiat temporibus nostris, ut unum sit omnium ovile, et unus pastor, atque is potissimum Pius IV., in tui nominis gloriam sempiternam. Amen.

PARS ALTERA.

**VARIA AD CONCILIUM TRIDENTINUM
SPECTANTIA.**

CONFIRMATIO CONCILII.

Nos Alexander, sancti Laurentii in Damaso diaconus cardinalis de Farnesio, S. R. E. vicecancellarius, fidem facimus et attestamur, qualiter hodie, die Mercurii, xxvi. Ianuarii MDLXIV., Pontificatus sanctissimi D. nostri D. Pii, divina providentia Papae quarti, anno quinto, in consistorio secreto apud S. Petrum reverendissimi DD. mei cardinales Moronus et Simoneta, nuper reversi a sacro concilio Tridentino, cui uti sedis apostolicae legati praeerant, petierunt ab eodem sanctissimo D. nostro ut infra:

Beatissime Pater, in decreto super fine concilii oecumenici Tridentini, pridie nonas Decembris praeteriti publicato, statutum fuit, ut per Sanctitatis vestrae et sanctae sedis apostolicae legatos et praesidentes peteretur nomine dicti concilii a Sanctitate vestra confirmatio omnium et singulorum, quae tam sub fel. rec. Paulo III. et Iulio III., quam sub Sanctitate vestra in eo decreta et definita sunt. Quapropter nos Ioannes cardinalis Moronus et Ludovicus cardinalis Simoneta, qui tunc legati et praesidentes eramus, volentes exsequi quod in dicto decreto stabilitum fuit, humiliter petimus nomine dicti concilii oecumenici Tridentini, ut Sanctitas vestra dignetur confirmare omnia et singula, quae tam sub fel.

rec. Paulo III. et Iulio III., quam sub Sanctitate vestra in eo decreta et definita sunt.

Quibus auditis Sanctitas sua, viso et lecto tenore dicti decreti, et habitis votis reverendissimorum DD. meorum cardinalium, respondit per haec verba:

Petitioni nomine concilii oecumenici Tridentini super eius confirmatione per dictos legatos nobis factae annuentes, omnia et singula, quae in dicto concilio tam sub fel. rec. Paulo III. et Iulio III. praedecessoribus nostris, quam Pontificatus nostri tempore decreta et definita sunt, auctoritate apostolica, etiam de venerabilium fratrum nostrorum cardinalium consilio et assensu, matura cum illis deliberatione praehabita confirmamus, atque ab omnibus Christi fidelibus recipi et inviolabiliter observari mandamus, in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti. Amen.

Ita est.

A. Cardinalis Farnesius, Vicecancell.

BULLA S. D. N. PII,
DIVINA PROVIDENTIA PPAE QUARTI;

SUPER CONFIRMATIONE

OECUMENICI GENERALIS CONCILII TRIDENTINI.

PPIUS *Episcopus, servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.*

Benedictus Deus et Pater Domini nostri Iesu Christi, Pater misericordiarum et Deus totius consolationis, qui, respicere dignatus ecclesiam suam sanctam, tot procellis et tempestatibus agitatam atque vexatam et gravius in dies laborantem, apto tandem ei subvenit optatoque remedio. Ad plurimas et perniciosissimas haereses extirpandas, ad corrigendos mores et restituendam ecclesiasticam disciplinam, ad pacem et concordiam Christiani populi procurandam, indictum iam pridem in civitate Tridentina oecumenicum et generale concilium a piae memoriae Paulo III. praedecessore nostro, et sessionibus aliquot habitis coeptum fuerat; ab eius autem successore Iulio in eandem urbem revocatum, post alias sessiones celebratas variis impedimentis et difficultatibus obiectis ne tum quidem peragi potuerat, itaque diutius intermissum fuerat, non sine maximo moerore piorum omnium, quum quotidie magis ecclesia eiusmodi remedium

imploraret. Nos autem post susceptum sedis apostolicae regimen tam necessarium ac salutare opus, sicut pastoralis sollicitudo monebat, divinae misericordiae fiducia perficere aggressi, adiuti pio studio carissimi in Christo filii nostri Ferdinandi Romanorum imperatoris electi, et aliorum Christianorum regum, rerumpublicarum et principum, tandem consecuti sumus quod nec diurnis nec nocturnis curis elaborare destitimus, quodque a Patre luminum assidue precati sumus. Quum enim eam in urbem undique ex Christiani nominis nationibus convenisset, nostris convocata literis et sua etiam ipsorum pietate excitata, episcoporum et aliorum insignium praelatorum maxima et oecumenico concilio digna frequentia, praeter plurimos alios pios et sacrarum literarum scientia divinique et humani iuris cognitione praestantes viros, praesidentibus ipsi synodo sedis apostolicae legatis, nobis adeo concilii libertati faventibus, ut etiam de rebus sedi apostolicae proprie reservatis liberum ipsi concilio arbitrium per literas ad legatos nostros scriptas ultro permiserimus, quae de sacramentis et aliis rebus, quae quidem necessariae visae sint, tractanda, definienda et statuenda restabant, ad confutandas haereses, ad tollendos abusos, et emendandos mores, a sacrosancta synodo summa libertate diligentiaque tractata et accurate ac mature admodum definita, explicata, statuta sunt. Quibus rebus perfectis concilium tanta omnium, qui illi interfuerunt, concordia

peractum fuit, ut consensum eum plane a Domino effectum fuisse constiterit, idque in nostris atque omnium oculis valde mirabile fuerit. Pro quo tam singulari Dei munere supplicationes statim in alma hac Urbe indiximus, quae magna cleri et populi pietate celebratae fuerunt, laudesque et gratias divinae maiestati merito persolvendas curavimus, quum eiusmodi concilii exitus spem magnam et prope certam attulerit, fore, ut maiores in dies fructus ad ecclesiam ex ipsius decretis et constitutionibus perveniant. Quum autem ipsa sancta synodus pro sua erga sedem apostolicam reverentia, antiquorum etiam conciliorum vestigiis inhaerens, decretorum suorum omnium, quae nostro et praedecessorum nostrorum tempore facta sunt, confirmationem a nobis petierit, decreto de ea re in publica sessione facto, Nos, ex legatorum literis prius, deinde post reditum eorum ex iis, quae synodi nomine diligenter retulerunt, postulatione ipsius synodi cognita, habita super hac re cum venerabilibus fratribus nostris sanctae Romanae ecclesiae cardinalibus deliberatione matura, sanctique Spiritus in primis auxilio invocato, quum ea decreta omnia catholica et populo Christiano utilia ac salutaria esse cognovissemus, ad Dei omnipotentis laudem de eorundem fratrum nostrorum consilio et assensu in consistorio nostro secreto illa omnia et singula auctoritate apostolica hodie confirmavimus, et ab omnibus Christi fidelibus suscipienda ac servanda esse decrevimus,

sicut harum quoque literarum tenore ad clariorem omnium notitiam confirmamus, et suscipi observarique decernimus. Mandamus autem in virtute sanctae obedientiae, et sub poenis a sacris canonibus constitutis, aliisque gravioribus, etiam privationis, arbitrio nostro infligendis, universis et singulis venerabilibus fratribus nostris, patriarchis, archiepiscopis, episcopis et aliis quibusvis ecclesiarum praelatis, cuiuscunque status, gradus, ordinis et dignitatis sint, et etiamsi cardinalatus honore praefulgeant, ut eadem decreta et statuta in ecclesiis suis, civitatibus et dioecesibus in iudicio et extra iudicium diligenter observent, et a subditis quisque suis, ad quos quomodolibet pertinet, inviolabiliter faciant observari; contradictores quoslibet et contumaces per sententias, censuras et poenas ecclesiasticas etiam iis ipsis decretis contentas appellatione postposita compescendo; invocato etiam, si opus fuerit, brachii saecularis auxilio. Ipsum vero carissimum filium nostrum imperatorem electum, ceterosque reges, republicas ac principes Christianos monemus, et per viscera misericordiae Domini nostri Iesu Christi obtestamur, ut, qua pietate concilio per oratores suos affuerunt, eadem pietate ac pari studio, divini honoris et populorum suorum salutis causa, pro sedis quoque apostolicae et sacrae synodi reverentia, ad eiusdem concilii exsequenda et observanda decreta praelatis, quum opus fuerit, auxilio et favore suo adsint, neque adversantes sanae ac salutari

concilii doctrinae opiniones a populis ditionis suae recipi permittant, sed eas penitus interdicant. Ad vitandum praeterea perversionem et confusionem, quae oriri posset, si unicuique liceret, prout ei liberet, in decreta concilii commentarios et interpretationes suas edere, apostolica auctoritate inhibemus omnibus, tam ecclesiasticis personis, cuiuscunque sint ordinis, conditionis et gradus, quam laicis, quocunque honore ac potestate praeditis, praelatis quidem sub interdicti ingressus ecclesiae, aliis vero, quicunque fuerint, sub excommunicationis latae sententiae poenis, ne quis sine auctoritate nostra audeat ullos commentarios, glossas, annotationes, scholia, ullumve omnino interpretationis genus super ipsius concilii decretis quocunque modo edere, aut quicquam quocunque nomine, etiam sub praetextu maioris decretorum corroborationis aut executionis, aliove quaesito colore statuere. Si cui vero in eis aliquid obscurius dictum et statutum fuisse, eamque ob causam interpretatione aut decisione aliqua egere visum fuerit, ascendat ad locum, quem Dominus elegit, ad sedem videlicet apostolicam, omnium fidelium magistram, cuius auctoritatem etiam ipsa sancta synodus tam reverenter agnovit. Nos enim difficultates et controversias, si quae ex eis decretis ortae fuerint, nobis declarandas et decidendas, quemadmodum ipsa quoque sancta synodus decrevit, reservamus; parati, sicut ea de nobis merito confisa est, omnium pro-

vinciarum necessitatibus ea ratione, quae commodior nobis visa fuerit, providere; decernentes nihilominus irritum et inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari. Ut haec autem ad omnium notitiam perveniant, neve quis excusatione ignorantiae uti possit: volumus et mandamus, ut hae literae per aliquos curiae nostrae cursores in basilica Vaticana principis Apostolorum et in ecclesia Lateranensi tunc, quum in eis populus, ut missarum solennibus intersit, congregari solet, palam et clara voce recitentur, et, postquam recitatae fuerint, ad valvas earum ecclesiarum, itemque cancellariae apostolicae, et in loco solito Campi Florae affigantur; ibique, ut legi et omnibus innotescere possint, aliquantisper relinquantur; quum autem inde admovebuntur, relictis de more ibidem exemplis in alma Urbe ad impressionem tradantur, quo commodius per Christianas provincias et regna divulgari possint. Transumptis quoque earum, quae manu alicuius publici notarii scripta subscriptave, et sigillo ac subscriptione alicuius personae in dignitate ecclesiastica constitutae munita fuerint, fidem sine ulla dubitatione haberi, mandamus atque decernimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae confirmationis, monitionis, inhibitionis, reservationis, voluntatis, mandatorum et decretorum infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis

tentis Dei ac beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius se noverit incursum. Dat. Romae apud sanctum Petrum, anno Incarnationis dominicae MDLXIV. VII. Kalend. Februarii, Pontificatus nostri anno V.

Ego Pius Catholicae Ecclesiae Episcopus.

Ego F. Card. Pisanus, Episcopus Ostien. Decanus.

Ego Fed. Card. Coesius, Episcopus Portuen.

Ego Io. Card. Moronus, Episcopus Tusculan.

Ego A. Card. Farnesius, Vicecan. Episcop. Sab.

Ego R. Card. S. Angeli, Maior Poeniten.

Ego Io. B. Cardinalis S. Vitalis.

Ego Io. Michaël, Card. Saracenus.

Ego Io. B. Cicada, Card. S. Clementis.

Ego Scipio, Card. Pisanus.

Ego Io. Card. Reumanus.

Ego F. M. G. Card. Alexandrinus.

Ego F. Clemens, Card. Arae coeli.

Ego Io. Card. Sabellus.

Ego B. Card. Salviatus.

Ego Ph. Card. Aburd

Ego Lud. Card. Simoneta.

Ego F. Card. Pacieccus y de To.

Ego M. A. Card. Amulius.

Ego Io. Franc. Card. de Gambara.

Ego Carolus Card. Borromaeus.

Ego M. S. Card. Const.

Ego Alph. Card. Gesualdus.

Ego Hip. Card. Ferrar.

Ego Franciscus, Card. Gonzaga.

Ego Gui. Asc. Diac. Card. Cam.

Ego Vitellocius, Card. Vitellius.

Ant. Florebellus Lavellinus

H. Cumyn.

Matyas' Jan 2/7 34
Medokomicv

BULLA S. D. N. D. PII,
DIVINA PROVIDENTIA PAPAE QUARTI,

SUPER DECLARATIONE TEMPORIS

AD OBSERVANDA DECRETA SACRI OECUMENICI ET
 GENERALIS CONCILII TRIDENTINI.

P IUS *Episcopus, servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.*

Sicut ad sacrorum conciliorum decreta ac canones auctoritas atque confirmatio apostolicae sedis et debet et solet accedere, ita, si quae super eis exorta sit dubitatio, eiusdem sedis iudicio et declaratione tollenda est. Ad aures nostras pervenit, multos esse, qui dubitent, ex quo tempore coeperint decreta sacri generalis concilii Tridentini, ad reformationem et ius positivum duntaxat spectantia, eos, ad quos pertinent, obligare, illa praesertim, quae tempora certa praestituunt ad provinciales dioecesanisque synodos celebrandas, ad sacros ordines suscipiendos, ad religionem profitendam, ad parochiales ecclesias aliaque beneficia ecclesiastica, quae eiusdem concilii decretis retineri prohibitum sit, resignanda, et ad complures res huiusmodi exsequendas, ac alias omnes ad praedictam reformationem iusque positivum tantum spectantes, quae observari aut evitari

debeant. Nos itaque, ut omnis controversia dubitatioque tollatur, motu proprio eam rem, prout rationi, iuri et aequitati convenire censuimus, duximus declarandam. Nam etsi ipsius concilii decreta, etiam de venerabilium fratrum nostrorum sanctae Romanae ecclesiae cardinalium consilio et assensu, in consistorio nostro secreto confirmata a nobis fuerunt sub finem mensis Ianuarii, et ab eo etiam tempore apud hanc sanctam sedem observari coeperunt, quia tamen non parum temporis in eis Romae diligenter emendateque imprimendis necessario consumptum fuit, et iure etiam communi sancitum est, ut constitutiones novae vim non nisi post certum tempus obtineant, aequum nobis et iustum visum est, praedicta decreta omnia ad dictam reformationem iusque positivum duntaxat spectantia, a Kalend. Maii proxime praeteriti omnes obligare coepisse, neque post eam diem excusationem cuiusquam, quod ea ignoraverit, admittendam, atque ita apostolica auctoritate declaramus ac definimus, et ab omnibus iudicari debere mandamus atque statuimus; decernentes irritum et inane, si quid secus a quoquam quacunque dignitate, auctoritate et potestate praedito contigerit iudicari; non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis, aliisque in contrarium facientibus quibuscunque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae declarationis, definitionis, mandati, statuti et decreti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si

quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei ac beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius se noverit incursum. Dat. Romae apud sanctum Petrum, anno Incarnationis dominicae MDLXIV. XV. Kal. Augusti, Pontificatus nostri anno V.

Fed. Card. Caesius.

Cae. Glorierius.

H. Cumyn.

Registrata apud Caesarem Secretarium.

Anno a Nativitate Domini MDLXIV., indictione VII., die vero XX. mensis Iulii, Pontificatus sanctissimi in Christo Patris et Domini nostri Domini Pii, divina providentia Papae IV., anno V. retrospectae literae affixae, lectae et publicatae fuerunt in valvis basilicarum principis Apostolorum de Urbe, et sancti Ioannis Lateran. necnon Cancellariae apostolicae, et in acie Campi Florae. Per nos Iacobum Carra, et Iulium Parinum, praelibati S. D. N. Papae cursores.

Antonius Clerici, Magister Cursorum.

MOTUS PROPRIUS

S. D. N. D. PII, DIVINA PROVIDENTIA
PAPAE QUARTI.

Deputantur octo cardinales, qui faciant observari constitutiones et ordinationes a Pio IV. editas, nec non decreta sacri oecumenici et generalis concilii Tridentini.

PIUS PAPA IV.

Motu proprio, etc. Alias nos nonnullas constitutiones et ordinationes, reformationem maioris poenitentiarum ac sacrae poenitentiarum nostrae, ac vicarii nostri, ac eius officii, nec non camerarii et camerae apostolicae, ac illius causarum auditoris, nec non palatii apostolici causarum auditorum, ac gubernatoris et capitolineae curiarum, et contradictarum aliorumque almae Urbis nostrae ac Romanae curiae tribunalium et officiorum concernentes edidimus, quae tamen (ut intelleximus) ab eorundem officiorum et tribunalium praefectis ac officialibus minus diligenter observantur. Quum autem enixae nostrae voluntatis sit, ut illa, et pariter decreta sacri concilii Tridentini, in his, quae ad eorum officia spectant, ab eisdem omnino observentur: Nos propterea considerantes, parum esse iura concedere, nisi sint qui ea executioni demandari faciant, et in praemissis, prout ex debito pastoralis officii nobis (meritis licet imparibus) iniuncti obligamur, salubriter et utiliter providere, praefatasque constitutiones et ordinationes ac decreta concilii, quas et quae hic haberi volumus pro expressis, inviolabiliter ob-

servari volentes: venerabili fratri nostro Ioanni episcopo Tusculan. Morono, Io. Michaëli Sanctae Anastasiae Saraceno, ac Io. Baptistae S. Clementis Cicadae, nec non Michaëli S. Sabinae Alexandrino, Clementi S. Mariae in Ara coeli, Ludovico sancti Cyriaci in Thermis Simonetae, ac Carolo Sancti Martini in Montibus Borromaeo Presbyteris, nec non Vitellotio S. Mariae in porticu Vitellio nuncupatis titulorum, diacono, cardinalibus committimus et mandamus, quatenus ipsi, seu eorum maior pars, coniunctim vel divisim, eorum arbitrio, etiam tanquam executores dictarum literarum, constitutionum et decretorum praedictorum, constitutiones et ordinationes ac decreta praefata, iuxta tenores eorum ac literarum desuper confectarum, per quoscunque poenitentiarum, vicariae et camerae ac tribunalium praedictorum iudices et officiales, sub excommunicationis latae sententiae ac privationis officiorum, et aliis eisdem cardinalibus bene visis, etiam pecuniarum eo ipso incurrendis poenis, firmiter observari faciant et cum effectu (nisi tam in executione dictorum decretorum concilii, quam dictarum literarum nostrarum, aliqua dubietas aut difficultas emerit, quo casu ad nos referant), invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis, ac eos, qui literis et decretis praedictis, et eorundem cardinalium mandatis non paruerint, ex nunc, prout ex eadem die, et e contra, illorum officiis privatos, nec non ad illa et alia Romanae curiae officia in posterum obtinenda inhabiles, ac ipsis ab eisdem officiis sic privatis, illa tanquam per privationem vacantia a datario nostro vendi, et a quibusvis personis idoneis pro pretio

convenienti emi libere et licite posse auctoritate nostra current, nuncient, decernant ac declarent, prout nos harum serie nunciamus, decernimus et declaramus; non obstantibus quibusvis constitutionibus et ordinationibus apostolicis, ac poenitentiariae, et curiarum, nec non tribunalium praedictorum statutis etc., etiam iuramento etc. roboratis, privilegiis quoque, indultis et literis apostolicis, illis ac dictis officialibus et tribunalibus sub quibuscunque tenoribus et formis, ac cum quibusvis clausulis et decretis, etiam motu simili et alias quomodocunque concessis, etc. Quibus omnibus etc. illorum tenores etc. hac vice latissime derogamus, eamque adversus praemissa nullatenus suffragari volumus, ceterisque contrariis quibuscunque.

Placet Motu Proprio I.

Dat. Romae apud Sanctum Marcum, IV. Nonas Augusti, anno V.

BULLA S. D. N. D. PII,
DIVINA PROVIDENTIA PAPAE QUARTI,

SUPER FORMA IURAMENTI PROFESSIONIS FIDEI.

PIIUS *Episcopus, servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.*

Iniunctum nobis apostolicae servitutis officium requirit, ut ea, quae Dominus omnipotens ad providam ecclesiae suae directionem sanctis Patribus in nomine suo congregatis divinitus inspirare dignatus est, ad eius laudem et gloriam incunctanter exsequi properemus. Quum itaque iuxta concilii Tridentini dispositionem omnes, quos deinceps cathedralibus et superioribus ecclesiis praefici, vel quibus de illarum dignitatibus, canonicatibus et aliis quibuscunque beneficiis ecclesiasticis curam animarum habentibus provideri contingeret, publicam orthodoxae fidei professionem facere, seque in Romanae ecclesiae obedientia permansuros spondere et iurare teneantur: Nos volentes, etiam per quoscunque, quibus de monasteriis, conventibus, domibus et aliis quibuscunque locis regularium quorumcunque ordinum, etiam militarium, quocunque nomine vel titulo providebitur, idem item servari, et ac hoc, ut unius eiusdem fidei professio uniformiter ab omnibus exhibeatur unicaque et certa illius forma cunctis innotescat, nostrae sollicitudinis partes, in hoc alicui minime desiderari, formam ipsam praesentibus anno-

tatam publicari, et ubique gentium per eos, ad quos ex decretis ipsius concilii et alios praedictos spectat, recipi et observari, ac sub poenis per concilium ipsum in contravenientes latis, iuxta hanc et non aliam formam, professionem praedictam solenniter fieri, auctoritate apostolica tenore praesentium districte praecipiendo mandamus, huiusmodi sub tenore:

Ego N. firma fide credo et profiteor omnia et singula, quae continentur in symbolo fidei, quo S. Romana ecclesia utitur, videlicet: „Credo in unum Deum Patrem omnipotentem, factorem coeli et terrae, visibilium omnium et invisibilium; et in unum Dominum Iesum Christum, Filium Dei unigenitum, et ex Patre natum ante omnia saecula, Deum de Deo, lumen de lumine; Deum verum de Deo vero, genitum non factum, consubstantialem Patri; per quem omnia facta sunt; qui propter nos homines et propter nostram salutem descendit de coelo, et incarnatus est de Spiritu sancto ex Maria Virgine, et homo factus est; crucifixus etiam pro nobis sub Pontio Pilato, passus et sepultus est; et resurrexit tertia die secundum scripturas, et ascendit in coelum, sedet ad dexteram Patris, et iterum venturus est cum gloria iudicare vivos et mortuos, cuius regni non erit finis; et in Spiritum sanctum Dominum et vivificantem, qui ex Patre Filioque procedit; qui cum Patre et Filio simul adoratur et conglorificatur; qui locutus est per Prophetas; et unam sanctam catholicam et apostolicam ecclesiam. Confiteor unum ba-

ptisma in remissionem peccatorum, et exspecto resurrectionem mortuorum et vitam venturi saeculi. Amen. Apostolicas et ecclesiasticas traditiones, reliquasque eiusdem ecclesiae observationes et constitutiones firmissime admitto et amplector. Item sacram scripturam iuxta eum sensum, quem tenuit et tenet sancta mater ecclesia, cuius est iudicare de vero sensu et interpretatione sacrarum scripturarum, admitto, nec eam unquam nisi iuxta unanimum consensum Patrum accipiam et interpretabor. Profiteor quoque septem esse vera et proprie sacramenta novae legis a Iesu Christo Domino nostro instituta, atque ad salutem humani generis, licet non omnia singulis necessaria, scilicet baptismum, confirmationem, eucharistiam, poenitentiam, extremam unctionem, ordinem et matrimonium, illaque gratiam conferre, et ex his baptismum, confirmationem et ordinem sine sacrilegio reiterari non posse. Receptos quoque et approbatos ecclesiae catholicae ritus in supradictorum omnium sacramentorum solenni administratione recipio et admitto. Omnia et singula, quae de peccato originali et de iustificatione in sacrosancta Tridentina synodo definita et declarata fuerunt, amplector et recipio. Profiteor pariter in missa offerri Deo verum, proprium et propitiatorium sacrificium pro vivis et defunctis, atque in sanctissimo eucharistiae sacramento esse vere, realiter et substantialiter corpus et sanguinem, una cum anima et divinitate Domini nostri Iesu Christi, fierique conversionem totius substantiae panis

in corpus, et totius substantiae vini in sanguinem, quam conversionem catholica ecclesia transsubstantiationem appellat. Fator etiam sub altera tantum specie totum atque integrum Christum verumque sacramentum sumi. Constanter teneo purgatorium esse, animasque ibi detentas fidelium suffragiis iuvare; similiter et sanctos una cum Christo regnantes venerandos atque invocandos esse, eosque orationes Deo pro nobis offerre, atque eorum reliquias esse venerandas. Firmiter assero, imagines Christi ac deiparae semper Virginis, nec non aliorum sanctorum, habendas et retinendas esse, atque eis debitum honorem ac venerationem impertiendam; indulgentiarum etiam potestatem a Christo in ecclesia relictam fuisse, illarumque usum Christiano populo maxime salutarem esse affirmo. Sanctam catholicam et apostolicam Romanam ecclesiam omnium ecclesiarum matrem et magistram agnosco; Romanoque Pontifici, beati Petri Apostolorum principis successori ac Iesu Christi vicario, veram obedientiam spondeo ac iuro. Cetera item omnia a sacris canonibus et oecumenicis conciliis, ac praecipue a sacrosancta Tridentina synodo tradita, definita et declarata, indubitanter recipio atque profiteor, simulque contraria omnia, atque haereses quascunque ab ecclesia damnatas, reiectas et anathematizatas ego pariter damno, reiicio et anathematizo. Hanc veram catholicam fidem, extra quam nemo salvus esse potest, quam in praesenti sponte profiteor et veraciter teneo, eandem integram et immaculatam usque

ad extremum vitae spiritum constantissime (Deo adiuvante) retinere et confiteri, atque a meis subditis, vel illis, quorum cura ad me in munere meo spectabit, teneri, doceri et praedicari, quantum in me erit, curaturum, ego idem N. spondeo, voveo ac iuro. Sic me Deus adiuvet et haec sancta Dei evangelia.

Volumus autem quod praesentes literae in cancellaria nostra apostolica de more legantur. Et ut omnibus facilius pateant, in eius quinterno describantur, ac etiam imprimantur.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae voluntatis et mandati infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei ac beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius se noverit incursum. Datum Romae apud sanctum Petrum, anno Incarnationis dominicae MDLXIV., Idibus Novemb., Pontificatus nostri anno V.

Fed. Cardinalis Caesius.

Cae. Glorierius.

Lectae et publicatae fuerunt superscriptae literae Romae in cancellaria apostolica, anno Incarnationis dominicae MDLXIV., die vero sabbati, IX. mensis Decembris, Pontificatus sanctissimi in Christo Patris et domini nostri, domini Pii Papae IV., anno V.

A. Lomellinus Custos.

BULLA S. D. N. PII,**DIVINA PROVIDENTIA PAPAE QUARTI.**

Revocantur privilegia, exemptiones, immunitates, facultates, dispensationes, conservatoriae, indulta etc., quibuscumque locis et personis concessa, in his, in quibus statutis et decretis sacri concilii Tridentini contrariantur.

PIUS *Episcopus, servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.*

In principis Apostolorum sede, meritis licet imparibus, divina dispositione constituti, nihil neque universali ecclesiae, curae et sollicitudini nostrae commissae, salubrius, neque iniuncto nobis apostolicae servitutis officio decentius praestare possumus, quam quod providentiae nostrae ministerio oecumenicum concilium Tridentinum, sicut nostris potissimum auspiciis, summaque sanctorum Patrum concordia per Dei misericordiam feliciter absolutum fuit, ita per universos, qui Christiana pietate censentur, ubique suscipiatur, et remotis quibuslibet obstaculis ab omnibus aequaliter observetur. Quum itaque in eodem concilio quamplurima salubria et ad universalem morum reformationem valde utilia decreta atque statuta, maturo praesentium ipsorum examine praecedente, sint edita, quibus multa atque

diversa privilegia, exemptiones, immunitates, dispensationes, facultates, conservatoriae, indulta, et, ut vocant, confessionalia, et mare magnum, et aliae gratiae, quae variis tam cathedralibus, etiam metropolitanis, quam collegiatis ecclesiis, monasteriis, conventibus, et aliis religiosis, etiam fratrum mendicantium domibus et ordinibus, nec non sancti Spiritus in Saxia, sancti Ioannis Lateranensis, ac incurabilium de Urbe, sancti Antonii Viennensis et sancti Bernardi Iurensis aliisque hospitalibus, militiis, eorumque capitulis et conventibus, ac universitatibus, etiam studiorum generalium collegiis, tam saecularibus quam ecclesiasticis, confraternitatibus, societatibus, et tam principis Apostolorum de Urbe, quam aliis fabricis, sanctae Cruciatæ, aliisque piis locis et operibus, nec non patriarchis, archiepiscopis, episcopis, praelatis, abbatibus, abbatissis, prioribus, praepositis, et aliis ecclesiasticis, tam saecularibus quam diversorum ordinum et militiarum regularibus, ac etiam laicis cuiuscumque dignitatis, et status ac gradus, et excellentiae, ac etiam ducali, regia et imperiali dignitate fulgentibus utriusque sexus personis, nec non aliquibus notariis, et etiam de latere legatis atque nunciis, tam perpetuo quam ad tempus, per plures Romanos Pontifices praedecessores nostros, ac nos et sedem apostolicam eiusque legatos hactenus, etiam motu proprio, et ex certa scientia ac de apostolicae potestatis plenitudine, seu etiam imperatorum, re-

gum, ducum, et aliorum principum contemplatione et intuitu, etiam de fratrum consilio, diversimode, variisque temporibus, in genere vel specie, ex quavis etiam honesta causa concessa, et etiam pluries confirmata et innovata fuerunt, in plerisque contrariantur: Nos, quibus in primis cordi est, tam sancta et ecclesiae Dei saluberrima decreta suos, ut par est, effectus ubique consequi, et ab omnibus obedienter observari, privilegiorum, exemptionum, immunitatum, facultatum, conservatoriarum, indultorum, confessionalium, maris magni, et aliarum gratiarum praedictarum, ac quarumcunque apostolicarum et aliarum literarum desuper confectarum, processuumque, decretorum et aliorum inde secutorum tenores, ac si de verbo ad verbum insererentur, praesentibus pro sufficienter expressis et plene insertis habentes, motu proprio, et ex certa scientia, ac de apostolicae potestatis plenitudine, quod eadem omnia et singula privilegia, exemptiones, immunitates, facultates, dispensationes, conservatoriae, indulta, confessionalia; mare magnum, et aliae gratiae in his omnibus et singulis, in quibus illa statutis et decretis concilii huiusmodi contrariantur, ipso iure revocata, cassata et annullata, ac ad ipsius concilii terminos atque limites reducta sint et esse censeantur, nec quicquam adversus ipsa decreta et statuta, quo minus ubique et apud omnes observentur, in aliquo suffragari posse, sed ea perinde haberi et reputari debere, ac si nunquam emanassent,

auctoritate apostolica tenore praesentium declaramus, ac etiam statuimus et ordinamus. Decernentes nihilominus omnia et singula, quae vigore privilegiorum, exemptionum, immunitatum et dispensationum, facultatum, conservatoriarum, indultorum, confessionalium et aliarum quarumcunque gratiarum huiusmodi, post id tempus, quo concilium obligare coepit, facta et gesta quomodolibet fuerunt et in posterum fient, in his, in quibus dicti concilii decretis adversantur, nulla, invalida et irrita esse et censi, ac nemini, etiam quantumlibet, ut praefertur, qualificato, tam in foro (quod aiunt) fori, quam conscientiae suffragari posse et debere, et ita per quoscumque locorum ordinarios, aliosque iudices et commissarios quavis auctoritate fungentes, etiam sanctae Romanae ecclesiae cardinales, sublata eis et eorum cuilibet quavis aliter iudicandi facultate, in utroque foro iudicari et definiri debere, ac quicquid secus a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, attentari contigerit, irritum et inane decernimus; non obstantibus praemissis, ac constitutionibus et ordinationibus apostolicis, ceterisque contrariis quibuscunque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae declarationis, statuti, ordinationis et decreti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei ac beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius se noverit incursum.

Dat. Romae, apud sanctum Petrum, anno Incarnationis dominicae MDLXV., XIII. Kalend. Martii, Pontificatus nostri anno VI.

Cae. Glorierius.

P. Episcopus Narnien.

H. Cumyn.

Anno a Nativitate D. MDLXV., indictione VI., die vero XXIV. mensis Februarii, Pontificatus sanctissimi in Christo Patris et D. nostri, domini Pii, divina providentia Papae IV., anno eius VI., retroscriptae literae apostolicae affixae et publicatae fuerunt in acie Campi Florae, et valvis cancellariae apostolicae, per nos Nicolaum de Matthaeis, et Camillum Cherubinum S. D. N. Papae cursores.

Philibertus Phapuis Magister Cursorum

DE LIBRIS PROHIBITIS

REGULAE DECEM

PER PATRES A TRIDENTINA SYNODO DELECTOS
CONCINNATAE, ET A PIO PAPA IV. COMPROBATAE.

REGULA I.

Libri omnes, quos ante annum MDXV. aut summi Pontifices, aut concilia oecumenica damnarunt, et in hoc indice non sunt, eodem modo damnati esse censeantur, sicut olim damnati fuerunt.

REGULA II.

Haeresiarcharum libri, tam eorum, qui post praedictum annum haereses invenerunt vel suscitaverunt, quam qui haereticorum capita aut duces sunt vel fuerunt, quales sunt Lutherus, Zuinglius, Calvinus, Balthasar Pacimontanus, Swenckfeldius, et his similes, cuiuscunque nominis, tituli aut argumenti existant, omnino prohibentur. Aliorum autem haereticorum libri, qui de religione quidem ex professo tractant, omnino damnantur. Qui vero de religione non tractant, a theologis catholicis iussu episcoporum et inquisitorum examinati et approbati permittuntur. Libri etiam catholici conscripti, tam ab illis, qui postea in haeresim lapsi sunt, quam ab illis, qui post lapsum ad ecclesiae gremium rediere, approbati a facultate theologica alicuius universitatis catholicae vel ab inquisitione generali permitti poterunt.

REGULA III.

Versiones scriptorum etiam ecclesiasticorum, quae hactenus editae sunt a damnatis auctoribus, modo nihil contra sanam doctrinam contineant, permittuntur. Librorum autem veteris testamenti versiones viris tantum doctis et piis iudicio episcopi concedi poterunt, modo huiusmodi versionibus tanquam elucidationibus vulgatae editionis ad intelligendam sacram scripturam, non autem tanquam sano textu utantur. Versiones vero novi testamenti ab auctoribus primae classis huius indicis factae nemini concedantur, quia utilitatis parum, periculi vero plurimum lectoribus ex earum lectione manare solet. Si quae vero annotationes cum huiusmodi, quae permittuntur, versionibus, vel cum vulgata editione circumferuntur, expunctis locis suspectis a facultate theologica alicuius universitatis catholicae aut inquisitione generali, permitti eisdem poterunt, quibus et versiones. Quibus conditionibus totum volumen bibliorum, quod vulgo biblia Vatabli dicitur, aut partes eius concedi viris piis et doctis poterunt. Ex bibliis vero Isidori Clarii Brixiani prologus et prolegomena praecedantur; eius vero textum nemo textum vulgatae editionis esse existimet.

REGULA IV.

Quum experimento manifestum sit, si sacra biblia vulgari lingua passim sine discrimine permittantur, plus inde ob hominum temeritatem detrimenti quam utilitatis oriri, hac in parte iudicio episcopi aut inquisitoris stetur, ut cum consilio parochi vel confessarii bibliorum a catholicis auctoribus versorum lectionem in vulgari lingua eis concedere

possint, quos intellexerint ex huiusmodi lectione non damnum, sed fidei atque pietatis augmentum capere posse; quam facultatem in scriptis habeant. Qui autem absque tali facultate ea legere seu habere praesumpserit, nisi prius bibliis ordinario redditus peccatorum absolutionem percipere non possit. Bibliopolae vero, qui praedictam facultatem non habenti biblia idiomate vulgari conscripta vendiderint vel alio quovis modo concesserint, librorum pretium in usus pios ab episcopo convertendum amittant, aliisque poenis pro delicti qualitate eiusdem episcopi arbitrio subiaceant. Regulares vero non nisi facultate a praelatis suis habita ea legere aut emere possint.

REGULA V.

Libri illi, qui haereticorum auctorum opera interdum prodeunt, in quibus nulla aut pauca de suo apponunt, sed aliorum dicta colligunt, cuiusmodi sunt lexica, concordantiae, apophthegmata, similitudines, indices et huiusmodi, si quae habeant admixta, quae expurgatione indigeant, illis episcopi et inquisitoris una cum theologorum catholicorum consilio sublatis aut emendatis, permittantur.

REGULA VI.

Libri vulgari idiomate de controversiis inter catholicos et haereticos nostri temporis disserentes non passim permittantur; sed idem de iis servetur, quod de bibliis vulgari lingua scriptis statutum est. Qui vero de ratione bene vivendi, contemplandi, confitendi ac similibus argumentis vulgari sermone conscripti sunt, si sanam doctrinam contineant, non est cur prohibeantur, sicut nec sermones populares vul-

gari lingua habiti. Quod si hactenus in aliquo regno vel provincia aliqui libri sunt prohibiti, quod nonnulla contineant, quae sine delectu ab omnibus legi non expediat, si eorum auctores catholici sunt, postquam emendati fuerunt, permitti ab episcopo et inquisitore poterunt.

REGULA VII.

Libri, qui res lascivas seu obscenas ex professo tractant, narrant aut docent, quum non solum fidei, sed et morum, qui huiusmodi librorum lectione facile corrumpi solent, ratio habenda sit, omnino prohibentur, et qui eos habuerint severe ab episcopis puniantur. Antiqui vero ab ethnicis conscripti propter sermonis elegantiam et proprietatem permittuntur; nulla tamen ratione pueris praelegendi erunt.

REGULA VIII.

Libri, quorum principale argumentum bonum est, in quibus tamen obiter aliqua inserta sunt, quae ad haeresim seu impietatem, divinationem seu superstitionem spectant, a catholicis theologis inquisitionis generalis auctoritate expurgati concedi possint. Idem iudicium sit de prologis, summariis seu annotationibus, quae a damnatis auctoribus, libris non damnatis, appositae sunt. Sed posthac non nisi emendati excudantur.

REGULA IX.

Libri omnes et scripta geomantiae, hydromantiae, aëromantiae, pyromantiae, oneiromantiae, chiromantiae, necromantiae, sive in quibus continentur sortilegia, veneficia, auguria, auspicia, incantationes artis magicae, prorsus reii-

ciuntur. Episcopi vero diligenter provideant, ne astrologiae iudiciariae libri, tractatus, indices legantur vel habeantur, qui de futuris contingentibus successibus, fortuitisve casibus, aut iis actionibus, quae ab humana voluntate pendent, certi aliquid eventurum affirmare audent. Permittuntur autem iudicia et naturales observationes, quae navigationis, agriculturae sive medicae artis iuvandae gratia conscripta sunt.

REGULA X.

In librorum aliarumve scripturarum impressione servetur quod in concilio Lateranensi sub Leone X. Sess. 40. statutum est¹. Quare, si in alma urbe Roma liber aliquis sit imprimendus, per vicarium summi Pontificis et sacri palatii magistrum, vel personas a sanctissimo domino nostro deputandas prius examinetur. In aliis vero locis ad episcopum vel alium habentem scientiam libri vel scripturae imprimendae, ab eodem episcopo deputandum, ac inquisitionem haereticae pravitate eius civitatis vel dioecesis, in qua impressio fiet, eius approbatio et examen pertineat, et per eorum manum propria subscriptione gratis et sine dilatione imponendam sub poenis et censuris in eodem decreto contentis approbetur, hac lege et conditione addita, ut exemplum libri imprimendi authenticum et manu auctoris subscriptum, apud examinatorem remaneat; eos vero, qui libellos manuscriptos vulgant, nisi ante examinati probatique fuerint, iisdem poenis subiici debere iudicarunt Patres deputati, quibus impressores; et qui eos habuerint et legerint,

¹ Cf. infr. inter doc. conc. Trid. spectantia.

nisi auctores prodiderint, pro auctoribus habeantur. Ipsa vero huiusmodi librorum probatio in scriptis detur, et in fronte libri vel scripti vel impressi authentice appareat, probatioque et examen, ac cetera gratis fiant. Praeterea in singulis civitatibus ac dioecesibus domus vel loci, ubi ars impressoria exercetur, et bibliothecae librorum venalium saepius visitentur a personis ad id deputandis ab episcopo sive eius vicario, atque etiam ab inquisitore haereticae pravitatis, ut nihil eorum, quae prohibentur, aut imprimatur, aut vendatur, aut habeatur. Omnes vero librarii et quicumque librorum venditores habeant in suis bibliothecis indicem librorum venalium, quos habent, cum subscriptione dictarum personarum, nec alios libros habeant, aut vendant, aut quacunque ratione tradant sine licentia eorundem deputandorum, sub poena amissionis librorum, et aliis arbitrio episcoporum vel inquisitorum imponendis. Emptores vero, lectores vel impressores eorundem arbitrio puniantur. Quod si aliqui libros quoscunque in aliquam civitatem introducant, teneantur eisdem personis deputandis renunciare, vel, si locus publicus mercibus eiusmodi constitutus sit, ministri publici eius loci praedictis personis significant libros esse adductos. Nemo vero audeat librum, quem ipse vel alius in civitatem introduxit, alicui legendum tradere, vel aliqua ratione alienare aut commodare, nisi ostenso prius libro, et habita licentia a personis deputandis, aut nisi notorie constet, librum iam esse omnibus permissum. Idem quoque servetur ab heredibus et exsecutoribus ultimarum voluntatum, ut libros a defunctis relictos sive eorum indicem illis per-

sonis deputandis offerant, et ab iis licentiam obtineant, priusquam eis utantur, aut in alias personas quacunque ratione transferant. In his autem omnibus et singulis poena statuatur vel amissionis librorum, vel alia arbitrio eorundem episcoporum vel inquisitorum, pro qualitate contumaciae vel delicti.

Circa vero libros, quos Patres deputati examinarunt aut expurgarunt, aut expurgandos tradiderunt, aut certis conditionibus ut rursus excuderentur concesserunt, quicquid illos statuisse constiterit, tam bibliopolae quam ceteri observent. Liberum tamen sit episcopis aut inquisitoribus generalibus, secundum facultatem, quam habent, eos etiam libros, qui his regulis permitti videntur, prohibere, si hoc in suis regnis aut provinciis vel dioecesibus expedire iudicaverint. Ceterum nomina cum librorum, qui a Patribus deputatis purgati sunt, tum eorum, quibus illi hanc provinciam dederunt, eorundem deputatorum secretarius notario sacrae universalis inquisitionis Romanae descripta sanctissimi domini nostri iussu tradidit.

Ad extremum vero omnibus fidelibus praecipitur, ne quis audeat contra harum regularum praescriptum, aut huius indicis prohibitionem libros aliquos legere aut habere. Quod si quis libros haeticorum vel cuiusvis auctoris scripta, ob haeresim vel ob falsi dogmatis suspicionem damnata atque prohibita, legerit sive habuerit, statim in excommunicationis sententiam incurrat. Qui vero libros alio nomine interdictos legerit, aut habuerit, praeter peccati mortalis reatum, quo afficitur, iudicio episcoporum severe puniatur.

BULLA S. D. N. PII,**DIVINA PROVIDENTIA PAPAE QUARTI.**

Approbatio indicis librorum prohibitorum cum regulis firmatis per Patres a S. concilio Tridentino deputatos; et prohibitio hos libros habendi et legendi.

PPIUS *Papa IV., ad futuram rei memoriam.*

Dominici gregis custodiae Domino disponente praepositi, vigilis more pastoris non desistimus ipsi gregi ab imminetibus periculis quanta maxima possumus cura et diligentia praecavere, ne propter negligentiam nostram pereant oves, quae pretiosissimo Domini nostri Iesu Christi sanguine sunt redemptae. Etsi autem quae ad fidei veritatem patefaciendam et ad horum temporum haereses confutandas pertinebant in oecumenico et generali concilio Tridentino sancti Spiritus assistente gratia nuper adeo enucleata ac definita fuerunt, ut facile iam sit unicuique sanam catholicamque doctrinam a falsa adulterinaque internoscere; tamen, quum librorum ab haereticis editorum lectio non modo simpliciores homines corrumpere soleat, verum saepe etiam doctos eruditosque in varios errores et a veritate fidei catholicae alienas opiniones inducere, huic quoque rei esse duximus providendum.

Quum autem aptissimum ei malo remedium esse sciremus, si componeretur atque ederetur index sive catalogus

librorum, qui vel haeretici sint, vel de haeretica pravitate suspecti, vel certe moribus et pietati noceant, id negotium ad sacram Tridentinam synodum reieceramus; ea vero ex tanta episcoporum et aliorum doctissimorum virorum copia delegit ad eum conficiendum indicem multos cum doctrinatum iudicio insignes praelatos ex omnibus fere nationibus. Qui quidem non sine maximo labore plurimisque vigiliis eum indicem tandem Deo iuvante perfecerunt, adhibitis etiam in concilium lectissimis quibusdam theologis. Peracto autem concilio, quum ex ipsius synodi decreto is index nobis oblatus fuisset, ut ne ante ederetur, quam a nobis approbatus fuisset, nos doctissimis quibusdam probatissimisque praelatis eum accuratissime legendum examinandumque tradidimus, et ipsi etiam legimus.

Quum igitur eum magno studio, acri iudicio, diuturna cura confectum, et praeterea commodissime digestum esse cognoverimus: Nos saluti animarum consulere, eamque ob causam providere cupientes, ne libri et scripta cuiuscunque generis, quae in eo improbantur sive ut haeretica, sive ut de haeretica pravitate suspecta, sive ut pietati ac morum honestati inutilia, aut aliqua correctione saltem indigentia, posthac a Christi fidelibus legantur, ipsum indicem una cum regulis ei praepositis auctoritate apostolica tenore praesentium approbamus, imprimique ac divulgari, et ab omnibus universitatibus catholicis, ac quibuscunque aliis ubique sus-

cipi, easque regulas observari mandamus atque decernimus; inhibentes omnibus et singulis, tam ecclesiasticis personis saecularibus et regularibus, cuiuscunque gradus, ordinis et dignitatis sint, quam laicis quocunque honore ac dignitate praeditis, ne quis contra earum regularum praescriptum aut ipsius prohibitionem indicis libros ullos legere habereve audeat.

Si quis autem adversus eas regulas prohibitionemque fecerit, is quidem, qui haeticorum libros vel cuiusvis auctoris scripta propter haeresim vel falsi dogmatis suspicionem damnata atque prohibita legerit habueritve, ipso iure in excommunicationis poenam incidat, eamque ob causam in eum tanquam de haeresi suspectum inquiri et procedi liceat, praeter alias poenas super hoc ab apostolica sede sacrisque canonibus constitutas. Qui autem libros alia de causa prohibitos legerit habueritve, praeter peccati mortalis reatum episcoporum arbitrio severe se noverit puniendum; non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis contrariis quibuscunque, aut si aliquibus communiter vel divisim ab eadem sede sit indultum, ne excommunicari possint per literas apostolicas, non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem.

Ut haec autem ad omnium notitiam perveniant, neve quis excusatione ignorantis uti possit, volumus et manda-

mus, ut hae literae per aliquos nostrae curiae cursores in basilica Vaticana principis Apostolorum, et in ecclesia Lateranensi tunc, quum in eis populus, ut missarum solennibus intersit, congregari solet, palam et clara voce recitentur, et postquam recitatae fuerint, ad valvas earum ecclesiarum, itemque cancellariae apostolicae, et in loco solito Campi Florae affigantur, ibique, ut legi et omnibus innotescere possint, aliquantisper relinquuntur. Quum autem inde amovebuntur, earum exempla in iisdem locis affixa remaneant. Nos enim per recitationem hanc, publicationem et affixionem omnes et singulos, qui his literis comprehenduntur, post tres menses a die publicationis et affixionis earum numerandos, volumus perinde adstrictos et obligatos esse, ac si ipsismet illae editae lectaeque fuissent. Transsumptis quoque earum, quae manu alicuius publici notarii scripta subscriptave, et sigillo ac subscriptione alicuius personae in dignitate ecclesiastica constitutae munita fuerint, fidem sine ulla dubitatione haberi mandamus atque decernimus.

Datum Romae apud S. Petrum, sub annulo Piscatoris die 24. Martii MDLXIV., Pontificatus nostri anno V.

Antonius Florebellus Lavellinus.

CONSTITUTIONES
EX ANTIQUO IURE DESUMPTAE
ET PER
CONCILIIUM TRIDENTINUM
MEMORATAE
VEL AB IPSO SPECIATIM INNOVATAE.

CONCILIIUM CARTHAGINENSE.

Ex Decreti parte I., Dist. XLI., cap. 7.
(Sess. XXV. de ref. cap. 4.)

Bisepiscopus vilem suppellectilem et mensam, ac victum pauperem habeat, et dignitatis suae auctoritatem fide et vitae meritis quaerat. Hospitium quoque non longe ab ecclesia habeat.

CONCILIIUM CHALCEDONENSE.

Ex Decreti parte I., Dist. LXX., cap. 4.
(Sess. XXIII. de ref. cap. 46.)

Neminem absolute ordinari presbyterum, vel diaconum, vel quemlibet in ecclesiastica ordinatione constitutum, nisi manifeste in ecclesia civitatis sive possessionis, aut in martyrio, aut in monasterio, qui ordinatur, mereatur ordinationis publicatae vocabulum. Eos autem, qui absolute ordinantur, decrevit sancta synodus vacuam habere manus impositionem, et nullum tale factum valere ad iniuriam ipsius, qui eum ordinavit.

ALEXANDER III. IN CONCILIO LATERANENSI.

Ex lib. I. Decretalium, tit. VI. de electione et electi potestate, c. 7.
(Sess. VII. de ref. cap. 4.)

Quum in cunctis sacris ordinibus et ecclesiasticis ministeriis sint aetatis maturitas, gravitas morum et literarum scientia inquirendae, multo fortius in episcopo haec oportet inquiri, qui, ad aliorum curam positus, in se ipso debet ostendere, qualiter alios in domo Dei oporteat conversari. Ea propter, ne quod de quibusdam pro necessitate temporis factum est trahatur a posteris in exemplum, praesenti decreto statuimus, ut nullus in episcopum eligatur, nisi qui iam trigesimum annum aetatis exegerit, et de legitimo matrimonio sit natus; qui etiam vita et scientia commendabilis demonstratur.

ALEXANDER III.

Ibid. §. *Inferiora.*
(Sess. XXIV. de reform. c. 42.)

Inferiora etiam ministeria, ut puta decanatum, archidiaconatum, et alia, quae curam animarum habent annexam, nullus omnino suscipiat, sed nec parochialis ecclesiae regimen, nisi qui iam vigesimum quintum annum aetatis attigerit, et scientia et moribus commendandus existat. Quum autem assumptus fuerit, si archidiaconus in diaconum, et decanus et reliqui admoniti non fuerint praefixo a canonibus tempore in presbyteros ordinati, et ab isto removeantur officio, et aliis conferatur, qui et velint et possint illud convenienter implere. Nec prosit eis appellationis refugium, si forte in constitutionis istius transgressionem per appellationem voluerint se tueri. Hoc sane non solum de promovendo

dis, sed etiam de his, qui iam promoti sunt, si canones non obsistant, praecipimus observari.

ALEXANDER III. IN CONCILIO LATERANENSI.

Ex lib. III. Decretalium, tit. IV. de clericis non residentibus, c. 3.
(Sess. VII. de ref. cap. 3.)

Quia nonnulli, modum avaritiae non ponentes, dignitates diversas ecclesiasticas et plures ecclesias parochiales contra sacrorum canonum instituta nituntur accipere, ut, quum unum officium vix implere sufficiant, stipendia sibi vindicent plurimorum, ne id de cetero fiat districtius inhibemus. Quum igitur ecclesia vel ecclesiasticum ministerium committi debuerit, talis ad hoc persona quaeratur, quae residere in loco, et curam eius per se ipsam valeat exercere. Quodsi aliter actum fuerit, et qui receperit quod contra sacros canones accepit amittat, et qui dederit largiendi potestate privetur.

ALEXANDER III.

Ex lib. III. Decretal., tit. XLVIII. de ecclesiis aedificandis vel reparandis, c. 3.
(Sess. XXI. de reform. cap. 4.)

Ad audientiam nostram noveris pervenisse, quod villa, quae dicitur H., tantum perhibetur ab ecclesia parochiali distare, ut tempore hiemali, quum pluviae inundant, non possint parochiani sine magna difficultate ipsam adire; unde non valent congruo tempore ecclesiasticis interesse officiis. Quia igitur dicta ecclesia ita dicitur redivitibus abundare, quod, praeter illius villae proventus, minister illius convenienter valet sustentationem habere, mandamus, qua-

tenus, si res ita se habet, ecclesiam ibi aedifices, et in ea sacerdotem, sublato appellationis obstaculo, ad praesentationem rectoris ecclesiae maioris cum canonico fundatoris assensu instituas, ad sustentationem suam eiusdem villae obventiones ecclesiasticas percepturum; providens tamen, ut competens in ea honor pro facultate loci matrici servetur, quod quidem fieri posse videtur, quum eiusdem villae dominus viginti acras terrae frugiferae velit ad usus sacerdotis conferre. Si vero persona matricis ecclesiae virum idoneum praesentare distulerit, vel opus illud voluerit impedire, tu nihilominus facias idem opus ad perfectionem deduci, et virum bonum, appellationis cessante diffugio, instituere non omittas.

BONIFACIUS VIII.

Ex Sexto Decretalium lib. I., tit. III. de rescriptis, c. 11.
(Sess. XXV. de reform. cap. 10.)

Statutum, quod circa iudices a sede apostolica deputandos nuper edidimus, quum quaedam contenta in eo, quae pro communi utilitate credebantur inducta, (sicut experientia docuit,) tendere dignoscantur ad noxam, sanctione praesenti, quam irrefragabiliter observari mandamus, suadente utilitate in melius duximus reformandum. Sancimus igitur, ut nullis, nisi dignitate praeditis, aut personatum obtinentibus, seu ecclesiarum cathedralium canonicis, causae auctoritate literarum sedis apostolicae vel legatorum eius de cetero committantur; nec audiantur alibi, quam in civitatibus vel locis insignibus, ubi possit commode copia peritorum haberi.

BONIFACIUS VIII.

Ex Sexto Decretalium lib. III., tit. II. de clericis coniugatis, c. un.
(Sess. XXIII. de ref. c. 6.)

Clerici, qui cum unicis et virginibus contraxerunt, si tonsuram et vestes deferant clericales, privilegium retineant canonis ab Innocentio secundo praedecessore nostro editi in favorem totius ordinis clericalis. [c. 29. C. XVII. qu. 4.] Et quum iuxta Parisiense concilium [c. 2. X. de foro comp. II. 2.] nullus clericus distringi debeat aut condemnari a iudice saeculari, praesenti declaramus edicto, huiusmodi clericos coniugatos pro commissis ab eis excessibus vel delictis trahi non posse criminaliter aut civiliter ad iudicium saeculare, nec ab ipsis saecularibus iudicibus eos debere personaliter vel etiam pecunialiter (ne per unam viam concedatur eisdem iudicibus quod per aliam denegatur) ullatenus condemnari. In ceteris autem, vel nisi, ut praemittitur, tonsuram vel vestem deferant clericales, etiam in praemissis eos gaudere nolumus privilegio clericali.

BONIFACIUS VIII.

Ex Sexto Decretalium lib. III., tit. III. de clericis non residentibus in ecclesia vel praebenda, c. un.
(Sess. XXIV. de ref. c. 12.)

Consuetudinem, quae in quibusdam partibus inolevit, qua canonici et alii beneficiati seu clerici cathedralium et aliarum collegiatarum ecclesiarum distributiones quotidianas, (quae alias manualia beneficia seu victualia nuncupantur, et tantum residentibus tribuuntur,) qualitercunque in civitatibus seu aliis locis, in quibus ipsae consistunt ecclesiae, sint praesentes, licet divinis officiis non intersint, ex integro

percipiunt, ac si continuo in ipsis ecclesiis in eisdem officiis deservirent, penitus improbantes, statuimus, ut distributiones ipsae quotidianae, in quibuscunque rebus consistant, canonicis ac aliis beneficiatis, et clericis ecclesiarum ipsarum, qui eisdem officiis in ipsis ecclesiis adfuerint, tribuantur iuxta ecclesiae cuiuslibet ordinationem rationabilem iam factam, seu etiam faciendam. Qui vero aliter de distributionibus ipsis quicquam receperit, (exceptis illis, quos infirmitas seu iusta et rationabilis corporalis necessitas, aut evidens ecclesiae utilitas excusaret,) rerum sic receptorum dominium non acquirat, nec faciat eas suas; immo ad omnium restitutionem, quae contra huiusmodi constitutionem nostram receperit, teneatur. De distributionibus etiam pro defunctorum anniversariis largiendis idem decernimus observandum.

BONIFACIUS VIII.

Ex Sexto Decretalium lib. III., tit. XVI. de statu regularium, c. un.
(Sess. XXV. de regul. et monial. cap. 5.)

Periculoso et detestabili quarundam monialium statui, (quae honestatis laxatis habenis, et monachali modestia seque verecundia impudenter abiectis, extra sua monasteria nonnunquam per habitacula saecularium personarum discurrunt, et frequenter intra eadem monasteria personas suspectas admittunt, in illius, cui suam integritatem voluntate spontanea devoverunt, gravem offensam, religionis opprobrium et scandalum plurimorum,) providere salubriter cupientes, praesenti constitutione perpetuo irrefragabiliter valitura sancimus, universas et singulas moniales praesen-

tes atque futuras, cuiuscunque religionis sint vel ordinis, in quibuslibet mundi partibus existentes, sub perpetua in suis monasteriis debere de cetero permanere clausura, ita, quod nulli earum, religionem tacite vel expresse professae, sit vel esse valeat quacunque ratione vel causa, (nisi forte tanto et tali morbo evidentiter earum aliquam laborare constaret, quod non posset cum aliis absque gravi periculo seu scandalo commorari,) monasteria ipsa deinceps egrediendi facultas, nullique aliquatenus inhonestae personae, nec etiam honestae, (nisi rationabilis et manifesta causa existat, ac de illius, ad quem pertinuerit, speciali licentia,) ingressus vel accessus pateat ad easdem, ut sic a publicis et mundanis conspectibus separatae, omnino servire Deo valeant liberius, et lasciviendi opportunitate sublata eidem corda sua et corpora in omni sanctimonia diligentius custodire. Sane ut hoc salutare statutum commodius valeat observari, districtius inhibemus, ne in monasteriis ordinum non mendicantium aliquae recipiantur de cetero in sorores, nisi quot poterunt de ipsorum monasteriorum bonis sive proventibus absque penuria sustentari; si secus actum fuerit, irritum decernentes.

Verum quando abbatissa vel priorissa cuiusvis monasterii pro feudo, quod monasterium ipsum tenet ab aliquo principe seu domino temporali, sibi debet homagium vel fidelitatis sacramentum praestare, (nisi quod per procuratorem illud praestet, possit efficere apud eum,) de monasterio cum honesta et decenti societate exire poterit eo casu licenter; homagio facto, quamprimum commode poterit, seu

fidelitatis praestito sacramento, ad ipsum monasterium e vestigio reversura sic, quod in fraudem residentiae sive morae claustralis nihil fiat omnino.

Porro ne moniales causam seu occasionem habeant evagandi, principes saeculares ac alios dominos temporales rogamus, requirimus et obsecramus per viscera misericordiae Iesu Christi, eisdem in remissionem peccaminum nihilominus suadentes, quod abbatissas ipsas et priorissas, ac moniales quascunque, monasteriorum suorum curam, administrationem negotiave gerentes, quibuscunque nominibus censeantur, per procuratores in suis tribunalibus seu curiis litigare permittant, ne pro constituendis procuratoribus, (qui adornati in aliquibus partibus nuncupantur,) seu aliis eiusmodi easdem oporteat evagari. Si qui vero contra praesumpserint, exhortationi huiusmodi rationabili atque sanctae obtemperare nolentes, quum sit iuri contrarium, quod mulieres (praesertim religiosae) per se ipsas litigare cogantur, et a via deviet honestatis, et periculum animarum inducant, ad hoc per suos ordinarios ecclesiasticos censura ecclesiastica compellantur. Episcopis autem et aliis praelatis superioribus et inferioribus quibuscunque iniungimus, quod et ipsi causas seu negotia, quae praefatae moniales habebunt agere, coram ipsis, aut in curiis eorundem, sive sint homagia, fidelitatis sacramenta, lites, vel quicquid aliud, ipsa per procuratores earum fieri faciant et tractari.

Et quoniam parum esset condere iura, nisi essent qui ea executioni debite demandarent, patriarchis, primatibus, archiepiscopis et episcopis universis districte in virtute san-

ctae obedientiae, sub obtestatione divini iudicii et interminatione maledictionis aeternae praecipiendo mandamus, quatenus eorum quilibet in civitate ac dioecesi propria in monasteriis monialium sibi ordinario iure subiectis sua, in iis vero, quae ad Romanam immediate spectant ecclesiam, sedis apostolicae auctoritate; abbates vero et alii tam exempti quam non exempti praelati ecclesiarum, monasteriorum et ordinum quorumcunque, in monasteriis huiusmodi sibi subiectis de clausura convenienti, ubi non est, ipsorum monasteriorum expensis et fidelium eleemosynis, quas ad hoc procurent diligentius faciendas, et de ipsis monialibus includendis, quam primum commode poterunt providere, procurent, si divinae ac nostrae indignationis voluerint acrimoniam evitare; contradictores atque rebelles per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo, invocato ad hoc (si opus fuerit) auxilio brachii saecularis. Per hoc autem in monasteriis exemptis ordinarii locorum quoad alia nullam sibi credant iurisdictionem vel potestatem aliquatenus attributam.

CLEMENS V. IN CONCILIO VIENNENSI.

Ex Clementinis lib. I., tit. VI. de aetate et qualitate et ordine praeficiendorum, cap. 2.

(Sess. XXIV. de reform. cap. 4.)

Ut ii, qui divinis in cathedralibus vel collegiatis, saecularibus vel regularibus ecclesiis sunt mancipati officiis, vel mancipabuntur in posterum, ad suscipiendos sacros ordines propensius inducantur, statuimus, ut nullus de cetero in huiusmodi ecclesiis vocem in capitulo habeat, (etiamsi hoc

sibi ab aliis libere concedatur,) nisi saltem in subdiaconatus ordine fuerit constitutus. Illi vero, qui dignitates, personatus, officia vel praebendas, quibus certi ordines sunt annexi, pacifice nunc obtinent in eisdem ecclesiis, vel obtinuerint in futurum, nisi (iusto impedimento cessante) ad huiusmodi ordines se promoveri fecerint intra annum, ex tunc, donec ad eos promoti fuerint, nullo modo vocem in capitulo habeant earundem; ipsisque distributionum, quae dantur iis, qui certis horis intersunt, pars dimidia subtrahatur, non obstantibus quibuslibet consuetudinibus vel statutis. Poenis aliis, quae contra tales promoveri ad ordines recusantes statuuntur in iure, nihilominus in suo robore permansuris.

CLEMENS V. IN CONCILIO VIENNENSI.

Ex Clementinis lib. III., tit. I. de vita et honestate clericorum, c. 2.

(Sess. XIV. de reform. cap. 6.)

Quoniam qui abiectis vestibus proprio congruentibus ordini alias assumere, et in publico portare rationabili causa cessante praesumit, professorum illius ordinis praerogativa se reddit indignum, praesenti constitutione sancimus, quod quicumque clericus virgata vel partita veste publice utetur, (nisi causa rationabilis subsit,) si beneficiatus exstiterit, per sex menses a perceptione fructuum beneficiorum, quae obtinet, sit eo ipso suspensus; si vero beneficiatus non fuerit, in sacris tamen ordinibus citra sacerdotium constitutus, per idem tempus reddatur eo ipso inhabilis ad ecclesiasticum beneficium obtinendum.

Idem quoque censemus de clericis aliis, vestem talarem simul et tonsuram publice deferentibus clericalem. Dignita-

tem vero, personatum seu beneficium aliud obtinens, cui cura immineat animarum, nec non ceteri in sacerdotio constituti, ac religiosi quilibet, quos oportet per decentiam habitus extrinseci morum intrinsecam honestatem ostendere, si (praeterquam ex causa rationabili) publice vestem ferant huiusmodi, aut infulam seu pileum lineum publice portent in capite, sint eo ipso, beneficiati videlicet, a perceptione fructuum beneficiorum, quae obtinent, suspensi per annum. Ceteri vero sacerdotes et religiosi quilibet per idem tempus reddantur inhabiles ad quodcunque beneficium ecclesiasticum obtinendum. Sed et tales et ceteri quicumque clerici utentes epitogio seu tabardo foderato usque ad oram, et ita brevi, quod vestis inferior notabiliter videatur, epitogium ipsum saeculares clerici et religiosi administrationem habentes teneantur intra mensem dare pauperibus; ceteri vero religiosi administrationem non habentes intra idem tempus illud teneantur suis superioribus assignare, in pios usus aliquos convertendum. Alioquin beneficiati suspensionis, ceteri vero inhabilitatis poenas praedictas per idem tempus se noverint incurrisse.

Huic insuper adiicimus sanctioni, ut clerici, praesertim beneficiati, caligis scacatis, rubeis aut viridibus publice non utantur.

CLEMENS V. IN CONCILIO VIENNENSI.

Ex Clementinis lib. III., tit. XI. de religiosis domibus, cap. 2.
(Sess. VII. de reform. cap. 15, et Sess. XXV. de reform. cap. 8.)

Quia contingit interdum, quod xenodochiorum, leprosarum, eleemosynarum seu hospitalium rectores, loco-

REV15

ÚK PrF MU Brno

3129S03528